

Kommunal- og
distriktsdepartementet

Rapport

Rapport fra Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

November 2023

Rapport fra Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

November 2023

Innhold

1	Utvalgets situasjonsforståelse	1
2	Utviklingen i kommuneøkonomien.....	4
2.1	Innledning.....	5
2.2	Aktivitets- og inntektsutviklingen	6
2.3	Netto driftsresultat og disposisjonsfond	10
2.4	Nettofinansinvesteringer og netto gjeld.....	12
2.5	Sysselsetting	13
2.6	Kommunesektorens inntekter i 2024.....	13
3	Inntekter for kommuneforvaltningen	18
3.1	Kommunesektorens inntektskilder	18
3.2	Samlede inntekter innenfor kommuneopplegget – realvekst 2013–2023	19
3.3	Frie inntekter 2013–2023.....	21
3.4	Skatteinntekter	23
3.5	Betalinger for kommunale tjenester	25
4	Tjenester og investeringer.....	30
4.1	Kommuneforvaltningens utgifter	31
4.2	Omfang og kvalitet i kommunale tjenester	33
4.3	Investeringer.....	48
5	Netto driftsresultat.....	50
5.1	Netto driftsresultat for kommunesektoren samlet.....	50
5.2	Netto driftsresultat for kommunene.....	52
5.3	Netto driftsresultat i ulike kommunegrupper.....	54
5.4	Netto driftsresultat for fylkeskommunene	56
5.5	Korrigert netto driftsresultat	58
5.6	Disposisjonsfond	61
6	Nivå på disposisjonsfond	65
6.1	Regler for avsetning i fond.....	65
6.2	Rapporter som har vurdert økonomiske måltall for kommunesektoren	67
6.3	Vurdering av ulike formål med disposisjonsfond	69
6.4	Utfordringer med store disposisjonsfond.....	70
6.5	Utvalgets vurdering.....	71
7	Utviklingen i kommunesektorens gjeld	73
8	Inntekter og tjenesteproduksjon i grupper av kommuner	81

8.1	Frie inntekter, utvidet begrep FI-U	81
8.2	Brukerbetalinger	90
8.3	Tjenester	92
9	Effektivitet i kommunale tjenester 2021–2022	97
9.1	Innledning.....	97
9.2	DEA-metoden.....	98
9.3	Resultater.....	100
9.4	Samlet effektivitet etter innbyggertall og korrigert inntekt.....	101
9.5	Endring i effektivitet over tid.....	103
9.6	Andre tilnærminger.....	104
10	Befolkningsutvikling og kommunesektorens utgifter.....	106
10.1	TBUs anslag for merutgifter til demografi 2006–2023.....	106
10.2	TBUs anslag for merutgifter til demografi i 2024.....	108
10.3	Utgifter som følge av befolkningsendringer framover	111
Vedlegg 1	Inntekter og utgifter 2016–2024. Nasjonalregnskapets gruppering	117
Vedlegg 2	Inntekter og utgifter 2007–2022. Kommuneregnskapets gruppering	118
Vedlegg 3	Kommuneforvaltningens samlede inntekter 2006–2024	121
Vedlegg 4	Inntekter korrigert for befolkningsvekst og -sammensetning	123
Vedlegg 5	Statlige overføringer til kommunesektoren i 2023.....	126
Vedlegg 6	Driftsutgifter 2022 etter funksjon og art.....	131
Vedlegg 7	Kostnadsdeflator for kommunene.....	139
Vedlegg 8	Beregning av kommunal deflator for 2022	140
Vedlegg 9	Lønn og lønnsutvikling	145
Vedlegg 10	Skattesatser for kommuner og fylkeskommuner	147
Vedlegg 11	Utvalgte hovedtall for kommuneforvaltningen 2001–2022	149
Vedlegg 12	Korrigert netto driftsresultat 2017–2022.....	150
Vedlegg 13	Netto driftsresultat før og etter bundne fondsavsetninger	152
Vedlegg 14	Produksjonsindekser for kommunale tjenester for 2022	157
Vedlegg 15	Effektivitetsverdier for kommunale tjenester 2021 og 2022.....	173
Vedlegg 16	Konsesjonskraft, eiendomsskatt og havbruksinntekter 2006–2022.	180
Vedlegg 17	TBUs demografianslag.....	188
Vedlegg 18	Kommuneregnskapet og nasjonalregnskapet.....	189
Vedlegg 19	Definisjonskatalog	192
Vedlegg 20	Utvalgets mandat og sammensetning.....	207

Forord

Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) ble oppnevnt i 1979. Utvalget blir nedsatt for tre år om gangen, og inneværende utvalgsperiode går ut ved årsskiftet 2023/2024.

Utvalget skulle legge opp til og gjennomføre faglige analyser av økonomiske forhold i kommunesektoren. Departementet presiserte i 1981 forståelsen av mandatet, og utvalget fikk en tydeligere rolle i å utarbeide innspill til arbeidet med å utforme den statlige politikken som gjaldt økonomien i kommunene og fylkeskommunene. Etter siste revisjon i 2012 ble det tatt inn i mandatet at utvalget skal legge fram det beste mulige bakgrunnsmateriale, med sikte på å komme fram til en omforent situasjonsforståelse av den økonomiske situasjonen i kommunesektoren. Dette hadde vært praksis i flere år allerede. Av mandatet framgår det også at utvalget skal utarbeide notater om den økonomiske situasjonen og om den demografiske utviklingen i forkant av regjeringens budsjettkonferanse og konsultasjonsmøtene mellom staten og kommunesektoren. Utvalgets mandat og sammensetning er vist i vedlegg 20.

Utvalget legger med dette fram sin rapport for høsten 2023. Rapporten tar sikte på å gi informasjon om utviklingen i kommuneøkonomien de siste årene med særlig vekt på den økonomiske situasjonen i 2022 og 2023.

I kapittel 1 legger utvalget fram sin forståelse av den aktuelle situasjonen i kommuneøkonomien.

Kapittel 2 er en oppdatert beskrivelse av utviklingen i kommuneøkonomien og kommunale tjenester. Omtalen av kommuneøkonomien i 2022 og 2023 er basert på samme tallgrunnlag som i Nasjonalbudsjettet 2024, som ble lagt fram 6. oktober 2023.

Kommunesektorens inntekter og utgifter og utviklingen i tjenestene er nærmere omtalt i kapittel 3 og 4. Driftsresultatene og disposisjonsfondene er gjennomgått i kapittel 5, og i kapittel 6 vurderer utvalget nivået på disposisjonsfondene. Gjeldsutviklingen er nærmere omtalt i kapittel 7, og en omtale av hvordan variasjonene er mellom kommunene og mellom fylkeskommunene i inntektsnivå, tjenesteproduksjon og økonomisk situasjon er gitt i kapittel 8. Her inngår blant annet beregninger av produksjonsindeksen for kommunene for 2022. Nye beregninger av effektiviteten i de kommunale tjenestene er vist i kapittel 9. I kapittel 10 er befolkningsutviklingen og hvilke merutgifter det anslås å gi kommunesektoren under gitte forutsetninger, nærmere beskrevet.

Utvalgets rapporter fra 2005 og framover er lagt ut på utvalgets nettside (regjeringen.no/id449207).

Eventuelle kommentarer, spørsmål eller andre ting kan rettes til sekretariatet ved tormod.reiersen@kdd.dep.no, naeem.rashid@kdd.dep.no eller arild.kormeseth@kdd.dep.no.

Kapitler

1 Utvalgets situasjonsforståelse

Høy inflasjon nasjonalt og internasjonalt

De fleste land har i løpet av 2022 og 2023 opplevd høy prisvekst. Selv om prisveksten er redusert de siste månedene, er den fortsatt høyere enn inflasjonsmålene. For å bringe prisveksten ned har de fleste sentralbankene, også Norges Bank, økt styringsrentene. I Norge er arbeidsmarkedet fortsatt stramt.

Krigen i Ukraina påvirker norske kommuner og fylkeskommuner på flere måter. For det første har Norge besluttet å gi midlertidig kollektiv beskyttelse til mennesker på flukt fra krigshandlinger i Ukraina. Kommunene har store utgifter ved å ta imot flyktninger. For det andre bidro Russlands begrensninger på eksport av gass til høye energipriser i Europa i 2022, men prisene har avtatt betydelig i 2023. Kommuner og fylkeskommuner mottar ikke strømstøtte, og er derfor mer eksponerte for variasjoner i markedsprisen på strøm enn husholdningene. Det er stor forskjell mellom kommuner. En del har hatt høye kraftinntekter, mens andre kun har opplevd høye kostnader.

Utviklingen i inntekter, aktivitet og gjeld

Betydelig merskattevekst siste halvdel av 2022 innebærer at det i Nasjonalbudsjettet for 2024 (NB24) ble anslått en realnedgang i kommunesektorens frie inntekter på 0,8 prosent fra 2022 til 2023, mens det ble anslått nullvekst i samlede inntekter. Realinntektsnivået for frie inntekter er høyere enn før pandemien, men lavere når det også korrigeres for demografikostnader.

I forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett for 2023 (RNB23) vedtok Stortinget å øke rammetilskuddet til kommunesektoren slik at det sammen med merskatteveksten mer enn kompenserte for den økte kostnadsveksten i 2023. Siden RNB23 har det kommet ny informasjon som indikerer at kommunesektoren ligger an til å komme bedre ut i 2023 enn ventet i vår. Anslått høyere skatteinngang og lavere kostnadsvekst i 2023 gir kommunesektoren 7,3 mrd. kroner mer enn tiltenkt i RNB23, der et lavere kostnadsnivå tilsvarende 3,2 mrd. kroner er varig.

Aktivitetsveksten anslås til 0,8 prosent i 2023, noe som er en økning i forhold til 2022 da aktivitetsveksten var 0,4 prosent. I 2023 anslås det økning i sysselsettingen, mens det anslås realnedgang i investeringene. Investeringsnivået er fortsatt høyt, og investeringene har økt spesielt mye i VAR-sektoren.

Gjeldsgraden i kommunesektoren har vært økende, men det er nå tegn til stabilisering. Et høyt gjeldsnivå gjør at kommunesektorens økonomi blir mer sårbar for renteøkninger og lavere inntektsvekst. Norges Bank har de siste to årene økt styringsrenten fra null til 4,25 prosent, og den vil sannsynligvis holde seg oppe en god stund fremover. Slik Norges Bank nå vurderer utsiktene, vil styringsrenten trolig bli satt opp i desember. Hvis rentenivået kommunesektoren står overfor hadde økt i takt med styringsrenten, ville netto renteutgifter på tre år kunne øke med 12 mrd. kroner eller tilsvarende 2,4 prosent av frie inntekter. Tidsforsinkelser og fastrentelån bidrar til at økningen trolig blir klart mindre enn det.

Netto driftsresultat

Utvalget betrakter netto driftsresultat over tid som hovedindikatoren for økonomisk balanse i kommunesektoren. Siden 2015 har netto driftsresultat for kommunesektoren stort sett ligget godt over utvalgets anbefalte nivå på 2 prosent av inntektene, noe som har sammenheng med betydelige merskattevekst over flere år. Antall kommuner i ROBEK ligger på et lavt nivå. Per november 2023 er ingen fylkeskommuner og 12 kommuner oppført i registeret.

I 2021 lå netto driftsresultat for kommuner og fylkeskommuner på et historisk høyt nivå. Netto driftsresultat ble redusert i 2022, men både for kommunene og fylkeskommunene til nivåer klart over utvalgets anbefalte nivå på hhv. 1¾ og 4 prosent av inntektene. For kommunesektoren som helhet ble netto driftsresultat 3,6 prosent av inntektene. De høye driftsresultatene i 2022 hadde sammenheng med en betydelig merskattevekst mot slutten av året. Kommunesektoren har håndtert merskatteveksten på en god måte ved å øke disposisjonsfondene.

KS har tidligere i høst innhentet informasjon fra et utvalg kommuner og fylkeskommuner. På bakgrunn av denne informasjonen forventer utvalget at netto driftsresultat for kommunesektoren i 2023 blir rundt 1 prosent av inntektene, dvs. noe under det anbefalte nivået på 2 prosent over tid. De fleste kommuner og fylkeskommuner har imidlertid tilstrekkelige disposisjonsfond til å kunne dekke eventuelle negative netto driftsresultater.

Disposisjonsfond

Gjentatte år med høy merskattevekst og gode driftsresultater har gitt grunnlag for oppbygging av betydelige disposisjonsfond i kommuner og fylkeskommuner. Ved utgangen av 2022 utgjorde disposisjonsfondene nær 100 mrd. kroner. Dette tilsvarer rundt 15 prosent av driftsinntektene, opp fra 8 prosent i 2015. Utvalget gir anbefalinger om hvilket nivå netto driftsresultat bør ligge på over tid. I kapittel 6 i denne rapporten vurderer utvalget om det bør gis tilsvarende anbefaling for disposisjonsfond. De primære formålene med disposisjonsfond er å skjerme tjenestetilbudet for svingninger i inntekter og utgifter og å bygge opp egenkapital til framtidige investeringer. Utvalget vil ikke anbefale et tallfestet nivå for disposisjonsfond, blant annet fordi det anbefalte nivået vil måtte variere over tid og mellom kommuner.

Utvalget anbefaler at disposisjonsfondet bør være stort nok til at kommunen er i stand til å håndtere midlertidige negative sjokk med en varighet på opptil 2-3 år, og at fondene tæres på i møte med slike sjokk. Historisk har det vært en bekymring at disposisjonsfondene var for lave. For kommunesektoren samlet er trolig disposisjonsfondene nå større enn det som er nødvendig for å skjerme tjenestetilbudet fra midlertidige negative sjokk. Samtidig som disposisjonsfondene har økt til historisk høye nivåer er gjelden i kommunesektoren høy. Kommuner med store disposisjonsfond bør vurdere om fondene er større enn nødvendig, og om det er rom for å redusere gjelden og/eller øke egenfinansieringen av investeringer ved å bygge ned disposisjonsfondene.

Utsiktene framover

I NB24 legges det opp til en realvekst i kommunesektorens frie inntekter på 6,4 mrd. kroner i 2024. Veksten er da regnet i forhold til inntektsanslaget for 2023 etter Stortingets behandling av RNB23. Dette er omtrent tilstrekkelig til å dekke merkostnader til demografi (3,9 mrd.) og pensjon (2,0 mrd.), samt satsinger innenfor de frie inntektene (0,6 mrd.). Merknader til

demografi tar hensyn til bosatte flyktninger fra Ukraina. Skatteanslagene, kostnadsveksten, samt demografi- og pensjonskostnadene er usikre.

Det har lenge vært varslet at handlingsrommet i finanspolitikken vil bli redusert i årene fremover. Årsakene til dette er at inntektene på statsbudsjettet vil vokse saktere som følge av at veksten i arbeidsstyrken flater ut og at veksten i Statens pensjonsfond utland vil avta etter hvert som petroleumsinntektene går ned. Samtidig vokser utgiftene raskere som følge av flere eldre. Krigen i Ukraina har medført bred politisk enighet om at sikkerhet og forsvar bør prioriteres høyere enn tidligere. Det gir isolert sett mindre rom for andre prioriteringer. Effektivisering og innovasjon i kommunal og fylkeskommunal tjenesteproduksjon vil bidra til en bedre utvikling i tjenestetilbudet enn det som følger av inntektsveksten. Staten bør på sin side styrke den lokale handlefriheten ved å fjerne uhensiktsmessige reguleringer av ressursbruken i kommuner og fylkeskommuner og unngå å innføre nye.

2 Utviklingen i kommuneøkonomien

Den økonomiske situasjonen i kommunesektoren samlet er god. Over flere år har kommunesektoren hatt høyere vekst i frie inntekter enn forutsatt i de fremlagte budsjettene, særlig som følge av betydelig merskattevekst. Dette har bidratt til at sektoren har hatt gode driftsresultater og spart betydelige midler i disposisjonsfond over mange år. For sektoren som helhet utgjør nå disposisjonsfondene nær 100 mrd. kroner, tilsvarende rundt 15 prosent av driftsinntektene. Det er historisk høyt, og gjør sektoren samlet sett godt rustet for å håndtere usikkerhet og utfordringer. Det er imidlertid forskjeller i den økonomiske situasjonen mellom kommuner og ikke alle har store disposisjonsfond å trekke på.

I Saldert budsjett 2023 la regjeringen opp til en realvekst i frie inntekter i 2023 på 0,1 mrd. kroner. Til Revidert nasjonalbudsjett 2023 (RNB23) ble anslaget nedjustert som følge av at inntektsnivå i 2022 ble vesentlig høyere enn lagt til grunn i saldert budsjett, hovedsakelig grunnet uventet sterk merskattevekst i siste halvdel av 2022. Også i inneværende år ligger det an til merskattevekst i kommunesektoren sammenliknet med anslaget i saldert budsjett, noe som isolert sett trekker realveksten opp i 2023.

Samtidig ser kostnadene kommunene står overfor i 2023 ut til å bli vesentlig høyere enn lagt til grunn i Saldert budsjett 2023. Stortinget vedtok under behandlingen av RNB23 å øke rammetilskuddet til kommunesektoren slik at det sammen med merskatteveksten mer enn kompenserte for den forventede økningen i kostnadsveksten. Siden RNB23 har det kommet ny informasjon som tyder på at kommunesektoren kommer vesentlig bedre ut i 2023 enn ventet våren 2023. Høyere skatteinngang og lavere kostnadsvekst tilsier samlet sett at kommunesektoren reelt får 7,3 mrd. kroner mer i 2023 enn tiltenkt i RNB23, der lavere kostnader tilsvarende 3,2 mrd. kroner er varig. Realinntektsnivået for frie inntekter er høyere enn før pandemien, men lavere når det også korrigeres for demografikostnader.

Regjeringens budsjettforslag for 2024 innebærer en realvekst i kommunesektorens frie inntekter på 6,4 mrd. kroner. Veksten i inntektene regnes som vanlig fra anslått nivå på kommunesektorens inntekter i 2023 etter Stortingets behandling av RNB23.

Oppgaveendringer og engangsoverføringer er holdt utenfor beregningen av realveksten. Veksten i de frie inntektene er høyere enn intervallet som ble signalisert i Kommuneproposisjonen 2024. Samtidig er anslaget på merkostnader til pensjon neste år økt. Samlet sett er veksten i de frie inntekter omtrent tilstrekkelig til å dekke merkostnader til demografi og pensjon samt satsinger innenfor veksten.

Norge har besluttet å gi midlertidig kollektiv beskyttelse til mennesker på flukt fra krigshandlinger i Ukraina. Kommunene har store utgifter knyttet til bosetting og integrering av flyktninger. Noen kommuner kan også ha utgifter knyttet til mottak av flyktninger. Tilskudd fra staten skal gi en rimelig dekning av gjennomsnittlige merutgifter, utover det som dekkes av kommunenes ordinære inntekter som for andre innbyggere. I kapittel 10 i rapporten gis en vurdering av demografikostnadene for 2024.

2.1 Innledning

Dette kapitlet redegjør for utviklingen i kommuneøkonomien basert på et sett av indikatorer, rapportert i tabell 2.1. Indikatorene er basert på Statistisk sentralbyrås statistikk om offentlig forvaltnings inntekter og utgifter, nasjonalregnskapsstatistikk og KOSTRA. Det er gjort et unntak fra offisielle definisjoner i statistikken ved at bompenger ikke er inkludert i utvalgets definisjon av inntekter innenfor kommuneopplegget. Anslag for 2023 og 2024 i dette kapitlet er fra Nasjonalbudsjettet 2024 (NB24).

Tabell 2.1 Utviklingen i kommuneøkonomien¹

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
A. Kommunesektorens størrelse i landets økonomi											
Kommunalt konsum, pst. av BNP Fastlands-Norge	13,7	13,8	14,0	14,2	14,4	14,4	14,5	14,8	14,9	14,5	14,3
Inntekter i kommunesektoren, pst. av BNP Fastlands-N.	17,8	17,7	18,1	18,7	18,9	18,7	18,6	19,4	19,4	18,8	18,2
Utførte timeverk i kommunesektoren, pst. av landet	16,8	16,7	16,8	17,1	17,3	17,3	17,2	17,5	17,5	17,0	17,0
Sysselsatte personer i kommunesektoren, pst. av total	19,5	19,4	19,4	19,5	19,6	19,6	19,5	19,7	19,7	19,0	19,0
B. Endring i BNP og indikatorer for kommuneøkonomien											
BNP Fastlands-Norge, pst. volumendring	2,3	2,2	1,4	0,9	2,2	1,9	2,3	-2,8	4,2	3,8	0,6
Saml. inntekter i kommunesektoren, reell endring, pst. ²	1,3	1,4	3,9	3,0	2,0	0,7	1,3	1,4	2,2	-0,6	0,0
Kommunal deflator, pst. endring	3,9	3,1	2,4	2,6	2,4	3,1	3,2	1,0	4,3	6,7	4,5
Frie inntekter i pst. av samlede inntekter	74,2	73,4	72,7	72,6	72,2	71,7	71,3	71,7	72,0	72,4	71,8
Frie inntekter og mva-kompensasjon, pst. av inntekter	78,3	77,6	77,1	77,1	76,7	76,3	76,3	76,4	76,5	77,0	76,6
Frie inntekter, reell endring fra året før, pst.	0,6	0,7	3,5	2,8	1,4	0,2	1,1	-0,2	3,5	-1,8	-0,8
Aktivitetendring i kommunesektoren, pst. endring	2,4	1,2	2,2	2,7	1,5	2,6	2,7	-1,0	1,8	0,4	0,8
Utførte timeverk i kommunesektoren, pst. endring	0,8	0,5	0,9	2,5	1,6	1,7	1,0	-0,8	2,7	0,8	0,7
Produktinnsats, pst. volumendring	3,4	2,9	5,3	0,4	4,3	1,7	2,5	-0,4	6,0	-1,8	2,0
Bruttoinvesteringer, pst. volumendring	7,6	0,9	2,0	9,4	-3,7	7,8	9,0	-2,8	-7,9	2,4	-1,0
Bruttoinvesteringer i pst. av inntekter	13,0	13,2	13,3	14,0	13,2	14,2	15,3	14,6	13,3	14,0	14,0
Netto driftsresultat, konsern, pst. av driftsinntekter ³	3,3	1,5	3,2	4,2	3,9	2,8	2,0	3,1	4,7	3,6	-
Disposisjonsfond, pst. av driftsinntekter ⁴	6,9	6,9	8,2	10,2	11,4	12,2	11,9	11,8	13,8	14,9	-
Nettofinansinvesteringer, pst. av inntekter	-5,0	-5,5	-3,1	-2,6	-2,4	-3,8	-5,8	-4,2	-1,5	-2,9	-5,6
Netto gjeld uten pensjonsreserver, i pst. av inntekter ⁵	41,8	46,1	45,0	44,1	43,6	44,3	47,3	48,6	46,8	47,5	-

¹ Tallene er basert på oppdaterte nasjonalregnskapstall publisert av Statistisk sentralbyrå 12. september 2023 og statistikk for offentlig forvaltnings inntekter og utgifter publisert 8. september 2023.

² Innenfor kommuneopplegget. Ved beregning av inntektsvekst er det korrigeret for oppgaveendringer og engangsoverføringer, herunder bevilgninger begrunnet med koronapandemien.

³ Brudd i tidsserien. Fra og med 2014 ble merverdiavgiftskompensasjonen fra investeringer ført i investeringsregnskapet, ikke i driftsregnskapet som tidligere. Denne endringen medførte en reduksjon i netto driftsresultat.

⁴ Inkluderer også regnskapsmessig mindreforbruk (lagt til) og regnskapsmessig merforbruk (trukket fra).

⁵ Gjeldstallene er basert på tall for 4. kvartal 2022 fra finansielle sektorbalanser publisert av Statistisk sentralbyrå. Fordringer og gjeld knyttet til skatter er holdt utenom.

Kilder: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi, Finansdepartementet og Statistisk sentralbyrå

Kommunesektoren utgjør en stor andel av offentlig sektor og har ansvaret for de fleste av de viktige tjenestene i innbyggernes hverdag, herunder velferdstjenester som barnehager, skoler og helse- og omsorgstjenester. Kommunalt konsum har i de siste årene før pandemien utgjort rundt 14,5 prosent av BNP Fastlands-Norge. For 2023 anslås konsumandelen til 14,3 prosent.

I 2023 anslås sektorens løpende inntekter utenom formuesinntekter og bompenger til 668 mrd. kroner, som tilsvarer 18,2 prosent av BNP for Fastlands-Norge, ned fra en andel på 18,8 prosent i 2022. De viktigste inntektene er lokale skatteinntekter og rammetilskudd fra staten, også omtalt som frie inntekter. De frie inntektene anslås til 504 mrd. kroner i 2023, tilsvarende 71,8 prosent av samlede inntekter innenfor kommuneopplegget.

2.2 Aktivitets- og inntektsutviklingen

Inntektsutviklingen i 2023

Tabell 2.2 viser den anslåtte realveksten i kommunesektorens inntekter i 2023 hentet fra budsjetter ved ulike tidspunkt. I beregningen av veksten er hverken inntekter knyttet til oppgaveendringer eller engangsoverføringer inkludert.

Tabell 2.2 Realvekst i kommunesektorens inntekter i 2023. Anslag på ulike tidspunkt. Mrd. 2023-kroner og prosentvis vekst (anslag på regnskap)

	Samlede inntekter		Frie inntekter	
	Mrd. kroner	Pst.	Mrd. kroner	Pst.
<i>Målt i forhold til regnskap for 2022</i>				
Nasjonalbudsjettet 2023	2,5	0,4	-0,1	0,0
Saldert budsjett 2023 (inkl. budsjettavtalen)	3,4	0,6	-0,1	0,0
Revidert nasjonalbudsjett 2023	-8,0	-1,3	-11,6	-2,4
Nasjonalbudsjettet 2024 ¹	-0,1	0,0	-4,0	-0,8
<i>Målt i forhold til anslag i RNB22</i>				
Signalisert i Kommuneproposisjonen 2023	-	-	1,8-2,3	-
Nasjonalbudsjettet 2023	5,2	0,9	2,6	0,6
Saldert budsjettet 2023	6,1	1,0	2,6	0,6
Memo 2023				
<i>Målt ift. oppdaterte regnskap for 2022</i>				
Saldert budsjett 2023 (inkl. budsjettavtalen) ²			-12,0	

¹ Endringen fra Revidert nasjonalbudsjett 2023 inkluderer en oppjustering av veksten på 320 mill. kroner som ved en inkurie var utelatt i vekstberegningen i revidert budsjett.

² Anslaget på realvekst i 2023 i Saldert budsjett 2023 justert med oppdatert informasjon om merskattevekst i 2022 som ikke var kjent på tidspunktet saldert budsjett ble lagt frem.

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Finansdepartementet

I Saldert budsjett 2023 la regjeringen opp til en vekst i frie inntekter på 2,6 mrd. kroner, fra 2022-nivået anslått i Revidert nasjonalbudsjett 2022. Med oppdatert informasjon om merskattevekst i 2022 tilsa det en realnedgang i frie inntekter på 0,1 mrd. kroner i Nasjonalbudsjettet 2023, se tabell 2.2. Gjennom våren ble anslaget på realnedgangen i frie inntekter nedjustert til 12 mrd. kroner som følge av at inntektsnivået i 2022 ble vesentlig høyere enn ventet i saldert budsjett, hovedsakelig som følge av uventet sterk merskattevekst i siste halvdel av 2022.

I RNB23 ble kommunal deflator for 2023 oppjustert fra 3,7 til 5,2 prosent. På bakgrunn av dette vedtok Stortinget under behandlingen av RNB23 å øke rammetilskuddet til kommunesektoren med 3,2 mrd. kroner. Dette var 600 mill. kroner mer enn hva anslått kostnadsvekst fratrukket anslått merskattevekst skulle tilsa, og ble fordelt slik at kommuner med lavere skatteinngang per innbygger fikk en større andel i forhold til kommuner med

høyere skatteinngang. Etter økningen i rammetilskuddet var anslaget på realnedgangen i frie inntekter 11,6 mrd. kroner.

Siden RNB23 har det kommet ny informasjon som viser at kommunesektoren ligger an til å komme bedre ut i 2023 enn ventet. Høyere skatteinngang og lavere kostnadsvekst tilsier samlet sett at kommunesektoren får 7,3 mrd. kroner mer i 2023 enn tiltenkt i RNB23, der et lavere kostnadsnivå tilsvarende 3,2 mrd. kroner er varig. Oppdaterte anslag viser en realnedgang på 4,0 mrd. kroner i de frie inntektene. Dette tilsvarer en oppjustering av realveksten i de frie inntektene på 7,3 mrd. kroner siden RNB23.

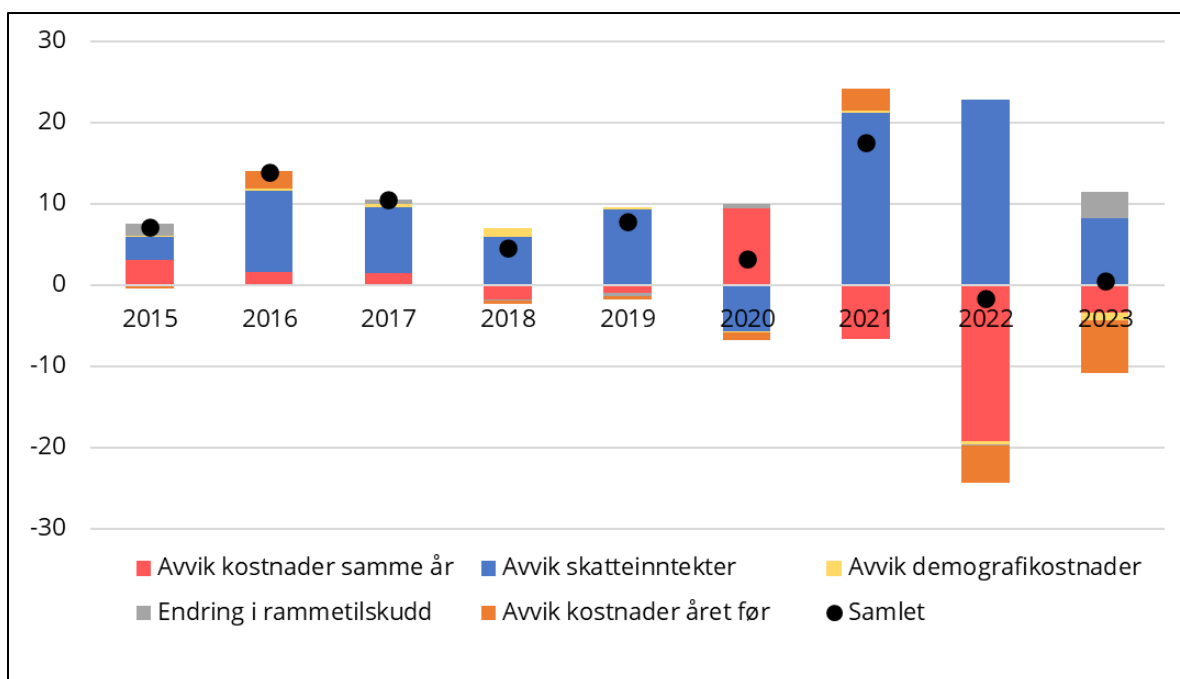
Over flere år har kommunesektoren hatt høyere vekst i frie inntekter og større handlingsrom enn forutsatt i de fremlagte budsjettene. Det er særlig høyere skatteinntekter enn ventet som har bidratt til dette. Endringer i anslag for både budsjettåret og året før vil påvirke realveksten i frie inntekter. Dersom inntektsveksten i inneværende år blir høyere enn lagt til grunn i budsjettet tilsier det isolert sett at realveksten i året etter (budsjettåret) blir lavere enn ventet, selv om realverdien av inntektsnivået i budsjettåret er helt upåvirket. Man må derfor se bort fra endringer i realveksten som skyldes endrede inntekter året før, når man vurderer om realverdien av inntektene ble høyere eller lavere enn lagt til grunn i de enkelte budsjettene.

Når et budsjett planlegges på høsten året før budsjettåret, er det fortsatt usikkerhet knyttet til kostnadsutviklingen i det som da er inneværende år. Dersom kostnadsveksten i inneværende år blir forskjellig fra det som er anslått, vil det på samme måte som anslagsbom på inntekt- og kostnadsutvikling i selve budsjettåret påvirke kjøpekraften til inntektene i budsjettåret, og dermed realverdien av inntektene.

Figur 2.1 viser avviket mellom faktisk realverdi på frie inntekter og anslått realverdi i saldert budsjett¹, fordelt på bidrag fra avvik i skatteinntekter, endret kommunal deflator i budsjettåret, endret kommunal deflator året før, avvik i anslag på kostnader til demografi og bevilgningsendringer i rammetilskuddet gjennom året. Figuren er en utvidelse av figur 3.9 i Nasjonalbudsjettet 2024 ved at effekten av endret deflator for året før er tatt med. Realverdien av de frie inntektene har i gjennomsnitt vært 7,1 mrd. 2023-kroner høyere enn anslått i saldert budsjett i perioden 2015 til 2023. Det er i hovedsak høyere skatteinntekter enn ventet som har bidratt til det.

Historisk har det vært små avvik mellom anslått og faktisk kostnadsutvikling, og anslagene har bommet både på oppsiden og nedsiden. De siste årene skiller seg imidlertid litt ut. Både i 2022 og 2023 har høyere kostnadsvekst enn ventet, både i budsjettåret og året før, trukket ned realverdien av frie inntekter. Men, samlet sett har realverdien av frie inntekter blitt om lag som anslått i saldert budsjett i 2022 og ser ut til å bli det i 2023, blant annet som følge av merskattevekst oppdaget sent på året.

¹ For 2023 benyttes avviket mellom anslag på realverdi på frie inntekter fra Nasjonalbudsjettet 2024 og saldert budsjett.

Figur 2.1 Merinntekter og mindreutgifter¹ i kommuneopplegget. Avvik mellom anslag i saldert budsjett og oppdaterte tall på skatteinntekter, kommunal deflator², merkostnader til demograf³ og rammetilskudd⁴. Mrd. 2023-kroner

¹ I 2020 var endringer i skatt og deflator fra anslaget i saldert budsjett 2020 i stor grad knyttet til pandemien. Sammen med anslåtte merutgifter/mindreinntekter i tjenestene som følge av pandemien samt redusert arbeidsgiveravgift, inngikk dette i grunnlaget for koronakompensasjonen til kommunesektoren for 2020.

² Anslaget på merkostnader til pensjon er hensyntatt i anslått kostnadsvekst i saldert budsjett. I endelige tall inngår faktiske pensjonskostnader i kostnadsveksten gjennom kommunal deflator.

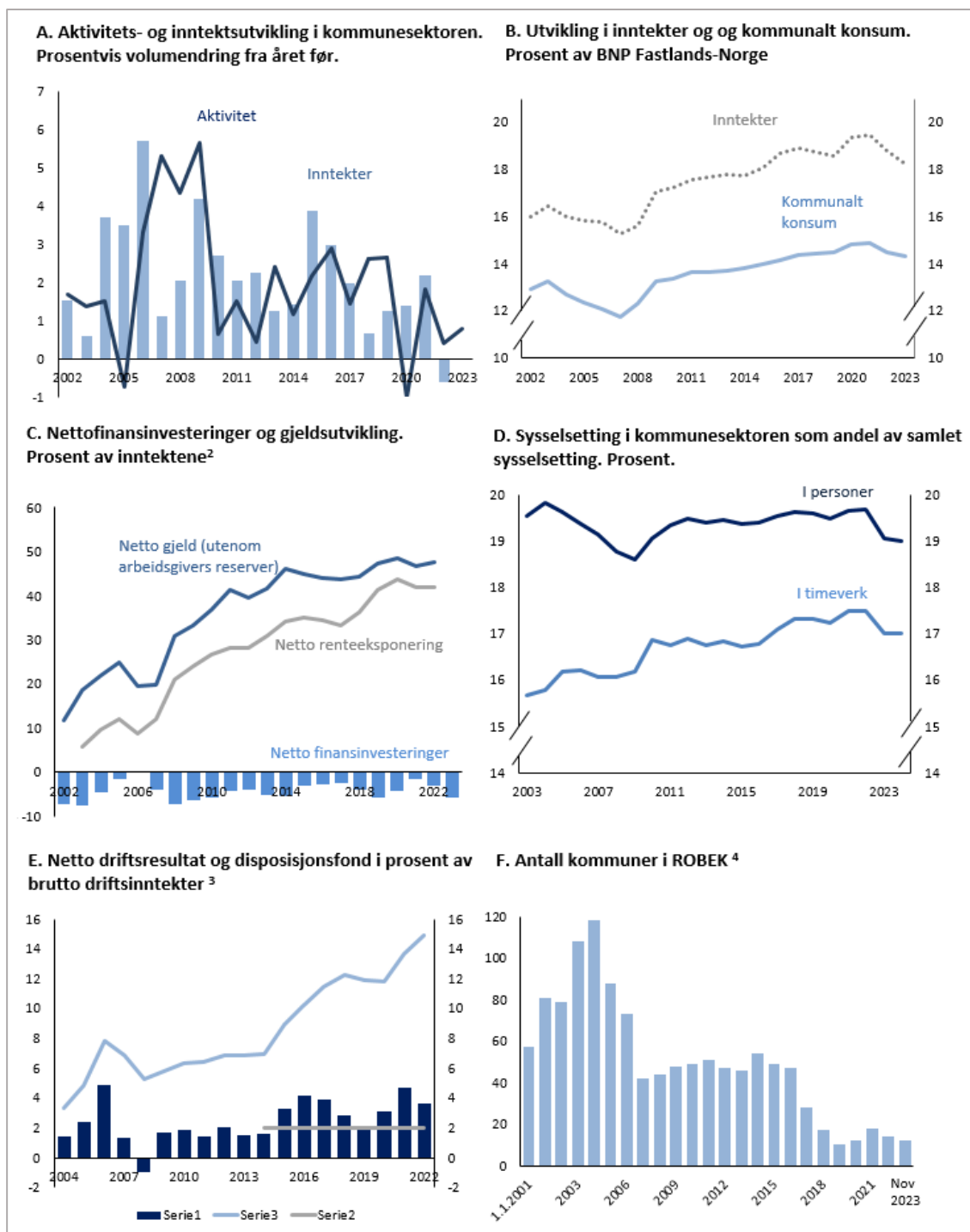
³ Avvikene for demografikostnadene som finansieres av de frie inntektene i årene 2014-2017 er anslått til 75 pst. av avvikene for de totale merkostnadene knyttet til demografiske endringer.

⁴ Nedtrekket på 12,1 mrd. i rammetilskuddet i 2022 er trukket ut av merskatteveksten.

Kilder: Kommunal- og distriktsdepartementet, Det tekniske beregningsutvalget for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) og Finansdepartementet

Figur 2.1 viser avviket faktisk realverdi på frie inntekter og anslått realverdi i saldert budsjett. Figuren hensyntar at anslagsavvik på kommunal deflator året før budsjettåret påvirker realverdien, men inkluderer kun endringer etter saldert budsjett. I budsjettprosessen gjøres det en helhetlig vurdering av situasjonen i kommuneøkonomien, inkludert kostnadsveksten i inneværende år, sett opp mot signalisert vekst i kommuneproposisjonen, jf. boks 2.1. Justeringer i kommunal deflator for inneværende år før saldert budsjett vil også påvirke realverdien til frie inntekter i budsjettåret, men er ikke inkludert i figuren. Samlet kostnadsvekst er hensyntatt i figur 2.4, som viser utviklingen i realnivået til frie inntekter over tid.

En nærmere omtale av kommunesektorens inntektskilder og utviklingen over lenger tid gis i kapittel 3.

Figur 2.2 Utviklingen i kommuneøkonomien

¹ Aktivitetsveksten er korrigert for større oppgaveoverføringer.

² Nettofinansinvesteringer og nettogjeld (både med og uten arbeidsgivers reserver) er oppgitt i prosent av kommuneforvaltningens samlede inntekter. Netto renteesponering er oppgitt i prosent av kommunenes brutto driftsinntekter.

³ Inkluderer kommunale og fylkeskommunale foretak (KF og FKF) og interkommunale selskaper (IKS). Fra og med 2014 ble merverdiavgiftskompensasjonen fra investeringer ført i investeringsregnskapet, ikke i driftsregnskapet som tidligere. Denne endringen medførte en reduksjon i netto driftsresultat og i brutto driftsinntekter. I figur 2.1E er det korrigert for denne endringen i årene før 2014, slik at tallene er sammenliknbare for hele perioden. Disposisjonsfond inkluderer også regnskapsmessig mer- og mindreforbruk.

⁴ Med unntak av 1.1.2001, da registeret ble opprettet, og 2023 er alle tall per 31.12. i det respektive år.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Finansdepartementet og Kommunal- og distriktsdepartementet

Aktivitetsvekst- og inntektsutviklingen i de siste årene

For å måle den samlede aktivitetsutviklingen i kommunesektoren benyttes en indikator der endring i sysselsetting (timeverk), endring i produktinnsats (faste priser) og endring i brutto realinvesteringer (faste priser) veies sammen, se boks 2.2. Aktivitetsindikatoren gir uttrykk for ressursbruken knyttet til den løpende tjenesteproduksjon finansiert av kommunesektoren og nyinvesteringer. Når en sammenligner aktivitetsveksten med realveksten i samlede inntekter, får man en indikasjon på hvordan utviklingen påvirker nettofinansinvesteringer i sektoren. Se punkt 2.4 for omtale av nettofinansinvesteringer.

Figur 2.A viser aktivitetsvekst og inntektsvekst for kommuneforvaltningen etter 2002. I 2023 anslås det en aktivitetsvekst på 0,8 prosent. Bak anslaget ligger det en vekst i utførte timeverk på 0,7 prosent og en vekst i produktinnsats på 2,0 prosent, mens en nedgang i bruttoinvesteringene på 1,0 prosent trekker i motsatt retning. Mens aktiviteten ventes å øke i 2023, anslås realverdien i samlede inntekter å være på samme nivå som i 2022.

Det har vært til dels stor variasjon i aktivitetsveksten i tidligere år. I 2021 var det en oppgang i aktivitetsindikatoren på 1,8 prosent, mens det i 2022 var en oppgang på 0,4 prosent. Realveksten i samlede inntekter var høyere enn aktivitetsveksten i 2021, mens inntektsveksten var negativ i 2022.

Særlig for årene 2007 og 2008 bidro høyere aktivitetsvekst enn inntektsvekst til store negative netto finansinvesteringer i sektoren, se figur 2.2A og 2.2C. Den samme tendensen så vi også for 2018 og 2019, mens lav aktivitetsvekst kombinert med betydelige overføringer fra staten bidro til lavere negative netto finansinvesteringer i 2020 og 2021. I likhet med 2022 anslås aktivitetsveksten å bli høyere enn inntektsveksten i 2023, noe som isolert sett trekker ned netto finansinvesteringer i sektoren.

Figur 2.2B viser at kommunesektorens inntekter og kommunalt konsum i prosent av BNP var på et relativt høyt nivå under pandemiårene 2020 og 2021. I 2022 var andelene tilbake på nivået før pandemien, noe som også anslås for 2023.

2.3 Netto driftsresultat og disposisjonsfond

Utvalget betrakter netto driftsresultat som hovedindikator for økonomisk balanse i kommunesektoren. Netto driftsresultat viser hvor mye som kan disponeres til avsetninger og investeringer etter at driftsutgifter, renter og avdrag er betalt.

Utvalget anbefaler at netto driftsresultat for kommunesektoren over tid bør utgjøre om lag 2 prosent av driftsinntektene, med et anbefalt nivå på 1¾ prosent for kommunene (inkl. Oslo) og 4 prosent for fylkeskommunene.² Anbefalingen gjelder kommunesektoren når også foretakene og de interkommunale selskapene er tatt med. Anbefalingen gjelder for sektoren som helhet og for henholdsvis kommunene og fylkeskommunene samlet, og ikke for den enkelte kommune og fylkeskommune.

Utviklingen i brutto og netto driftsresultat i perioden 2004–2022 er vist i figur 2.2E.

² Frem t.o.m. 2013 anbefalte utvalget at netto driftsresultat over tid burde utgjøre om lag 3 prosent av driftsinntektene for sektoren samlet. Denne anbefalingen knyttet seg til tall for kommunekassene. Siden momskompensasjon fra investeringer f.o.m. 2014 skulle føres investeringsregnskapet, og ikke lenger i driftsregnskapet, ble det anbefalte nivået redusert til 2 prosent for sektoren samlet f.o.m. samme år. Denne anbefalingen knytter seg til konserntall.

Etter at driftsresultatene i årene frem mot 2014 i snitt var i underkant av utvalgets nåværende anbefaling på 2 prosent, ble netto driftsresultat kraftig forbedret i perioden 2015–2022 sett under ett til et nivå godt over utvalgets anbefaling.

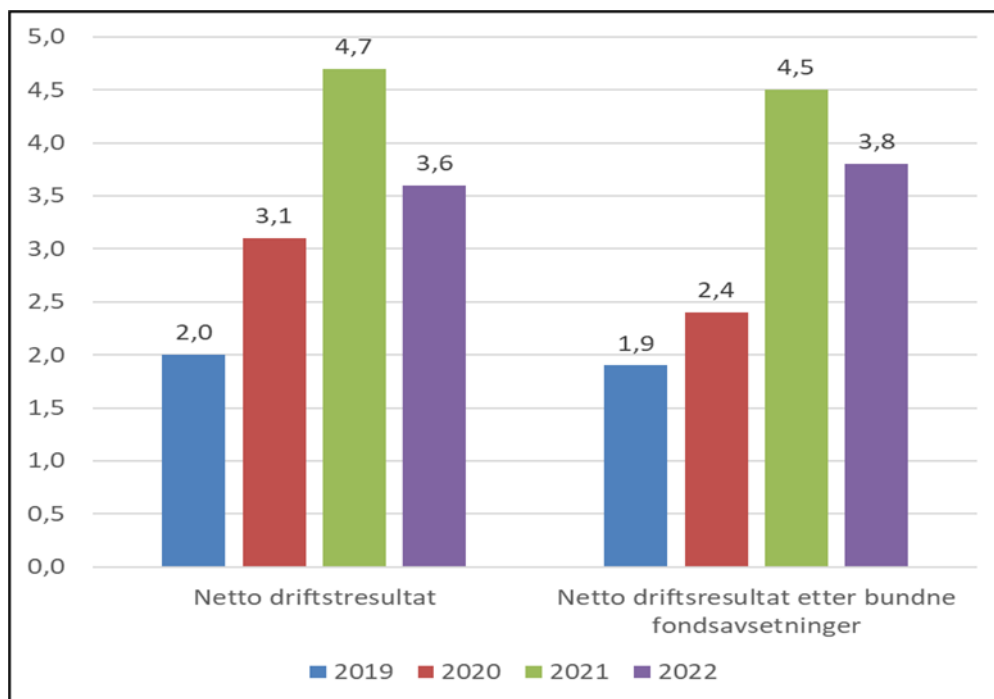
I 2021 var netto driftsresultatet i kommunesektoren som helhet mer enn dobbelt så høyt som utvalgets anbefaling over tid, og det høyeste siden 2006. I 2022 var netto driftsresultat 3,6 prosent av driftsinntektene i kommunesektoren som helhet, også det langt over nivået for utvalgets anbefaling for sektoren. Netto driftsresultat for både kommunene samlet og fylkeskommunene samlet lå markant over anbefalingene med hhv. 3,0 og 6,4 prosent.

De gode driftsresultatene i 2022 må ses i lys av den kraftige merskatteveksten, og at en stor del av denne først ble kjent mot slutten av året. I tillegg ble også kompensasjonen for koronarelaterte merutgifter først varslet i forbindelse med nysaldert budsjett.

Netto driftsresultater er det mest sentrale regnskapsbegrepet i kommunenes og fylkeskommunenes økonomiske oversikt over drift. Imidlertid kan netto driftsresultatene påvirkes av at øremerkede inntekter og tilhørende utgifter påløper i ulike regnskapsår. Øremerkede tilskudd og andre bundne inntekter inntektsføres året de mottas, mens utgiftene kan påløpe i senere regnskapsår (ubrukte øremerkede midler settes i mellomtiden av i bundne fond). I 2022 var avsetningen til bundne fond mindre enn bruken, og fra 2021 til 2022 var nedgangen i netto driftsresultat litt større enn nedgangen i netto driftsresultat etter bundne fondsavsetninger. Svekkelsen av den økonomiske balansen i 2022 var derfor noe mindre enn hva nedgangen i netto driftsresultat gir uttrykk for.

Bak tallene for landet som helhet, er det store variasjoner mellom kommuner og fylkeskommuner, og variasjonene i 2022 var større enn i foregående år. Større variasjon må ses i sammenheng med flere forhold. Enkelte kommuner fikk store inntekter fra Havbruksfondet. De høye strømprisene gir større forskjeller mellom kommuner som hadde kraftinntekter og kommuner som kun fikk økte utgifter. I tillegg var det store prisforskjeller på strøm mellom de ulike landsdelene. Også merskatteveksten, som særlig var knyttet til skatt på eierinntekter, kan slå ulikt ut, selv etter inntektsutjevningen.

Høy merskattevekst og gode driftsresultat de siste årene har bidratt til at kommunesektoren har spart betydelige midler i disposisjonsfond. For sektoren som helhet utgjorde disposisjonsfondene 99 mrd. kroner ved utgangen av 2022, tilsvarende 14,9 prosent av driftsinntektene, som er det høyeste nivået noen gang. Spesielt i 2021 og 2022 økte disposisjonsfondene mye som følge av svært høy merskattevekst. Størrelsen på disposisjonsfondene varierer mellom kommuner, men et flertall av kommunene har store fond og få har akkumulert merforbruk. Mange kommuner står dermed godt rustet for å håndtere usikkerhet og kan tære på de oppsparte midlene ved uforutsette negative hendelser. Disposisjonsfondene gir også rom for å redusere gjeldsopptak eller foreta investeringer, og gir således mange kommuner større økonomisk handlefrihet enn det som følger av veksten i frie inntekter i årene fremover.

Figur 2.3 Netto driftsresultat og netto driftsresultat etter bundne fondsavsetninger i kommunesektoren. 2019 –2022

Kilde: Statistisk sentralbyrå (KOSTRA)

Per medio november 2023 var det 12 kommuner i ROBEK, et lavt antall sammenliknet med de fleste årene så langt på 2000-tallet, se figur 2.2F.

Kommunesektorens driftsresultater og disposisjonsfond er nærmere omtalt i kapittel 5.

2.4 Nettofinansinvesteringer og netto gjeld

Nettofinansinvesteringer er i nasjonalregnskapet definert som samlede inntekter fratrukket samlede utgifter, der utgifter til bruttorealinvesteringer er medregnet. Nettofinansinvestering, sammen med eventuelle omvurderinger av fordringer og gjeld, bestemmer utviklingen i kommunesektorens netto fordringsposisjon. Negative nettofinansinvesteringer viser til et underskudd før lånetransaksjoner.

Tallene for 2022 viser at kommuneforvaltningen hadde negative nettofinansinvesteringer på 19,6 mrd. kroner, tilsvarende 2,9 prosent av samlede inntekter. Det er en økning i på 9,8 mrd. kroner fra 2021, men en nedgang på 5,2 mrd. kroner fra 2020. Økningen i negative netto finansinvesteringer fra 2021 må blant annet ses i sammenheng med høy aktivitetsvekst sammenliknet med inntektsveksten.

I NB24 anslås underskuddet i 2023 å falle til 39,6 mrd. kroner, om lag 5,6 prosent av samlede inntekter. Det økte underskuddet må ses i sammenheng med at aktivitetsveksten antas å holde seg relativt høy samtidig som renteutgiftene øker betydelig. Inntektsveksten er også relativt svak, noe som blant annet må ses i sammenheng med den store merskatteveksten i 2022.

Figur 2.2C viser utviklingen i netto gjeld (brutto gjeld fratrukket brutto fordringer), basert på statistikken for finansielle sektorregnskaper (SSB). Dette finansielle sektorregnskapet inneholder et omfattende, detaljert og avstemt regnskap for fordringer og gjeld mellom ulike sektorer, basert på internasjonale retningslinjer for nasjonalregnskapet.

Ved utgangen av 2022 utgjorde sektorens netto gjeld 47,5 prosent av inntektene. Dette er litt høyere enn i 2021 og litt lavere enn i 2020.

Deler av kommunesektorens gjeld innebærer i liten grad renteutgifter for kommunene. Det gjelder blant annet lån knyttet til gebyrbelagte tjenester, der økte avdrag og renteutgifter kan finansieres gjennom økte kommunale gebyrer. I tillegg dekker staten delvis rentekostnader og avdrag på skole-, kirke- og sykehjeminvesteringer og transporttiltak i fylkene, og enkelte av sektorens fordringer er heller ikke rentebærende.

Den netto renteeksponerte gjelden kan anslås til 41,8 prosent av inntektene ved utgangen av 2022, se figur 2.2C. Det er nærmere 30 prosentpoeng høyere enn i 2007.

Kommunesektorens gjeld er nærmere omtalt i kapittel 6.

2.5 Sysselsetting

Figur 2.2D viser utviklingen i sysselsettingen i kommunesektoren som andel av samlet sysselsetting siden 2002. Andelen har vært stabil på om lag 17 prosent over lang tid. I pandemiårene 2020 og 2021 sto kommuneforvaltningen for 17,5 prosent av alle utførte timeverk. I 2023 anslås andelen å være tilbake på 17,0 prosent, uendret fra 2022. Nedgangen må ses i sammenheng med sterk vekst i sysselsettingen samlet sett.

Siden en relativt stor andel av de kommuneansatte jobber deltid, er kommunesektorens andel av totalsysselsettingen større målt i personer enn i timeverk. Målt i antall personer har den kommunale sysselsettingsandelen de siste ti årene ligget på om lag 19,5 prosent. I 2023 anslås det at kommuneforvaltningen står for 19,0 prosent av samlet sysselsetting, uendret fra 2022.

2.6 Kommunesektorens inntekter i 2024

Dette avsnittet er i hovedsak basert på omtalen av kommunesektorens inntekter i regjeringens forslag til kommuneopplegget i NB24 og Kommunal- og distriktsdepartementets budsjettproposisjon for 2024.

Den oppgitte veksten i inntektene i 2024 er regnet fra anslått nivå på kommunesektorens inntekter i 2023 etter Stortingets behandling av RNB23. Oppgavekorrigeringer, engangsoverføringer er holdt utenfor beregningen av realveksten. Ved beregning av realveksten i kommunesektorens inntekter er det lagt til grunn en prisvekst på kommunal tjenesteyting (deflator) på 4,3 prosent fra 2023 til 2024.

Regjeringens budsjettforslag for 2024 anslås å gi en realvekst i kommunesektorens frie inntekter på om lag 6,4 mrd. kroner. Det legges opp til at den foreslåtte veksten i frie inntekter fordeles med om lag 5,1 mrd. kroner til kommunene og om lag 1,3 mrd. kroner til fylkeskommunene. De frie inntektene anslås å utgjøre 504 mrd. kroner i 2024. Endrede skatteregler for havbruk og vindkraft øker isolert sett de samlede kommunale inntekter bl.a. gjennom økt produksjonsavgift, se boks 2.2.

Veksten i de frie inntektene er høyere enn intervallet på 5,6-5,9 mrd. kroner som ble signalisert i Kommuneproposisjonen 2024. Siden Kommuneproposisjonen 2024 er de anslåtte merkostnadene til pensjon økt med 0,8 mrd. kroner til 2,0 mrd. kroner. Anslaget på merkostnader til demografi er uendret på 3,9 mrd. kroner. En vekst i frie inntekter på om lag 6,4 mrd. kroner dekker derfor merkostnader til demografi og pensjon og gir et handlingsrom på 0,5 mrd. kroner før satsinger innenfor veksten.

De totale satsingene innenfor veksten utgjør 590 mill. kroner. Av den signaliserte veksten til kommunene begrunnes 150 mill. kroner til satsing på rus og psykisk helse, samt 100 mill. kroner til kommunene som taper mest på at modellen for gradert basiskriterium ikke utvikles fra og med 2024. I tillegg begrunnes 40 mill. kroner til kommunene med helsestasjons- og skolehelsetjeneste. Av den signaliserte veksten til fylkeskommunene er 300 mill. kroner begrunnet med omlegging av inntektssystemet. Utover merkostnader til demografi og pensjon samt satsinger innenfor veksten får kommunesektoren et negativt handlingsrom på 50 mill. kroner.

Veksten i kommunesektorens samlede inntekter i 2024 regnet fra anslått nivå på inntektene i 2023 etter Stortingets behandling av RNB23 anslås til 13,1 mrd. kroner, mens de frie inntektene anslås å øke med 6,4 mrd. kroner. Inkludert anslaget på merkostnader til pensjon anslås veksten 2 mrd. kroner lavere, se tabell 2.3

Siden RNB23 er skatteanslaget for 2023 oppjustert. Ekstrainntektene sektoren får som følge av dette, medfører isolert sett lavere inntektsvekst fra 2023 til 2024, selv med uendret inntektsanslag for 2024. Basert på oppdatert anslag på regnskap for 2023 anslås veksten i samlede inntekter å øke med 8,8 mrd. kroner i 2024, mens de frie inntektene anslås å øke med 2,2 mrd. kroner.

Tabell 2.3 Realvekst i kommunesektorens inntekter i 2024.¹ Anslag på ulike tidspunkt. Mrd. 2024-kroner og prosentvis vekst (anslag på regnskap)

	Samlede inntekter		Frie inntekter	
	Mrd. kroner	Pst.	Mrd. kroner	Pst.
<i>Målt i forhold til oppdaterte anslag for 2023</i>				
Nasjonalbudsjettet 2024	8,8 (6,8)	1,3	2,2 (0,2)	0,4
<i>Målt i forhold til anslag i RNB23</i>				
Signalisert i Kommuneproposisjonen 2024	-	-	5,6-5,9	-
Nasjonalbudsjettet 2024	13,1 (11,2)	2,0	6,4 (4,4)	1,3

¹ Tall i parentes er veksten i samlede og frie inntekter fratrukket anslag på merkostnader til pensjon.

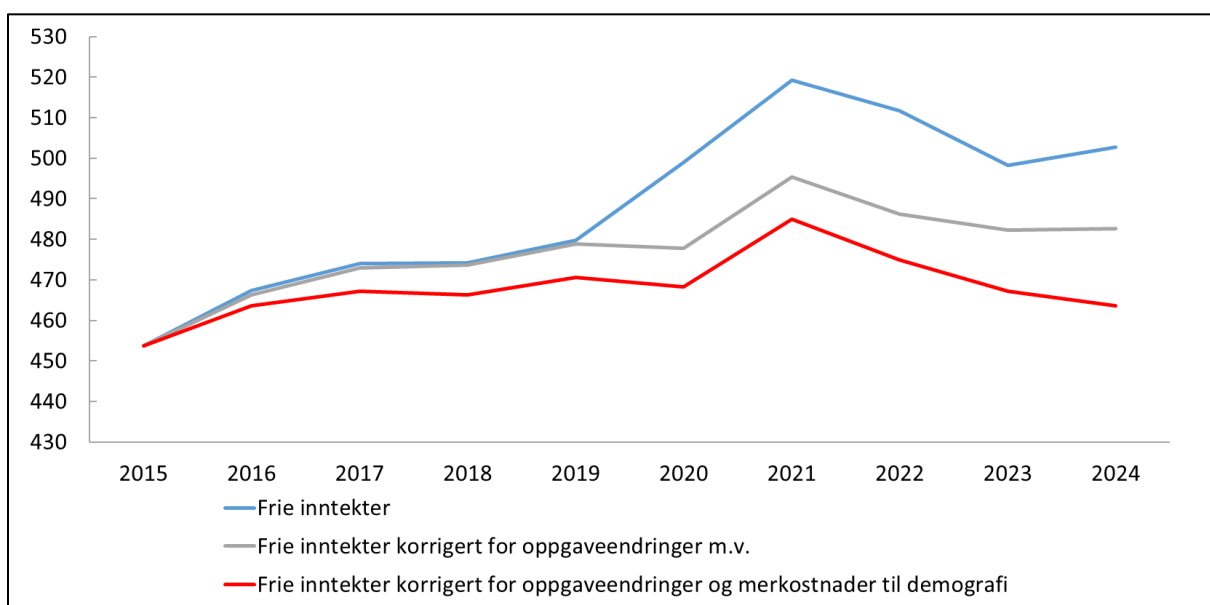
Kilde: Finansdepartementet

Figur 2.4 viser nivået på de frie inntektene over tid målt i faste 2024-kroner. Det er også korrigert for anslag på merkostnader til pensjon i 2023 og 2024 (der de ikke er fanget opp i den kommunale deflatoren).³ Den blå linjen viser at frie inntekter var særlig høye i perioden 2020 til 2022, blant annet som følge av betydelige overføringer til sektoren for å dekke utgifter ifm. pandemien. Korrigert for oppgaveendringer og engangsoverføringer mv., vist ved den grå linjen, var frie inntekter spesielt høye i 2021 og 2022 som følge av betydelig merskattevekst. Også i 2023 og 2024 anslås frie inntekter korrigert for oppgaveendringer og engangsoverføringer mv. å være høyere enn årene før pandemien. Utviklingen fra 2023 til 2024 kan delvis forklares av at den uventede merskatteveksten i 2023 som kom etter RNB23 og ikke gir et varig løft i inntektene.

³ I årene der lønnskostnadene avviker fra lønnsveksten som følge av utviklingen pensjonskostnader, fanges dette opp i den historisk deflatoren gjennom et beregnet bidrag fra pensjonskostnader. I anslagene på deflatoren legges det i utgangspunktet til grunn at bidraget fra pensjonskostnader er null, dvs. at lønnskostnadene utvikler seg i takt med lønnsveksten. I denne figuren er derfor anslåtte merkostnader til pensjon i 2023 og 2024 trukket fra i disse to årene.

I den røde linjen er det i tillegg korrigert for kostnader knyttet til endringen i befolkningens størrelse og sammensetning (demografi). Kostnadene til demografi har økt i alle år, og veksten anslås særlig sterk i år og neste år. Utvalget undervurderte merkostnadene til demografi i 2023 med overkant av 1 mrd. kroner som følge av den store usikkerheter knyttet til flyktninger fra Ukraina. Samlet sett anslås nivået på de frie inntektene korrigert for oppgaveendringer mv. og merkostnader til demografi å være noe lavere i 2023 og 2024 enn i årene før pandemien og på samme nivå som i 2016.

Utviklingen over de siste årene må ses i sammenheng med at bare deler av den høye merskatteveksten som kom i 2021 og 2022 gir varige nivåeffekter, mens uventet høy kostnadsvekst, særlig i 2022, gir varige virkninger på realinntektsnivået. Figuren gir ingen informasjon om hvilken inntektsutvikling det har vært planlagt for i de årlige budsjettene. Som vist i figur 2.1 har kommunesektoren hvert år i perioden 2015 til og med 2021 fått et høyere realinntektsnivå enn slik det lå an til etter behandlingen av statsbudsjettene, mens realinntektsnivået har vært om lag som ventet i 2022 og 2023. Uten gjentatte år med uventet stor merskattevekst, ville nivået på realinntektene isolert sett ligget lavere jevnt over i hele perioden i figur 2.4.

Figur 2.4 Utvikling i frie inntekter med korreksjoner.^{1,2} Mrd. 2024-kroner. 2015 til 2024

¹ Den grå linjen er korrigert for oppgaveendringer, engangsoverføringer mv.

² Den røde linjen er i tillegg justert for merkostnader til demografi. Det er i tillegg justert for pensjon i 2023 og 2024. Historisk inngår merkostnader til pensjon i kostnadsveksten.

Kilder: Kommunal- og distriktsdepartementet og Finansdepartementet

Boks 2.1 Realvekst og realnivå i kommunesektorens inntekter i budsjettene

Stortinget bestemmer langt på vei nivået på kommunesektorens inntekter i forbindelse med de årlige statsbudsjettene, blant annet gjennom vedtak om rammeoverføringer, skattørene og øremerkede midler. For å gi kommunene forutsigbarhet, signaliseres det i mai året før (i forbindelse med kommuneproposisjonen) hvor stor realvekst i frie inntekter og samlede inntekter som regjeringen legger opp til at kommunesektoren skal få i året som kommer («budsjettåret», år T). Den signaliserte realveksten er basert på anslag på inntektene for inneværende år (T-1) i revidert nasjonalbudsjett (RNB) som legges frem samtidig med kommuneproposisjonen.

Regjeringens endelige forslag til realvekst i kommunesektorens inntekter (for år T) presenteres i statsbudsjettet i oktober. Den foreslåtte veksten i sektorens inntekter tar utgangspunkt i inntektsanslaget (for år T-1) fra RNB justert for eventuelle endringer som følge av Stortingets behandling. Logikken i dette er at eventuelle endringer i skatteanslaget (merskattevekst eller skattesvikt) for inneværende år (T-1) etter at RNB er vedtatt ikke skal påvirke det man vedtar om inntektene i budsjettåret (T). Dette gir en forutsigbarhet for hva de nominelle inntektene blir neste år, i tillegg til at det gir en mer stabil utvikling i inntektene over tid.

Denne måten å fremstille veksten i kommunesektorens inntekter på benyttes til å vise inntektsnivået i budsjettåret sammenliknet med regjeringens planlagte nominelle nivå for inneværende år (T-1) og handlingsrommet for kommunesektoren i budsjettåret.

Den beregnede kostnadsveksten for inneværende år (T-1), målt med den kommunale deflatoren, kan endre seg etter at kommuneproposisjonen for budsjettåret (T) er vedtatt. Dette påvirker ikke realveksten i inntektene for budsjettåret (T). Men det vil isolert sett påvirke det reelle inntektsnivået i budsjettåret (T). Det skyldes at kjøpekraften som det nominelle inntektsnivået for inneværende år gir, har endret seg. Redusert deflator for inneværende år (T-1) vil isolert sett trekke det reelle nivået i budsjettåret (T) opp, mens økt deflator isolert sett vil trekke det reelle nivået ned.

Dette kan illustreres med tallene for 2023 slik de foreligger nå. Den kommunale deflatoren for 2022 økte med 3,0 prosentpoeng fra RNB 2022/Kommuneproposisjonen 2023 til nå. Dette påvirker ikke realveksten i 2023 fordi 2022-deflatoren måler kostnadsveksten fra 2021 til 2022. Men en høyere deflator i 2022 betyr at det anslåtte nominelle inntektsnivået for 2022 fra RNB22/Kommuneproposisjonen 2023 isolert sett innebærer et lavere reelt inntektsnivå i 2022 enn det som opprinnelig var planlagt. Dersom en ser på realveksten over to år, fra 2021 til 2023, fører dette til at den planlagte reelle inntektsøkningen fra 2022 til 2023 (som ikke er endret som følge av endringen i deflator for 2022) isolert sett vil gi et lavere reelt inntektsnivå i 2023 enn lagt til grunn i Kommuneproposisjonen 2023.

Boks 2.2 Aktivitetsutvikling, produktinnsats og utførte timeverk

Aktivitetsutvikling

For å måle utviklingen i den samlede aktiviteten i kommuneforvaltningen bruker utvalget en indikator der endring i sysselsettingen målt i timeverk, endring i produktinnsats i faste priser og endring i brutto realinvesteringer i faste priser veies sammen. Som vektor brukes de andelene som lønnskostnader, produktinnsats og brutto realinvesteringer utgjorde av de samlede utgiftene for de tre kostnadsartene året før. Siden indikatoren er basert på ressursinnsatsen i kommunesektoren fanger den ikke opp vekst i produksjonen som følge av effektiviseringstiltak.

Produktinnsats (vareinnsats)

Verdien av anvendte innsatsvarer og -tjenester i produksjonsaktivitet, unntatt kapitalslit (bruk av fast realkapital). Begrepet bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Bruttorealinvestering

Verdien av anskaffelser av fast realkapital minus salg av fast realkapital. Anskaffelser av fast realkapital omfatter utgifter til kjøp av bygninger og anlegg, transportmidler, maskiner, utstyr, inventar mv.

Utførte timeverk

Antall timeverk utført av alle sysselsatte i innenlandsk produksjonsvirksomhet innenfor effektiv normalarbeidstid, med tillegg for utført overtid og fradrag for fravær pga. sykdom, permisjon, ferie og eventuelle arbeidskonflikter.

Boks 2.3 Endringer i beskatningen av grunnrentenæringer

Grunnrenteskatt på havbruk innført fra 2023

Grunnrenteskatt på havbruk er innført fra 2023, med en effektiv sats på 25 prosent og et bunnfradrag på 70 mill. kroner per konsern, jf. Prop. 78 LS (2022–2023). Inntektene fra grunnrenteskatten på havbruk anslås til om lag 5 mrd. kroner i 2023, før fradrag for produksjonsavgift, jf. omtale i Prop. 1 LS (2023–2024). Regjeringen har uttalt at minst halvparten av bruttoprovenyet fra grunnrenteskatten på havbruk skal fordeles til kommunesektoren. Det skjer gjennom flere mekanismer. Vertskommuner og -fylker får inntekter fra avgiften på produksjon av fisk og det er foreslått en bevilgning til Havbruksfondet på 1 197 mill. kroner i 2024. Samtidig er vertskommunenes og -fylkenes andel av inntektene fra salg av ny tillatelseskapasitet økt fra 40 til 55 prosent. I tillegg la regjeringen opp til å gi en ekstra bevilgning i år der grunnrenten er høy. Regjeringen har foreslått at den ekstra bevilgningen delfinansierer tiltak på barnehageområdet.

Forslag om grunnrenteskatt på landbasert vindkraft fra 2024

Regjeringen har foreslått å innføre en grunnrenteskatt på landbasert vindkraft fra 2024, jf. Prop. 2 LS (2023–2024). Effektiv sats er foreslått til 35 prosent, og grunnrenteskatteplikten vil gjelde for landbaserte vindkraftverk med flere enn 5 turbiner eller installert effekt på 1 MW eller mer. Regjeringen legger opp til at kommunene skal få minst halvparten av grunnrenteskatteinntektene. Kommunenes andel fordeles gjennom en produksjonsavgift, i tillegg til en ekstra bevilgning i år med høy grunnrente. For 2024 anslås produksjonsavgiften til om lag 390 mill. kroner, som er høyere enn anslått grunnrenteskatt. Det anslås dermed ingen ekstrabevilgning for 2024. Produksjonsavgiften fordeles til vertskommunene året etter avgiftsåret. Vertskommunenes inntekter fra produksjonsavgiften ventes å øke fra drøyt 70 mill. kroner i 2023 til om lag 340 mill. kroner i 2024 og 390 mill. kroner i 2025 (nominelle kroner).

Høyprisbidrag på vann- og vindkraft foreslås avviklet

For å omfordele mer av de ekstraordinært høye inntektene fra kraftproduksjon i deler av landet ble det innført et høyprisbidrag på vannkraft og vindkraft i budsjettet for 2023. Høyprisbidraget ble utformet som en særavgift til staten. Høyprisbidraget beregnes med 23 prosent av oppnådd gjennomsnittspris på kraft per måned som overstiger 70 øre per kWh. Høyprisbidraget fikk virkning fra offentliggjøring 28. september 2022 for vannkraftverk med generatorer med samlet påstemplet merkeytelse på 10 000 kVA eller mer, og fra 1. januar 2023 for øvrige vannkraftverk og vindkraftverk. Høyprisbidraget var tilpasset den spesielle situasjonen en var i, og regjeringen informerte om at høyprisbidraget skulle avvikles senest innen utgangen av 2024. Regjeringen har i budsjettet for 2024 foreslått å avvikle høyprisbidraget med tilbakevirkning fra og med 1. oktober 2023. Helårsvirkningen av forslaget er anslått til et provenytap på 3,3 mrd. kroner.

3 Inntekter for kommuneforvaltningen

I kapittel 3 drøftes utviklingen i kommunesektorens samlede og frie inntekter etter samme definisjoner som i kapittel 2.

De oppgavekorrigerede frie inntektene i kommunesektoren vil trolig øke reelt med om lag 6 prosent fra 2013 til 2023, regnet per innbygger var realveksten på 2 prosent. Gjennomsnittlig årlig realvekst i frie inntekter i alt er litt lavere fra 2019 til 2023, enn for hele perioden 2013–2023. Om vi korrigerer for befolkningsendringer er den gjennomsnittlige årlige realveksten negativ (-0,6 prosent) i perioden 2019 til 2023, mens den gjennomsnittlige realveksten for perioden 2013 – 2023 sett under ett er 0,2 prosent. I samme periode hadde de samlede inntektene for kommunesektoren mye av de samme utviklingstrekkene, men noe sterkere vekst enn de frie inntektene.

I kapittel 3 drøftes også utviklingen i skatteinntektenes andel av kommunesektorens inntekter, eiendomsskatt og kommunesektorens inntekter fra brukerbetaling.

Se eget tabellvedlegg 4 for tallene bak de fleste av figurene i kapittel 3. I kapittel 7 ses det nærmere på inntektsforskjeller mellom kommunene.

3.1 Kommunesektorens inntektskilder

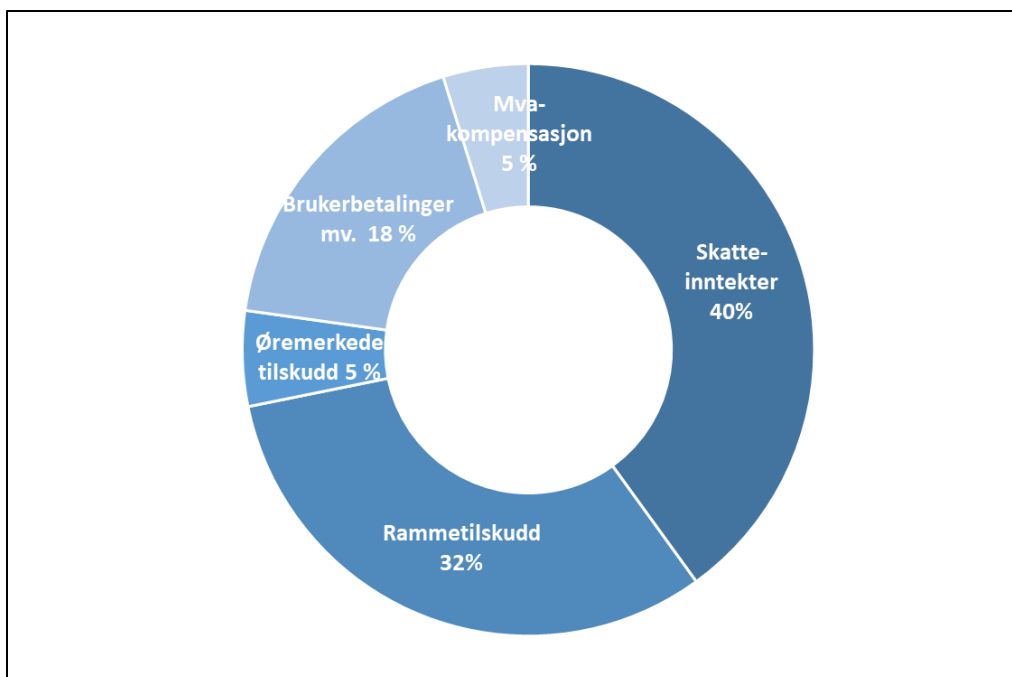
Kommuneforvaltningens samlede inntekter innenfor kommuneopplegget⁴ er summen av skatteinntekter, overføringer fra staten, brukerbetaling og andre innenlandske løpende overføringer. Skatteinntektene omfatter skatt på inntekt og formue, eiendomsskatt og naturressursskatt. Overføringer fra staten omfatter rammeoverføringer og øremerkede overføringer innenfor kommuneopplegget.

Skatt på inntekt, formue og eiendom samt naturressursskatt fra vannkraftverk, utgjør sammen med rammeoverføringene fra staten kommunesektorens frie inntekter. Dette er inntekter som kommunene kan disponere fritt uten andre føringar enn gjeldende lover og forskrifter. Det er anslått at kommunesektorens samlede inntekter vil utgjøre om lag 665 mrd. kroner i 2023⁵. Av disse utgjør de frie inntektene 477 mrd. kroner. Figur 3.1 viser hvordan kommunesektorens inntekter innenfor kommuneopplegget er anslått fordelt på de ulike inntektskildene i 2023. Brukerbetaling mv. inkluderer brukerbetaling og andre innenlandske løpende overføringer.⁶

⁴ Eksempler på inntekter som ikke inngår i kommuneopplegget er øremerkede tilskudd til blant annet flyktninger og asylsøkere, flom/hjemfall og kirkelov. For nærmere forklaring av inntekter som inngår i kommuneopplegget, se vedlegg 3.

⁵ Inkludert mva-kompensasjon og er ikke korrigeret for oppgaveendringer

⁶ Andre innenlandske løpende overføringer er overføringer fra statsforvaltningen som ikke inngår i statsregnskapets 60-poster, slik som 70-poster. 60-postene omfatter overføringene fra staten til kommunesektorens forvaltningsbudsjetter mens 70-postene omfatter overføringer til bedrifter som er organisert som selvstendige rettssubjekter, til private og til utlandet.

Figur 3.1 Kommunesektorens samlede inntekter innenfor kommuneopplegget 2023

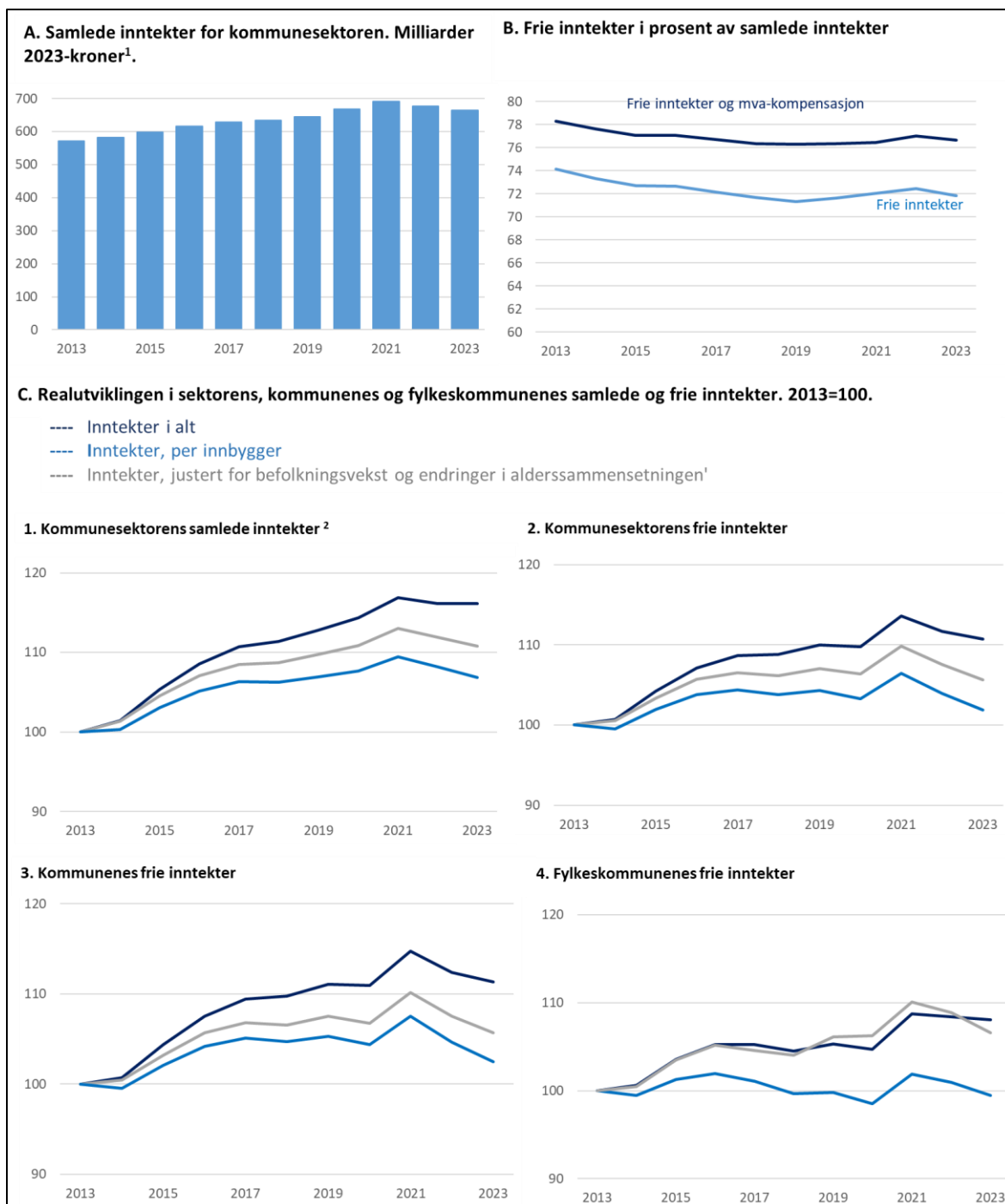
Kilde: Finansdepartementet

3.2 Samlede inntekter innenfor kommuneopplegget – realvekst 2013–2023

Økonomien i kommunesektoren styres i utgangspunktet av inntektsrammene som Stortinget fastsetter. De samlede inntektene omfatter både frie inntekter, øremerkede tilskudd, brukerbetalinger mv. og merverdiavgiftskompensasjon. Fra et *innbyggerperspektiv* er utviklingen i de samlede inntektene mest interessant, siden nivået på kommunesektorens samlede inntekter bestemmer hvor stor den kommunale tjenesteproduksjonen kan bli. Vekst i kommunesektorens samlede inntekter innebærer at det er rom for at innbyggerne kan få flere velferdstjenester levert fra kommunen. Dersom inntektsveksten skyldes at oppgaver *flyttes* fra staten til kommunesektoren, øker ikke dette innbyggernes samlede tilbud av offentlige tjenester. Det korrigeres derfor normalt for oppgaveoverføringer når en ser på utviklingen i samlede inntekter over tid.

Kommunesektorens samlede inntekter

Figur 3.2A som viser nivået på samlede inntekter for kommunesektoren i 2023-kroner, og tallene er ikke korrigert for oppgaveendringer eller ekstraordinære overføringer begrunnet med koronapandemien. Øvrige figurer i kapittel 3 som viser utviklingen i samlede og frie inntekter er korrigert for oppgaveoverføringer og ekstraordinære koronaoverføringer.

Figur 3.2 Kommunesektorens samlede inntekter innenfor kommuneopplegget i 2023-kroner. 2023-tall er et anslag

¹ Beregningene i denne figuren er ikke korrigeret for oppgaveoverføringer eller virkningene av virusutbruddet.

² Korrigeret for nye oppgaver og oppgaveoverføringer,

Kilde: Finansdepartementet, Kommunal- og distriktsdepartementet, Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi og Statistisk sentralbyrå

Inntektsveksten gir et uttrykk for hva sektoren har til rådighet til å finansiere nye oppgaver, reformer, demografiske endringer og generell velferdsøkning. Realveksten i de samlede inntektene for kommunesektoren fra 2013 til 2023 er anslått til 93 milliarder 2023-kroner, jf. figur 3.2A og vedlegg 4. I gjennomsnitt er den årlige veksten i perioden 1,5 prosent. De

samlede inntektene for kommunesektoren i 2023 er anslått til om lag 665 milliarder kroner, noe som er en nedgang på om lag 13 milliarder kroner (-1,9 %) fra 2022. Nedgangen i de samlede inntektene i 2022 og 2023 er videre på anslagvis 27 mrd. kroner, eller 3,9 prosent sammenlignet med 2021. Den sterke nedgangen i 2022 skyldes at 2021 var et ekstraordinært år. Kommunesektoren fikk 20,2 milliarder 2021-kroner som var begrunnet med koronapandemien, og i tillegg kom store, ekstra skatteinntekter mot slutten av året. Kommunesektoren fikk også en uventet høy merskattevekst i 2022, som igjen har påvirket vekstanslaget for 2023 i forhold til i 2022.

I perioden 2013 – 2023 har kommunesektorens inntekter som andel av BNP for Fastlands-Norge ligget i intervallet 17,8–18,9 prosent med unntak av pandemiårene 2020 og 2021, jf. tabell 2.1. I 2020 og 2021 var andelen oppe i 19,4 prosent for så å falle tilbake til 18,8 prosent i 2022 og anslagvis 18,2 prosent i 2023.

Samlede inntekter øker mindre når det korrigeres for oppgave- og befolkningsendringer

Figur 3.2C1 viser utviklingen i samlede inntekter i faste priser, regnet per innbygger og når det korrigeres for både befolkningsvekst og endringer i alderssammensetningen. Tallene i figuren 3.2C er også korrigert for oppgaveendringer og ekstraordinære koronabevilgninger.

Som figuren viser økte de samlede inntektene reelt med om lag 16 prosent fra 2013 til 2023. Regnet per innbygger er realveksten om lag 7 prosent. Dersom det også justeres for alderssammensetningen, er veksten om lag 11 prosent. Fra 2013 til 2023 ble gjennomsnittsinntekter per innbygger på grunn av alderssammensetningen litt mindre kostnadskrevende. Selv om befolkningen eldes, så motvirkes dette for tiden av en høyinnvandring/bosetting av flyktninger av gjennomgående yngre folk. Figuren viser at veksten i samlede inntekter var særlig sterk i perioden 2015-2016 og i 2021, noe som har sammenheng med betydelig merskattevekst disse årene. De samlede inntektene er reelt anslått å være på om lag samme nivå i 2023 som i 2022, dvs. at det er anslått nullvekst.

Den gjennomsnittlige årlige realveksten i samlede inntekter er anslått lavere i den siste femårsperioden, fra 2019 til 2023 enn i perioden 2013–2023, både i alt og korrigert for befolkningsendringer. I perioden 2016–2019 har kommunesektoren fått betydelig merskattevekst, i hovedsak som følge av økte skattesatser på utbytte som har gitt insentiver til å fremskynde utbyttebetalinger. Videre fikk kommunesektoren uventet høy skattevekst i 2021. Også i 2022 bidro sterk merskattevekst til at kommunesektorens inntektsnivå ble høyere enn anslått i saldert budsjett 2022. Se kapittel 2 for nærmere omtale av utviklingen i kommunesektorens inntekter i 2022 og 2023.

3.3 Frie inntekter 2013–2023

De frie inntektene er inntekter som kommunene og fylkeskommunene kan bruke fritt, uten andre føringer fra staten enn gjeldende lover og regelverk. De frie inntektene er derfor én av flere indikatorer som til sammen kan si noe om kommunenes og fylkeskommunenes økonomiske handlingsrom. De frie inntektene er dermed mest relevant ut fra et kommuneperspektiv, i og med at innbyggerne generelt ikke skiller mellom kommunenes inntektsarter. For å kunne sammenligne utviklingen i sektorens handlingsrom over tid, må veksten i frie inntekter korrigeres for regelendringer, innlemminger av øremerkede tilskudd i rammetilskuddet og nye oppgaver, enten de er helt nye eller overført fra andre forvaltningsnivåer. Tallene er også korrigert for koronaoverføringer.

Andelen frie inntekter stabil etter 2018

I figur 3.2B vises utviklingen i frie inntekter som andel av de samlede inntektene og dermed graden av rammefinansiering.

I 2010 utgjorde de frie inntektene 67 prosent av de samlede inntektene. Etter innlemmingen av de øremerkede tilskuddene til barnehager i de frie inntektene i 2011, økte andelen frie inntekter betydelig, til i om lag 74 prosent i 2011. Fra 2013 til 2019 gikk andelen frie inntekter gradvis ned til om lag 72 prosent, og har deretter vært om lag på samme nivå.

Figuren viser også tall på frie inntekter som er inkludert merverdikompensasjon. Også om mva-kompensasjon legges til viser figuren at andelen av de frie inntektene er redusert siden 2013.

Realveksten i frie inntekter fra 2013 blir lavere når det justeres for befolkningsendring

I perioden 2013–2023 anslås realveksten i frie inntekter i kommunesektoren (uten mva-kompensasjon) til 11 prosent. Samtidig fører befolkningsveksten til økte utgifter i kommunesektoren. Realveksten per innbygger over den samme perioden anslås til 2 prosent, mens den anslås til 6 prosent når det også korrigeres for endringer i alderssammensetningen, jf. figur 3.2C2.

I samme periode anslås den gjennomsnittlige årlige veksten i kommunesektorens frie inntekter til 1,0 prosent. Justert for hhv. befolkningsvekst og både befolkningsvekst og endringer i alderssammensetningen, er den gjennomsnittlige årlige veksten i perioden henholdsvis 0,2 og 0,5 prosent. I den siste femårsperioden, 2019–2023 ser det ut til å ha vært svakere vekst i de frie inntektene i alt enn gjennomsnittet for perioden 2013–2023. Korrigert for befolkningsendringer har veksten i de frie inntektene vært negativ. Figur 3.1C2 viser at veksten i frie inntekter, som for samlede inntekter, var særlig sterk i periodene i perioden 2015–2016 og 2021.

Figur 3.2C4 og 3.2C3 viser at i perioden var veksten for fylkeskommunene 8 prosent, altså noe svakere enn veksten for kommunen som anslås til 11 prosent. Om det tas hensyn til både økning i antall innbyggere og endret alderssammensetning, blir veksten over perioden 2013–2023 om lag 6 prosent for kommunene og 7 prosent for fylkeskommunene.

Forskjellen mellom kurvene for frie inntekter per innbygger og frie inntekter justert for befolkningsvekst og endringer i alderssammensetningen indikerer at gjennomsnittsinbyggeren for kommunene har blitt mindre kostnadskreven i perioden 2013–2023. For fylkeskommunene har gjennomsnittsinbyggeren blitt mer kostnadskreven i perioden fra 2013 til 2023.

Prisutvikling

Tidsseriene som viser veksten i ulike inntektsbegreper presentert av utvalget er gjerne realvekst, altså justert for prisutviklingen. I omregningen fra nominelle størrelser benyttes en deflator for kommunesektorens kjøp av varer og tjenester utarbeidet av Finansdepartementet. Den kommunale deflatoren tar hensyn til utviklingen i lønnskostnader samt prisutviklingen for investeringsvarer og annen produktinnsats. Vedlegg 7 gir en historisk oversikt over årlig prisvekst i kommunesektoren.

Oppgaveoverføringer, nye oppgaver, endringer i finansieringsform, regelendringer m.m.

Vekstratene i ulike inntektskomponenter korrigeres normalt for nye oppgaver og overføring av oppgaver mellom forvaltningsnivåer, endringer i finansieringsform og eventuelt regelendringer mv. På den måten blir vekstratene mest mulig sammenlignbare over tid og man får et uttrykk for handlingsrommet kommunen har til nivået på velferdstjeneste innbyggerne tilbys, som er det man ønsker å belyse med vekstratene. Korreksjonene er dokumentert i Kommunal- og distriktsdepartementets årlige budsjettproposisjon og budsjetttrundskriv.

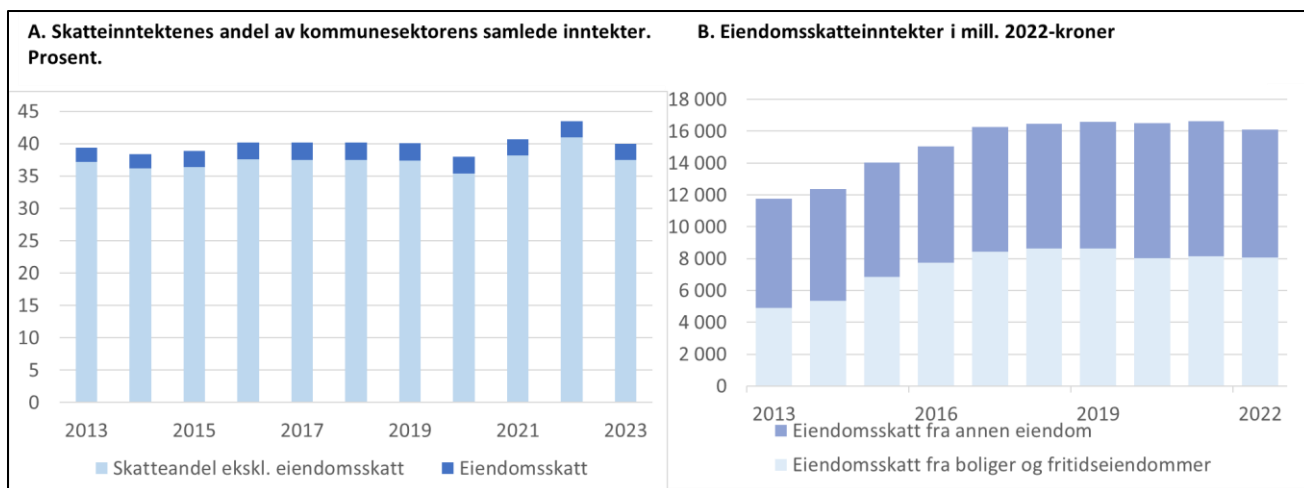
Inntekt per innbygger Flere innbyggere vil normalt innebære økte behov etter kommunale tjenester. Inntektsveksten per innbygger er en forenklet og intuitiv metode for å ta hensyn til endringer i behov.

Endring i alderssammensetning

Endring i alderssammensetningen vil innebære endret behov for kommunale tjenester, fordi ulike aldersgrupper har ulike behov for tjenester. En kan beregne inntektsutviklingen per innbygger hvor man også har justert for endringer i den aldersmessige sammensetningen som kan sies å reflektere endringer i behov per innbygger. I korrigeringene er det brukt en forenklet versjon av metodikken som brukes i utgiftsutjevningen i inntektssystemet for kommunesektoren. Korrigeringen for endringer i alderssammensetningen bygger på uendrede gjennomsnittskostnader i aldersgruppene parvis mellom årene og forutsetter uendret standard, produktivitet og dekningsgrad på tjenestene. På samme måte som når utvalget anslår mer- og mindreutgifter for kommunesektoren knyttet til den demografiske utviklingen, jf. kapittel 10, må også justeringene som er gjort her, betraktes som grove anslag.

3.4 Skatteinntekter

Som ledd i budsjettoplegget for kommunesektoren, legges det opp til at sektorens skatteinntekter skal utgjøre en gitt andel, for tiden 40 prosent, av dens samlede inntekter (skatteandelen). Kommunesektorens andel av skatt på alminnelig inntekt fra personlig skattytere bestemmes ved fastsettelsen av den kommunale skattøren. Skattøren for kommuner og fylkeskommuner vedtas av Stortinget ved behandlingen av statsbudsjettet det enkelte år. Skattøren fastsettes med sikte på at sektorens skatteinntekter tilsvarer skatteandelen som er lagt til grunn i budsjettoplegget.

Figur 3.3. Kommunesektorens inntekter fra personskatt og eiendomsskatt. 2013–2022. Anslag for 2023

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Finansdepartementet

Skatteandelen har vært rundt 40 prosent siden 2013

Skatteandelen forteller hvor mye skatteinntektene utgjør av kommunesektorens samlede inntekter. Fra og med 2011 har det vært en målsetting at skatteandelen skal være 40 prosent. Realisert skatteandel vil kunne avvike fra opplegget i Statsbudsjettet som følge av at skatteinntektene øker mer eller mindre enn anslått. Figur 3.3.A viser at for 2022 bidro en rekordhøy merskattevekst knyttet til bl.a. eierinntekter i 2021 til en skatteandel på 43,4 prosent. For 2023 er skatteandelen nå anslått til 40,0 prosent. Skatteandelen for eiendomsskatt og andre produksjonsskatter for 2023 er videre anslått til 2,5 prosent, og har ligget stabilt rundt 2,5 prosent i perioden 2013-2023.

Høyere inntekter fra eiendomsskatt i perioden 2013–2023

Eiendomsskatten er en del av de frie inntektene og regnes med i skatteinntektenes andel av kommunesektorens samlede inntekter. Kommunene fikk til sammen 16 094 millioner kroner i inntekter fra eiendomsskatt i 2022, en realnedgang på 515 millioner kroner, eller 3,1 prosent fra 2021, se figur 3.3B. Eiendomsskatten økte nominelt med 528 mill. kroner eller 3,4 prosent fra 2021 til 2022. Inntekter fra eiendomsskatt i 2022 utgjorde om lag 3 697 kroner per innbygger i landet og 2,9 prosent av kommunenes totale brutto driftsinntekter i 2022, noe som er på samme nivå som i 2021. Samlet eiendomsskatt økte reelt med 37 prosent i perioden 2013 til 2023.

Kommunenes eiendomsskatt fra bolig og fritidseiendommer utgjorde 50,2 prosent av samlet eiendomsskatt i 2022 og gikk ned reelt med 66 mill. kroner fra 2021 til 2022, mens eiendomsskatt fra annen eiendom gikk ned reelt med 450 mill. kroner i samme periode.

Eiendomsskatt fra boliger og fritidseiendommer har økt reelt med 65 prosent i perioden fra 2013 til 2023 mens samlet eiendomsskatt fra annen eiendom, har økt reelt med 16 prosent i samme periode.

Eiendomsskatt i 2023

322 av 356 kommuner har eiendomsskatt i 2023, samme antall som i 2022. 27 kommuner har bare eiendomsskatt på næringseiendom, kraftanlegg/-nett, vindkraftverk og

petroleumsanlegg mens 47 kommuner har bare eiendomsskatt på kraftanlegg/-nett, vindkraftverk og petroleumsanlegg. Utvalget anslår at om lag 4,62 millioner innbyggere bor i en kommune med eiendomsskatt i 2023, anslått til å ha 90 000 flere innbyggere enn i 2022.

I gjennomsnitt betaler en eier av en enebolig på 120 kvadratmeter i områder med eiendomsskatt 3 811 kroner i eiendomsskatt i 2023, mot 3 705 kroner i 2022. Høyeste rapporterte skattebeløp på slike eiendommer i 2023 var om lag 10 900 kroner, og det laveste om lag 300 kroner.

I 2023 er den uveide gjennomsnittlige generelle skattesatsen 5,7 promille, uendret fra 2021 og 2022. Noen kommuner vil ha egne, differensierte skattesatser for boliger og fritidseiendommer. Gjeldende maksimalsats etter eiendomsskatteloven var til og med 2019 på 7 promille og ble redusert til 4 promille fra og med 2021 for bolig- og fritidsbolig, noe som innebærer at for mange kommuner vil den gjennomsnittlige skattesatsen være lavere enn den generelle skattesatsen. I 2023 var det 93 av 322 kommuner som hadde en lavere sats enn maksimalsatsen på 4 promille, noe som er 6 kommuner flere enn i 2022. Innenfor gjeldende ramme er det kommunene som bestemmer nivået på skattesatsen. Kommunene kan velge om de vil bruke Skatteetatens beregnede markedsverdi for boligeiendommer som grunnlag for eiendomsskatt eller estimere en markedsverdi selv. For å fastsette skattegrunnlaget reduseres taksten for boligen med en gitt prosent (reduksjonsfaktor), og i tillegg kan kommunen selv redusere eiendomsskattegrunnlaget ytterligere ved bruk av lokal reduksjonsfaktor og/eller et bunnfradrag. Stortinget har vedtatt at den obligatoriske reduksjonsfaktoren i eiendomsskattetakstene skulle være 30 prosent for alle bolig- og fritidseiendommer fra 2020. Det innebærer at skattegrunnlaget skulle settes til maksimalt 70 prosent av verditaksten for boligen.

Reduksjon i maksimalsatsen for bolig- og fritidsbolig vil i mange tilfeller helt eller delvis kunne motvirkes av endringer i takst, reduksjonsfaktor eller bunnfradrag. Reduserte eiendomsskatteinntekter vil, for en gitt vekst i frie inntekter, i prinsippet motsvares av økt skatt på inntekt og formue for kommunesektoren som helhet. Det skyldes at eiendomsskatt inngår ved beregning av skatteandelen.

186 kommuner valgte å benytte muligheten til å differensiere skattesatsen mellom boliger og fritidseiendommer og annen eiendomsskatt i 2023. Dette er fire flere enn i 2022. 78 kommuner har et bunnfradrag for boliger og fritidseiendommer. Fritak fra eiendomsskatt for nye boliger blir benyttet av 97 kommuner i 2023 noe som er to færre enn i 2022. Perioden på fritaket varierer fra 1 år til 10 år i 2023.

3.5 Betalinger for kommunale tjenester

Sterk vekst fra 2021 til 2022, normal vekst fra nivået i 2019

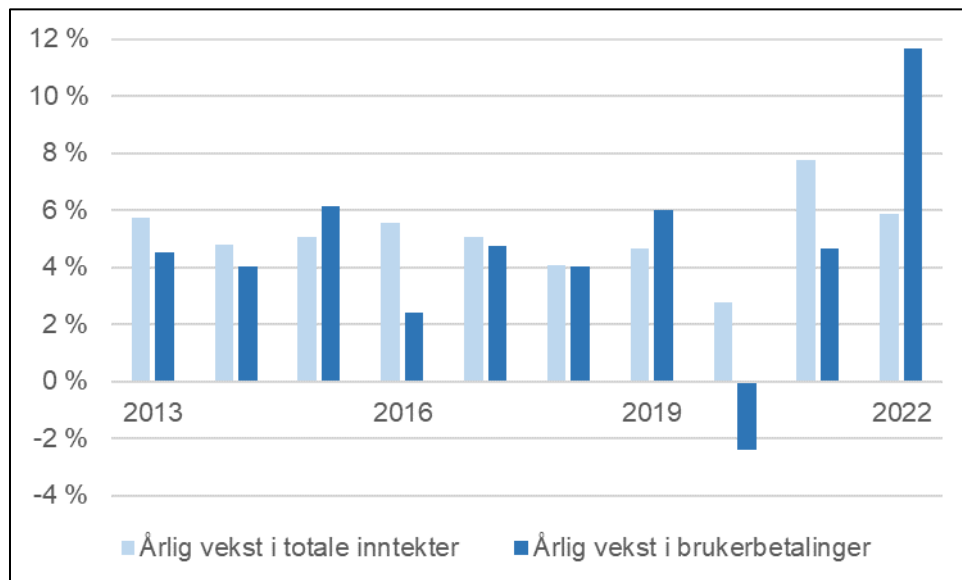
Kommuneforvaltningen fikk i 2022 inntekter på 90,2 milliarder kroner for kommunale tjenester, noe som utgjorde 12,9 prosent av totale inntekter⁷.

Brukerbetalingene økte nominelt med 11,7 prosent fra 2021 til 2022, se figur 3.4. Dette er langt større vekst enn tidligere år. Dette har sammenheng med at 2021 (i likhet med 2020) var preget av koronatiltak som innebar lavere tjenestevolum og inntekter enn normalt og høy

⁷ Kilde: SSB, tabell 10727 med fradrag for bompenger.

kostnadsvekst i 2022. Til tross for den rekordhøye vekstraten i 2022 er gjennomsnittlig årlig vekst i inntektene fra brukerbetalingen siste tre år og siste ti år den samme med 4,6 prosent.

Tilsvarende vekst i totale inntekter siste tre og ti år er henholdsvis 5,5 prosent og 5,1 prosent. Til tross for veldig sterk vekst i 2022 har altså veksten siden 2019 vært noe lavere innen brukerbetalingen enn innen totale inntekter.

Figur 3.10 Brukerbetalingen for kommunale og fylkeskommunale tjenester fra betalinger for kommunale tjenester (eksklusive bompenger) og totale inntekter, årlig prosentvis vekst

Kilde: Statistisk sentralbyrå (tabell 10727 og 10723)

Mer enn halvparten av betalingsinntektene kommer fra tekniske tjenester

Det er i hovedsak tjenesteområdene *kollektiv transport, kultur og idrett og næringsøkonomiske formål* som har bidratt til den sterke veksten i betalingsinntektene fra 2021 til 2022.

De to førstnevnte tjenesteområdene var i pandemien preget av lav tjenesteproduksjon og lave brukerinntekter. 2022 var i langt mindre grad preget av pandemien og produksjonsmengden liknet mer på nivået i 2019 enn i 2020 og 2021. Sammenliknet med nivået før pandemien er ikke veksten her større enn for flere andre tjenesteområder.

Den sterke økningen i inntektene innen næringsøkonomiske formål skyldes høye strømpriser med dertil sterk økning i inntektene fra konsesjonskraft.

Over halvparten av inntektene kommer fra de tekniske tjenestene der VAR og kollektivtransport dominerer. Disse tjenestene står for en stadig økende andel av de totale brukerbetalingene. Utvalget forventer at denne andelen vil øke sterkt i 2023 som følge av prisendringene som fant sted i august 2022 og januar 2023, ref. senere avsnitt.

Tabell 3.1 Betalinger for kommunale tjenester fordelt på funksjonsområder. Tallene for de enkelte årene utgjør inntekter i milliarder kroner. Kolonnen helt til høyere uttrykker endring i prosent fra 2021 til 2022.

	2018	2019	2020	2021	2022	Endring 2021-22.i pst
Tekniske tjenester mv.	36,9	40,2	39,7	41,0	46,5	13,4
<i>Kollektiv transport</i>	9,6	10,4	8,6	8,9	12,1	36,1
<i>Avløp / kloakk</i>	9,2	9,8	10,4	10,4	11,2	7,8
<i>Renovasjon</i>	7,0	7,5	8,3	8,5	8,9	5,2
<i>Vann</i>	6,9	7,5	7,8	8,3	9,1	10,5
<i>Brannvern / feiing</i>	1,3	1,3	1,5	1,6	1,6	2,4
<i>Andre tekniske tjenester</i>	2,8	3,6	3,2	3,4	3,5	0,6
Helse- og sosialtjenester	17,5	18,1	18,1	18,6	19,3	3,7
<i>Pleie og omsorg</i>	8,6	9,0	9,0	9,2	9,7	4,7
<i>Boliger</i>	6,3	6,4	6,7	6,6	6,6	0,0
<i>Helsetjenester</i>	1,7	1,7	1,5	1,9	1,9	-4,7
<i>Sosiale tjenester eks. boliger</i>	0,9	1,0	0,8	0,9	1,1	24,6
Øvrig	20,1	20,7	19,9	21,1	24,3	16,2
<i>Næringsøkonomiske formål</i>	4,7	5,0	5,2	5,5	7,1	31,8
<i>Kultur og idrett</i>	4,4	4,4	3,5	4,0	5,2	35,4
<i>Barnehager</i>	4,3	4,3	4,0	4,5	4,6	1,5
<i>Skolefritidsordning</i>	3,4	3,4	2,8	3,2	3,1	-0,6
<i>Skole / undervisning</i>	1,9	2,0	1,8	1,9	2,1	8,7
<i>Administrasjon</i>	1,4	1,5	2,4	2,1	2,1	0,0
Sum	74,4	79,1	77,6	80,8	90,2	11,7

Kilde: Statistisk sentralbyrå (tabell 10723 inkludert grunnlagsdata)

Store forskjeller mellom tjenestene i graden av brukerfinansiering

Kommunesektoren kjennetegnes blant annet av at mange av tjenestene er gratis eller har svært lav grad av brukerfinansiering. Om lag halvparten av de korrigerede bruttoutgiftene er knyttet til produksjon av tjenester der brukerfinansieringen kun er på om lag 1 prosent. Blant disse tjenestene er grunnskole (eksklusiv SFO), videregående skole, hjemmebaserte helsetjenester, sosialsektoren, barnevern, administrasjon, eiendomsforvaltning samt politisk styring og kontrollvirksomhet.

Den andre halvparten av korrigerede brutto driftsutgifter knytter seg til tjenesteproduksjon der brukerbetalingen utgjør en vesentlig, og i noen tilfeller også den viktigste finansieringskilden.

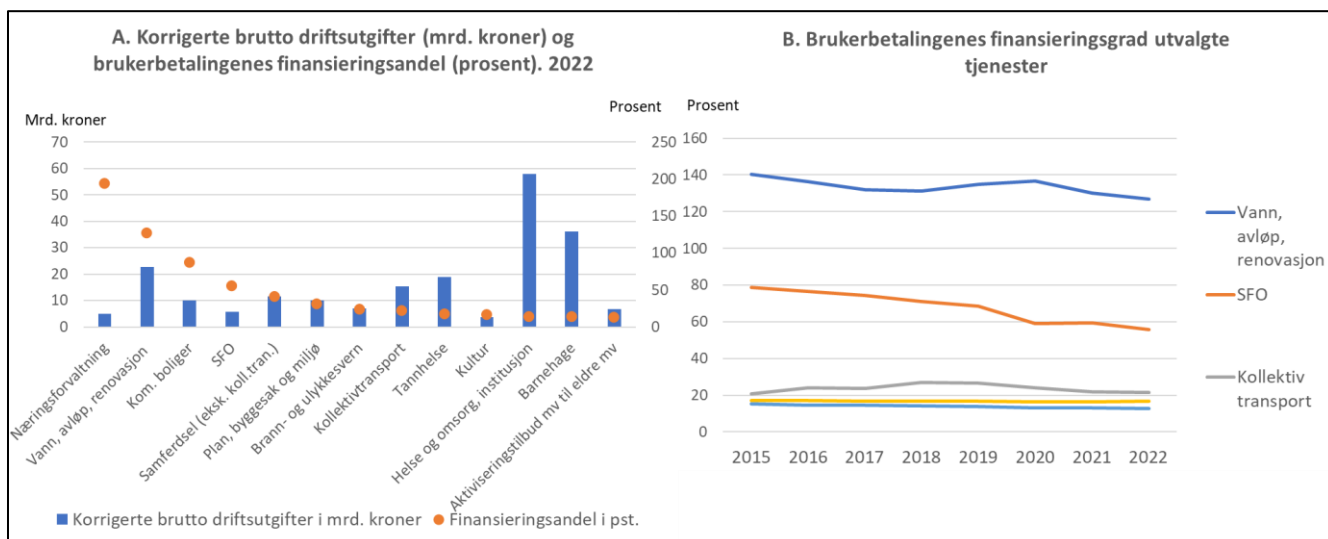
Figur 3.5.A viser brukerbetalingenes finansieringsgrad innen tjenesteområdene der brukerbetalingene har stor betydning⁸. Figuren viser bl.a. at innen næringsøkonomiske formål er brukerbetalingene nesten dobbelt så høye som de tilhørende korrigerede brutto driftsutgiftene. Dette skyldes de høye strømprisene som ga usedvanlig høye inntekter innen konsesjonskraft⁹. For VAR, og kommunale boliger, bør den høye finansieringsandelen ses i

⁸ Tjenesteområdene som vises i figur 3.5A hadde i 2022 både en finansieringsgrad på mer enn 6 prosent og korrigerede brutto driftsutgifter på mer enn 1 milliard kroner. Inntekter fra brukerbetalingen tilsvarer summen av det som i Tabell 12367 og 12368 på www.ssb.no er betegnet som *brukerbetaling* og *andre salgs- og leieinntekter*. Korrigerede brutto driftsutgifter omfatter driftsutgiftene ved (fylkes-)kommunens egen tjenesteproduksjon. I motsetning til brutto driftsutgifter inkluderes bl.a. ikke betalinger til private for at disse skal produsere kommunale tjenester som f.eks. opphold i barnehager.

⁹ Salg av konsesjonskraft er inkludert blant tjenestene som det knytter seg brukerbetalingen til, men skiller seg fra de øvrige tjenestene ved at tjenesten i langt større grad enn øvrige kommunale tjenester er kommersialisert. Tjenesten selges gjerne i et marked i konkurranse med andre tilbydere. i

lys av at tjenesteproduksjonen er veldig kapitalintensiv og at de korrigerte brutto driftsutgiftene ikke inkluderer finanskostnader¹⁰.

Også innen SFO finansierer brukerbetalingene mer enn halvparten av tilhørende utgifter. Alle øvrige tjenesteområder har finansieringsandel på under 40 prosent, de fleste langt lavere enn dette. For alle tjenesteområdene totalt utgjør finansieringsandelen i gjennomsnitt om lag 17 prosent av korrigerte brutto driftsutgifter.

Figur 3.11 Korrigerte brutto driftsutgifter og brukerbetalingenes finansieringsandel. Utvalgte tjenester

Kilde: Statistisk sentralbyrå (tabell 10727 og 10723)

Figur 3.11 B viser at i 2022 hadde både VAR, kollektiv transport, SFO og barnehage ganske lav grad av brukerfinansiering sammenliknet med årene før. Fallende trend innen VAR skyldes antakelig sterk vekst i investeringer med påfølgende økning i avskrivningskostnadene. Lavere finansieringsgrad innen SFO og barnehage i 2022 skyldes trolig blant annet redusert makspris i barnehage og flere moderasjonsordninger for SFO.

For alle tjenesteområdene under ett var imidlertid finansieringsandelen i 2022 noe høyere enn gjennomsnittet av årene før. Dette skyldes i hovedsak de høye strømprisene i 2022 som ga en eksepsjonell høy grad av brukerfinansiering innen *næringsøkonomiske formål*.

For de fleste tjenesteområdene og for alle tjenesteområdet under ett er imidlertid finansieringsandelen relativt stabil over tid.

Prisendringer for kommunale tjenester

De fleste prisendringene fra januar 2022 til 2023 skiller seg ut fra prisendringer tidligere år.

Veksten i prisene innen tekniske tjenester har de fleste tidligere år vært relativt lik eller noe sterkere enn veksten i konsumprisindeksen (KPI) mens for oppholdsplass i barnehage har veksten gjerne vært relativt lik eller svakere.

¹⁰ Kommunene har ikke adgang til å finansiere mer enn 100 prosent av utgiftene til VAR med brukerbetaling, og de rapporterer særskilte selvkostkalkyler som viser hvorvidt dette kravet overholdes. Resultatet av disse rapporteringene er tilgjengelig på www.ssb.no, Tabell 12220, 13024 og 13056.

Tabell 3.2 Årlig prisendring (per januar, fra januar året før) og pris per januar 2023 for noen kommunale tjenester. I tillegg årlige prosentvise endringer i KPI, kommunal deflator og medianinntekt etter skatt¹¹.

	2008-2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Pris per jan 2023 (kroner)
Vann	4,3	4,1	5,1	3,5	3,9	4,3	14,4	4 805
Avløp	4,6	2,3	5,4	4,3	2,6	4,2	13,9	5 259
Renovasjon	3,7	2,2	2,8	5,1	4,8	5,2	7,6	3 562
Feiing	5,5	3,8	2,0	3,8	9,5	4,3	6,5	591
Barnehager	1,1	4,9	1,5	3,0	2,4	3,8	-6,8	31 832
Skolefritidsordning (SFO)	3,8	2,9	3,0	3,6	-4,2	-2,4	-17,0	32 461
Konsumprisindeksen (KPI)	2,2	3,1	1,8	2,5	3,2	7,0	5,8 ¹²	
Kommunal deflator ²	3,5	3,1	3,2	1,0	4,3	6,7	4,5	
Median inntekt etter skatt ¹²	3,4	2,7	3,1	0,9	3,9	-		

¹ Anslag i Nasjonalbudsjettet 2024.

² Gjennomsnitt for året.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (tabell 12842, 11573 og 03013), tidligere TBU-rapporter og Finansdepartementet

I januar 2023 ble imidlertid satsene for vann og avløp økt langt mer enn veksten i KPI samtidig som prisene for barnehageplass og SFO ble satt kraftig ned.

Den sterke prisøkningen innen vann og avløp januar 2023 gjenspeiler økningen i utgiftene til drift, vedlikehold og investeringer i 2022. Utgiftsøkningen i 2022 kom både som følge av sterk prisøkning innen de viktigste innsatsfaktorene som kjøpes i markedet, økt omfang av vedlikehold og investeringer samt stor økning i rentenivået. Oslo kommunes arbeid med å etablere ny vannkilde bidro i 2022 spesielt til den sterke utgiftsøkningen.

Den markante reduksjonen i pris for opphold i barnehage skyldes politisk bestemt reduksjon i maksimalprisen.

Innen SFO er situasjonen noe annerledes enn for barnehage da maksimalprisen faktisk økte noe i januar 2023. Den sterke prisreduksjonen som er angitt i tabellen reflekterer imidlertid ikke utviklingen i maksimalprisen for SFO, men er utviklingen i landsgjennomsnittet ifølge SSB. Den store reduksjonen i beregnet pris skyldes stor økning i omfanget av både rabattordninger og gratistilbud.

¹¹ For 10-årsperioden er verdiene et aritmetisk gjennomsnitt av de årlige vekstratene. For de tekniske tjenestene er verdiene basert på gjennomsnittspris ekskludert mva. for standard bolig på 120 kvadratmeter. For barnehager gjenspeiler beløpet gjennomsnittlig pris for fulltidsopphold per barn (for årene 2017–2021 er verdiene basert på både kommunale og private barnehager mens årene før er det kun kommunale barnehager som er med i grunnlaget for prisberegningene). Pris for oppholdsplass på SFO er basert på foreldrebetaling uten moderasjon og/eller tillegg for mat for en heltidsplass. Vekstratene for årlig pris for plass på SFO er basert på upubliserte data fra utvalgsundersøkelser i forbindelse med prisstatistikk.

¹² Inntektsbegrepet som er benyttet består av summen av lønns-, netto nærings- og kapitalinntekter samt skattepliktige og skattefrie overføringer i løpet av kalenderåret. Fradrag er gjort for fastsatt skatt og andre negative overføringer (pensjonspremier i arbeidsforhold og betalt barnebidrag innenfor offentlig ordning).

4 Tjenester og investeringer

Kommunesektoren har ansvaret for noen av de viktigste tjenestene i innbyggernes hverdag. Sektoren er blant annet ansvarlige for barnehager, skoler, helse- og omsorgstjenester, barnevern, kollektivtrafikk, veier, vannforsyning, avløp og renovasjon.

Realveksten i kommunesektorens utgifter var lav i både 2020 og 2021 sammenliknet med de foregående årene, men tok seg opp igjen i 2022. Veksten i utgiftene fra 2021 til 2022 var sterkest innenfor sosialtjenester og barnevern. Dette må ses i sammenheng med at dette var to sektorer med svak utgiftsutvikling under pandemien i 2020 og 2021, slik at 2022 trolig innebar en normalisering for disse sektorene. Samtidig vil utgiftene til sosialhjelp kunne være påvirket av høy prisvekst blant annet for strøm i 2022.

I barnehagesektoren fortsatte økningen i dekningsgraden for 1–2-åringene og var 87,7 prosent i 2022. Dekningsgraden blant 3–5-åringene har stabilisert seg på om lag 97 prosent. Mens det på landsbasis har vært en svak økning i antallet barn i barnehagene, har det vært en økning på noe over 1 900 barn i kommunale barnehager, mens det har vært en nedgang på 1 650 barn i private barnehager. Antall årsverk i barnehagene samlet sett har økt. I kommunale barnehager har det blitt nærmere 900 færre årsverk, mens i private barnehager har det blitt nærmere 200 færre årsverk. Dette kan ses i sammenheng med nasjonale vedtak om bemannings- og pedagognormer og at økningen i kommunale barnehager har kommet i de yngste aldergruppene som krever en høyere bemanning. Nesten alle barnehager oppfylte bemanningsnormen i 2022, mens 67 prosent oppfylte pedagognormen, noe som er en nedgang fra 2021.

I grunnskolen har gjennomsnittlig gruppestørrelse økt marginalt, og noen færre skoler oppfyller lærernormen. Det har blitt vel 2 800 flere elever i grunnskolene. Det antas å ha sammenheng med ankomsten av flyktinger fra Ukraina i skolepliktig alder. Antallet årsverk i grunnskolen har økt med vel 1 500, noe som blant annet kan være en konsekvens av et økt antall elever. Målt ved grunnskolepoeng har det vært en forbedring av elevprestasjonene siden 2013. Gjennomsnittlige standpunkt karakterer har økt marginalt hvert år de siste tre årene.

Innenfor videregående opplæring er det en stadig høyere andel som fullfører innen fem år. Samtidig er det fortsatt betydelig geografisk variasjon i fullføring, og også stor variasjon mellom studieretninger.

De senere årene har andelen yngre mottakere av sosialhjelp (18–24 år) blitt redusert. Denne andelen var stabil fra 2021 til 2022, mens andelen innbyggere 25–66 år som mottok sosialhjelp økte i 2022, noe som kan ha sammenheng med økt prisstigning i 2022. Omfanget av den kommunale barnevernstjenesten økte i flere år fram mot 2018. Etter 2018 har det vært en reduksjon i andel barn med undersøkelser og tiltak. Antallet ansatte har økt jevnt de siste årene og med i overkant av 200 fra 2021 til 2022.

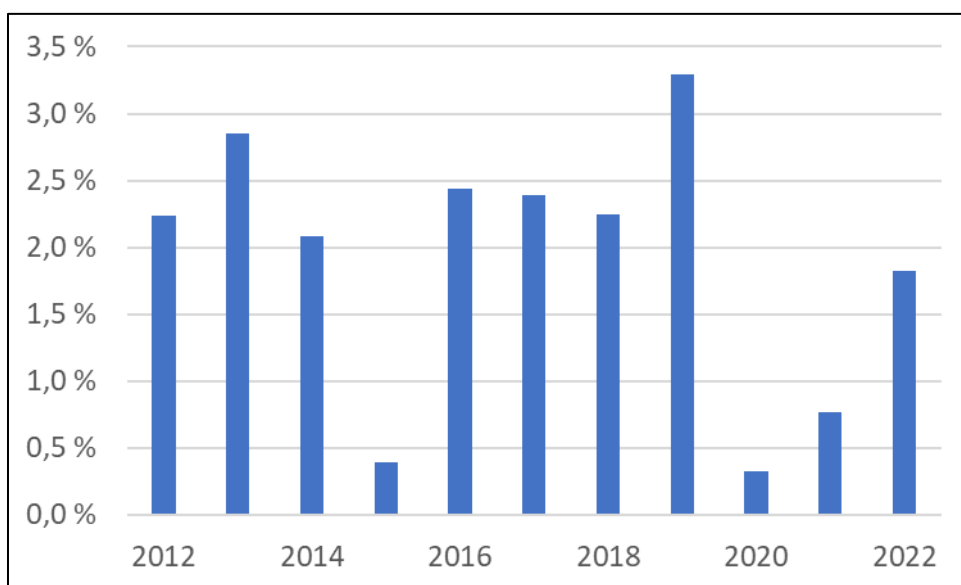
I helse og omsorg fortsatte årsverksinnsatsen å øke. Helsestasjons- og skolehelsetjenesten har blitt bygd ut og også innen rusarbeid og psykiatri har det blitt flere årsverk. Omfanget av helse- og omsorgstjenester tildelt av kommunen har økt over tid. Samtidig har det vært en dreining i retning av at det gis mer hjemmebaserte helse- og omsorgstjenester. Andelen mottakere under 67 år har økt gradvis frem mot 2022, mens andelen mottakere over 80 år har blitt redusert. Dette kan ha sammenheng med en økning i antall eldre, men trolig også

bedre helse og funksjonsnivå. Andelen brukere under 67 år i hjemmetjenesten fortsetter å øke, og kvaliteten på tilbudet har økt ved at tilgangen på personell med utdanning innen psykiatri og rusarbeid er blitt bedre.

En del kommuner har utfordringer med å rekruttere personell spesielt personell med riktig kompetanse. Dette gjelder særlig for helse- og omsorgssektoren, blant annet fastleger og sykepleiere.

4.1 Kommuneforvaltningens utgifter

Utgiftsveksten tok seg opp igjen i 2022

Figur 4.1 Årlig prosentvis realvekst vekst i kommuneforvaltningens utgifter 2012–2022

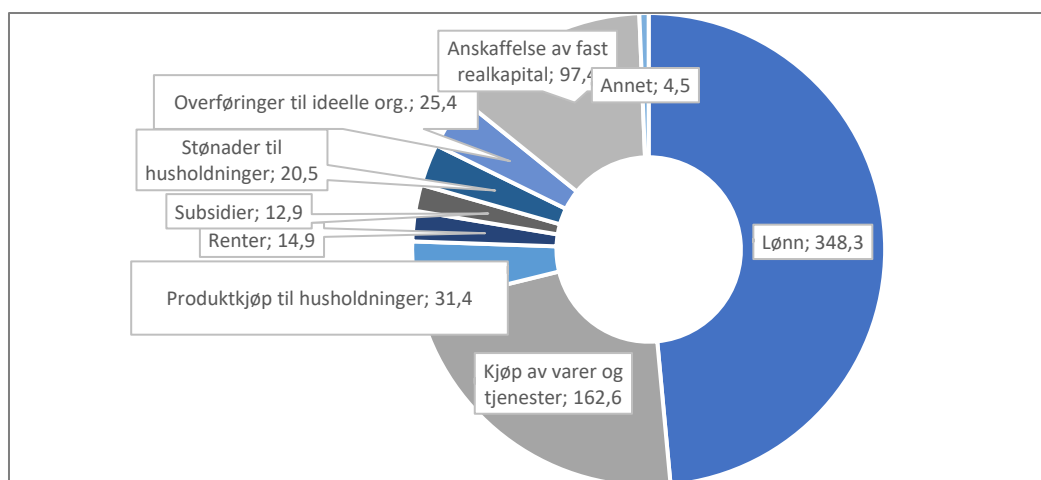
Kilder: Statistisk sentralbyrå (tabell 10727, E Totale utgifter) og Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Kommuneforvaltningens totale utgifter var om lag 718 milliarder kroner i 2022. Realveksten fra året før var 1,8 prosent, og tok seg således noe opp etter at 2020 og 2021 var preget av nedstenging og andre restriksjoner knyttet til koronatiltak som innebar lavere aktivitet. Realveksten i utgiftene var omtrent som gjennomsnittet for perioden 2012 – 2022, men litt lavere enn perioden fra 2012 fram til pandemien.

Om lag halvparten av utgiftene er lønn

Figur 4.2 viser kommuneforvaltningens utgifter etter artsgrupper i milliarder kroner.

De enkelte artsgruppene prosentvise bidrag til de totale utgiftene endres normalt lite fra år til år. I 2022 utgjorde lønnskostnadene litt under halvparten av utgiftene, mens kjøp av varer og tjenester, som brukes i kommunenes egen tjenesteproduksjon, sto for 22,5 prosent. Produktkjøp til husholdninger, subsidier og overføring til ideelle, er i hovedsak bidrag til private aktører for at disse skal produsere kommunale tjenester. Disse gruppene sto for 10 prosent av utgiftene. Anskaffelser av fast realkapital (investeringer) utgjorde 14 prosent. Utbetaling av sosialhjelp og andre stønader bidro med 3 prosent.

Figur 4.2 Kommuneforvaltningens utgifter i 2022, etter artsgruppe. Milliarder kroner¹³

De viktigste utgiftspostene i artsgruppene er som følger:

Lønn: Brutto lønn utbetalt til arbeidstakerne, arbeidsgiveravgift og pensjonskostnad. Lønnsrefusjoner (sykepenger/foreldrepenger) kommer til fratrukk.

Kjøp av varer og tjenester: Kjøp av konsulent- og byggetjenester, reparasjoner, lisenser, forbruksmateriell, husleie, energi osv.

Produktkjøp til husholdninger: Tilskudd til private barnehager, helsetjenester og transport for skoleelever/funksjonshemmede.

Subsidier: Tilskudd til bedrifter innen kollektiv transport på veg, skinner og sjø. Tilskudd knyttet til lærlingeordningen.

Stønader til husholdninger: Sosialhjelp, introduksjonsstønad, bostøtte og kvalifiseringsstønad.

Overføringer til ideelle org.: Ideelle organisasjoner innen helse- og omsorg, idrettslag og kulturorganisasjoner.

Anskaffelse av fast realkapital: Bygninger, anlegg, veier og IKT.

Annet: Overføringer til statsforvaltningen, kapitaloverføringer og tomtekjøp.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (tabell 10727 med tilhørende grunnlagsdata)

Renteutgiftene økte med 50 prosent fra 2021 til 2022 og utgjorde 2,1 prosent av de totale utgiftene i 2022. Dette er fremdeles lavt i historisk perspektiv og skyldes at også rentenivået i 2022 var ganske lavt, til tross for renteøkningene fra 2021. I 2023 har imidlertid rentenivået fortsatt å stige, og renten forventes å være enda høyere i 2024 enn i 2023. Utvalget forventer derfor at renteutgiftene vil kunne sette sterkt preg på økonomien til noen av de mest gjeldstunge kommunene.

Tabell 4.1 viser at 62 prosent av kommunesektorens utgifter til tjenestene gikk til helse, omsorg, barnehager og undervisning i 2022. Veksten i utgiftene fra 2021 til 2022 var sterkest innenfor sosialtjenester og barnevern. Dette må ses i sammenheng med at dette var to sektorer med svak utgiftsutvikling under pandemien i 2020 og 2021, slik at 2022 trolig innebar en normalisering for disse sektorene. Samtidig vil utgiftene til sosialhjelp kunne være påvirket av høy prisvekst blant annet for strøm i 2022.

Sterkere kostnadsvekst bidratt til å trekke den nominelle veksten i driftsutgiftene opp i alle sektorer i 2022. Se avsnitt 4.3 for en omtale av utviklingen i investeringsutgiftene.

¹³ I figur 4.2 er under halvparten av utgiftene lønn, mens lønn utgjør nærmere 60 prosent av den kommunale deflatoren. Deflatoren er basert på lønnskostnader, produktinnsats og investeringer. I figur 4.2 er det med flere utgifter som ikke inkluderes i den kommunale deflatoren slik som blant annet renter.

Sterkest vekst i driftsutgiftene til sosialtjenester og barnevern i 2022

Tabell 4.1 Utviklingen i ressursbruken på de ulike tjenesteområdene i kommunesektoren

	Brutto driftsutgifter inkl. avskrivninger ¹ 2015 (mrd. kr)	Brutto driftsutgifter inkl. avskrivninger 2022 (mrd. kr)	Andel driftsutgifter 2022 (pst.)	Årlig nominell vekst 2015-22 (pst.)	Nominell vekst 2020-21 (pst.)	Nominell vekst 2021-22 (pst.)
Helse og omsorg ²	121,7	185,6	29,4	5,4	14,3	5,3
Grunnskole	72,8	99,4	15,7	4,0	7,3	5,7
Barnehage	45,8	60,8	9,6	3,6	6,6	3,9
Videregående opplæring	33,6	44,0	7,0	3,4	5,9	5,1
Samferdsel	29,5	49,3	7,8	6,7	7,4	3,4
Administrasjon	26,0	37,6	6,0	4,7	8,6	4,0
Sosialtjenester	17,5	25,0	4,0	4,5	2,5	12,5
Barnevern	11,3	15,8	2,5	4,3	1,9	11,5
Kultur	17,0	26,2	4,1	5,6	8,8	9,2
Vann, avløp, renovasjon	17,4	27,4	4,3	5,8	7,2	7,8
Annet	38,7	60,6	9,6	5,8	10,7	5,6
Sum	431,3	631,6	100,0	4,9	9,3	5,7

¹ Brutto driftsutgifter inkluderer totale utgifter til lønn, vare- og tjenestekjøp og overføringsutgifter samt avskrivninger til de respektive tjenestene. Se også vedlegg 6 og 20.

² Veksten er korrigert for oppgaveendringene knyttet til kommunal medfinansiering.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (KOSTRA) og Kommunal- og distriktsdepartementet

4.2 Omfang og kvalitet i kommunale tjenester

I dette avsnittet redegjøres det for befolkningsutviklingen og en del sentrale indikatorer for utviklingen i de kommunale velferdstjenestene. Omtalen tar i første rekke for seg utviklingen fra 2015 til 2022, og da særlig utviklingen i løpet av det siste året.

Tallene i dette avsnittet er hentet fra KOSTRA, Kommunalt pasient- og brukerregister (KPR) og Grunnskolens informasjonssystem (GSI). Indikatorene belyser utviklingstrekk innenfor barnehagesektoren, grunnskolen, videregående opplæring, barnevernet, helse- og omsorgssektoren, sosialtjenesten og administrasjon.

Store deler av den kommunale og fylkeskommunale tjenesteproduksjonen er rettet mot bestemte aldersgrupper, og den demografiske utviklingen gir viktig informasjon om utviklingen i behovet for kommunale tjenester.

De viktigste målgruppene for kommunale og fylkeskommunale tjenester er barn og unge 1–18 år og innbyggere over 80 år. I perioden 2015–2022 økte antall innbyggere i disse gruppene med ca. 17 400 personer. Økningen i aldersgruppen 80 år og over var på 26 300 personer, mens det var en nedgang i antall barn og unge med nærmere 9 000 personer.

Tabell 4.2 Befolkningsutviklingen. Innbyggertall per 31.12. i ulike aldersgrupper av spesiell betydning for ulike deler av kommunale tjenester.

	2015	2021	2022	Endring 2015-22	Endring 2021-22	Årlig endring 2015-22, pst.	Årlig endring 2021-22 pst.
Barnehager:							
Antall barn 1-5 år	310 725	284 235	284 679	-26 000	400	-1,2	0,1
Antall barn 1-2 år	120 549	109 224	112 193	-8 400	3 000	-1,0	2,7
Antall barn 3-5 år	190 176	175 011	172 486	-17 700	-2 500	-1,4	-1,4
Grunnskole:							
Antall barn 6-15 år	628 122	640 378	645 043	16 900	4 700	0,4	0,7
Videregående opplæring:							
Antall unge 16-18 år	196 055	189 190	191 069	-5 000	1 900	-0,4	1,0
Videregående opplæring:							
Antall unge 16-18 år	195 198	191 069	195 385	200	4 300	0,0	2,3
Barnevern:							
Antall barn og unge 0-17	1 127 402	1 108 523	1 112 191	-15 200	3 700	-0,2	0,3
Pleie- og omsorg:							
Antall eldre 67 år og over	744 696	870 958	891 835	147 100	20 900	2,6	2,4
Antall eldre 67-79 år	524 671	630 670	645 483	120 800	14 800	3,0	2,3
Antall eldre 80-89 år	176 079	193 735	200 377	24 300	6 600	1,9	3,4
Antall eldre 90 år og over	43 946	46 556	45 978	2 000	-600	0,6	-1,3
Totalt:							
Antall innbyggere i alt	5 213 985	5 425 270	5 488 984	275 000	63 700	0,7	1,2
Antall innbyggere 1-18 år og 80 år og over	1 354 070	1 355 973	1 371 462	17 400	15 500	0,2	1,1
Andel innbyggere 1-18 år og 80 år og over (pst.)	26,0	25,0	25,0	-1,0	0,0	-	

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Samlet sett økte innbyggertallet i perioden 2015–2022 med ca. 275 000 personer, tilsvarende 5,3 prosent.

Gjennom 2022 økte antall barn noe. Det ble ca. 400 flere barn i aldersgruppen 1–5 år, 4 700 flere i aldersgruppen 6–15 år, mens unge i aldersgruppen 16–18 år økte med ca. 200 personer. Det ble 6 000 flere eldre over 80 år. Totalt økte innbyggertallet med i underkant av 63 700 i løpet av 2022, tilsvarende 1,2 prosent.

Som en følge av krigen i Ukraina, flyktet mange av innbyggerne til andre land. I Norge var det 30 300 flere bosatte innvandrere fra Ukraina ved inngangen til 2023 enn året før. Dette har bidratt til vekst i innbyggertallet, særlig blant barn og ungdom, aldersgrupper.

Utviklingen i enkeltkommuner og den enkelte fylkeskommune vil kunne avvike fra den nasjonale utviklingen.

Barnehage

Etter en lengre periode med sterk vekst i barnehagesektoren, gikk antall barn i aldersgruppen 1–5 år noe ned etter 2015 og fram til 2021. I 2022 gikk barnetallet i barnehagealder noe opp, noe som må ses i sammenheng med bosatte flyktninger fra Ukraina. Antall barn med barnehageplass har blitt redusert i perioden fra 2015 til 2021, men

viste en marginal økning i 2022, jf. figur 4.3A. Barnehagedekningen har gått gradvis opp fra 90,4 prosent i 2015 til 93,4 prosent i 2022, jf. figur 4.3B. Om lag halvparten av plassene var i kommunale barnehager.

For de eldste barna gikk dekningsgraden noe ned i 2022, mens dekningsgraden fortsatte å øke for 1–2-åringene i 2022. I 2022 gikk 87,7 prosent av 1-2-åringene i barnehage, en økning på 0,7 prosentpoeng fra året før. Dekningsgraden for 1-5-åringene var på 93,4 prosent både i 2021 og 2022.

Samtidig økte avtalt, ukentlig oppholdstid per barn med barnehageplass med 0,6 timer fra 2015 til 2022, jf. figur 4.3C. Fra 2021 til 2022 var den avtalte oppholdstiden tilnærmet uendret.

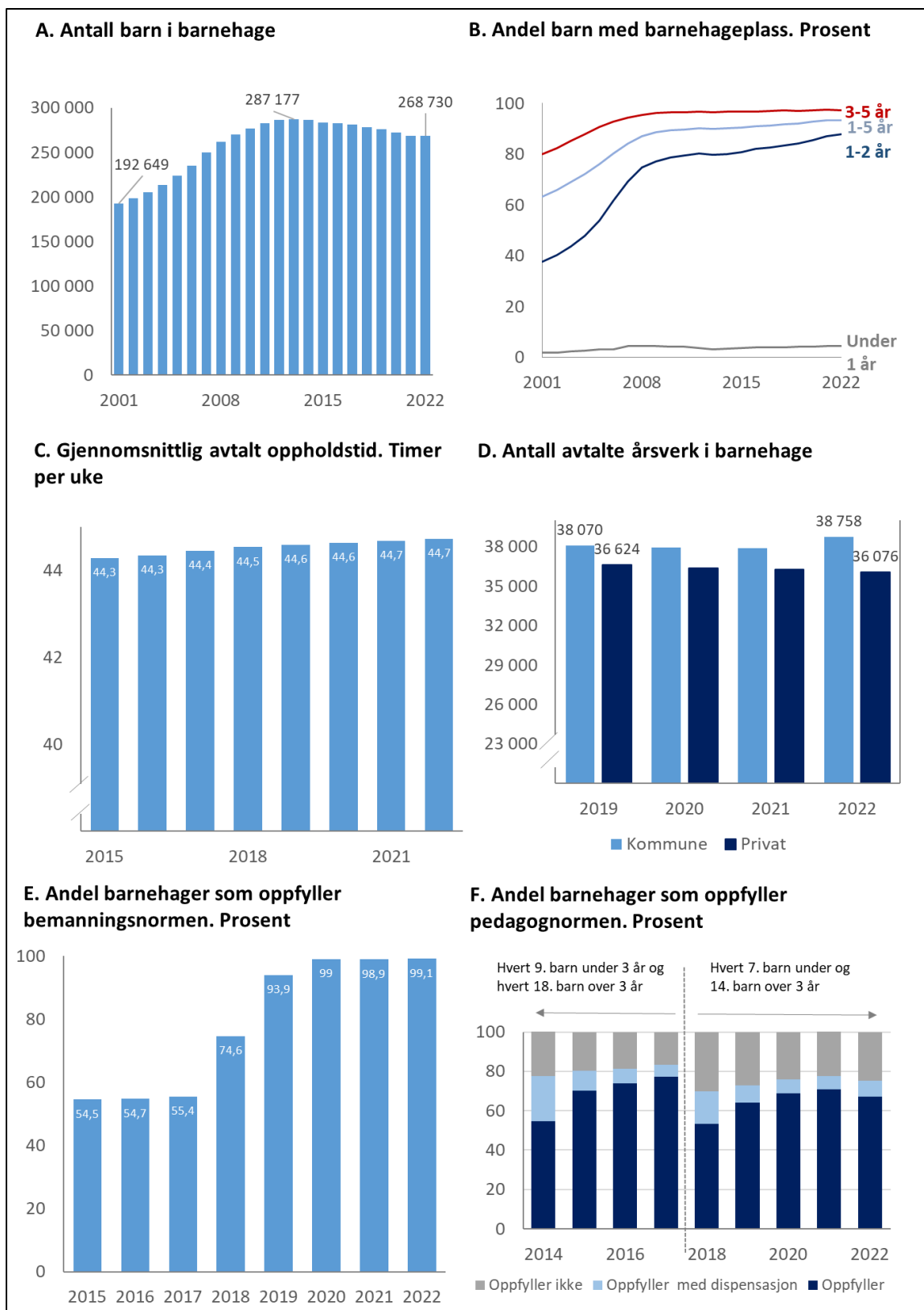
Ressursinnsatsen målt ved avtalte årsverk økte med i overkant av 700 avtalte årsverk i barnehagene i 2022. I de kommunale barnehagene var økningen på nærmere 900 avtalte årsverk, mens det var en nedgang i de private barnehagene med nærmere 200, jf. figur 4.3D. Dette kan sees i sammenheng med at antallet barn i private barnehager har blitt redusert med ca. 1 700, mens det har vært en økning i antallet barn i de kommunale barnehagene med ca. 1 900. Den samlede, prosentvise økningen i årsverk er høyere enn den prosentvise økningen i antall barn i barnehagene, og dette betyr at bemanningstettheten i grunnbemanningen økte i 2022.

Kommunale barnehager har over tid hatt litt høyere bemanningstetthet enn private barnehager, og i 2022 var den i snitt på 5,6 barn per ansatt. De private barnehagene hadde en bemanningstetthet i 2022 på 5,8 barn per ansatt.

Siden 2017 har andelen barnehager som oppfyller det nåværende kravet om maksimum seks barn over tre år per ansatt økt fra 55 til 99 prosent, jf. figur 4.3E. Totalt gikk det 870 barn i barnehagene som ikke oppfylte bemanningsnormen i 2022. Dette var en stor forbedring fra 2018 da tallet var 86 100. Se boks 4.1 om bemanningsnormen.

67 prosent av barnehagene oppfylte i 2022 pedagognormen uten dispensasjon, jf. figur 4.3F, en nedgang fra 71 prosent i 2021. Det er totalt ca. 1 600 barnehager som ikke oppfyller pedagognormen, inkludert barnehager med dispensasjon fra utdanningskravet. 1 000 av disse barnehagene mangler ett årsverk for å oppfylle pedagognormen. Resten mangler to eller flere årsverk. I gjennomsnitt var det 13,3 barn per barnehagelærer i 2022, en økning fra 13,1 barn per barnehagelærer i 2021. Ifølge Utdanningsdirektoratet manglet det brutto rundt 2 600 årsverk på nasjonalt nivå for å oppfylle kravet om maks 14 barn per pedagogisk leder for alle barnehager, og vel 600 årsverk om barnehager med dispensasjon holdes utenom.

Andelen av grunnbemanningen som var utdannede barnehagelærer, var i 2022 på 43,0 prosent, en nedgang fra 43,6 prosent i 2021.

Figur 4.3 Utvikling i barnehagesektoren

¹ Bemanningsnormen trådte i kraft fra 2019. Årene 2015-2017 viser andel barnehager som oppfylte normen som ble innført fra 2018/2019.

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Utdanningsdirektoratet

Boks 4.1 Bemanningsnorm

Bemanningsnormen for barnehagene stiller krav om minimum én ansatt i grunnbemanningen per tre barn under tre år, og én ansatt per seks barn over tre år. Barn skal regnes for å være over tre år fra og med august det året de fyller tre år. Normen ble innført 1. august 2018, men barnehagene hadde ett år på å innfri kravet. Barnehager som ikke innfrir kravet etter 1. august 2019 må søke om dispensasjon. For å kunne sammenlikne barnehager med ulik sammensetning av barn, justeres det for alder og oppholdstid. I beregningen av barn per ansatt og barn per barnehagelærer teller derfor barn under tre år som to barn.

Boks 4.2 Pedagognorm

Pedagognormen innebærer at det skal være minst én pedagogisk leder i grunnbemanningen for hvert sjuende barn under tre år og minst én pedagogisk leder for hvert fjortende barn over tre år. Pedagognormen måtte bli innfridd innen 1. august 2018. Før dette var kravet henholdsvis ni og atten barn per pedagogisk leder. Pedagogiske ledere må ha utdanning som barnehagelærer eller annen treårig pedagogisk utdanning med videreutdanning i barnehagepedagogikk. Kommunen kan gi dispensasjon fra utdanningskravet for inntil ett år om gangen, slik at en person som ikke oppfyller utdanningskravet kan jobbe som pedagogisk leder.

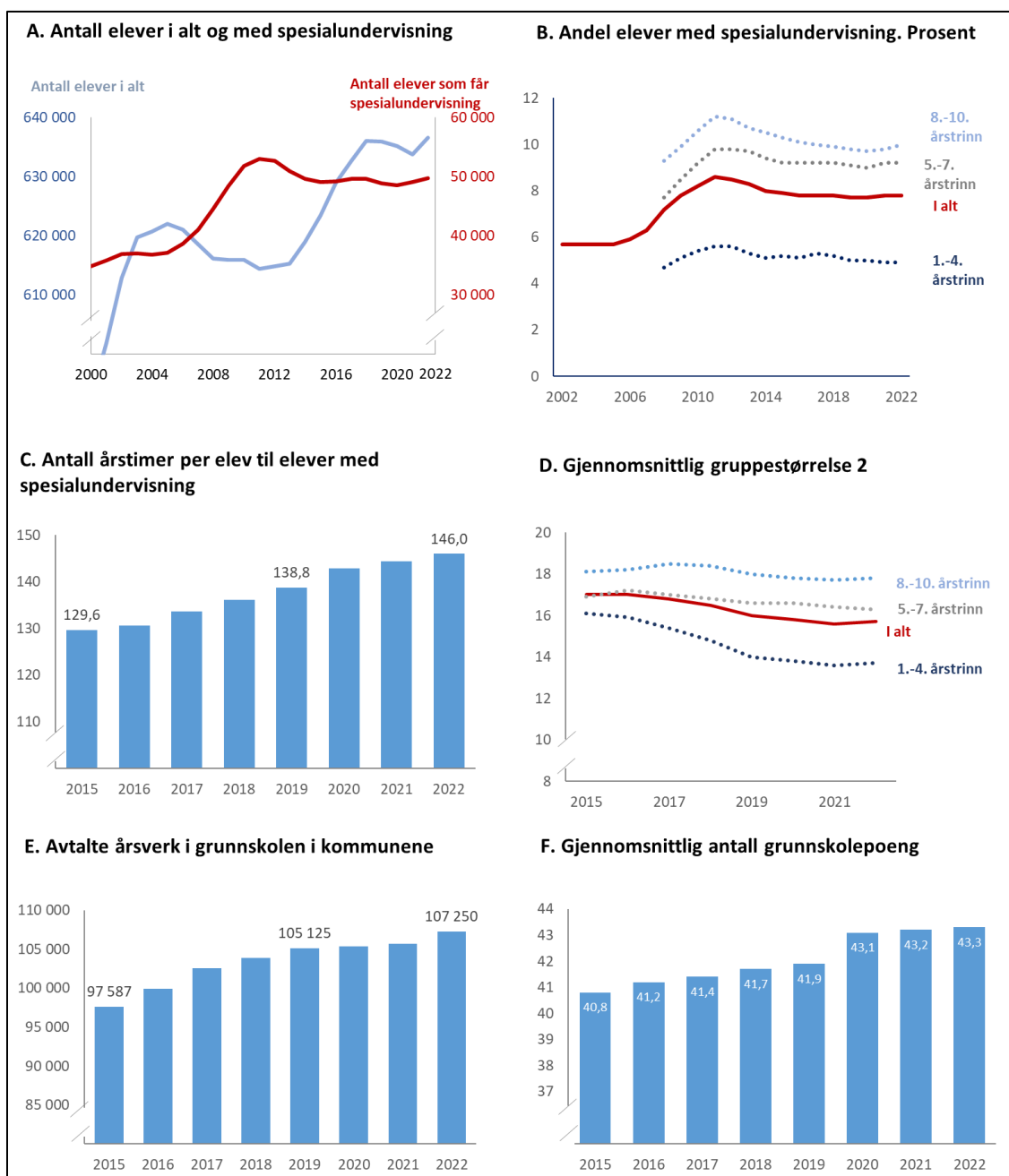
Grunnskole

Elevtallet i grunnskolen økte svakt i perioden 2015–2018, men har avtatt noe fra 2018 til 2021, jf. figur 4.4A. I 2022 økte antallet elever med vel 2 800, noe som har sammenheng med bosetting av flyktninger fra Ukraina. Det var en økning både i de kommunale grunnskolene med vel 1 800 elever og i de private skolene med vel 1 000 elever. 4,7 prosent av elevene går i private skoler.

Ressursinnsatsen, målt ved årstimer til undervisning økte svak gjennom perioden 2015–2022. Andelen elever som fikk spesialundervisning har vært stabil etter 2015 på barne- og mellomtrinnet, mens den har gått svakt nedover på ungdomstrinnet, se figur 4.4.B. Samtidig fikk elevene som hadde spesialundervisning i snitt flere timer, jf. figur 4.4C. Det har lenge vært et politisk mål å forbedre den tilpassede opplæringen slik at alle elever får et bedre læringsutbytte i den ordinære undervisningen. Samtidig har det vært et ønske om å redusere andelen som får spesialundervisning og særlig unngå at barn tas ut av elevgruppen og klassefelleskapet for å få et eget tilbud. Nedgangen i andelen som får spesialundervisning kan derfor ha sammenheng med at flere skoler har jobbet med å forbedre den tilpassede opplæringen for barn og unge med behov for særskilt tilrettelegging innenfor rammen av det ordinære opplæringstilbudet. Bedre kvalitet på det ordinære opplæringstilbudet kan gjøre behovet for særskilte ordninger for enkelte elever mindre slik at behovet for spesialundervisning reduseres. Andelen elever med spesialundervisning øker med elevtrinnene, jf. figur 4.4B.

De siste årene har også lærertettheten økt, jf. figur 4.4D. "Gjennomsnittlig gruppestørrelse 2" er en indikator som viser antall elever per lærer i ordinær undervisning, hvor ressurser til spesialundervisning og undervisning i særskilt norskopplæring ikke regnes med. Gjennomsnittlig gruppestørrelse 2 på 1.–10. trinn ble redusert fra 17,0 elever i 2015 til 15,7 elever i 2022. Gruppestørrelse 2 viser en liten økning fra 2021 til 2022. Dette gjelder på alle hovedtrinn med unntak av mellomtrinnet.

Høsten 2018 ble det innført en norm for lærertetthet på 1.–10. trinn. Det innebærer at det i gjennomsnitt ikke skal være mer enn 15 elever per lærer på 1.–4. trinn og 20 elever på 5.–10. trinn og på ungdomstrinnet. Normen gjelder på hvert trinn på skolenivå og i ordinær undervisning. Spesialundervisning og særskilt norskopplæring er ikke en del av normen.

Figur 4.4 Utvikling i grunnskolesektoren

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Utdanningsdirektoratet

Tall fra GSI per oktober 2022 viser at 89 prosent av de offentlige skolene oppfylte lærernormen på 1.–4. trinn, en nedgang på ett prosentpoeng fra året før. På 5.–7. trinn oppfylte omtrent 96 prosent av skolene kravet, mens 92 prosent oppfylte kravet på 8.–10. trinn. I 2022 er det blitt drøyt 1 500 flere årsverk i grunnskolesektoren, mens det har vært en økning med vel 1 800 elever i de kommunale grunnskolene. Ifølge Utdanningsdirektoratet er det 470 flere årsverk til undervisning i grunnskolen i 2022–2023 sammenliknet med forrige skoleår, og det er behov for nærmere 320 årsverk for at alle skolene skal kunne oppfylle lærernormen, forutsatt at det ikke er omdisponering av lærerressurser mellom trinn internt på skolen eller mellom skoler.

Grunnskolepoeng er en samlet poengsum beregnet ut fra alle standpunkt- og eksamenskarakterene på vitnemålet, og danner grunnlag for opptak til videregående skole. Gjennomsnittlige grunnskolepoeng for elevene i 10. klasse har økt jevnt de siste årene, jf. figur 4.4F, både nasjonalt og i alle fylker. Avgangselevene fra grunnskolen våren 2022 hadde i snitt 43,3 grunnskolepoeng. Jentene hadde i snitt 4,3 grunnskolepoeng mer enn guttene. Avstanden mellom jenter og gutter er noe mindre enn året før da avstanden var 4,5 grunnskolepoeng. Både høyere standpunktkarakterer og avlyste eksamener har bidratt til at grunnskolepoengene har økt i pandemiårene. Bedre standpunktkarakterer under pandemien observeres også i andre land. Fordi eksamener ble avlyst under pandemien, vet man ikke om økningen i gjennomsnittlige standpunktkarakterer gjenspeiler en reell økning i kompetansenivået. Det kan ikke utelukkes at elevene har faglige etterslep som følge av pandemien.

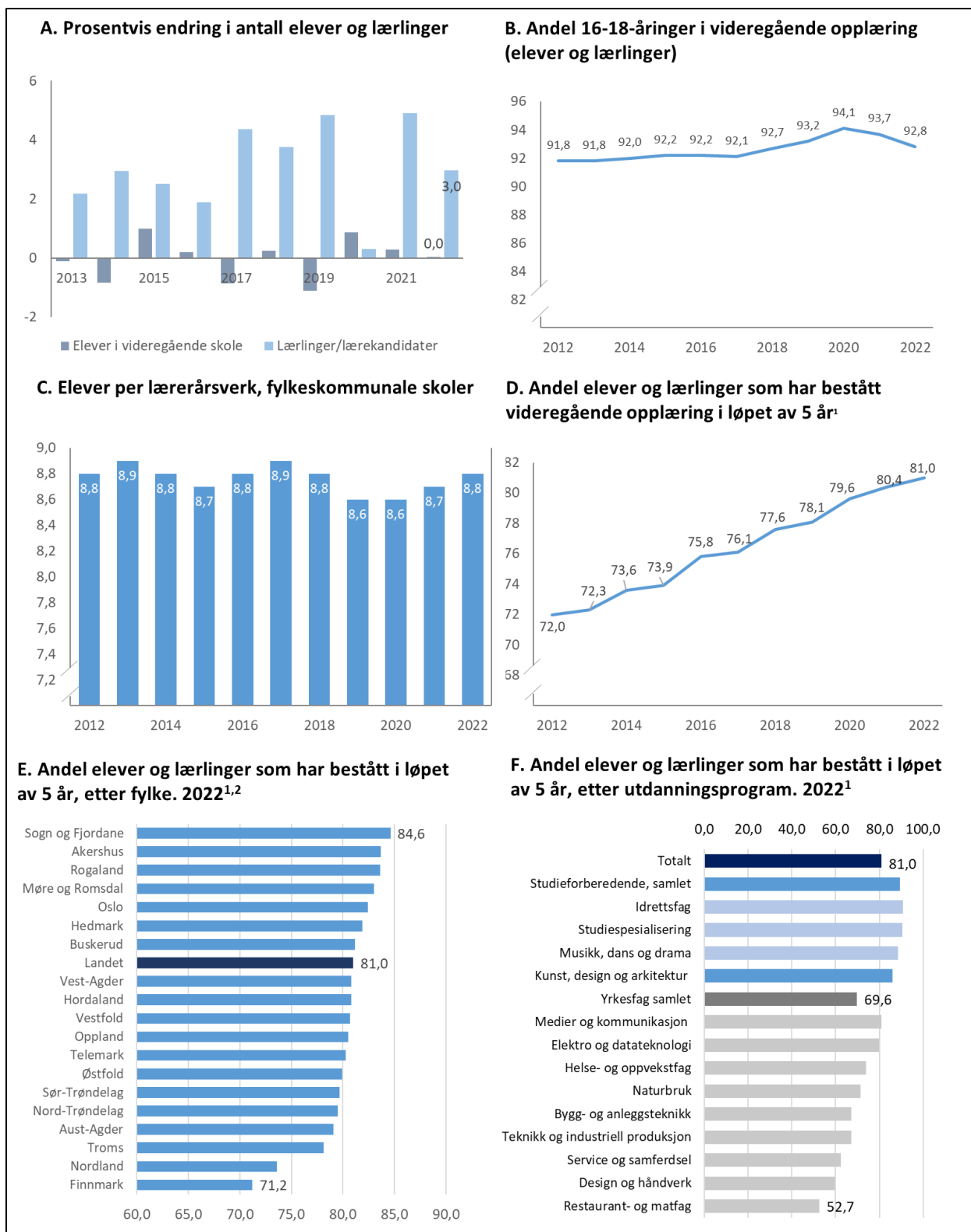
Andelen barn i alderen 6-9 år som hadde plass i skolefritidsordningen (SFO) varierte noe etter 2018 og økte markant fra 61,0 prosent i 2021 til 65,7 prosent i 2022. Økningen har sammenheng med innføringen av tilbud om 12 timer gratis SFO til elever på 1. trinn. Nå deltar 92 prosent av førsteklassingene i SFO, en økning fra 83 prosent høsten 2021. Det har også vært en økning i deltakelsen på 2.-4.trinn.

Boks 4.3 Grunnskolepoeng

Grunnskolepoeng er en samlet poengsum beregnet ut fra gjennomsnittet av alle standpunkt- og eksamenskarakterene på vitnemålet, og danner grunnlag for opptak til videregående skole.

Videregående opplæring

Siden 2015 har elevtallet i videregående skole vært relativt stabilt. Årskullene har blitt mindre, men en større andel av 16-18-åringene var i videregående opplæring, og antallet lærlinger og lære kandidater gikk opp fram til 2020, jf. figur 4.5A og B. I 2022 økte befolkningen av 16–18-åringene noe mer enn antallet elever i samme alder. Dermed har andelen av 16–18-åringene i videregående opplæring gått ned. Veksten i antallet unge i aldersgruppen 16–18 år antas å ha sammenheng med at en del av flyktningene fra Ukraina befinner seg i denne aldersgruppen. Etter en nedgang i andelen av elevene som sluttet i løpet av skoleåret fra 2015, gikk denne andelen opp fra fire til fem prosent fra 2021 til 2022. Dette har påvirket at andelen som er i videregående opplæring har blitt redusert i 2022.

Figur 4.5 Utvikling i videregående opplæring

¹ Årstallet tilsvareer kullet som startet videregående opplæring fem år tidligere. For eksempel henviser 2021 til elevene til 2015-kullet.

² Tallene er presentert med fylkesinndelingen før sammenslåinger, da 2015-kullet startet utdanningen i disse.

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Utdanningsdirektoratet

Avtalte årsverk i videregående opplæring har ligget stabilt på noe i overkant av 33 000 avtalte årsverk i perioden fra om med 2015. Lærertettheten ble noe redusert fra 2021 til 2022, jf. figur 4.5C.

Etter opplæringsloven har alle ungdommer som har fullført grunnskolen rett til tre års videregående opplæring. De har rett til ett omvalg, det vil si inntil to år ekstra videregående opplæring, etter søknad. Ungdomsretten må tas ut i løpet av fem år, det vil si innen utgangen av det året personen fyller 24 år. I alt 81,0 prosent av 2016-kullet, som er det siste tilgjengelige året i statistikken, fullførte sin videregående opplæring med oppnådd studie- eller yrkeskompetanse i løpet av fem år, jf. figur 4.5D. Andelen som fullførte er den høyeste siden statistikken ble publisert for første gang for 18 år siden (kullet som startet i 1994). Andelen elever som fullførte innen fem år lå lenge rundt 70 prosent, men har økt de siste årene. For elevene som startet videregående opplæring i 2016, var økningen på 0,6 prosentpoeng fra året før.

Det er variasjon mellom fylkeskommunene i andelen som fullfører og består de enkelte utdanningsprogrammene, jf. figur 4.5E og F. Innenfor studieforbereende var andelen elever som fullførte innen fem år på 89,4 prosent. For de yrkesfaglige utdanningsprogrammene var andelen lavere, med 70,0 prosent. Variasjonen er også større mellom fylkeskommunene for yrkesfaglige enn for de studieforbereende utdanningsprogrammene. Den høyeste andelen som fullførte og besto, var i Sogn og Fjordane med 85,2 prosent, mens den var lavest i Finnmark med 70,0 prosent.

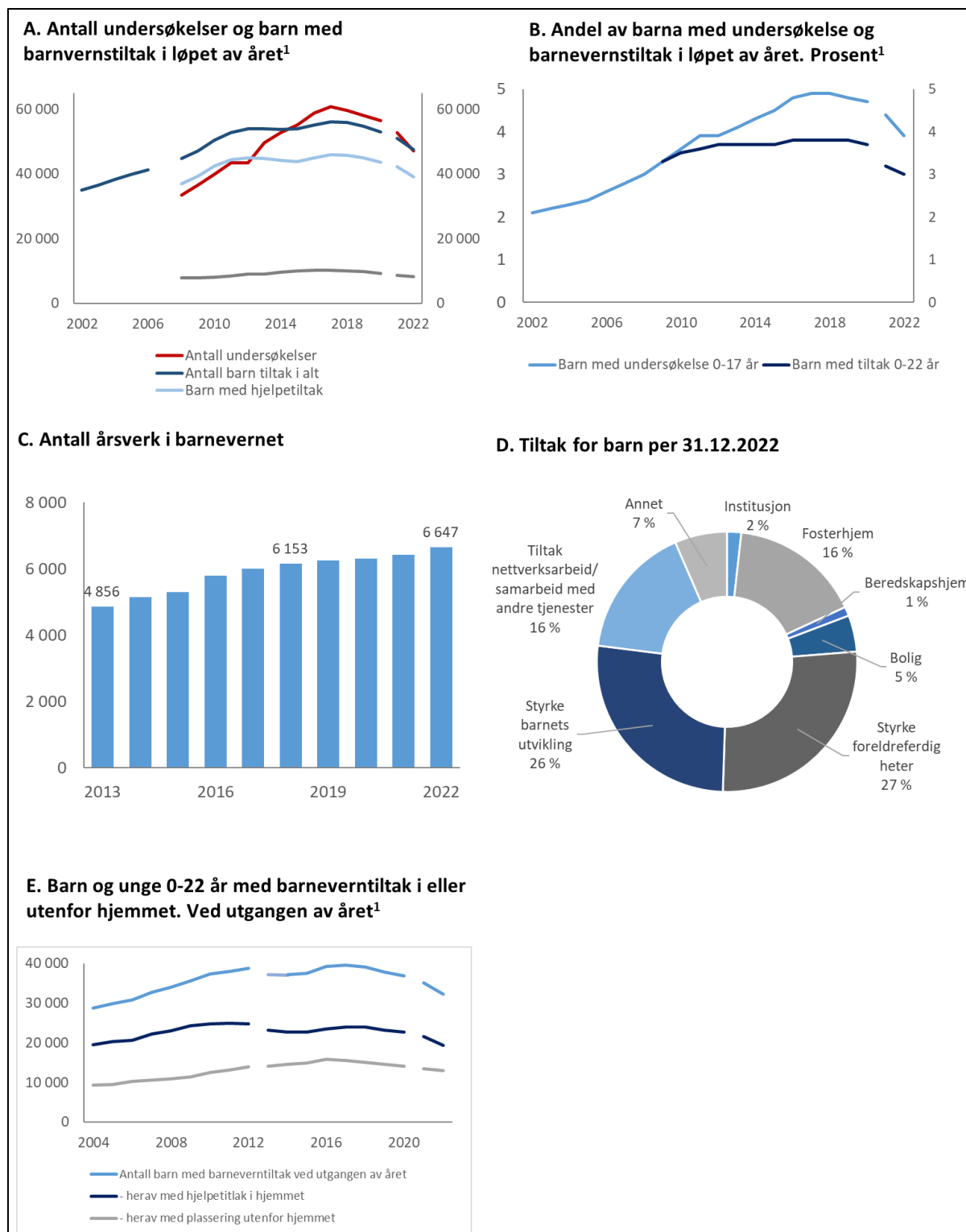
Variasjonen er også relativ stor mellom de forskjellige yrkesfaglige utdanningsprogrammene. Mens det i snitt var 80,6 prosent av elevene innen medier og kommunikasjon som fullførte innenfor seks år, var det kun 51,2 prosent av elevene i restaurant- og matfag som fullførte innenfor seks år. Oppmerksomheten om å få elevene gjennom videregående opplæring har økt, og det jobbes mer systematisk både på skoleiervnivå og skolenivå. I tillegg har samarbeidet mellom fylkeskommunene og fylkeskommunenes samarbeid med kommunene blitt bedre. Kunnskapsdepartementet har i samarbeid med fylkeskommunene identifisert kritiske faser i videregående opplæring og arbeidet med tiltak knyttet til disse.

Boks 4.4 Opplæringsloven

Etter opplæringsloven har alle ungdommer som har fullført grunnskolen, rett til tre års videregående opplæring. De har rett til ett omvalg, det vil si inntil to år ekstra videregående opplæring, etter søknad. Ungdomsretten må tas ut i løpet av fem år, det vil si innen utgangen av det året personen fyller 24 år.

Barnevern

Det kommunale barnevernet har ansvaret for barn bosatt i sin kommune og står for førstelinjetjenesten i barnevernet. Dette innebærer å håndtere alle oppgaver som i barnevernloven ikke er lagt til et statlig organ. Dette vil for eksempel omfatte vurderinger av bekymringsmeldinger, hjelpetiltak som veiledning og økonomisk støtte, tjenester som har samarbeidsflater med andre kommunale tjenester (barnehage, grunnskole, primærhelsetjenesten/helsestasjonene) og akuttberedskap. Det statlige barnevernet har på sin side ansvaret for andrelinjetjenesten, for institusjoner, spesialiserte fosterhjem eller spesialiserte hjelpetiltak.

Figur 4.6 Utvikling i barnevern

¹ Brudd i tidsseriene.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Omfanget av de kommunale barnevernstjenestene økte kraftig i flere år. Antall undersøkelser og antall barn som mottok hjelp fra barnevernet gikk opp fram mot 2017, men omfanget er redusert etter 2017 og spesielt i 2022, jf. figur 4.6A. Andel barn med undersøkelser og tiltak falt blant annet i 2020 og 2021, noe som tidligere er antatt å ha

sammenheng med koronapandemien. Siden nedgangen fortsatte i 2022, er trolig andre forklaringer vel så viktige.

Antallet avtalte årsverk har økt i hele perioden, jf. figur 4.6C, også når det blir sett opp mot veksten i antallet barn og unge. Mens det fram mot 2015 var en tendens til at en stadig større andel av barna mottok omsorgstiltak, kan økningen de påfølgende par årene hovedsakelig forklares ved at flere barn mottok hjelpetiltak. Andelen barn med undersøkelse og barn med barnevernstiltak har blitt redusert, jf. figur 4.6B.

Fra 1. januar 2022 ble retten til ettervern etter barnevernloven utvidet, slik at dette kan opprettholdes fram til fylte 25 år. Fram til 2022 var grensen 23 år. Formålet med lovendringen var å gi unge voksne med barnevernserfaring viktig støtte i overgangen til voksenlivet. Dette gir et brudd i statistikken over.

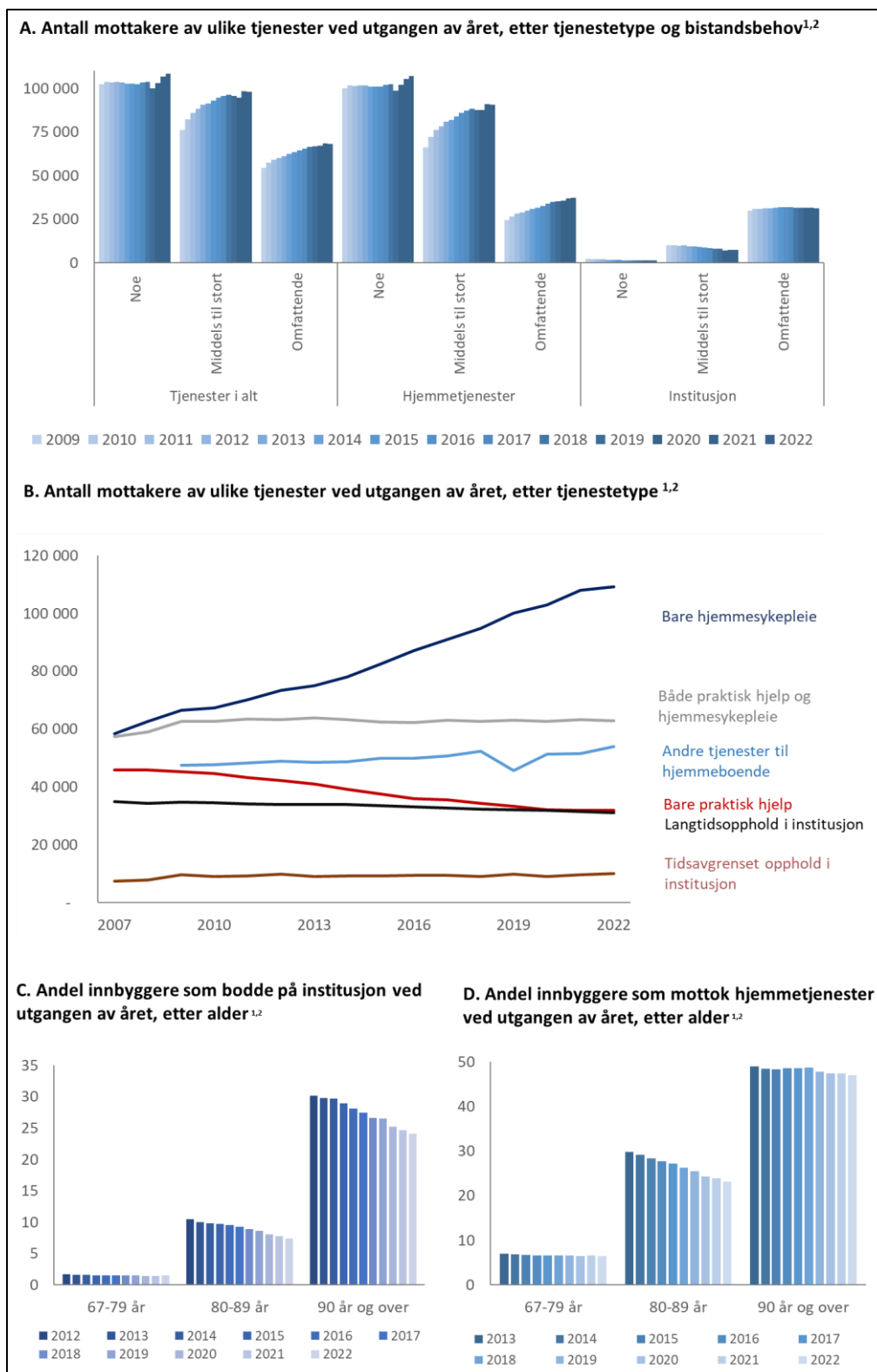
Tallene for barn plassert utenfor hjemmet inkluderer både de barna som barnevernet har overtatt omsorgen for, og barn som er plassert utenfor hjemmet, hvor plasseringen er hjemlet som et hjelpetiltak eller som et akuttvedtak. Ettersom ett barn kan ha flere tiltak og flere plasseringer i løpet av året, er dette kun oppgitt ved utgangen av året. Av de vel 30 000 barna med barneverntiltak ved utgangen av 2022, hadde om lag 60 prosent hjelpetiltak i hjemmet, mens 40 prosent var plassert utenfor hjemmet.

Når barnevernstjenesten har grunn til å anta at et barn har behov for hjelp fra barnevernet, skal de undersøke barnets omsorgssituasjon. Hvis det er grunnlag for å åpne undersøkelse, skal barnevernstjenesten snarest og senest innen tre måneder undersøke innholdet i bekymringsmeldingen. Over tid har saksbehandlingstiden ved undersøkelsene gått ned. I 2014 ble 75 prosent av undersøkelsene behandlet i løpet av tre måneder, mens i 2022 ble 92 prosent behandlet innen fristen.

For flertallet av barna og familiene som kommer i kontakt med barnevernet, er det tilstrekkelig med hjelpetiltak i hjemmet (hovedsakelig råd og veiledning, tilbud om besøkshjem og avlastningstiltak, økonomisk hjelp og deltakelse i ansvarsgruppe og samarbeidsteam), jf. figur 4.6D, som viser barn og unge med ulike tiltak ved utgangen av 2022. Plassering av barn og unge utenfor hjemmet er bare aktuelt dersom barnevernets hjelpetiltak ikke er tilstrekkelig for å sikre barnet en forsvarlig omsorgssituasjon.

Helse og omsorg

Omfanget av helse- og omsorgstjenester tildelt av kommunen har økt over tid. Samtidig har det vært en dreining i retning av at det gis mer hjemmebaserte helse- og omsorgstjenester, jf. figur 4.7A og B. Andelen mottakere som var under 67 år i 2015 var på 39,1 prosent. Denne andelen har økt gradvis fram mot 2022, mens andelen mottakere over 80 år har blitt redusert. I 2022 var 41,5 prosent av personene som mottok kommunale helse- og omsorgstjenester under 67 år, og innenfor hjemmebaserte tjenester gis om lag 70,0 prosent av timene til denne aldersgruppen. Andelen innbyggere i de eldre aldersgruppene som mottar institusjons- og/eller hjemmetjenester har blitt gradvis redusert de siste årene, jf. figur 4.7C og D. Det kan ha sammenheng med at antallet eldre i alle aldersgruppene øker, mens behovet for institusjons- og hjemmetjenester ikke øker like mye.

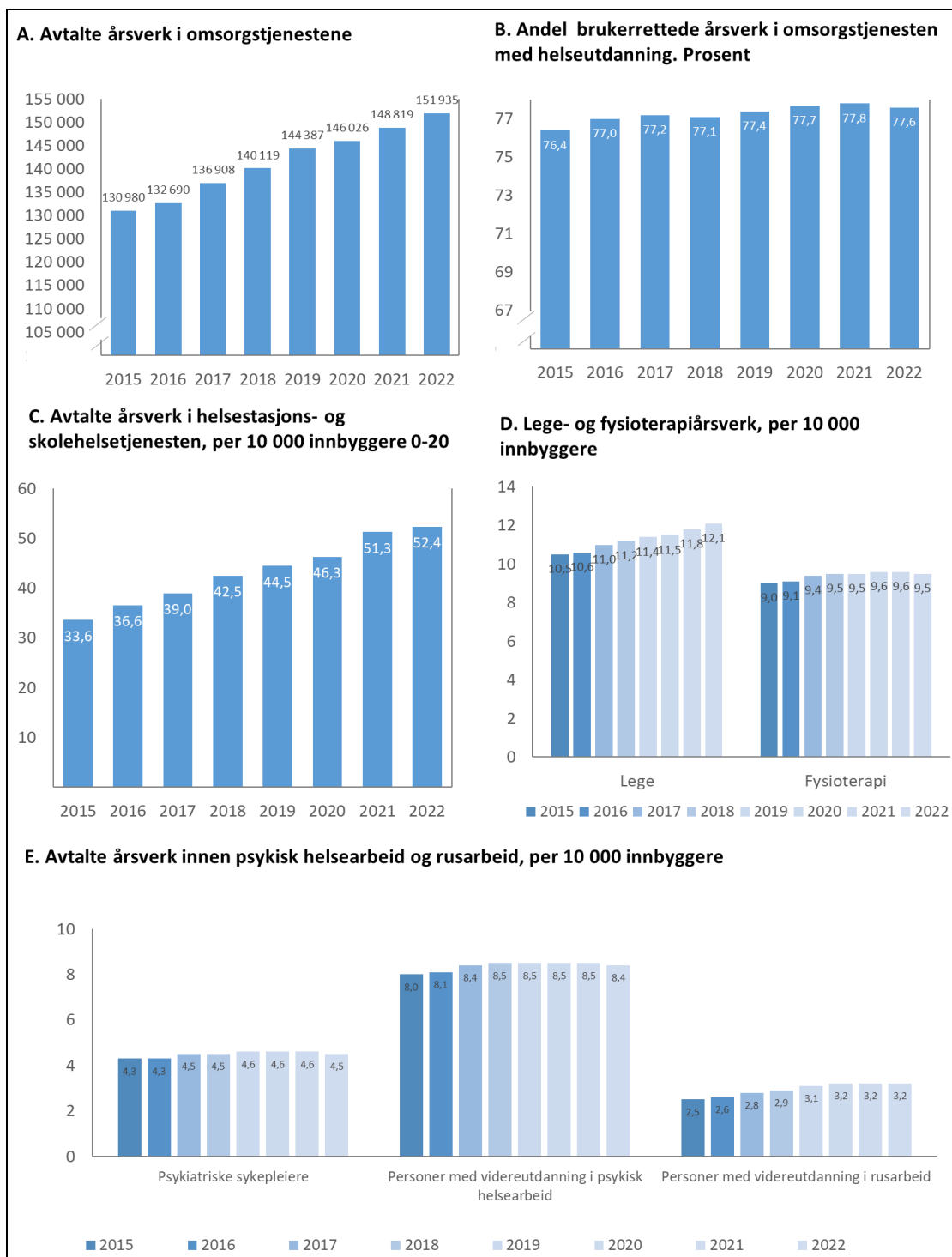

Figur 4.7 Utvikling i omsorgstjenestene

¹ Nedgang i antall brukere med hjemmetjenester fra 2018 til 2021 kan for noen kommuner skyldes ny IPLOS-spesifikasjon, der «rehabilitering utenfor institusjon» fra og med 2021 ikke lenger registreres som omsorgstjeneste, men som et kjennetegn ved mottakeren.

² Brukerdata (IPLOS), endringer fra 2018 til 2021: Innføring av ny IPLOS-versjon har ført til mangelfulle registreringer i enkelte kommuner, som kan medføre utslag i tall for enkelttjenester og grupperinger av tjenester i publiseringen. Kommunereformen har for enkelte sammenslåtte kommuner gitt utfordringer med å samkjøre databaser, slik at noen tall for både nye og utgåtte kommuner kan inneholde feil. Noen kommuner har ikke rapportert 2021-tall. Her er 2018-tall kopiert til 2021-årgangen.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 4.8 Utvikling i helse- og omsorgstjenestene

Kilde: Statistisk sentralbyrå

I perioden 2015–2022 ser den institusjonsbaserte omsorgen i økende grad ut til å ha blitt forbeholdt dem med størst behov, mens tallet på mottakere med lite eller middels bistandsbehov har gått ned innen den institusjonsbaserte omsorgen, jf. figur 4.7A. Statistikken for mottakere av omsorgstjenester hadde noen svakheter fram mot 2022, jf. fotnotene til figur 4.7, så en må være litt varsom med å tolke resultatene. Samlet sett viser utviklingen over tid en betydelig endring i hvilke grupper som mottar hjemmetjenester. Den gjennomsnittlige pleietyngden per tjenestemottaker økte både for institusjonsbasert omsorg

og for hjemmetjenesten fram til 2021. Innen hjemmetjenestene økte gjennomsnittlig timetall per mottaker fra 8,9 timer i uka i 2015 til 9,8 timer i 2022.

Ressursinnsatsen til helse- og omsorgstjenestene økte betydelig i perioden 2015 til 2022, med i gjennomsnitt 2,2 prosent årlig, jf. figur 4.8A. I 2022 økte antall årsverk med i overkant av 3 100. Andel av de brukerretnede årsverkene som hadde helsefaglig utdanning falt litt fra 2021 til 2022, jf. figur 4.8B. Helsestasjons- og skolehelsetjenesten har blitt bygd ut, og målt per 10 000 innbyggere i alderen 0-20 år økte antall avtalte årsverk fra 33,6 i 2015 til 52,4 i 2022, jf. 4.8C.

Legedekningen har også økt over tid og noe fra 2021 til 2022, mens fysioterapidekningen har vært mer stabil den siste delen av perioden, og gikk noe ned jf. figur 4.8D. Innen rusomsorg og psykiatri har det blitt flere årsverk av sykepleiere og personer med videreutdanning i psykiatrisk helsearbeid i kommunene gjennom perioden 2015–2021, jf. 4.8E. I 2022 var det en liten nedgang fra året før. Førstnevnte økte fra 4,3 til 4,5 årsverk per 10 000 innbyggere fra 2015 til 2022, mens sistnevnte økte fra 8,0 til 8,4 i samme periode. Også årsverk av personer med videreutdanning i rusarbeid økte i perioden, fra 2,5 årsverk per 10 000 innbyggere i 2015 til 3,2 årsverk per 10 000 innbyggere i 2022.

Til tross for at årsverksinnsatsen har økt i helse og omsorg, rapporterer flere kommuner om problemer med å rekruttere helsepersonell. Det er en bekymring knyttet til at mange innbyggere mangler fastlege, fastlegers arbeidsbelastning og at mange fastleger har lange lister. Helsepersonellkommissjonen peker i sin utredning på at det har blitt merkbart vanskeligere for kommunene å rekruttere helsepersonell i de siste årene, særlig er det vanskelig å rekruttere fastleger og sykepleiere og det er, og vil bli, spesielt utfordrende i distriktskommuner.

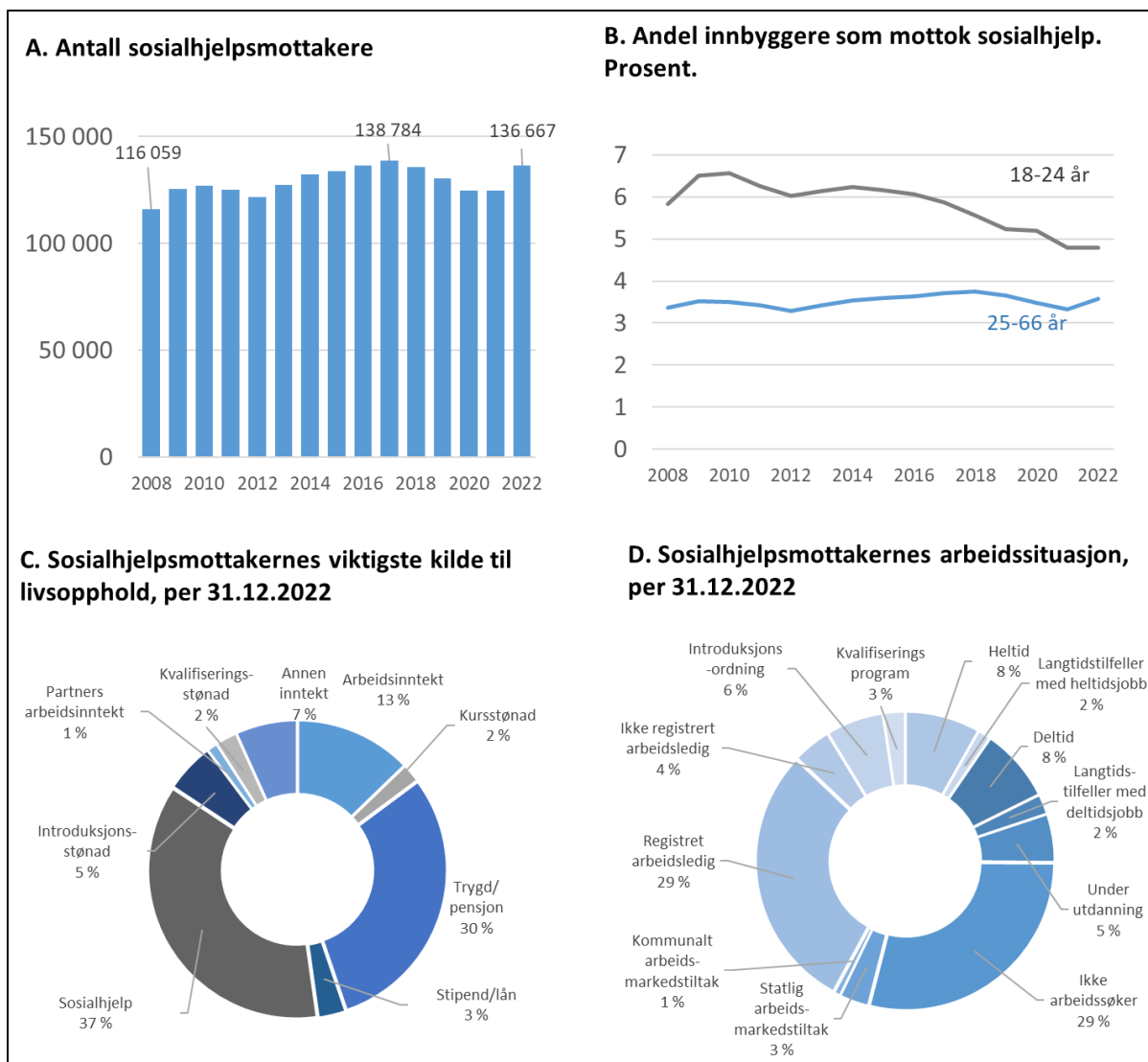
Sosialtjenester

Antallet mottakere av sosialhjelp økte i perioden 2012–2018, men gikk deretter noe ned fram mot 2021, jf. figur 4.9A. I 2022 økte antallet mottakere av sosialhjelp, og da først og fremst for gruppen mellom 25 og 66 år. Andelen innbyggerne i aldersgruppen 18–24 år som mottok økonomisk sosialhjelp var stabil fra 2021 til 2022, jf. figur 4.9B. Andelen innbyggere 25-66 år som mottok sosialhjelp økte fra 3,3 prosent i 2021 til 3,6 prosent i 2022. Det antas å ha sammenheng med den økte prisstigningen og økte renteutgifter i 2022, noe som har rammet husholdningene. Økningen i antallet flykninger fra Ukraina kan også ha ført til økte sosialhjelpsutbetalinger.

Om lag 2/3 av mottakerne var utenfor arbeidsmarkedet som registrerte arbeidsledige eller ikke-arbeidssøkende, og 50 000 personer hadde sosialhjelp som viktigste inntektskilde i 2022, jf. figur 4.9C og D. I alt 7,4 mrd. kroner ble utbetalt i stønad i 2022, noe som er en økning på 0,7 mrd. kroner fra 2021.

En rapport fra SIFO¹⁴ tyder på at andelen husholdninger med økonomiske utfordringer vil øke ytterligere inn i 2024. Utviklingen har sammenheng med sterk prisvekst på strøm og matvarer. Videre har NAV fått en ny veileder som understreker retten til individuell behandling og rom for å utøve faglig skjønn. I forbindelse med budsjettbehandlingen for 2023 ble økonomien til minstepensjonister, barnefamilier og andre utsatte grupper styrket.

¹⁴ SIFO-rapport: Dyrtid 4

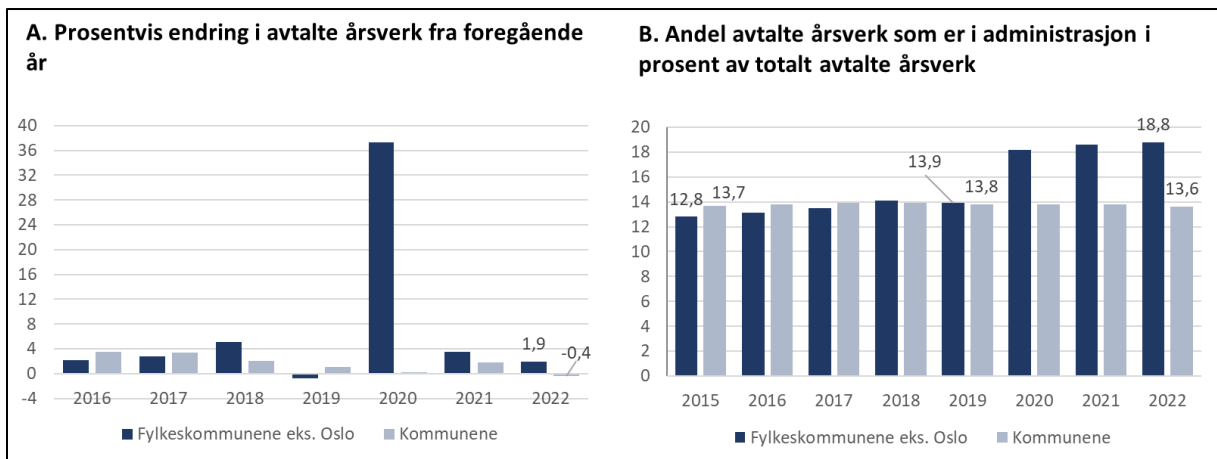
Figur 4.9 Utvikling i sosialtjenestene

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Ved behandlingen av RNB23 ble de veiledende satsene for økonomisk sosialhjelp og satser i folketrygden prisjustert.

Administrasjon

Avtalte årsverk til administrasjonen økte noe for fylkeskommunene i 2022, men falt for kommunene, jf. figur 4.10A. Økningen for fylkeskommunene i 2020 hadde sammenheng med SAMS veiadministrasjon som er flyttet fra staten til fylkeskommunene. Fylkeskommunenes andel som går til administrasjon økte derfor markant, jf. figur 4.10B.

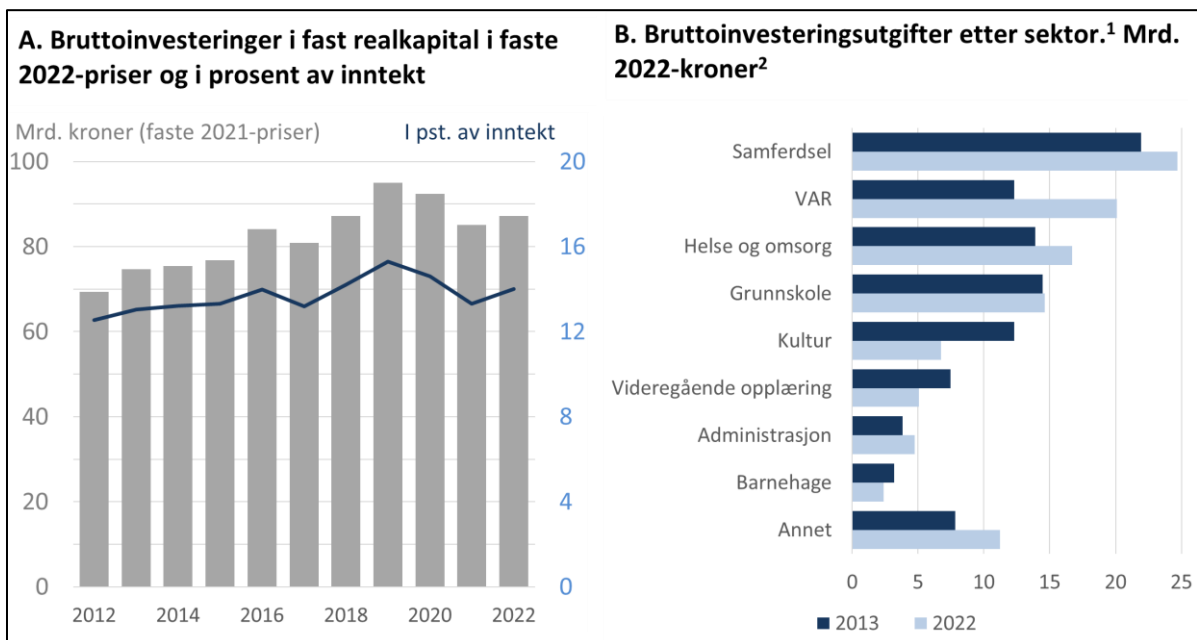
Figur 4.10 Avtalte årsverk i administrasjon i kommuner og fylkeskommuner

Kilde: Statistisk sentralbyrå

4.3 Investeringer

Investeringene i kommunesektoren lå på et historisk høyt nivå i 2019, men gikk noe ned under pandemien i 2020 og 2021. Fra 2021 til 2022 tok investeringsnivået seg noe opp igjen. Kommuneforvaltningens bruttorealinvesteringer var vel 84 mrd. kroner i 2022. Årlige investeringer har reelt sett nær doblet seg siden 2002. Også sett i forhold til sektorens samlede inntekter har investeringsnivået økt noe.

Investeringene er høye innenfor de fleste tjenesteområder. Figur 4.11B viser hvor mye sektoren investerte innen de ulike tjenesteområdene i 2022, sammenholdt med 2013.

Figur 4.11 Kommunesektorens investeringer i fast realkapital

¹ I regnskapsstatistikken i KOSTRA lar det seg ikke gjøre å skille omsorgsboliger fra øvrige kommunalt disponerte boliger. I figuren er kommunalt disponerte boliger lagt inn i gruppen for helse og omsorg.

² Den kommunale deflatoren er brukt til å prisjustere investeringene i 2012 til 2022-kroner.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (Nasjonalregnskapet og KOSTRA)

Vann, avløp og renovasjon er den sektoren som har hatt størst prosentvis økning i investeringene med en økning på 64 prosent i perioden. Også administrasjon, helse og omsorg og sektoren med høyest investeringsnivå, samferdsel, har hatt en markant økning. Innenfor kultur, videregående opplæring og barnehager har de vært en nedgang i investeringene fra 2013 til 2022.

5 Netto driftsresultat

Netto driftsresultatet for kommunesektoren har vært godt de siste årene. I 2022 utgjorde netto driftsresultatet 3,6 prosent av driftsinntektene. Dette er likevel en nedgang fra året før. De gode resultatene de siste årene må ses i sammenheng med uventet høy skatteinntang helt mot slutten året. I 2022 trakk høy kostnadsvekst, økende renter og svakere avkastning på finansielle investeringer ned resultatet sammenliknet med i 2021. I gjennomsnitt har netto driftsresultat de siste fem årene vært på 3,3 prosent og dermed en del høyere enn utvalgets anbefaling om at netto driftsresultat for kommunesektoren samlet bør ligge på 2 prosent over tid. Både for kommunene og fylkeskommunene har netto driftsresultat ligget godt over det anbefalte nivået for sektoren sett under ett.

Nivå og endring i netto driftsresultatene varierer mye fra kommune til kommune. Det var færre kommuner som hadde relativt høye netto driftsresultat og flere som hadde netto driftsresultat under 2 prosent i 2022 enn i 2021. Det var også større spredning i nivået på netto driftsresultatet i 2022 enn i 2021. For fylkeskommunene er også spredningen høyere i 2022 enn i 2021.

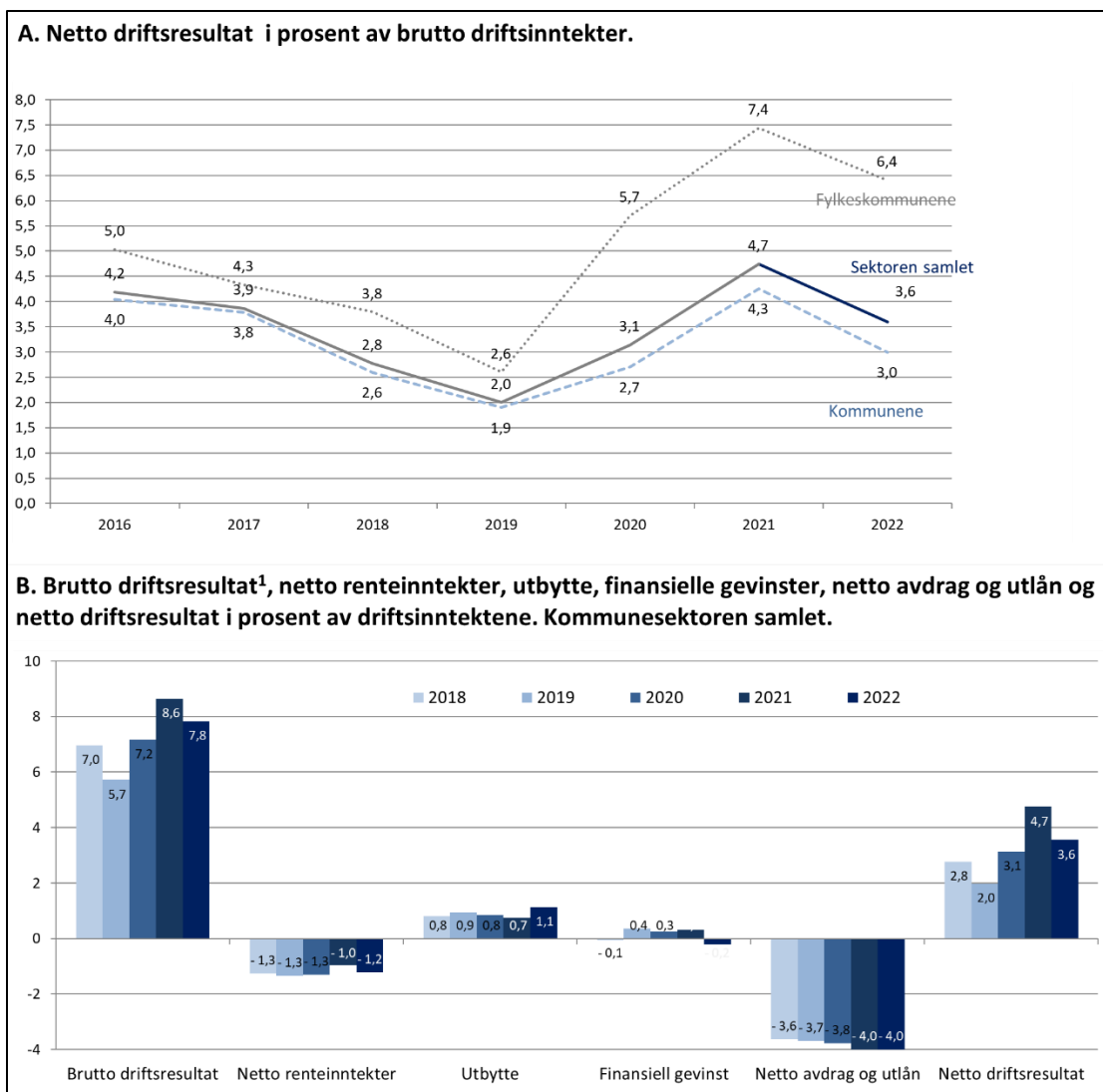
Utvalgets anbefalinger om nivået på netto driftsresultat er basert på at den kommunale formuen skal opprettholdes over tid. Utvalget beregner derfor også et korrigert netto driftsresultat som skal vise i hvilken grad hensynet til kommunal formuesbevaring er ivarettatt. Beregninger i dette kapitlet viser at formuen de siste fem årene i både kommuner og fylkeskommuner har økt noe. Samtidig har også kommunenes reserver på disposisjonsfond styrket seg.

Alle økonomiske indikatorer i dette kapitlet inkluderer hhv. kommunale og fylkeskommunale foretak samt interkommunale samarbeid og interkommunale selskaper ("konserntall").

5.1 Netto driftsresultat for kommunesektoren samlet

For kommunesektoren samlet avtok netto driftsresultat fra 2021 til 2022 og utgjorde 3,6 prosent av driftsinntektene, se figur 5.1A. Både i 2021 og 2022 ble skatteinntangen ekstraordinær høy helt mot slutten av fjoråret. Skatteinntektene i 2022 ble om lag 11,5 mrd. kroner høyere enn anslått i oktober i nasjonalbudsjettet for 2023, mens tilsvarende merskattevekst i 2021 var om lag 10 mrd. kroner. Merskatteveksten i 2022 var i all hovedsak knyttet til inntektsåret 2021 både gjennom økt restskatt og endelig fordeling av skatteinntekter mellom skattekreditorene. Betydelig økte priser særlig på energivarer og byggevarer i 2022 bidro å trekke ned netto driftsresultatet. I tillegg bidro også økte netto renteutgifter og negativ avkastning på finansielle investeringer til å trekke ned resultatet i fra 2021 til 2022. På den andre siden var utbetalingen fra Havbruksfondet høyere i 2022 enn i 2021 og høyere utbytteinntekter bidro også isolert sett til å trekke resultatet opp. Flere kommuner fikk også uventet høye kraftinntekter.

Regnskapene til kommunesektoren har i 2020, 2021 og 2022 i stor grad også vært påvirket av at sektoren har hatt merutgifter og mindreinntekter som følge av koronapandemien. Blant annet var det en del planlagte aktiviteter som ikke lot seg gjennomføre i 2021, og dette forbedret isolert sett driftsresultatet i 2021. I 2022 var merutgiftene i større grad knyttet til økte lønnsutgifter innen den ordinære driften av tjenestene. Det skyldes blant annet sykefraværet økte, samt at det ble inngått en avtale om høyere godtgjørelse for overtid og merarbeid. Med utgangspunkt i rapporten til en arbeidsgruppe som har sett på de

Figur 5.1 Driftsresultatene i kommunesektoren

¹ Eksklusiv avskrivninger.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

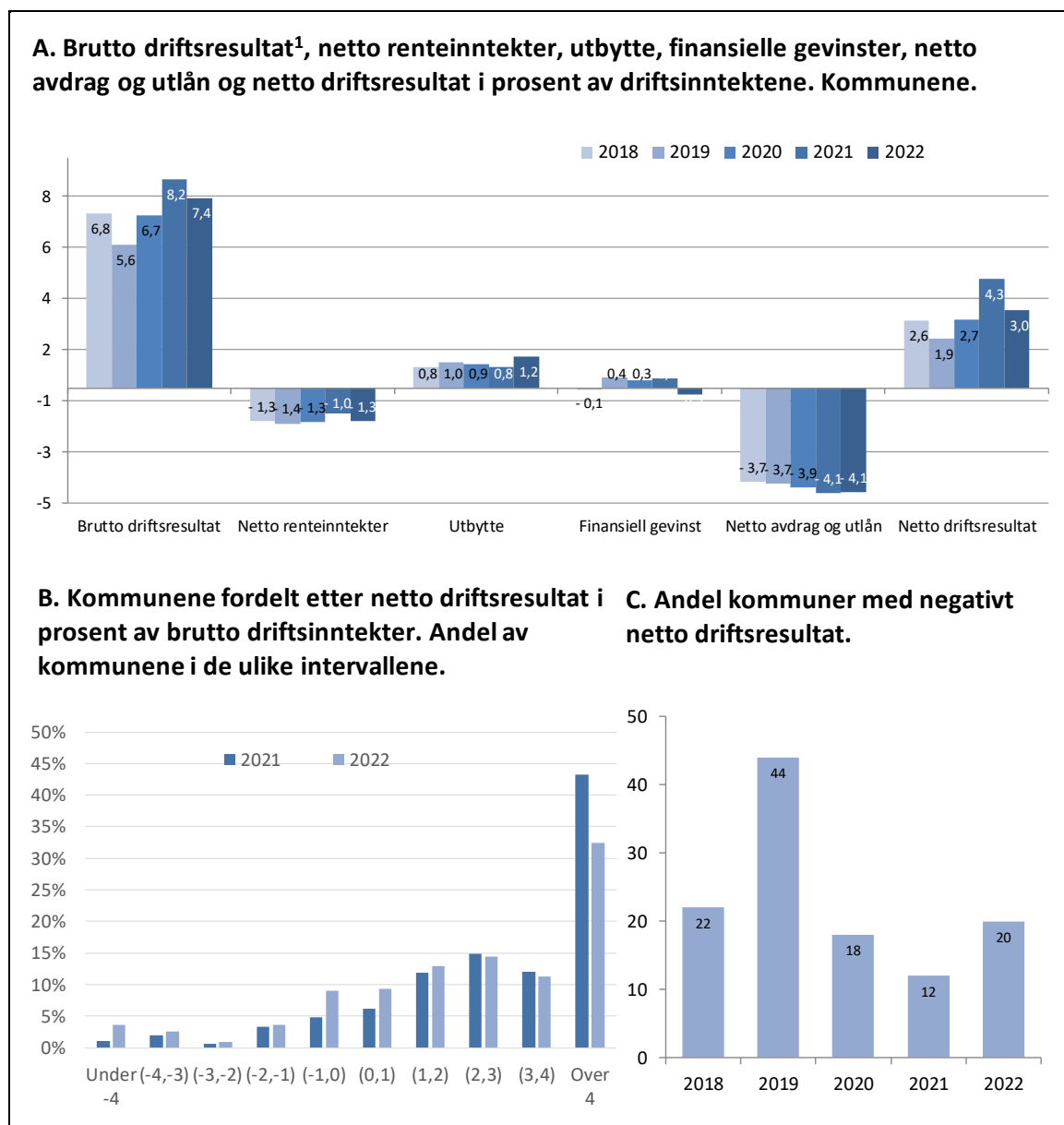
Økonomiske virkningene av pandemien for kommunesektoren, anslås det at kommunesektoren samlet sett har blitt kompensert for merkostnader og mindreinntekter i løpet av pandemien.

Brutto driftsresultat er lik forskjellen mellom driftsinntekter og driftsutgifter eksklusiv avskrivninger. Netto finanstransaksjoner utgjør forskjellen mellom brutto driftsresultat og netto driftsresultat. Netto finanstransaksjoner består av netto renteinntekter, utbytte, finansielle gevinster og netto avdrag og utlån. Figur 5.1B gir en oversikt over netto og brutto driftsresultat og en dekomponering av forskjellen mellom dem de fem siste årene. Størrelser over null viser positive resultater eller positive netto inntekter, mens verdier under null innebærer negative resultater eller netto utgifter.

I 2022 hadde kommunesektoren et brutto driftsresultat på 7,8 prosent av driftsinntektene. Brutto driftsresultatet avtok fra året før etter å ha styrket seg gradvis fra 2019 til 2021. Nedgangen i brutto driftsresultatet var mindre enn nedgangen i netto driftsresultat. Kommunesektorens netto finansutgifter økte også fra 2021 til i 2022. Sektorens netto finansutgifter utgjorde 3,9 prosent av driftsinntektene i 2022, mot 4,0 prosent i 2020.

5.2 Netto driftsresultat for kommunene

Kommunene inkludert Oslo

Figur 5.2 Driftsresultatene i kommunene

¹ Eksklusiv avskrivninger.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

I 2022 utgjorde netto driftsresultat 3,0 prosent av driftsinntektene i kommunene. I gjennomsnitt har netto driftsresultat for kommunene inkludert Oslo de siste fem årene ligget på 2,9 prosent og resultatet har dermed vært klart høyere enn det nivået utvalget anbefaler at netto driftsresultatet bør ligge på over tid på 1¾ prosent av driftsinntektene.

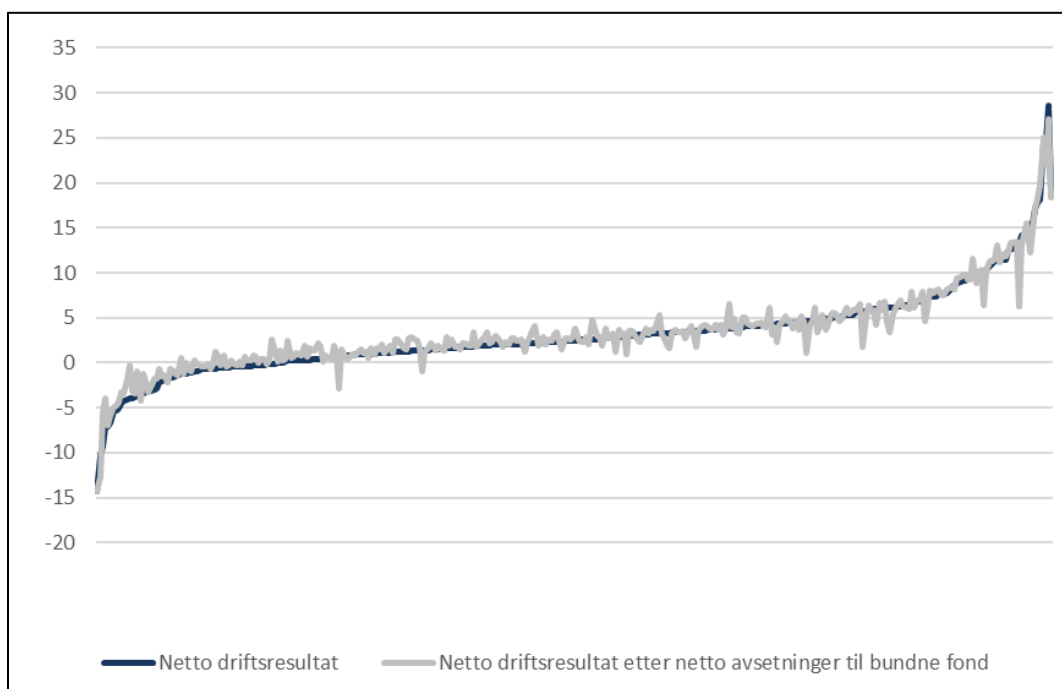
Brutto driftsresultat i kommunene avtok klart fra 2020 til 2021, men nedgangen var mindre enn nedgangen i netto driftsresultatet. En økning i netto finansutgiftene bidro også til en nedgang i netto driftsresultat. Det skyldes først og fremst høyere renteutgifter som følge av økte renter, men også negative finansielle gevinster. Høyere utbytte bidro i motsatt retning.

Forskjeller mellom kommunene

Nivået på netto driftsresultatet varierer betydelige mellom kommunene både i 2021 og i 2022. Generelt var det klart færre kommuner som hadde relativt høye netto driftsresultat og flere som hadde netto driftsresultat under 1¼ prosent i 2022 enn i 2021, se figur 5.2B. Netto driftsresultat var positivt i 80 prosent av kommunene i 2022, og 61 prosent av kommunene hadde netto driftsresultat høyere enn 1¼ prosent. Tilsvarende tall for 2021 var på henholdsvis 88 og 73 prosent.

Standardavviket er et uttrykk som oppsummerer spredningen kommunene imellom. I 2022 var standardavviket for netto driftsresultat 4,7 mot 4,0 året før. Det innebærer en relativt stor spredning i resultatene mellom kommunene. I 2022 var det Suldal som hadde høyest netto driftsresultat med 28,6 prosent, mens Høyanger hadde lavest med -14,3 prosent. Det gode resultatet til Suldal kommune skyldes i hovedsak uventet høye kraftinntekter.

For enkeltkommuner og fylkeskommuner kan netto driftsresultatet være betydelige påvirket av avsetning av øremerkede tilskudd og andre bundne inntekter på bundne fond, se figur 5.3. Når en sammenlikner resultatene på kommune- og fylkeskommunenivå, bør en derfor være oppmerksom på at resultatene i større eller mindre grad kan være påvirket av at inntektsføring og utgiftsføring av tilskudd og bundne inntekter skjer i ulike år. Vanligvis er spredningen i resultatene for kommunene mindre for netto driftsresultat etter avsetninger til bundne fond. Standardavviket for netto driftsresultat etter netto avsetninger til bundne fond var 4,6 i 2022. Normalt er avvikene mellom de to resultatmålene relativt små for sektoren samlet. I 2022 var netto driftsresultatet 3,4 prosent etter avsetninger til bundne for kommunene samlet sett. De årene det er store avvik for sektoren samlet sett mellom netto driftsresultat før og etter at det er tatt hensyn til avsetningen til bundne fond, skyldes det gjerne øremerkede tilskudd eller store anslagsendringer som gir avvik i samme retning for mange kommuner.

Figur 5.3 Netto driftsresultat før og etter avsetninger til bundne fond for alle kommuner. Sortert etter størrelsen på netto driftsresultat. Prosent av driftsinntektene

Kilde: Statistisk sentralbyrå

5.3 Netto driftsresultat i ulike kommunegrupper

Kommunene gruppert etter fylke

I 2022 hadde kommunene i Rogaland og Oslo det høyest netto driftsresultatet. Lavest netto driftsresultat hadde kommunene i Agder, se tabell 5.1.

Nedgangen i netto driftsresultatet fra 2021 til 2022 var størst for kommunene i Agder med en nedgang på 3,1 prosentpoeng. Nedgangen skyldes sterkt fall i brutto driftsresultatet, mens økningen i netto finansutgiftene var mindre enn for landet for øvrig.

Oslo hadde en nedgang i brutto driftsresultat, men også netto finansutgiftene gikk ned slik at Oslo samlet sett fikk en bedring i netto driftsresultatet fra 2021 til 2022.

Kommunene i Troms og Finnmark, Nordland og Møre og Romsdal hadde samlet sett en bedring i brutto driftsresultatet. Selv om også netto finansutgiftene økte, hadde kommunene i disse fylkene samlet sett en bedring i netto driftsresultat. Det må trolig ses i sammenheng med høyere utbetaling fra havbruksfondet i 2022 enn i 2021.

I 2022 hadde kommunene i Trøndelag de høyest netto finansutgiftene, men kommunene i Oslo hadde de laveste. Oslo hadde en nedgang i netto finansutgifter, mens det for kommunene i de øvrige fylkene var en økning.

Tabell 5.1 Brutto driftsresultat, netto finansutgifter og netto driftsresultat, alle i prosent av driftsinntekter. Endring fra året før i prosentpoeng

	2021			2022			Endring		
	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat
Viken	8,9	4,4	4,5	8,1	5,5	2,6	-0,8	1,1	-1,9
Oslo	8,3	3,7	4,5	7,1	1,7	5,4	-1,1	-2,0	0,8
Innlandet	8,0	3,3	4,8	5,7	4,3	1,4	-2,3	1,0	-3,3
Vestfold og Telemark	8,0	3,5	4,5	6,7	4,3	2,4	-1,3	0,9	-2,1
Agder	8,0	4,4	3,6	5,2	4,6	0,6	-2,8	0,2	-3,1
Rogaland	9,1	2,5	6,6	8,3	3,0	5,4	-0,7	0,5	-1,2
Vestland	7,4	3,3	4,1	7,0	3,9	3,1	-0,4	0,6	-1,0
Møre og Romsdal	6,5	4,7	1,8	7,8	5,9	1,9	1,3	1,2	0,1
Trøndelag	9,2	4,3	4,8	8,5	6,2	2,4	-0,6	1,8	-2,5
Nordland	6,7	3,9	2,8	8,3	5,1	3,2	1,6	1,1	0,4
Troms og Finnmark	7,1	5,5	1,6	8,2	5,7	2,5	1,1	0,2	0,8
Landet	8,2	3,9	4,3	7,4	4,4	3,0	-0,7	0,5	-1,2

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Kommunene gruppert etter folketall

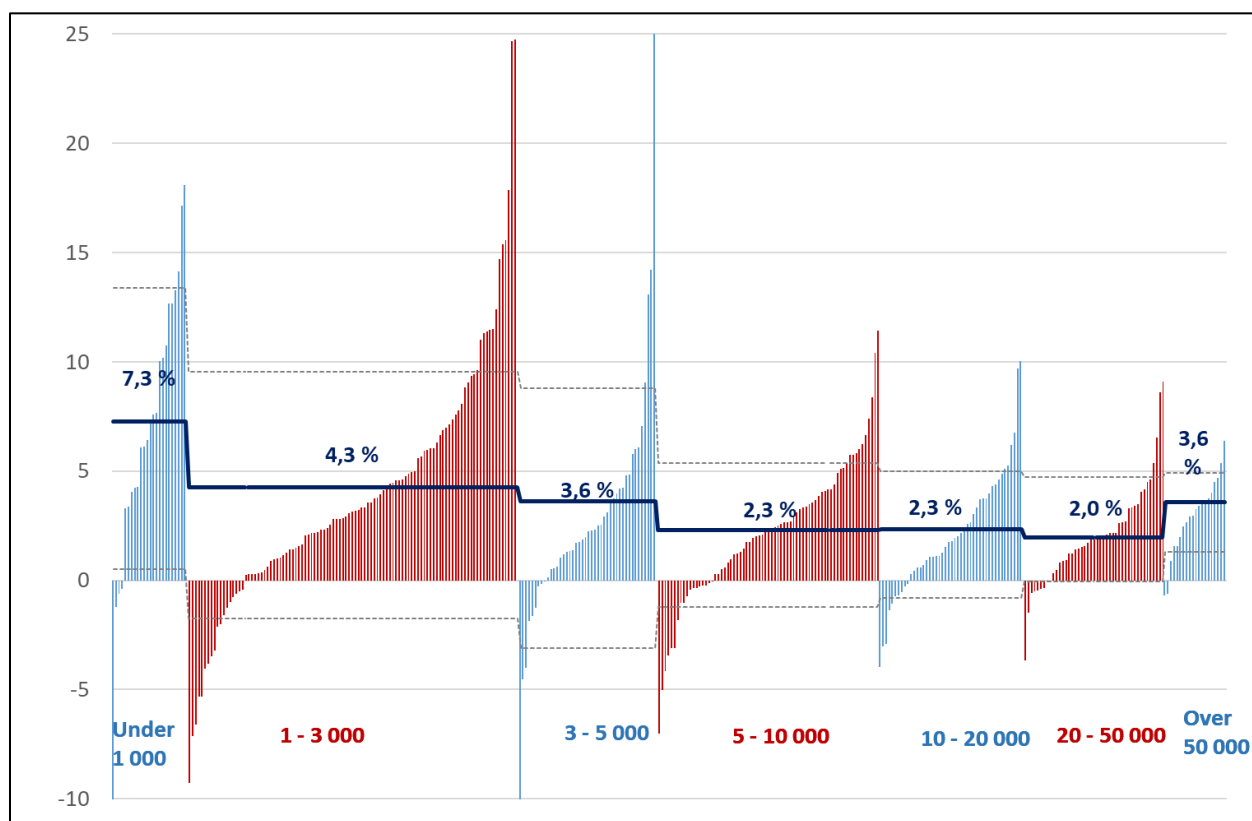
I 2022 hadde kommunene med under 3000 innbyggere samlet det høyest netto driftsresultatet på 4,6 prosent av driftsinntektene, mens kommunene med mellom 5–20 000 hadde de laveste resultatene.

Tabell 5.2 Brutto driftsresultat, netto finansutgifter og netto driftsresultat i prosent av driftsinntekter. Kommunene gruppert etter folketall per 1.1.2022

Antall innbyggere	2021			2022			Endring		
	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat
< 3 000	7,5	3,6	3,9	8,7	4,1	4,6	1,2	0,5	0,7
3 - 5 000	8,3	3,8	4,4	8,0	4,4	3,6	-0,2	0,6	-0,8
5 - 10 000	7,5	4,3	3,2	7,3	5,0	2,3	-0,2	0,7	-0,9
10 - 20 000	8,5	4,4	4,1	7,7	5,4	2,3	-0,7	1,0	-1,7
20 - 50 000	8,3	4,3	4,0	6,8	4,8	2,0	-1,5	0,5	-2,0
> 50 000	8,2	3,5	4,7	7,5	3,8	3,6	-0,8	0,3	-1,1
Landet	8,2	3,9	4,3	7,4	4,4	3,0	-0,7	0,5	-1,2

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Kommunene med under 3 000 innbygger hadde som de eneste kommunene en økning i brutto driftsresultat). Resultatene i de minste kommune har i stor grad vært påvirket av endringer i utbetaling fra Havbruksfondet. Med virkning for kommunesektoren i 2022 er det innført en produksjonsavgift på laks og ørret og kommunene vil motta en mindre andel av inntektene fra auksjonene av nye tillatelser. Denne omleggingen vil gi mindre årlige svingninger i inntektene fra Havbruk til kommunesektoren.

Figur 5.4 Netto driftsresultat i 2022. I prosent av brutto driftsinntekter. Kommunene gruppert etter innbyggertall, deretter sortert etter nivå på netto driftsresultat¹

¹Veide gruppesnitt vist med mørkeblå linje. Resultater over 25 prosent og under 10 prosent vises ikke i figuren.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

For de øvrige kommunegruppene var det en nedgang i både brutto og netto driftsresultat. For alle kommunegruppene var det en økning i netto finansutgiftene. Netto driftsresultat avtok mer enn brutto driftsresultat.

De aller minste kommunene hadde høyest resultat i gjennomsnitt, men også klart størst spredning i resultatet se figur 5.4.

Kommunene gruppert etter inntekter korrigert for utgiftsbehov

Kommunene med de høyeste inntektene hadde de beste netto driftsresultatene både i 2021 og i 2022, men i 2021 var forskjellene i resultatet i gjennomsnitt relativt små mellom kommunene gruppert etter inntekter. Både i 2021 og 2022 var det kommunene med inntekter mellom 95 og 100 prosent av landsgjennomsnittet som hadde det laveste netto driftsresultatet. Gruppen av kommuner med korrigerede frie inntekter over 105 prosent av landsgjennomsnittet hadde en økning i brutto driftsresultat, mens alle de andre gruppene av kommuner hadde nedgang i brutto driftsresultatet fra året før. Det må trolig ses i sammenheng med at blant kommunene med relativt høye korrigerede frie inntekter er det flere kommuner som i 2022 fikk uvanlig høye kraftinntekter som følge av høye strømpriser. Kommunene med inntekter mellom 100–105 prosent av landsgjennomsnittet hadde nedgang i netto finansutgiftene, men de øvrige kommunegruppene hadde en økning. Det var kommunene med korrigerede frie inntekter under landsgjennomsnittet som hadde nedgang i netto driftsresultatet.

Tabell 5.3 Brutto driftsresultat, netto finansutgifter og netto driftsresultat i prosent av driftsinntekter. Kommune gruppert etter størrelsen på korrigerede frie inntekter (KFI/U)¹

Antall innbyggere	2021			2022			Endring		
	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat
Under 95 pst	8,7	4,4	4,2	6,9	4,9	2,0	-1,7	0,5	-2,2
95-100 pst	7,7	3,6	4,1	6,7	4,9	1,8	-0,9	1,3	-2,2
100-105 pst.	8,2	3,7	4,5	7,3	2,8	4,4	-0,9	-0,9	0,0
Over 105 pst	8,0	3,7	4,3	9,3	4,9	4,4	1,3	1,2	0,1
Landet	8,2	3,9	4,3	7,4	4,4	3,0	-0,7	0,5	-1,2

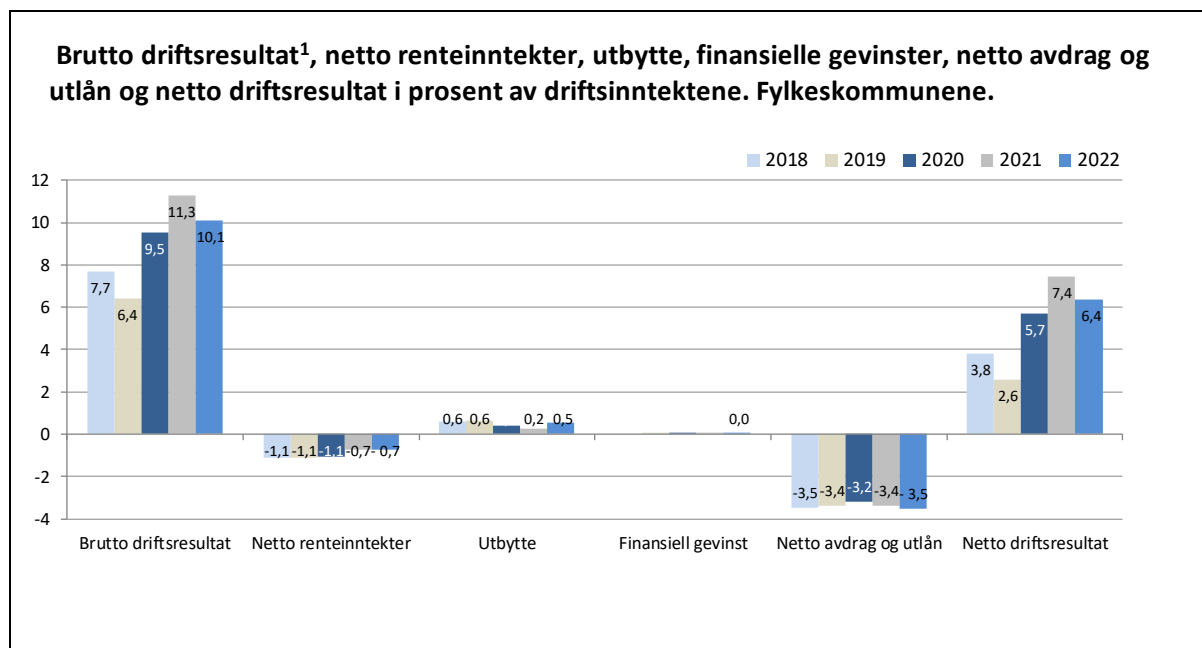
¹ De korrigerede frie inntektene er inkludert eiendomsskatt, konsesjonskraftsinntekter, inntekter fra havbruksfondet og fordelene av differensiert arbeidsgiveravgift (KFI/U) og kommunene grupperes etter størrelsen på korrigerede frie inntekter målt som andel av landsgjennomsnittet per innbygger i 2022.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

5.4 Netto driftsresultat for fylkeskommunene

I 2022 hadde fylkeskommunene samlet et netto driftsresultat på 6,4 prosent av driftsinntektene, noe som er en nedgang fra året før. Også for fylkeskommunene har netto driftsresultatet vært på et høyere nivå de to siste årene enn de foregående to årene. I gjennomsnitt de siste fem årene har driftsresultatet ligget på 5,2 prosent, noe som er over det nivået utvalget anbefaler at resultatet bør ligge på over tid.

Fylkeskommunene hadde, i motsetning til kommunene, en større nedgang i brutto driftsresultat enn i netto driftsresultat. Det var samlet sett en liten nedgang i netto finansutgifter noe som skyldes høyere utbytteinntekter.

Figur 5.5. Fylkeskommunene. Brutto driftsresultat¹, netto renteinntekter, utbytte, finansielle gevinster, netto avdrag og utlån og netto driftsresultat i prosent av driftsinntektene. 2022

¹ Eksklusiv avskrivninger.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Også mellom fylkeskommunene er det klare forskjeller i nivået på netto driftsresultat og netto finansutgifter, og forskjellene er større i 2022 enn i 2021, se tabell 5.4. På samme måte som i 2021 hadde Nordland det høyest netto driftsresultat. Resultatet for Nordland var litt høyere enn i 2021.

I 2022 hadde Vestfold og Telemark det laveste netto driftsresultatet med et resultat på 2,1 prosent. Vestfold og Telemark hadde også det klart laveste brutto driftsresultatet. Møre og

Tabell 5.4 Netto driftsresultat og netto finansutgifter i prosent av driftsinntekter i fylkeskommunene

	2021			2022			Endring		
	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat
Viken	8,8	2,0	6,7	8,6	0,8	7,8	-0,2	-1,2	1,0
Innlandet	9,8	2,2	7,6	6,2	1,8	4,4	-3,5	-0,4	-3,2
Vestfold og Telemark	9,0	3,2	5,8	5,4	3,3	2,1	-3,6	0,1	-3,8
Agder	11,1	3,4	7,7	8,8	3,8	5,1	-2,3	0,4	-2,7
Rogaland	14,0	5,6	8,4	12,9	5,4	7,5	-1,1	-0,2	-0,9
Vestland	14,6	5,5	9,1	13,0	5,5	7,5	-1,6	0,0	-1,6
Møre og Romsdal	10,9	4,7	6,2	8,8	5,8	3,0	-2,1	1,1	-3,2
Trøndelag	10,6	5,7	4,9	9,5	5,8	3,7	-1,1	0,1	-1,2
Nordland	13,1	3,6	9,6	13,4	3,4	10,0	0,3	-0,2	0,5
Troms og Finnmark	11,2	3,1	8,1	12,0	3,2	8,8	0,8	0,1	0,7
Landet utenom Oslo	11,3	3,9	7,4	10,1	3,7	6,4	-1,2	-0,2	-1,1

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Romsdal og Trøndelag hadde de høyeste netto finansutgiftene, mens Viken hadde de laveste. For Møre og Romsdal var det en betydelig økning i netto finansutgifter, mens Viken hadde en klar nedgang. Flere fylkeskommuner har satt av midler på bundne fond. For fylkeskommunene samlet sett er netto driftsresultatet 5,9 prosent etter netto bundne fondsavsetning.

5.5 Korrigert netto driftsresultat

Utvalgets anbefalinger om nivået på netto driftsresultat er basert på et prinsipp om at den kommunale formuen skal opprettholdes over tid. Utvalget beregner derfor et korrigert netto driftsresultat som skal vise i hvilken grad hensynet til kommunal formuesbevaring¹⁵ er ivaretatt. Dersom korrigert netto driftsresultat er null eller høyere impliserer det at kommunens formue er uendret eller stiger.

Den kommunale kapitalbeholdningen kan deles inn i realkapital og finanskapital. Driftsinntektene kan anvendes til driftsutgifter, netto renteutgifter og avdrag eller settes av som netto driftsresultat. Netto driftsresultat kan igjen brukes til egenfinansiering av investeringer eller avsettes i fond. Et eventuelt underskudd kan dekkes av fond. For at formuen ikke skal bygges ned, må investeringene i realkapital fratrukket netto gjeldsøkningen være minst like stor som kapitalslitet. Dersom avdragene hadde vært lik kapitalslitet og noen andre forenkende forutsetninger hadde vært oppfylt, ville netto driftsresultat nettopp ha vært uttrykk for økningen i formuen. Avdrag er imidlertid en dårlig indikator for forringelsen av realkapitalen. Når utvalget beregner korrigert netto driftsresultat, erstattes derfor avdragsbetalinger med beregnet kapitalslit. I tillegg legger man til en beregnet inflasjonsgevinst knyttet til gjelden, ettersom det er realverdien av formuen man er opptatt av. Til slutt legges inntekter fra bompenger og refundert investeringsmoms til. Det er inntekter som ikke er med i driftsinntektene og dermed ikke er inkludert i det ordinære netto driftsresultatet, men disse inntektene kan brukes til å finansiere investeringer.

Utvalgets anbefalinger av hva netto driftsresultat bør ligge på i gjennomsnitt over tid, var basert på forskjellene mellom ordinært netto driftsresultat og korrigert netto driftsresultat i perioden 2004 til 2013.

Tabell 5.5 Beregning av korrigert netto driftsresultat for kommunesektoren. Prosent av driftsinntekt¹

	2018	2019	2020	2021	2022	Gj.sn. 2018-2022
Netto driftsresultat	2,8	2,0	3,1	4,7	3,6	3,2
Netto avdrag	3,6	3,7	3,8	4,0	4,0	3,8
Netto driftsresultat eksklusive avdrag	6,4	5,6	6,9	8,7	7,5	7,0
Kapitalslit	9,3	9,3	9,5	9,5	9,7	9,5
Inflasjonsgevinst	1,2	1,2	0,4	1,7	2,4	1,4
Bompenger	0,6	0,6	0,6	0,5	0,6	0,6
Mva-kompensasjon investeringer	2,1	2,5	2,0	1,9	1,8	2,1
Korrigert netto driftsresultat	1,0	0,6	0,4	3,3	2,6	1,6
Netto driftsresultat – korrigert netto driftsresultat	1,8	1,4	2,7	1,4	1,0	1,7

¹ Eventuelle avvik i regnestykkene basert på prosentandeler skyldes avrunding.

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

¹⁵ Begrepet (absolutt) kommunal formuesbevaring er nærmere beskrevet i kapittel 10.2 Utvalgets [november-rapport 2014](#).

Boks 5.1 Beregningen av korrigert netto driftsresultat

Beregningen av korrigert netto driftsresultat tar utgangspunkt i ordinært netto driftsresultat.

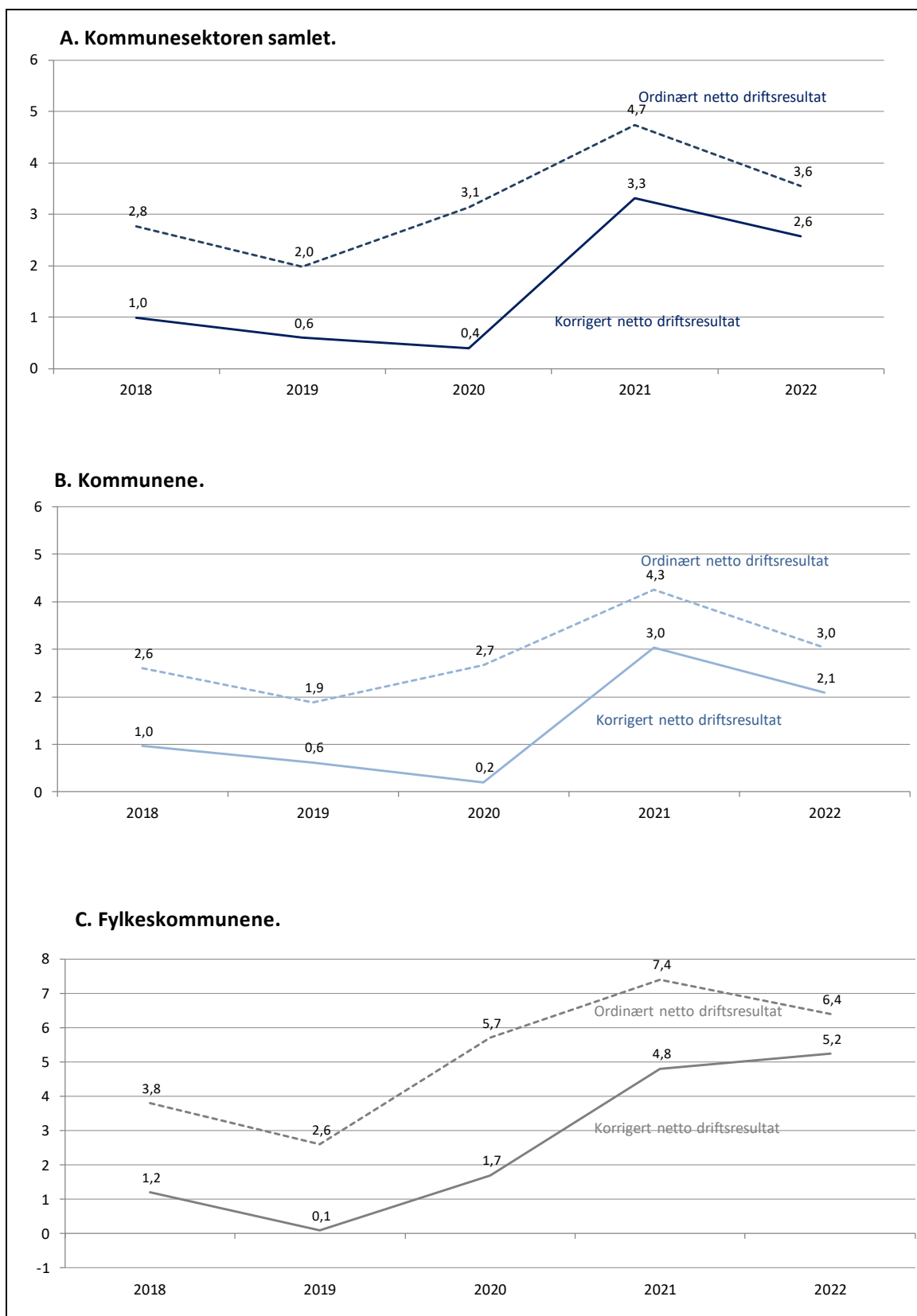
- I første trinn i korrigeringen legges netto avdrag til, mens beregnet kapitalslit trekkes fra.
- I neste trinn legges inflasjonsgevinsten av netto gjeld til. For fylkeskommunenes legges deretter inntekter fra bompenger (som ellers er ført i investeringsregnskapet) til. (Bompengene reduserer fylkeskommunenes behov for å bruke driftsinntekter til investeringer.)
- Til slutt legges kompensasjon for merverdiavgift som også er ført i investeringsregnskapet til. (Mva-kompensasjonen reduserer også behovet for å bruke driftsinntekter til investeringer).

Tall for kapitalslit er hentet fra nasjonalregnskapet. Fordelingen av kapitalslit mellom fylkeskommuner og kommuner (inkl. Oslo) er basert på fordelingen av avskrivninger i KOSTRA, der det gjøres en beregningsmessig korreksjon for at fylkeskommunene fikk overført en stor andel av riksveiene i 2010 som ikke fanges opp av avskrivningene i KOSTRA. Data for netto gjeld hentes fra kredittmarkedsstatistikken, mens deflatoren for kommunal økonomi er brukt i beregningen av inflasjonsgevinst. Tallet for netto gjeld er uten pensjonsreserver, se tabell 2.1.

Kommunesektoren har økt formuen de siste årene

Et positivt korrigert netto driftsresultat indikerer at formuen bygges opp. I 2022 hadde kommunesektoren samlet et korrigert netto driftsresultat på 2,6 prosent av inntektene. Fra 2021 til 2022 avtok det korrigert netto driftsresultat mindre enn det ordinære netto driftsresultatet. Det var i all hovedsak en høyere inflasjonseffekt på sektorens netto gjeld som bidro til forskjellen. I motsatt retning trakk høyere kapitalslit. I gjennomsnitt de siste fem årene har korrigert netto driftsresultat for kommunesektoren ligget på 1,6 prosent. Formuen i kommunesektoren er altså bygget opp gjennom de fem siste årene. Resultatet var høyest i 2021 og lavest i 2020, se figur 5.6A og tabell 5.5. Det vises til vedlegg 12 for mer detaljerte tall.

I 2022 var forskjellen mellom ordinært og korrigert netto driftsresultat 1,0 prosentpoeng. Det var lavere enn i 2021. Forskjellen mellom ordinært og korrigert netto driftsresultat viser hva ordinært netto driftsresultat må ligge på for at korrigert netto driftsresultat skal være lik null, og det er dette som er utvalgets anbefaling om størrelsen på netto driftsresultatet. De siste fem årene har forskjellen mellom ordinært og korrigert netto driftsresultat vært 1,7 prosentpoeng i gjennomsnitt. Forskjellen var størst i 2020. Utvalgets anbefaling om at ordinært driftsresultat i sektoren samlet burde ligge på 2 prosent av driftsinntektene for at verdien av formuen skal bevares i sektoren, er dermed noe høyere enn det resultatene de siste fem årene tilsier. De to siste årene har særlig inflasjonsgevinsten økt betydelig, og bidratt til at reduserer verdien av sektorens gjeld.

Figur 5.6 Ordinært og korrigert netto driftsresultat i prosent av driftsinntekt

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Kommunene inkludert Oslo

I 2022 hadde kommunene inkludert Oslo et korrigert netto driftsresultat på 2,1 prosent. De siste fem årene har korrigert netto driftsresultat for kommunene inkludert Oslo vært positiv og dermed er formuen bygget opp. Nedgangen i korrigert netto driftsresultat fra 2021 til 2022 skyldes både svakere netto driftsresultat og høyere kapitalslit, mens høyere inflasjonsgevinst på gjeld takk i motsatt retning.

Ekstraordinære høye bompenger til Oslo i 2019 bidro til høyere korrigert netto driftsresultat det året. Vanligvis føres inntektene fra bompenger til fratrekk i fylkeskommunenes behov for å spare til investeringer. Det er vanskelig å finne gode tall for Oslos andel av bompengene, blant annet fordi bompengene i Osloregionen i mindre grad går til Oslo kommune, men i større grad til de fylkeskommunale kollektivselskapene. Forsøk på å skille ut Oslos andel tyder imidlertid på at beløpene er i en slik størrelsesorden at det har lite å si for resultatene for kommunene samlet. For 2019 er det imidlertid tatt hensyn til de ekstra høye bompenginntekter til Oslo.

I 2022 var forskjellen mellom ordinært og korrigert netto driftsresultat 0,9 prosentpoeng i kommunene inkludert Oslo. De siste fem årene har forskjellen mellom ordinært og korrigert netto driftsresultat vært på 1,5 prosentpoeng i gjennomsnitt, og er det er dermed noe lavere enn utvalgets anbefaling om et overskudd på netto driftsresultat i kommunene over tid på 1¾ prosent av driftsinntektene.

Fylkeskommunene

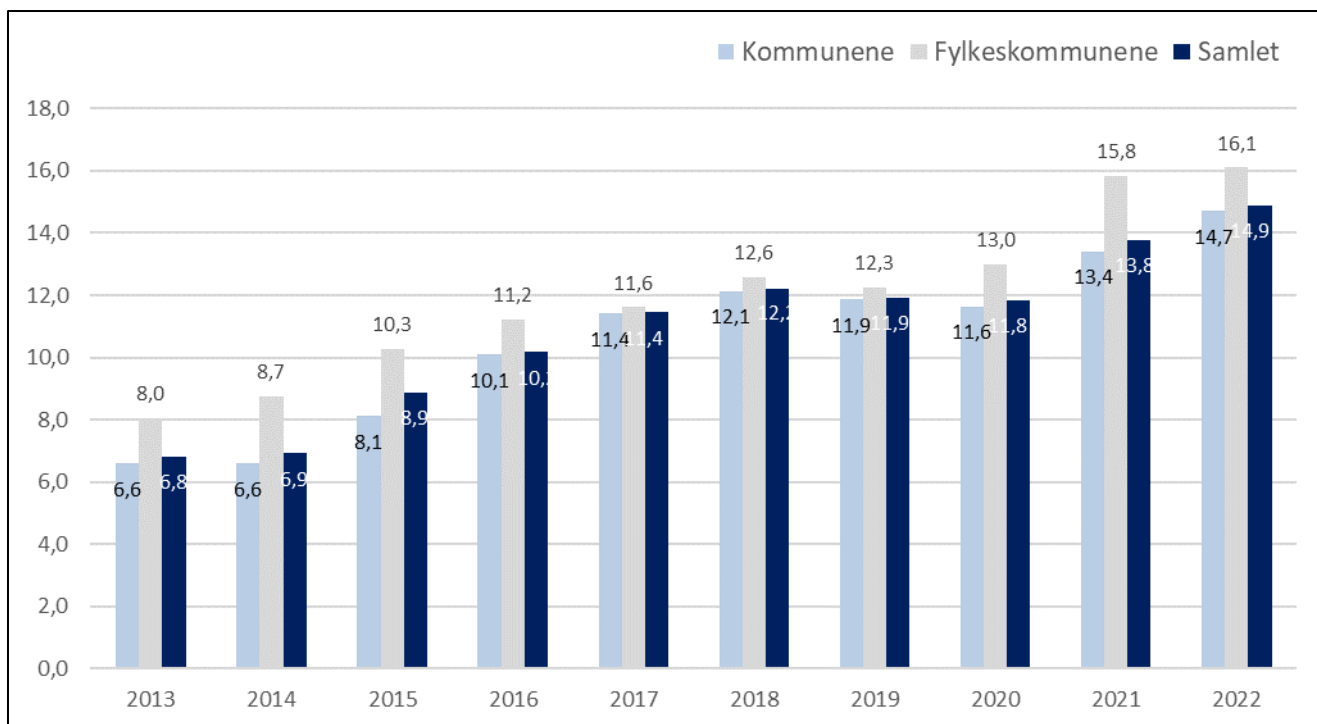
I 2022 hadde fylkeskommunene et korrigert netto driftsresultat på 5,2 prosent av inntektene. Det er en oppgang fra året før. For fylkeskommunene ble dermed nedgangen i ordinært netto driftsresultat mer enn oppveiet av økning i bompenger og økt inflasjonsgevinst. Også fylkeskommunene har i de siste fem årene hatt et positivt korrigert netto driftsresultat, og dermed bygget opp formuen, se figur 5.6.C. Det vises også til vedlegg 12 for mer detaljerte tall.

I 2022 var forskjellen mellom ordinært og korrigert netto driftsresultat i fylkeskommunene på 1,1 prosentpoeng. De siste fem årene har forskjellen mellom ordinært og korrigert netto driftsresultat ligget på 2,6 prosentpoeng i gjennomsnitt. Dette er klart lavere enn utvalgets anbefaling om et overskudd på netto driftsresultat i fylkeskommunene på 4 prosent av driftsinntektene.

5.6 Disposisjonsfond

Netto driftsresultat kan brukes til egenfinansiering av investeringer eller avsettes i fond. Disposisjonsfondet kan på kort sikt benyttes til å dekke opp for negative utslag i økonomien slik som uforutsett økning i rentenivået eller nedgang i skatteinntekter. Disposisjonsfond kan også brukes av kommunene til å spare egenkapital til investeringer. Ved vurderingen av nivået på disposisjonsfondene bør det også tas hensyn til samlet regnskapsmessig mer-/mindreforbruk, da dette også påvirker kommunens reelle økonomiske handlegfrihet.

Som følge av gode driftsresultat de siste årene, har kommunesektoren styrket disposisjonsfondene. For sektoren som helhet utgjorde disposisjonsfondene 99 mrd. kroner ved utgangen av 2022. Dersom en tar hensyn til regnskapsmessig merforbruk utgjorde disposisjonsfondene 14,9 prosent av sektorens driftsinntekter. Det er en økning fra 6,8 prosent i 2013, se figur 5.7. Disposisjonsfondene er relativt sett noe større i fylkeskommunene enn i kommunene.

Figur 5.7 Disposisjonsfond inkludert samlet regnskapsmessig mer-/mindreforbruk i prosent av driftsinntektene

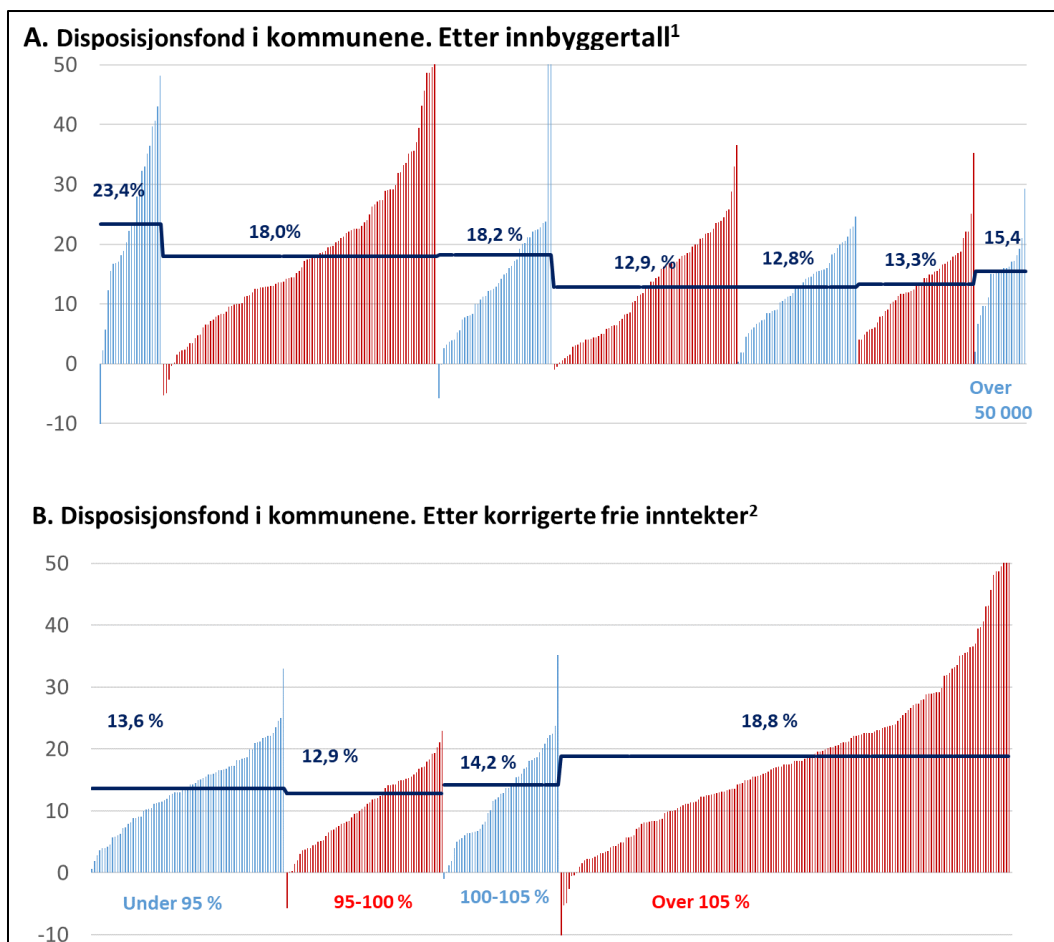
Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Størrelsen på disposisjonsfondene varierer betydelig mellom kommuner og i noen grad også mellom fylkeskommuner, se figur 5.8 A og 5.8.B. Hvis verdien er negativ, innebærer det at kommunen har et akkumulert merforbruk som ikke kan dekkes ved hjelp av tilgjengelige disposisjonsfond. Hvis dette merforbruket er større enn 3 prosent, eller ikke dekkes inn i løpet av to år etter at det oppsto, tilsier det normalt sett at kommunen har blitt eller vil bli meldt inn i ROBEK.

Disposisjonsfond i kommunene etter størrelse, inntekt og fylke

I 2022 hadde 50 kommuner (14 prosent) disposisjonsfond som er under 5 prosent av driftsinntektene. 76 prosent av kommunene hadde et disposisjonsfond på over 8 prosent av driftsinntektene 2022. De minste kommunene hadde de største disposisjonsfondene, tilsvarende rundt 25,6 prosent av de årlige driftsinntektene. Størrelsen på disposisjonsfondene i 2022 varierte mellom -60,0 prosent av driftsinntektene i Moskenes kommune til 133,6 prosent i Aukra kommune.

I gjennomsnitt er disposisjonsfondene høyest i de minste og i de største kommunene. Kommunene med de høyeste inntektene har de høyeste disposisjonsfondene. Det er kommunene med inntekter mellom 95 og 100 prosent av landsgjennomsnittet som hadde de laveste disposisjonsfondene.

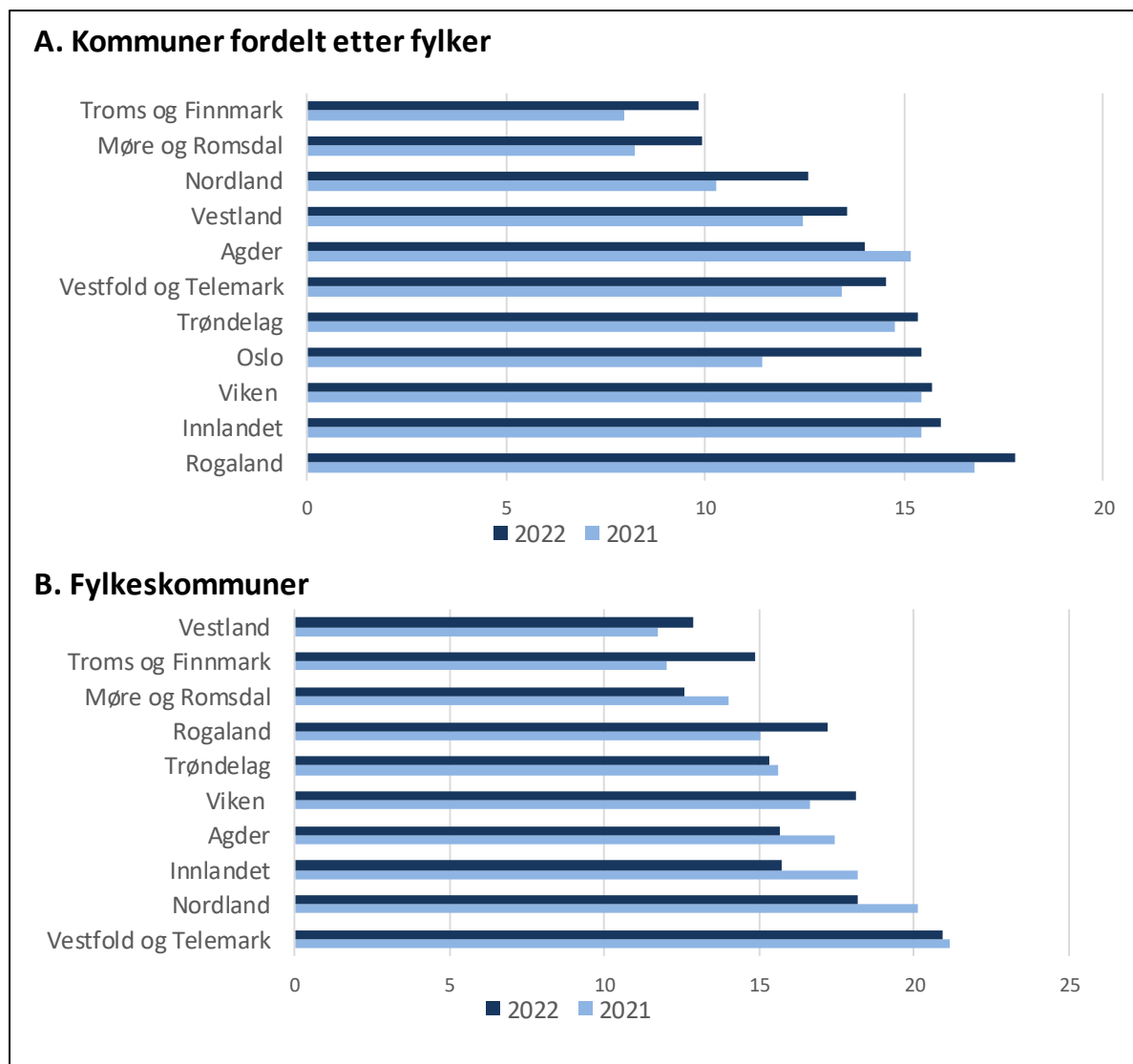
Figur 5.8 Disposisjonsfond inkludert samlet regnskapsmessig mer-/mindreforbruk i 2022. I prosent av brutto driftsinntekter. Kommunene gruppert etter innbyggertall (figur A) og etter korrigerte frie inntekter per innbygger i prosent av landsgjennomsnittet (figur B), deretter sortert etter nivå på disposisjonsfond

¹ Veide gruppesnitt vist med mørkeblå linje.

² De korrigerte frie inntektene er inkludert eiendomsskatt, konsesjonskraftsinntekter, inntekter fra havbruksfondet og fordelene av differensiert arbeidsgiveravgift (KFI/U) og kommunene grupperes etter størrelsen på korrigerte frie inntekter målt som andel av landsgjennomsnittet per innbygger i 2022.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Det er i kommunene i Troms og Finnmark og i Møre og Romsdal og som har de laveste disposisjonsfondene, mens kommunene i Rogaland har de høyeste, se figur 5.9.A. Det var bare kommunene i Agder som hadde nedgang i disposisjonsfondene fra 2021 til 2022. Økningen var størst i Oslo og i kommunene i Nordland og Troms og Finnmark. For kommunene i de nordligste fylkene kan dette trolig ses i sammenheng med høyere utbetaling fra Havbruksfondet.

Figur 5.9 Disposisjonsfond inkludert samlet regnskapsmessig mer-/mindreforbruk. I prosent av driftsinntekter. Kommuner gruppert etter fylker og fylkeskommunene

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Disposisjonsfond i fylkeskommunene

Disposisjonsfondene er solide i de fleste fylkeskommunene, se figur 5.9 B. Ingen fylkeskommune hadde akkumulert merforbruk ved utgangen av 2022. Disposisjonsfondene er relativt sett noe større i fylkeskommunene enn i kommunene. Det kan ha sammenheng med at investeringer utgjør en større del av aktiviteten i fylkeskommunene enn i kommunen. Disposisjonsfondene er lavest i Møre og Romsdal og i Vestland høyest i Vestfold og Telemark.

6 Nivå på disposisjonsfond

I henhold til kommuneloven skal alle kommuner og fylkeskommuner ha egne finansielle måltall, og de fleste har måltall for netto driftsresultat, gjeld og disposisjonsfond. Utvalget gir anbefalinger om nivå på netto driftsresultat for kommunesektoren, kommunene samlet og fylkeskommunene samlet. I dette kapitlet vurderer utvalget om det skal gis tilsvarende anbefalinger for disposisjonsfond. I kapitlet gjøres det først rede for regler for avsetning i fond og hvordan disposisjonsfondene har utviklet seg. Deretter diskuteres relevante studier før utvalget diskuterer formål og utfordringer med disposisjonsfond. Kapitlet avsluttes med utvalgets vurderinger.

6.1 Regler for avsetning i fond

Drifts- og investeringsregnskap og overføring mellom disse

Kommuneregnskapet er inndelt i et driftsregnskap og et investeringsregnskap. Driftsregnskapet og investeringsregnskapet skal vise årets tilgang og bruk av midler. Differansen mellom tilgang og bruk av midler defineres som endringer i arbeidskapitalen i balansen. Midler som ikke er disponert i løpet av året avsettes til sparing for bruk på et senere tidspunkt. Udisponerte midler i investeringsregnskapet avsettes i investeringsfond og udisponerte midler i driftsregnskapet avsettes til driftsfond¹⁶. En kommune kan overføre bevilgninger fra driftsregnskapet til investeringsregnskapet, men ikke omvendt. En overføring motsatt vei ville innebære at investeringsinntekter ble brukt til å finansiere løpende utgifter. Dette betyr også at driftsfond som hovedregel kan anvendes både i drifts- og investeringsregnskapet, mens investeringsfond bare kan anvendes i investeringsregnskapet.

Løpende inntekter kan ikke bindes til investeringsformål gjennom avsetning til ubundet investeringsfond, slik at handlingsrommet til kommende kommunestyre snevres inn¹⁷. Overføring fra drift til investering kan derfor også bare foretas så langt det er nødvendig for å sikre finansiell dekning i årets investeringsregnskap.

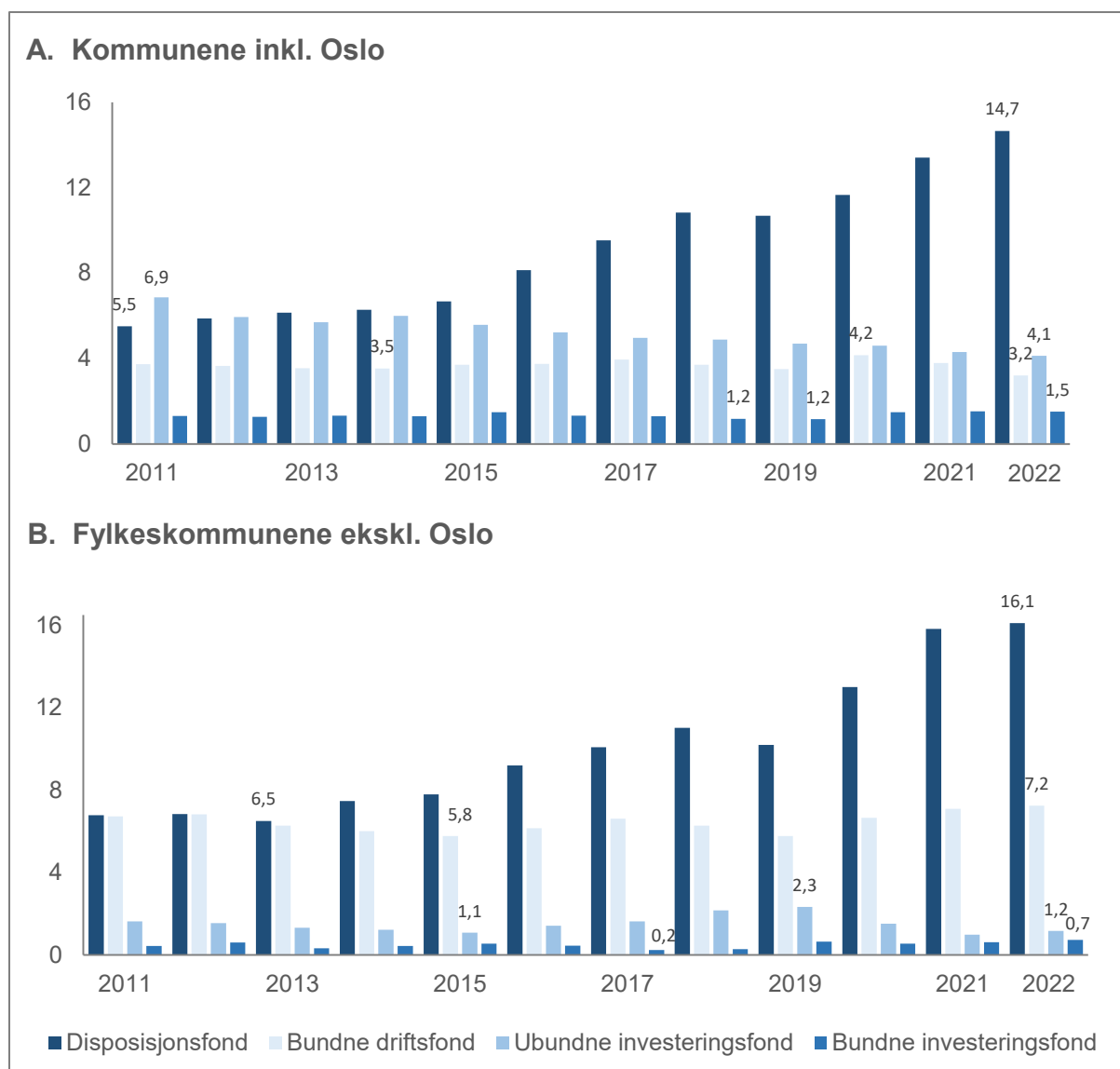
Investeringsfond og driftsfond

Investeringsfondene, ubundne eller bundne, kan bare brukes til investeringer. Både for kommunene og fylkeskommunene har investeringsfondene som andel av inntektene avtatt de siste årene, se figur 6.1,

I kommunene og fylkeskommunene utgjorde ubundne investeringsfond henholdsvis 22,0 og 1,2 mrd. kroner i 2022 tilsvarende 4,1 og 1,5 prosent av driftsinntektene. Bundne investeringsfond utgjorde henholdsvis 8,6 og 0,8 mrd. kroner. I 2022 hadde syv kommuner halvparten av kommunenes samlede ubundne investeringsfond. Dette er kommuner som typisk har solgt kraftselskap og satt av salgsinntektene på investeringsfond. Likviditeten i investeringsfondet brukes så til plassering i finansielle instrumenter der avkastningen kommer som finansinntekt i driftsregnskapet. For eksempel gjelder dette Trondheim som har ubundne investeringsfond på over 6 mrd. kroner.

¹⁶ Fondsdelen av egenkapitalen består av omløpsmidler fratrukket kortsiktig gjeld og ubrukte lånemidler. Endring i egenkapitalens fondsdel skal tilsvare endring i arbeidskapitalen justert for ubrukte lånemidler.

¹⁷ jf. kommuneloven § 14-9 andre ledd.

Figur 6.1 Driftsfond og investeringsfond i prosent av driftsinntektene

Kilde: Kostra

Løpende inntekter som ikke brukes ett år avsettes i driftsfond. Udisponerte inntekter som ved lov eller avtale er bundet til bestemte formål avsettes til bundne driftsfond, mens øvrige udisponerte inntekter avsettes i disposisjonsfond. Bundne driftsfond er først og fremst selvkostfond, udisponerte øremerkede tilskudd og konsesjonsavgift som skal brukes til næringsutvikling.

Disposisjonsfondet er det eneste fondet som helt fritt kan bruke til drifts- og investeringsformål. Bruk av driftsfond til finansiering av investeringsutgifter må skje ved at det budsjetteres med bruk av driftsfond i driftsregnskapet og overføres derfra til investeringsregnskapet.

Størrelsen på disposisjonsfondet viser hvor stor buffer kommunen har i sin løpende drift. En tilstrekkelig buffer vil forhindre at uforutsette negative utslag i økonomien som for eksempel en økning i rentenivået eller nedgang i skatteinntekter, skal få umiddelbar effekt på tjenestetilbudet.

Som følge av gode netto driftsresultat, har mange kommuner de siste årene bygget opp disposisjonsfondene. For sektoren som helhet utgjorde disposisjonsfondene 99 mrd. kroner ved utgangen av 2022. Dersom en tar hensyn til regnskapsmessig merforbruk (før 2020 også mindreforbruk)¹⁸ utgjorde disposisjonsfondene 14,8 prosent av sektorens driftsinntekter. Det er en økning fra 6,8 prosent i 2013.

Størrelsen på disposisjonsfondene varierer betydelig mellom kommuner og i noen grad også mellom fylkeskommuner, se nærmere omtale av disposisjonsfondene i kap. 5.

6.2 Rapporter som har vurdert økonomiske måltall for kommunesektoren

Økonomiske måltall

Senter for økonomisk forskning (SØF) undersøkte i 2019 på oppdrag fra KS' Program for storbyrettet forskning hvordan finansielle måltall i kommunene blir satt og hvordan de brukes.¹⁹ Målet med prosjektet var å få fram anbefalinger til storbykommunene om hvordan deres finansielle mål og handlingsregler kunne innrettes for å bidra til en god og bærekraftig økonomistyring. I rapporten ble det pekt på at finansielle måltall er viktige virkemidler i økonomistyringen, og at politisk forankring er vesentlig for effekten av de finansielle måltallene.

Rapporten viser at netto driftsresultat, gjeld og disposisjonsfond er finansielle størrelser hvor kommuner og fylkeskommuner oftest har fastsatt måltall, hvorav netto driftsresultat er det mest sentrale målet. Det pekes på at det er behov for kommunespesifikke anbefalinger for nivå på netto driftsresultat som følge av forskjeller på avdrag, gjeld, investeringer og kapitalslit. For de fem storbykommunene Oslo, Bergen, Trondheim, Stavanger og Kristiansand varierer nivået på anbefalt netto driftsresultat fra 0,9 prosent til 3,1 prosent av driftsinntektene dvs. både over og under utvalgets anbefaling for kommunene samlet på 1 ¾ prosent.

SØF peker på at måltall knyttet til gjeldsgrad eller gjeldstak har vist seg å være effektive for å begrense gjeldsveksten. Endringene i gjeldsgrad påvirker rentekostnader, som i neste omgang påvirker det økonomiske handlingsrommet. En kommunes målsetting for gjeldsgrad på sikt må innrettes slik at det er realistisk at man klarer å betjene gjelden etter betydelige renteøkninger uten å måtte gjøre store kutt i tjenestetilbudet eller øke gjelden ytterligere for å kunne fortsette å gjøre nødvendige investeringer.

I rapporten anbefales ikke et spesifikt måltall for disposisjonsfond, men behovet for en buffer til å håndtere risiko trekkes fram som det viktigste argumentet for å ha et måltall for disposisjonsfond i den enkelte kommune. Dersom disposisjonsfondet er tilstrekkelig stort, kan det benyttes til å skjerme drifts- og investeringsaktiviteter fra midlertidige sjokk i

¹⁸ I forbindelse med endringer i kommuneloven med virkning fra regnskapsåret 2020 ble det bestemt at regnskapet ikke kan avsluttes med merforbruk samtidig som kommunen har midler på disposisjonsfond. En slik adgang kan åpne for at kommuner utsetter inndekningen av merforbruk selv om kommunen har bokførte verdier som kan dekke merforbruket. Dersom regnskapet avsluttes med både et merforbruk og midler på disposisjonsfond, er realiteten at midler på disposisjonsfondet allerede er brukt. Som en logisk følge av dette ble det også bestemt at et mindreforbruk i driftsregnskapet skal dekke inn eventuelle uinndekket merforbruk fra tidligere år før regnskapet avsluttes. Mindreforbruk utover uinndekket merforbruk skal avsettes direkte til disposisjonsfond. Med denne regnskapsavslutningen vil bunntinjen i kommuneregnskapet, ikke lenger vise et mindreforbruk, men alltid vise enten 0 eller et merforbruk som må framføres til inndekning i senere år.

¹⁹ SØF-rapport nr. 03/19 Finansielle måltall og handlingsregler for økonomistyring i storbykommunene.

rammebetingelsene. Investeringsplaner kan da gjennomføres uten å ta opp mer lån enn opprinnelig forutsatt. Men det ble pekt på at aktiviteten må tilpasses nye rammebetingelser ved permanente sjokk.

SØF peker også på at størrelsen på disposisjonsfond må ses i sammenheng med prinsippet om formuesbevaring som er grunnlag for anbefalingene om netto driftsresultat. Disposisjonsfondet bør være tilstrekkelig for å ivareta formuesbevaring i perioder med midlertidig bortfall av et netto driftsresultat som er tilstrekkelig til å opprettholde realkapitalen.

Modell for minimumsnivå på netto driftsresultat og disposisjonsfond for kommuner og fylkeskommuner

Telemarkforskning og Menon Economics²⁰ utviklet i 2017 på oppdrag fra KS en modell som gir langsiktige bærekraftige anbefalinger om minimumsnivå på netto driftsresultat og disposisjonsfond for hver enkelt kommune og fylkeskommune basert på historisk data²¹. Utgangspunktet for modellen er en målsetning om stabil tjenesteproduksjon. Anbefalingene i modellen er minimumsnivåer. Det understrekes at det ikke bør være en målsetning å styre mot disse nivåene, men heller sørge for at kommunen ikke havner under de anbefalte minimumsnivåene.

Anbefalingene i modellen bygger på forutsetningen om at kommunens bufferkapital bør være tilstrekkelig stor til å håndtere midlertidige svingninger i inntekter og utgifter uten at det behøver å slå betydelig ut i tjenesteproduksjonen. Samtidig legges det i utgangspunktet til grunn at langsiktig gjeld holdes stabilt relativt til inntektene. Rentekostnader på gjeld, skatteinntekter og finansinntekter trekkes frem som de største kildene til midlertidige svingninger på inntekts- og utgiftssiden. Dette har sammenheng med at kommunene ikke automatisk kompenseres gjennom inntektssystemet for slike svingninger. For å si noe om størrelsene på svingningene har Menon/Telemarkforskning sett på hvor store svingninger det var i kommunenes inntekter og utgifter knyttet *til endringer i summen av renteutgifter, skatteinntekter (blant annet eiendomsskatt) og finansinntekter* per innbygger i perioden 2006-2017. De årlige svingningene er stort sett moderate.

Minimumskravet til disposisjonsfond i modellen er en funksjon av kommunens risikoeksponering knyttet til størrelsen på renteeksponert gjeld, finansielle formue og skatteinntekter. I tillegg er det lagt til en «annet» som skal fange opp at det også er andre mindre risikokilder.

Med utgangspunkt i historiske erfaringer om svingninger i inntektene angir modellen at disposisjonsfondet bør være så stort at det skal kunne dekke et skjønnsmessig minimumsnivå satt til 2 prosent av kommunens inntekter pluss den største risikoen av:

- 1) En renteøkning på gjelden på 2 prosent over en periode på fire år, korrigert for at finansinntektene antas å øke med 1 prosent dersom rentene øker
- 2) Et negativt sjokk tilsvarende 5-percentilen av endringer i finansinntekter (6 prosent fall i finansinntekter) og skatteinntekter (4% eller 0,5% avhengig av om kommunens skatteinntekter per innbygger er over eller under 90% av landsgjennomsnittet) observert over perioden 2006-2017)

²⁰ Modellen for minimumsnivå på netto driftsresultat og disposisjonsfond for kommuner og fylkeskommuner er dokumentert i Menon-publikasjon nr.74/2017.

²¹ Kommunene og fylkeskommunene kan legge inn egne anslag ut fra tall i egen økonomiplan.

Anbefalt minstenivå på disposisjonsfond for kommunene for å håndtere risiko varierer fra 2 til 12 prosent av driftsinntektene, mens de fleste kommunene får et anbefalt minstenivå på mellom 2,5 til 6 prosent. De fleste fylkeskommunene får et anbefalt minimumsnivå på disposisjonsfond på 2 prosent. Det lave anbefalte minimumsnivået på disposisjonsfondet for fylkeskommunene reflekterer at risikoeksponeringen er mindre enn for primærkommunene.

I rapporten understrekes det at disposisjonsfondene ofte er tiltenkt bestemte formål knyttet til tjenesteproduksjon eller finansiering av fremtidige pensjonskostnader. Modellens anbefaling tar ikke hensyn til slike eventuelle bindinger. Disposisjonsfondet kan uansett brukes til å opprettholde generell tjenesteproduksjon på kort sikt selv om det i utgangspunktet var tiltenkt andre formål.

Internasjonale studier av disposisjonsfond

To artikler som har sett på størrelsen på stabiliseringsfond (Rainy Day Fund) i amerikanske stater²² konkluderer begge med at det ikke er mulig å finne en felles anbefaling som gjelder for alle statene. Joyce viser til at et stabiliseringsfond på 5 prosent har blitt sett på som en standard anbefaling for størrelsen på slike stabiliseringsfond, men denne anbefalingen er blitt kritisert for å være tilfeldig og uten god argumentasjon. I disse to artiklene argumenteres det for at målet bør tilpasses individuelt.

Zahao presenterer mulige måltall for Rainy Day Fund (RDF) i de ulike statene. I artikkelen gis det to generelle prinsipper som statene bør ta hensyn til i vurderingen av RDF nivå. Alt annet likt bør en for det første vurdere hvor volatile inntektene og utgiftene er, og stater med mer volatile inntekter og utgifter må ha et høyere fond. For det andre må stater med sterkere preferanse for stabile skatter og stabile utgifter ha et høyere måltall for RDF.

Joyce peker på flere forhold som kan lede til mer volatilitet slik som andel av inntektene fra selskapsskatt, volatilt økonomisk miljø (konjunkturfølsomme næringer), avhengighet av offentlig støtte og helseforsikringsutgifter (Medicaid).

6.3 Vurdering av ulike formål med disposisjonsfond

I det følgende diskuteres sentrale formål med disposisjonsfond. Det fokuseres på følgende formål:

- Bidra til stabilitet i innbyggernes tjenestetilbud
- Oppbygging av egenkapital for å finansiere investeringer
- Likviditet

De to første formålene, stabilitet i tjenestetilbudet og oppbygging av egenkapital, kan betraktes som de primære formålene med disposisjonsfond.

Stabilitet i innbyggernes tjenestetilbud

Disposisjonsfondet bør være tilstrekkelig stort til at kommuner og fylkeskommuner kan håndtere svingninger i inntektene eller utgiftene. Mer presist handler det om å kunne

²² Zahao, Bo, 2016, Saving for a rainy day: Estimating the needed size of US states budget stabilization funds, Regional Science and Urban Economics og Joyce, Philip G., 2001, What's So Magical about Five Percent? A Nationwide Look at Factors That Influence the Optimal Size of State Rainy Day Fund, Public Budgeting & Finance.

håndtere midlertidige negative sjokk uten at det får store konsekvenser for innbyggernes tjenestetilbud. Eksempler på negative sjokk er skattesvikt, renteøkninger og utgiftsøkninger knyttet til pris- og lønnsvekst eller demografiske endringer. Sjokkene kan både være uforutsette (for eksempel skattesvikt på grunn av uventet bedriftsnedleggelse) eller forutsette (for eksempel signaliserte økninger i styringsrenten).

Det er viktig å skille mellom midlertidige og permanente sjokk. Formålet med disposisjonsfond er først og fremst å håndtere midlertidige sjokk. Dersom sjokkene er permanente, må tjenestetilbudet tilpasses de nye rammebetingelsene.

Egenfinansiering av investeringer

Å bruke disposisjonsfond til å bygge opp egenkapital til investeringer er viktig for mange kommuner. Større grad av egenfinansiering av investeringer vil redusere behovet for lånefinansiering og dermed også redusere kommunenes risiko og sårbarhet.

Løpende inntekter som ikke brukes et år, skal avsettes i disposisjonsfond og kan ikke bindes til investeringsformål gjennom avsetning til ubundet investeringsfond. Det vil sikre at handlingsrommet til kommende kommunestyre ikke snevres inn. Kommunene kan imidlertid splitte opp disposisjonsfondet til ulike formål i sine regnskaper uten at dette framkommer fra KOSTRA-tallene. På den måten kan kommunene nærmere spesifisere formålene med disposisjonsfondet.

Likviditet

Kommunene og fylkeskommunene må styre likviditeten sin slik at de kan innfri sine betalingsforpliktelser ved forfall. Likviditeten utvikler seg annerledes enn regnskapsresultatene, og nivået på likviditeten vil avvike fra den bokførte arbeidskapitalen. Avviket skyldes først og fremst at det er beregnet pensjonskostnad, og ikke den betalte pensjonspremien, som utgiftsføres i regnskapene.

De fleste årene etter 2002 har betalte pensjonspremier vært høyere enn den beregnede pensjonskostnader (inkl. amortisering). Det akkumulerte premieavviket er et uttrykk for den delen av betalte premier som ikke er utgiftsførte ennå, men som kommer til belastning i driftsregnskapet som amortiseringskostnader. I statsbudsjettet er det anslått økning pensjonskostnader (inkl. amortisering) som inngår i grunnlaget for inntektsveksten. Nedbygging av det akkumulerte premieavviket vil derfor ikke påvirke kommunenes handlingsrom framover. For den enkelte kommune og fylkeskommunene vil det da bare være et spørsmål om å ha tilstrekkelig likviditet.

Enkelte kommuner og fylkeskommuner kan ha behov for å styrke likviditeten. Det må oppnås gjennom at innbetalingene er større enn utbetalingene, og når denne sparingen skjer i driften, vil det bidra til å bygge opp disposisjonsfondet.

6.4 utfordringer med store disposisjonsfond

Makroøkonomisk styring

Aktiviteten i kommuner og fylkeskommuner styres i hovedsak gjennom inntektsrammene som fastsettes av Stortinget. Kommunene og fylkeskommunene er ansvarlige for å tilpasse driften til inntektene. Samtidig kan staten ha et ønske om i noen grad å kunne regulere

kapasitetsutnyttelsen i økonomien (stabiliseringspolitikk) gjennom kommunesektoren ettersom sektorens etterspørsel står for en betydelig del av det offentliges samlede etterspørsel. I krisetider kan det gjøres gjennom spesielle bevilgninger, gjerne knyttet til investeringsprosjekter eller ekstraordinært vedlikehold. I tider med for høyt aktivitetsnivå kan etterspørselen reduseres gjennom å blant annet å avvikle øremerkede ordninger som for eksempel investeringstilskudd.

Kommuner og fylkeskommuner kan spare midler i fond og ta opp lån for å finansiere investeringer, noe som bidrar til å frikoble den årlige aktivitetsveksten fra den årlige inntektsveksten. Kommunesektorens skatteinntekter samvarierer i noen grad med konjunktorene, og lånetilgang og buffere i driften kan derfor hindre at aktiviteten i sektoren blir medsyklisk. Samtidig reduserer denne frikoblingen statens mulighet for å styre aktiviteten i kommunesektoren fra år til år. De siste årene har disposisjonsfondene vokst seg svært store, noe som forsterker frikoblingen fra de årlige inntektsrammene. Disposisjonsfondet kan, i motsetning til lånetilgangen, anvendes både til drifts- og investeringsformål, og kommunesektoren kan øke aktiviteten i perioder der den makroøkonomiske situasjonen tilsier at den burde begrenses.

Lokal budsjett disiplin

Gjentatte år med høyere skatteinntekter enn anslått i statsbudsjettet kan redusere budsjett disiplinen i kommuner og fylkeskommuner. Administrasjonens troverdighet overfor politikerne kan bli satt på prøve dersom politikerne opplever at netto driftsresultat gang på gang blir bedre enn budsjettet. Ved et varig fall i inntektene kan store disposisjonsfond redusere behovet i kommuner og fylkeskommuner til å omstille og effektivisere driften på kort sikt. Å bruke fondsmidler i en slik situasjon kan lette omstillinger, men på lengre sikt kan ikke driftsutgiftene være høyere enn det inntektsutviklingen gir grunnlag for.

6.5 Utvalgets vurdering

I henhold til kommuneloven skal alle kommuner og fylkeskommuner ha egne finansielle måltall, og de fleste har mål for netto driftsresultat, gjeld og disposisjonsfond. Utvalget har utledet anbefalinger for netto driftsresultat basert på en forutsetning om at formuen ikke skal reduseres (se kap. 5.5 om korrigert netto driftsresultat). Gjeldende anbefaling er at netto driftsresultat over tid bør utgjøre 2 prosent av inntektene for kommunesektoren. Spørsmålet er om utvalget skal gi tilsvarende anbefaling for disposisjonsfond.

Utgangspunktet for utvalgets vurdering er at de primære formålene med disposisjonsfond er å bidra til stabilisering av innbyggernes tjenestetilbud som følge av negative midlertidige sjokk og oppbygging av egenkapital til å finansiere framtidige investeringer. Det kan også argumenteres for at store disposisjonsfond og lånetilgang reduserer statens mulighet å styre aktiviteten i kommunesektoren fra år til år.

Kommunene er forskjellige. Det er stor variasjon i skatteandel, kompensasjonsgrad i inntektsutjevningen, gjeldsnivå og hvor konjunkturutsatt det lokale næringslivet er. Alle disse elementene påvirker behovet for disposisjonsfond når kommunen utsettes for midlertidige negative sjokk. Det er også stor variasjon i graden av egenfinansiering av investeringer. I prinsippet er det mulig å tallfeste betydningen av de midlertidige sjokkene for den enkelte kommune, men dette vil kreve grundige empiriske analyser som omfatter alle risikoelementer. På den andre siden vil det være svært vanskelig å tallfeste betydningen av sparing til å finansiere framtidige investeringer fordi graden av egenfinansiering av

investeringer varierer mye over tid og mellom kommuner. Betydningen av risikoelementene kan endre seg over tid. I tillegg kan kommunene søke å redusere sårbarheten ved for eksempel å ha langsiktige fastrenteavtaler. Utvalget vil på bakgrunn av dette ikke anbefale et tallfestet nivå på disposisjonsfondet verken for enkeltkommuner, eller for kommunene og fylkeskommunene samlet.

Utvalget mener det er mer hensiktsmessig at den enkelte kommune og fylkeskommune selv fastsetter ønsket nivå på disposisjonsfondet. Disposisjonsfondet bør imidlertid ha et omfang som gjør at kommunen er i stand til å håndtere midlertidige negative sjokk med en varighet på opptil 2-3 år. Utvalget vil påpeke at det er viktig at kommunene har en plan for hvordan disposisjonsfondet over tid skal komme tilbake til ønsket nivå i tilfeller hvor fondet reduseres til under ønsket nivå.

Kommunesektoren har siden 2015 hatt netto driftsresultatet godt over utvalgets anbefalte nivå på 2 prosent av inntektene. Viktige årsaker til dette er merskattevekst, at sektoren ble kompensert for merutgifter og mindreinntekter som følge av koronapandemien og inntil nylig lavt rentenivå. I samme periode har det vært betydelig økning i disposisjonsfondene og de ligger nå på et historisk høyt nivå. Kommuner og fylkeskommuner har håndtert merskatteveksten på en god måte ved å øke disposisjonsfondene. Fremover bør fondene brukes som en buffer for år der utviklingen blir dårligere enn planlagt og til oppbygging av egenkapital for å finansiere investeringer.

Historisk har det vært en bekymring at disposisjonsfondene var for lave. For kommunesektoren samlet er trolig disposisjonsfondene nå større enn det som er nødvendig for å skjerme tjenestetilbudet fra midlertidige negative sjokk. Det er mer usikkert om de er for store med hensyn til oppbygging av nødvendig egenkapital til å finansiere fremtidige investeringer, spesielt i lys av at investeringsprosjekter ble utsatt under pandemien. Samtidig er gjeldsnivået i kommunesektoren høyt. Utvalget mener derfor at kommuner med store disposisjonsfond bør vurdere om fondene er større enn nødvendig, og om det er rom for å bygge ned disposisjonsfondene ved å redusere gjelden og/eller øke egenfinansieringen av investeringer. Over noe tid vil trolig disposisjonsfondene reduseres fra dagens historisk høye nivåer.

Som en oppsummering mener utvalget at disposisjonsfondet bør være stort nok til å håndtere midlertidige negative sjokk med en varighet på opptil 2-3 år. Samtidig må det tas hensyn til behov for oppbygging av egenkapital til fremtidige investeringer. Det vil være opp til den enkelte kommune og fylkeskommune å tallfeste hva dette betyr for nivået på disposisjonsfondet.

7 Utviklingen i kommunesektorens gjeld

Kommunesektorens gjeld har økt over tid. Ved utgangen av 2019 var sektorens brutto langsiktige gjeld for første gang høyere enn driftsinntektene. Gjeldsgraden økte videre i 2020, men gikk noe ned i 2021 som følge av at inntektsveksten var sterkere enn gjeldsveksten. I 2022 var det mer samsvar mellom gjelds- og inntektsvekst og gjeldsgraden økte marginalt fra 2021 til 2022. En betydelig del av gjelden belaster imidlertid i realiteten ikke kommuneøkonomien fullt ut, men dekkes helt eller delvis av staten (gjennom rentekompensasjonsordninger) eller innbyggerne (kommunale avgifter). I tillegg har sektoren renteinntekter fra plasseringer, som delvis vil motsvare effekten som en renteendring har på sektorens renteutgifter.

Gjelden fortsetter å vokse, men ikke all gjeld belaster kommuneøkonomien

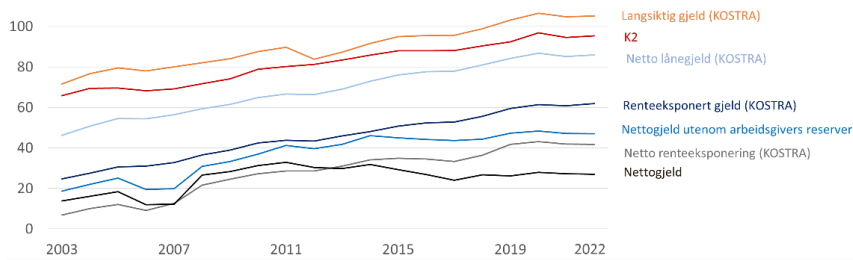
Kommunenes og fylkeskommunenes adgang til å ta opp lån er begrenset til investeringer i bygg og anlegg ("varige driftsmidler") og til videre utlån. Utviklingen i langsiktig gjeld vil derfor være direkte knyttet til kommunesektorens investeringer og hvordan de finansieres, samt hvor raskt gjelden nedbetales.

Utviklingen i kommunesektorens gjeld kan belyses ved ulike indikatorer. Figur 7.1A viser utviklingen siden 2003 for de ulike gjeldsindikatorerne, målt som andel av inntekt. Alle indikatorene viser at gjeldsgraden har økt siden 2003.

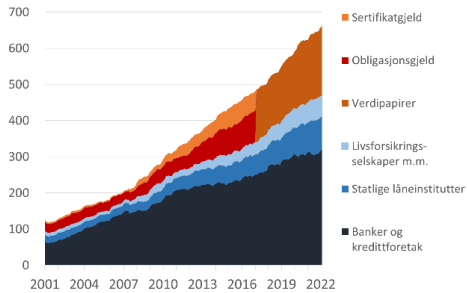
Kommuneforvaltningens gjeld økte fra 149 mrd. kroner i 2003 til 666 mrd. kroner i 2022, målt ved kredittindikatoren K2, jf. figur 7.1B. Det tilsvarer en gjennomsnittlig årlig vekst på 8,2 prosent, men veksten har vært lavere de fem siste årene med en gjennomsnittlig årlig vekst på 6,7 prosent. De siste årene har kommunesektoren hatt en klar inntektsvekst. Gjelden har imidlertid vokst raskere, og gjeldsgraden har dermed økt over tid. I 2021 økte inntektene til kommunesektoren kraftig og mer enn gjelden, og dermed gikk gjeldsgraden ned. I 2022 var gjeldsveksten og inntektsveksten likere, og dermed ble utviklingen i gjeldsgraden mer stabil.

Kommunesektorens langsiktige gjeld, slik den framgår av kommunenes og fylkeskommunenes balanseregnskaper, utgjorde 677 mrd. kroner ved utgangen av 2022. Da er også langsiktige leieavtaler og samtlige kommunale og fylkeskommunale foretak og interkommunale selskaper, uavhengig av type virksomhet, inkludert. Ikke all gjeld belaster likevel kommunebudsjettene. I figur 7.1C er sammensetningen av kommunesektorens langsiktige gjeld splittet opp for å illustrere sammenhengen og størrelsesforholdene mellom de ulike gjeldsbegrepene, og for å illustrere hvordan en renteendring vil kunne slå inn på tjenestetilbudet. Deler av gjelden viderefremmes til privatpersoner og selskaper, og noe består av lån som var tatt opp, men som foreløpig ikke hadde blitt disponert. Videre var noe av gjelden knyttet til investeringer innenfor vannforsyning, avløp og renovasjon, hvor kommunene etter selvkostprinsippet får eller kan få dekket kostnadene gjennom gebyrene fra innbyggerne. I tillegg faller noe av gjelden innenfor rentekompensasjonsordninger for skole, kirker, sykehjem og transporttiltak, hvor staten dekker deler av renteutgiftene. For sykehjem og omsorgsboliger innebærer ordningen at staten dekker både renter og avdrag knyttet til prosjekter som fikk oppstartstilskudd under handlingsplan for eldreomsorgen i årene 1998–2003 og under opptrappingsplanen for psykisk helse i årene 1999–2004.

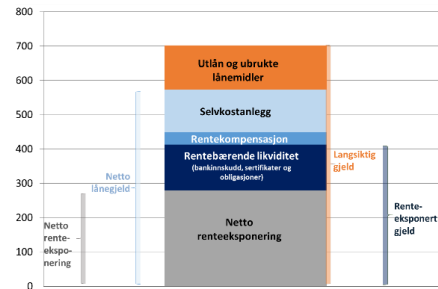
A. Ulike indikatorer for kommunesektorens gjeld. Prosent av kommuneforvaltningens inntekter (K2 og nettogjeld) og kommunesektorens brutto driftsinntekter¹.

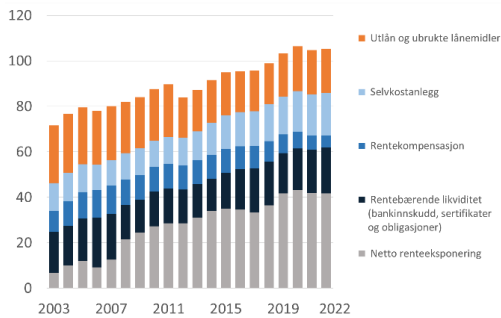
B. Kommuneforvaltningens brutto langsiktige gjeld (K2), fordelt etter kredittkilder². Mrd. kroner.

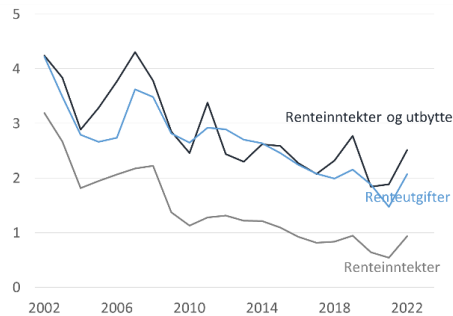
C. Kommunesektorens langsiktige gjeld og renteeksponering ved utgangen av 2022. Mrd. kroner.

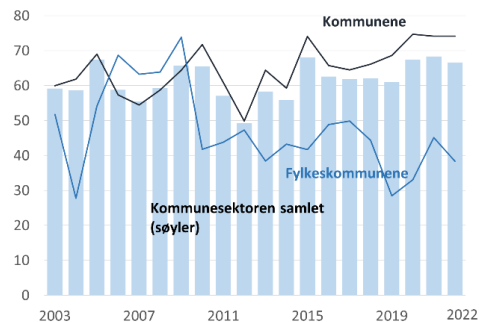
D. Kommunesektorens langsiktige gjeld og renteeksponering. Prosent av brutto driftsinntekter.

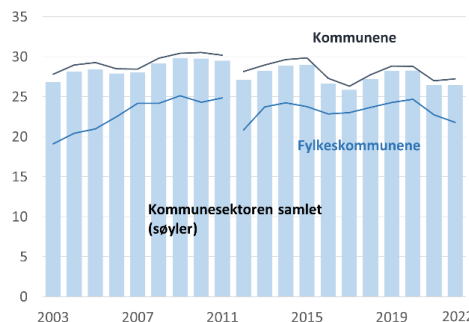
E. Kommuneforvaltningens finansinntekter³ og finansutgifter i prosent av totale utgifter

F. Andel av investeringene finansiert med lån. Prosent.

G. Gjennomsnittlig avdragstid¹. Antall år.

Figur 7.1 Kommunesektorens gjeld

¹ F.o.m. 2012 er det i tallet for langsiktig gjeld korrigert for konserninterne transaksjoner i kommunene og fylkeskommunene (brudd i tidsserien). Dette påvirker kun tallene for langsiktig gjeld, ikke de øvrige gjeldsindikatorene.

² F.o.m. januar 2018 skiller ikke statistikken mellom henholdsvis sertifikatgjeld og obligasjongjeld

³ Fra og med 2014 er bruk av premiefond (funksjon 173) inkludert i utbytteinntektene.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Dersom det ses bort fra disse komponentene, kan gjelden der renteutgiftene må dekkes av kommunesektoren selv, det vil si den renteeksponerte gjelden, anslås til rundt 365 mrd. kroner. Det tilsvarer om lag halvparten av sektorens samlede langsiktige gjeld. For den resterende gjelden vil renteutgiftene (og i stor grad også avdragene) i realiteten bli dekket gjennom gebyrer fra innbyggere, statlige tilskuddsordninger o.l.

Kommunesektoren har i tillegg renteinntekter fra formuesplasseringer (bankinnskudd og plasseringer i sertifikat- og obligasjonsmarkedet). Ved renteendringer vil inntektene fra disse endres og delvis motsvare effekten som en renteendring har på renteutgiftene.

Dersom en trekker ut disse fordringene, kan kommunesektorens netto renteeksponering ved utgangen av 2022 anslås til om lag 279 mrd. kroner, tilsvarende 42 prosent av driftsinntektene. Det innebærer at 1 prosentpoeng høyere rente isolert sett, og etter en stund, vil belaste kommuneøkonomien med om lag 2,8 mrd. kroner, eller vel 0,5 prosent av driftsinntektene. Norges Bank har de siste to årene økt styringsrenten fra null til 4,25 prosent. Dersom rentenivået til kommunesektoren har økt like mye i denne toårsperioden, vil dette medføre økte netto renteutgifter på om lag 12 milliarder kroner, tilsvarende 2,4 prosent, for en tar hensyn til rentebindinger.

Fylkeskommunene er i utgangspunktet mindre eksponert enn kommunene for endringer i rentenivået.

Av gjelden som kommunene og fylkeskommunene hadde til banker, kredittforetak og finansieringsselskaper ved utgangen av 2022, var 68 prosent av lånene tatt opp med flytende rente, mens 29 prosent hadde en bindingstid på mer enn ett år.²³ Lån på i alt 91 mrd. kroner, eller ca. 13 prosent, hadde en bindingstid på mer enn 12 måneder. I tillegg vil sektoren også ha en fastrente på deler av sine utestående obligasjonslån på i alt 153 mrd. kroner²⁴. På kort sikt vil utslagene av en renteendring isolert sett altså dempes ytterligere fordi kommunesektoren har bundet renten på deler av gjelden.

Kommunesektoren har også betydelige pensjonsmidler plassert i fond (livselskaper og andre pensjonsinnetninger). Ved utgangen av 2022 utgjorde pensjonsmidlene 632 mrd. kroner. Endringer i renten vil påvirke finansavkastningen på kommunesektorens oppsparte pensjonsmidler. Det er vanskelig å si noe om de kortsiktige effektene av en renteendring, men sektoren vil over tid isolert sett ha fordel av en høyere rente. Det vil igjen gi kommunesektoren lavere pensjonspremier og lavere pensjonskostnader.

Gjeldsbelastningen varierer mye mellom kommunene

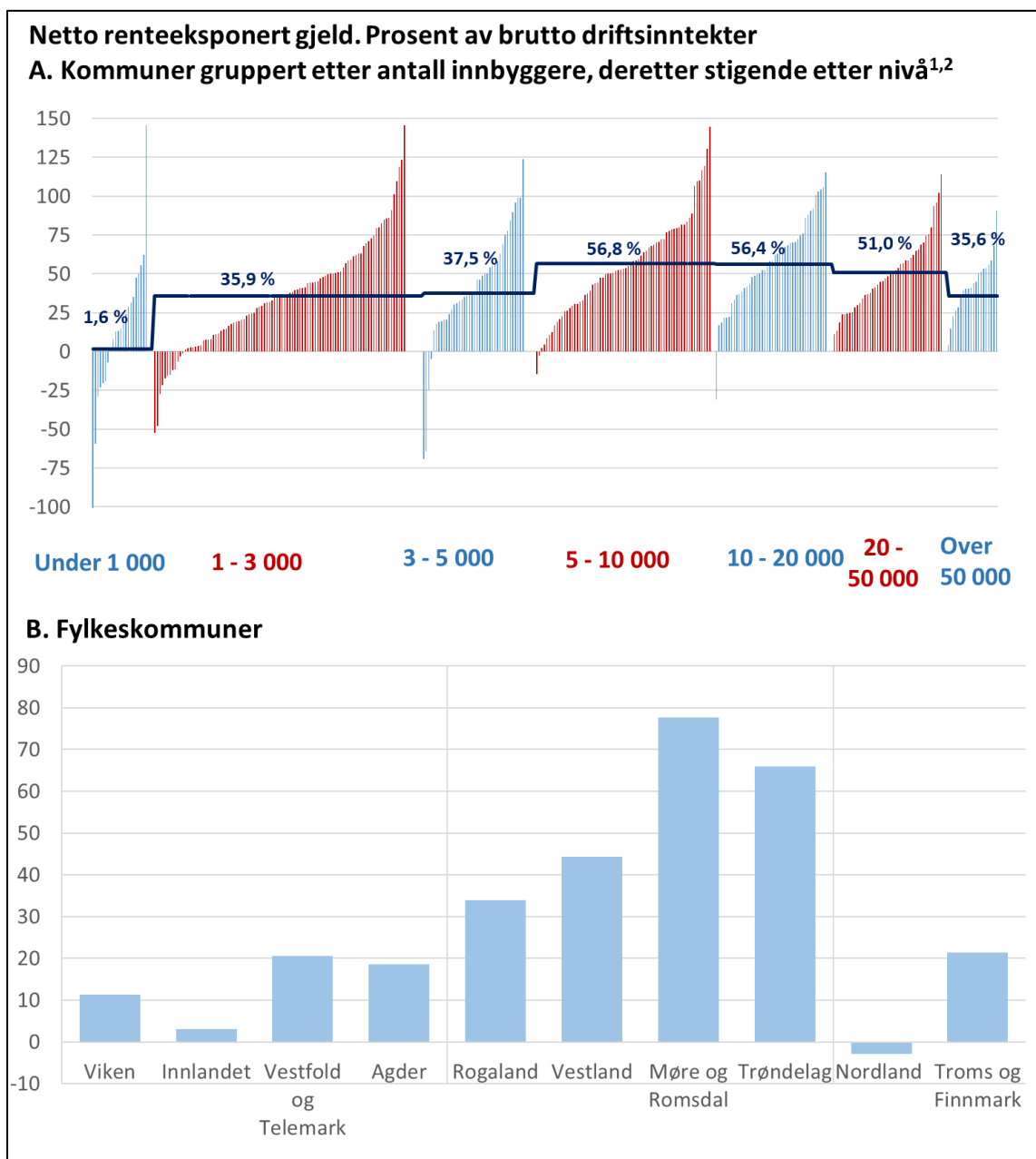
Figur 7.2.A viser hver enkelt kommunes renteeksponering, målt som andel av driftsinntektene, og kommunene er sortert stigende etter innbyggertall. Figuren gir en indikasjon på hvordan en kommunes netto renteutgifter påvirkes av endret rentenivå. En renteeksponering på 50 prosent vil for eksempel innebære at ett prosentpoeng høyere rente vil kommunens netto renteutgifter øke tilsvarende 0,5 prosent av driftsinntektene, før det tas hensyn til rentebindinger og eventuelt andre inntekter som kan være knyttet til renten (for eksempel utleieboliger der leieinntektene dekker rentene). Kommuner med en negativ verdi vil i utgangspunktet tjene på en renteoppgang.

²³ Kilde: Statistisk sentralbyrå, tabell 10648. Obligasjonslån og sertifikatlån inngår ikke i disse tallene. I tillegg kan kommunene og fylkeskommunene også styre rentebindingstiden gjennom bruk av rentebytteavtaler o.l.

²⁴ Obligasjonslån som forfaller i løpet av 2022 er da holdt utenfor i beløpet.

Den minste gruppen av kommuner hadde lavest renteeksponering, men spredningen er også den største i denne gruppen. Den høyest renteeksponering med nærmere 57 prosent av driftsinntektene finner vi i kommuner med mellom 5 000 og 10 000 innbyggere. Figuren viser at spredningen i gjeldsgrad er mindre jo større kommunegruppene er, men også blant de aller største kommunene var det store forskjeller i gjeldsgraden.

Det er flere forhold som gjør at de faktiske størrelsene som inngår i netto renteeksponert gjeld er usikre. Det er nødvendigvis ikke fullt samsvar mellom aktiva og passiva som er rentebærende til enhver tid. Utviklingen i netto renteutgifter vil også påvirkes av at det også vil være ulike rentenivåer og -bindinger. Et annet eksempel kan være at kommuner låner inn midler til flytende rente, og så låner ut videre, men da til fast rente.

Figur 7.2 Kommunesektorens gjeld

¹ Veide gruppesnitt vist med mørkeblå linje.

² Mangler tall for i alt 19 kommuner. Én kommune (Bykle) hadde lavere verdier enn skalaen for y-aksen med -117,2 prosent.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Store variasjoner også mellom fylkeskommunene

Også blant fylkeskommunene var det store variasjoner på den netto renteeksponerte gjelden, jf. figur 7.2.B Av de elementene som inngår i netto renteeksponert gjeld, er det først og fremst høye gjeldsgraden som er utslagsgivende for de fylkeskommunene med den høyeste netto renteeksponert gjelden. De fylkeskommunene med den laveste netto renteeksponert gjelden har gjennomgående den beste likviditeten.

Øremerkede tilskudd og andre bundne inntekter inntektsføres det året de er kjent, mens utgiftene kan påløpe i andre regnskapsår. Midlene settes i mellomtiden av i bundne fond. Når en sammenlikner resultatene på kommune- og fylkeskommunenivå, bør en derfor være oppmerksom på at resultatene i større eller mindre grad kan være påvirket av at inntekt og bruk av slike tilskudd skjer i ulike år.

En mindre andel av nye lån tas opp i sertifikat- og obligasjonsmarkedet

Kommunesektoren tar opp lån i ulike markeder. Banker og kredittforetak, der Kommunalbanken AS er den klart største enkeltaktøren i markedet, stod bak om lag halvparten av utlånene til kommunal sektor, jf. figur 7.1B.

I årene fram til finanskrisen i 2008 ble kommuneforvaltningens gjeld i all hovedsak tatt opp i Kommunalbanken og Kommunekreditt²⁵. I årene etter finanskrisen har sertifikat- og obligasjonsmarkedet blitt en viktigere lånekilde for kommunene. En større andel av ny gjeld ble tatt opp i sertifikat- og obligasjonslån, og veksten var spesielt sterk i sertifikatlån, dvs. lån med under ett års løpetid, særlig i 2014 og 2015, og ved utgangen av 2022 utgjorde totale lån tatt opp i sertifikatmarkedet vel 59 mrd. kroner, nær 9 prosent av kommunesektorens samlede gjeld.

Renten er vanligvis lavere på kortsiktig finansiering, men kort løpetid gjør kommunene sårbare for endringer i rente og tilgang på nye lån ved forfall i kapitalmarkedet. Ettersom kommunene ved kortsiktig finansiering jevnlig må rullere lånene, kan kortsiktig finansiering innebære at kommunene påtar seg en ekstra refinansieringsrisiko som de ikke får ved lån med lang løpetid. Denne risikoen knytter seg til at kommunen ikke klarer å innfri sine forpliktelser ved forfall uten at det oppstår store kostnader i form av dyr refinansiering. For mindre beløp vil eventuelle vanskeligheter med å skaffe til veie rimelig finansiering kunne håndteres ved at kommunen i stedet trekker på egen likviditet når lånene forfaller. Kommuner som må refinansiere større beløp og ikke har tilstrekkelig likviditet, vil derimot være mer sårbare dersom refinansieringen må skje i et vanskelig marked.

Etter 2017 skilles det ikke mellom obligasjonslån og sertifikatlån i K2-statistikken. Tall fra balanseregnskapene til kommunene og fylkeskommunene viser likevel at de to siste årene har en betydelig mindre del av nye lån blitt tatt opp i sertifikat- og obligasjonsmarkedet. Blant disse lånene var det samtidig en dreining fra sertifikatlån til obligasjonslån med lengre løpetid, og andelen sertifikatlån har dermed gått ned.

Renteutgiftene motsvares om lag av renteinntekter og utbytteinntekter

I 2022 utgjorde renteutgiftene 2,1 prosent av de totale kommunale utgiftene, jf. figur 6.1E. I 2021 var det laveste nivået på renteutgiftene i perioden som SSB har tall for (1978–2022). I

²⁵ Kommunekreditt Norge AS var heleid av Eksportfinans ASA, som igjen var eid av 26 forretnings- og sparebanker (85 prosent) og staten (på 15 prosent). En økning i innlånskostnadene under finanskrisen gjorde at Eksportfinans ASA stoppet tilgangen på kapital til Kommunekreditt Norge AS, som ikke kunne gi nye lån til kommunene. Kommunekreditt ble solgt til KLP i 2009.

2022 økte renteutgiftene da Norges Bank startet opptrappingen av styringsrenten høsten 2021 og så langt fram til september 2023. Det er store forskjeller mellom de enkelte kommunene og fylkeskommunene, jf. figur 6.2.

Motsatsen til renteutgifter er renteinntekter. Høye renteutgifter er ikke noen stor belastning for sektoren samlet dersom også renteinntektene er høye. I 2021 utgjorde renteinntektene om lag av 37 prosent av rentekostnadene. En eventuell rentøkning vil dermed innebære en netto merkostnad på i overkant av 60 prosent av økningen i rentekostnadene²⁶.

Forskjellen mellom rentekostnadene og renteinntektene for sektoren samlet jevnes i stor grad ut av inntektene fra utbytte. I 2022 dekket inntektene fra utbytte hele differansen mellom rentekostnadene og renteinntektene. Inntektene fra utbytte har tilsvart om lag differansen mellom rentekostnadene og renteinntektene også de fleste av de siste 20 årene.

Siden disse finanspostene – rentekostnader, renteinntekter og inntekter fra utbytte – har utjevnet hverandre, har endringer i dem kun hatt marginal innvirkning på den økonomiske balansen i kommuneforvaltningen samlet. Det er likevel ikke sikkert at disse størrelsene vil følge hverandre like tett framover, samt at det er svært store forskjeller mellom kommuner og fylkeskommuner i hvordan deres økonomi påvirkes.

Avdragstiden og andelen som finansieres ved lån, er relativt stabil over tid

Andelen av investeringene som lånefinansieres, har over tid ligget på om lag 60 prosent, jf. figur 7.1F. De siste årene har andelen vært noe lavere for fylkeskommunene enn for kommunene. I fylkeskommunene gikk andelen ned etter at ansvaret for store deler av riksvegnettet ble overført fra staten i 2010. Kompensasjonen for både drift og investeringer knyttet til de nye oppgavene ble gitt i form av økte rammetilskudd, og en større del av investeringene ble derfor finansiert av fylkeskommunenes egne driftsinntekter.

Gjennomsnittlig avdragstid har ligget på oppunder 30 år over lengre tid, jf. figur 7.1G, og er avledet fra regnskapstall for langsiktig gjeld og netto avdragsutgifter. Kommuneloven setter en nedre grense for størrelsen på de årlige avdragene, basert på den gjennomsnittlige levetiden for anleggsmidlene, dvs. byggene og anleggene. De nyeste investeringene vil normalt ha lengst gjenværende levetid. Når investeringsnivået er høyt, vil de nyeste investeringene relativt sett utgjøre en større andel av anleggsmidlene, slik at den gjennomsnittlige levetiden for anleggsmidlene øker. I en situasjon der investeringene øker over tid, vil en naturlig konsekvens kunne være at avdragstiden blir lengre. Til tross for at investeringsnivået har økt i perioden, har likevel avdragstiden i sektoren vært relativt stabil.

Gjeldsveksten ser altså ut til å skyldes at investeringsvolumet som sådan har økt, og kan ikke forklares med at investeringene lånefinansieres i større grad (låneandelen har vært stabil over tid) eller at avdragene skyves ut i tid (selv om avdragstiden kunne forventes å øke, har den vært relativt stabil over tid).

²⁶ Det er her forutsatt at rentøkningen vil være lik for rentebærende fordringer og rentebærende gjeld.

K2

K2 er et mål for hvor stor innenlandsk bruttogjeld kommuneforvaltningen har, og er den indikatoren som best gir uttrykk for utviklingen i den samlede gjelden over en lengre periode. Statistikken er avledet fra regnskapsopplysninger fra banker, finansieringsforetak, forsikringsselskaper og pensjonskasser, i tillegg til at Statistisk sentralbyrå henter inn opplysninger fra Verdipapirsentralen (VPS), Statens Pensjonskasse (SPK) og Eksportkreditt Norge AS. All gjeld i K2 er rentebærende.

K2 oppgis for kommuneforvaltningen samlet. Kommuneforvaltningen omfatter kommuner og fylkeskommuner samt kommunal virksomhet som ikke er næringsrettet og som er underlagt kommuner eller fylkeskommuner. Kommunale og fylkeskommunale foretak (KF og FKF) og interkommunale selskaper (IKS) som driver næringsvirksomhet inngår ikke i tallene. Det gjør heller ikke gjeld kommunesektoren garanterer for eller gjeld i kommunale aksjeselskaper o.l.

Netto gjeld (med og uten arbeidsgivers reserver)

Tall for netto gjeld omfatter brutto gjeld (både kortsiktig og langsiktig) fratrukket finansielle fordringer (bankinnskudd, aksjer og andeler mv.). Nettogjeld oppgis for kommuneforvaltningen samlet, jf. omtalen av K2 ovenfor.

Nettogjeld er hentet fra finansielle sektorregnskaper. Statistikken bygger på basisstatistikker i SSB og statistikk for verdipapirer registrert i VPS. Disse registrene inneholder fordeling av fordringer og gjeld etter konto eller finansobjekt og med en viss inndeling etter debitor-/kreditorsektor. Viktige kilder er balanseregnskapene for kommuner og fylkeskommuner.

Deler av sektorens plasseringer i pensjonsmidler er tatt inn som fordringer i sektoren under betegnelsen "arbeidsgivers reserver". Arbeidsgivers reserver er satt sammen av tilleggsreservene, premiefond og kursreguleringsfondet. I begrepet nettogjeld inngår også disse reservene i kommuneforvaltningens fordringer. I begrepet netto gjeld uten arbeidsgivers reserver er de ikke trukket fra.

Langsiktig gjeld

Langsiktig gjeld er hentet fra kommunenes og fylkeskommunenes innrapporterte balanseregnskap i KOSTRA. Tallene omfatter også kommunale og fylkeskommunale foretak (KF og FKF) og interkommunale selskaper (IKS).

Forskjellen mellom konserntall i KOSTRA for langsiktig gjeld og K2-/nettogjeld-statistikken vil, i tillegg til at de rapporteres inn fra ulike aktører, være at førstnevnte inkluderer samtlige kommunale og fylkeskommunale foretak og interkommunale selskaper, uavhengig av type virksomhet, mens sistnevnte kun tar med disse virksomhetene dersom de ikke driver næringsvirksomhet. Langsiktige leieavtaler (finansiell leasing) vil i tillegg ligge inne som langsiktig gjeld i kommunenes balanseregnskaper.

Netto lånegjeld

Netto lånegjeld tar utgangspunkt i langsiktig gjeld, men trekker i tillegg fra låneopptak som (i påvente av framdriften på investeringsprosjektet e.l.) står ubrukt på konto, samt konsernets utlån til andre (f.eks. formidlingslån som startlån i Husbanken eller ansvarlige lån til selskaper).

Renteeksponert gjeld

Renteeksponert gjeld tar utgangspunkt i netto lånegjeld, men korrigerer i tillegg for enkelte rentebærende aktivaposter. Korrigeringene omfatter rentekompensasjonsordninger (statistikk som Husbanken og Samferdselsdepartementet rapporterer til SSB), selvkosttjenester (fra selvkostregnskapene på VAR-området, som kommunene rapporterer inn i KOSTRA). Indikatoren illustrerer den delen av kommunesektorens langsiktige gjeld der kommunesektoren må finansiere renter og avdrag med de frie inntektene.

Netto renteeksponert gjeld

Netto renteeksponert gjeld tar utgangspunkt i renteeksponert gjeld, men korrigerer i tillegg for rentebærende fordringer (bankinnskudd, sertifikater og obligasjoner). Indikatoren illustrerer omfanget av kommunenes netto forpliktelser/netto fordringer som vil bli påvirket av en renteendring.

8 Inntekter og tjenesteproduksjon i grupper av kommuner

Det er betydelige inntektsforskjeller mellom landets kommuner. For å vise realitetene i inntektsspennet mellom kommuner og fylkeskommuner tas det her utgangspunkt i et utvidet inntektsbegrep (FI-U) som er alle inntekter som ikke er underlagt strenge restriksjoner eller føringer ved bruk som f.eks. øremerkede tilskudd er. I inntektsbegrepet «Utvidet Frie Inntekter», FI-U, inkluderes rammetilskudd, skatt på inntekt og formue, naturressursskatt, eiendomsskatt, konsesjonskraft- og hjemfallsinntekter, inntekter fra Havbruksfondet og fordel av differensiert arbeidsgiveravgift.

Det er de minste kommunene som i gjennomsnitt har de høyeste inntektene pr. innbygger, også etter at det er korrigert for forskjeller i kostnadene ved å yte tjenester på grunn av ulikhet i alderssammensetning, reiseavstander og smådriftsulemper. Inntektsnivået i de minste kommunene kan forklares ved at mange har betydelige regionalpolitiske tilskudd, høye inntekter knyttet til naturressurser og fordel av differensiert arbeidsgiveravgift. Samtidig er det også betydelige variasjoner mellom kommunene innenfor alle kommunegruppene. Store inntektsforskjeller har også sammenheng med at kostnadene ved å yte tjenester varierer betydelig. Når inntektene korrigeres for variasjon i utgiftsbehovet, varierte inntektene (KFI-U) i 2022 fra 10–11 prosent under landsgjennomsnittet i flere kommuner til å ligge 170 prosent over.

Eiendomsskatter (fra annet enn bolig og fritidseiendom), konsesjons- og hjemfallsinntekter, havbruksinntekter og fordel av differensiert arbeidsgiveravgift bidrar alle til å øke inntektsvariasjonen mellom kommunene.

Det ses også nærmere på brukerbetaling og forskjeller i inntektene fra dem, finansierungsgrad og priser mellom kommunene. Det vises videre kommunevise tall for enkelte tjenester når kommunene grupperes etter inntektsnivå. Andel barnehagelærere i forhold til grunnbemanning varierer eksempelvis fra null til 70 prosent. I kapitlet vises en produksjonsindeks for kommunale tjenester. Indeksen er ment å vise hvor godt tjenestetilbud som blir gitt til innbyggerne i ulike målgrupper. Analysene viser en nokså klar sammenheng mellom produksjonsindeksen og inntektsnivå. Kommuner med høye KFI-U har gjennomgående høyere verdi på produksjonsindeksen enn kommuner med lave korrigerede inntekter.

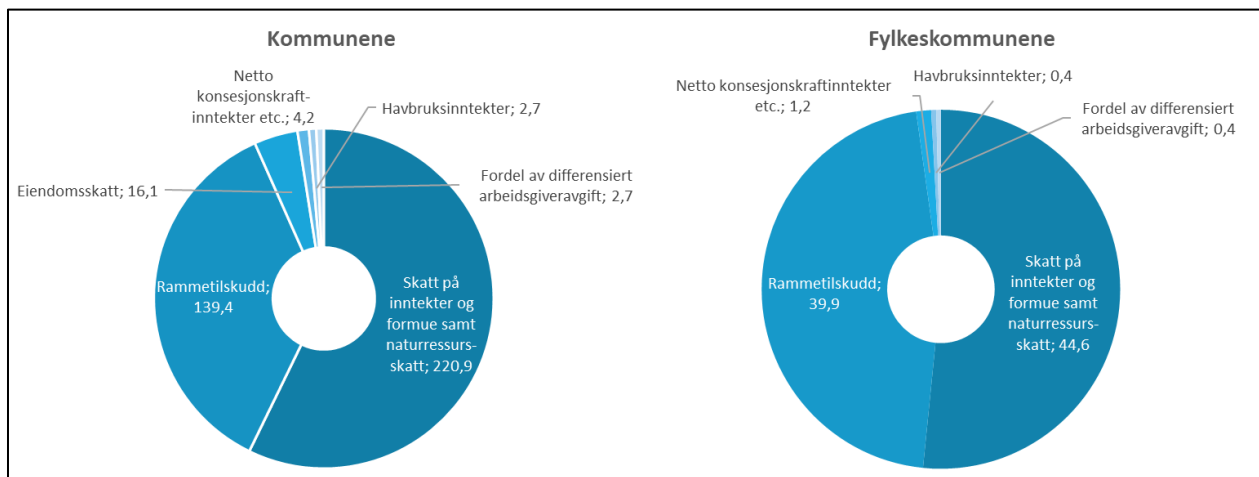
8.1 Frie inntekter, utvidet begrep FI-U

I kapittel 2 og 3 drøftet utvalget utviklingen i frie og samlede inntekter for landet som helhet. I første del av dette kapitlet ser vi nærmere på variasjoner mellom kommunene i inntekter og utviklingen over tid.

Frie inntekter består av rammetilskudd, skatt på inntekt og formue fra personlige skattytere, naturressursskatt fra kraftforetak samt eiendomsskatt. For å få et mest mulig fullstendig bilde av kommunenes handlingsrom, ser vi her på et utvidet inntektsbegrep (dvs. utvidede frie inntekter, forkortet FI-U). I tillegg til de frie inntektene legges det her til inntekter fra konsesjonskraft, kraftrettigheter og annen kraft for videresalg, inntekter fra Havbruksfondet og fordel av differensiert arbeidsgiveravgift. FI-U inkluderer inntektene og avgiftslettelsene som er uten føringer eller restriksjoner for kommunene.

For å få et mål på de frie inntektene som er mest mulig sammenliknbart, holdes skjønnstilskudd til å dekke utgifter som følge av ekstraordinære hendelser som naturskader og liknende utenom beregningen. For 2022 er også skjønnstilskudd og andre tilskudd relatert til covid-19, som for eksempel kompensasjon for vaksinasjon, massetesting, kompensasjon for merutgifter til smittevern med mer, holdt utenfor.

Figur 8.1 viser sammensetningen av inntektene i 2022 som inngår i inntektsbegrepet FI-U i sum.

Figur 8.1 Kommunenes og fylkeskommunenes ubundne inntekter (FI-U). 2022. Mrd. kroner

Note: Tall for fordel av differensiert arbeidsgiveravgift er beregnet skjematisk

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi og Kommunal- og distriktsdepartementet

Boks 8.1 Nærmere om ulike typer inntekter

Inntekter som utjevnes i inntektssystemet

Som frie inntekter i kommuneopplegget regnes rammeoverføringer og skatt på inntekt og formue fra personer, naturressursskatt fra kraftforetak samt eiendomsskatt. Med unntak av eiendomsskatt er dette inntekter som utjevnes i skatteutjevningen.

Skatt på inntekt og formue er den viktigste skatteinntekten, og denne går til alle kommuner. I 2022 utgjorde skatt på inntekt og formue 265 mrd. kroner for sektoren samlet. De siste årene er den kommunale skattøren fastsatt med sikte på at skatteinntekter inklusive eiendomsskatt skal utgjøre om lag 40 prosent av kommunesektorens samlede inntekter.

Naturressursskatten omfordes også gjennom skatteutjevningen, selv om dette er en skatteinntekt som ikke går til alle kommuner. Skatteutjevningen innebærer at de fleste vertskommunene for vannkraftanlegg med samlet skatt fra formue, inntekt og naturressursskatt per innbygger på under 90 prosent av landsgjennomsnittet i praksis sitter igjen med rundt fem prosent av naturressursskatten til kommunen. Dette gjelder de fleste av vertskommunene. Kommuner med skatteinntekter per innbygger på over 90 prosent av landsgjennomsnittet får likevel beholde en høyere andel av denne inntekten, slik den delvise skatteutjevningen er utformet. Naturressursskatten ble

innført i 1997. Eiere av vannkraftverk er pliktige til å betale naturressursskatt til kommuner og fylkeskommuner. Skattens formål er å sikre de kommuner og fylkeskommuner hvor kraftanlegget ligger, en stabil minste skatteinntekt, uavhengig av kraftforetakets inntekt det enkelte år. Samlet naturressursskatt til hele kommunesektoren (alle kommuner og fylkeskommuner) utgjorde i 2022 1,5 mrd. kroner, hvorav om lag 1,3 mrd. kroner gikk til kommunene. Ifølge KOSTRA mottok 153 av landets 356 kommuner naturressursskatt i 2022.

Inntekter som ikke utjevnes i inntektssystemet

Eiendomsskatt er en frivillig skatt som avgjøres lokalpolitisk innenfor gjeldende regelverk. I 2022 hadde 322 kommuner eiendomsskatt, og eiendomsskatten utgjorde samlet rundt 16,1 mrd. kroner. Rundt halvparten av eiendomsskatten er eiendomsskatt på boliger og fritidseiendom, mens den andre halvparten er eiendomsskatt på næringsseiendom, kraftverk, vindkraftverk eller petroleumsanlegg. Eiendomsskatten inkluderes i de frie inntektene i makro, men inkluderes ikke i skatteutjevningen, dvs. den omfordeles ikke.

Netto inntekt fra konsesjonskraft, kraftrettigheter og annen kraft for videresalg: Eiere av større vannkraftverk må avstå konsesjonskraft til utbyggingskommunen, og eventuelt fylkeskommunen. Inntekter fra konsesjonsordningene er inntekter kommunene har fått beholde som en kompensasjon for generelle skader og ulemper som følge av utbygging av vassdrag, samt at de gis en andel av verdiskapningen. Verdien av konsesjonskraften bestemmes av differansen mellom kraftpris og konsesjonskraftpris (produksjonskostnad). Kommunene kan selv velge om konsesjonskraften skal selges i markedet, eller om den skal komme innbyggerne til gode i form av lavere strømpriser. Noen kommuner har også hatt inntekter fra hjemfall av vannkraftverk til staten. Vertskommunes andel av konsesjonskraften avhenger av folketallet, fordi retten skal tilsvare forbruket til alminnelig forsyning i kommunen. Ifølge KOSTRA-tall utgjorde i 2022 realisert, samlet netto inntekt fra konsesjonskraft, kraftrettigheter og annen kraft for videresalg til sektoren 5,4 mrd. kroner i 2022, og rundt 205 kommuner og seks fylkeskommuner mottok slike inntekter. I perioden 2017–2021 utgjorde disse inntektene mellom rundt 1,7 mrd. kroner og 2,5 mrd. kroner årlig.

Inntekter fra Havbruksfondet er en forholdsvis ny inntektskilde (fra og med 2017) for kommuner og fylkeskommuner. Havbruksfondet fordeler kommunal sektors andel av inntektene fra vekst i oppdrettsnæringen og inntekter fra avgiften på produksjon av laks, ørret og regnbueørret. I 2022 mottok 142 kommuner og sju fylkeskommuner inntekter fra fondet.

Havbrukskommunene og -fylkeskommunene ble tilført 0,5 mrd. kroner i 2019, 2,25 mrd. kroner i 2020, 1. mrd. kroner i 2021, og i 2022 fikk de samlet en utbetaling på 3,1 mrd. kroner.

Den differensierte arbeidsgiveravgiften er ikke en inntekt, men en avgiftslettelse. Dette er i dag det mest omfattende distriktpolitiske virkemiddelet i Norge. Målet med ordningen er å styrke arbeidsmarkedet og bosettingen i landsdeler og områder med særskilte utfordringer. Differensiert arbeidsgiveravgift skal sikre at de menneskelige og naturgitte ressursene i Norge blir benyttet på en god måte. Ordningen skal kompensere næringslivet for noen av ulempene som spredt bosetting og store avstander fører med seg.

Kommunene er plassert i ulike soner med tilhørende differensierte avgiftssatser. Vel 200 kommuner hadde redusert arbeidsgiveravgift i 2022. Satsen varierer mellom 10,6 prosent og 0 prosent for disse kommunene. I de mest sentrale områdene benyttes det en ordinær sats på 14,1 prosent. Differensiert arbeidsgiveravgift reduserer dermed arbeidskraftkostnadene i distriktene, også i offentlig forvaltning. Fordelen av differensiert arbeidsgiveravgift for kommunene er differansen mellom beregnet full sats og faktisk innkrevd arbeidsgiveravgift for de kommunale tjenester.

Konsesjonsavgifter og utbytteinntekter inkluderes ikke i FI-U

Eiere av større vannkraftverk (vanligvis staten og større kommuner) som har konsesjon etter vassdragsreguleringsloven og vannfallsrettighetsloven har plikt til å betale *konsesjonsavgifter* til staten og vertskommuner som er berørt av kraftutbyggingen. Konsesjonsavgiften skal avsettes særskilt for hver vertskommune til et fond, som anvendes etter bestemmelse av kommunestyret. Fondets midler skal fortrinnsvis anvendes til utvikling av næringslivet i distriktet, og inkluderes ikke i FI-U.

Kommunesektorens utbytteinntekter utgjorde 7,5 mrd. kroner i 2022. I perioden 2017 til 2021 lå disse inntektene mellom 3,8 mrd. kroner og 5,4 mrd. kroner årlig. Store deler av utbytteinntektene stammer fra kraftsektoren. Dette er inntekter som eierkommunene mottar gjennom sitt eierskap, og det er vanskelig å skille mellom disse inntektene og for eksempel inntekter som andre tidligere eierkommuner har etter å ha solgt seg ut og dermed forvalter inntektene i finansmarkedet, det vil si inntekter som kommunene kan skaffe til veie på lik linje med private aktører. På samme måte er det også vanskelig å inkludere i «frie inntekter» avkastning på kommunenes finansplasseringer, som kommunene opprinnelig har fått som «ordinære» frie inntekter. Utbytteinntekter inkluderes derfor ikke i de utvidede frie inntektene til eierkommunene.

Forskjeller i skatteinntektene utjevnes i inntektssystemet

Figur 8.2 viser forskjellene i kommunens skatteinntekter fra inntekt og formue samt naturressursskatt før og etter utjevning. Det er skatt etter skatteutjevning som er inkludert i kommunenes FI-U og KFI-U (det redegjøres for KFI-U i neste avsnitt).

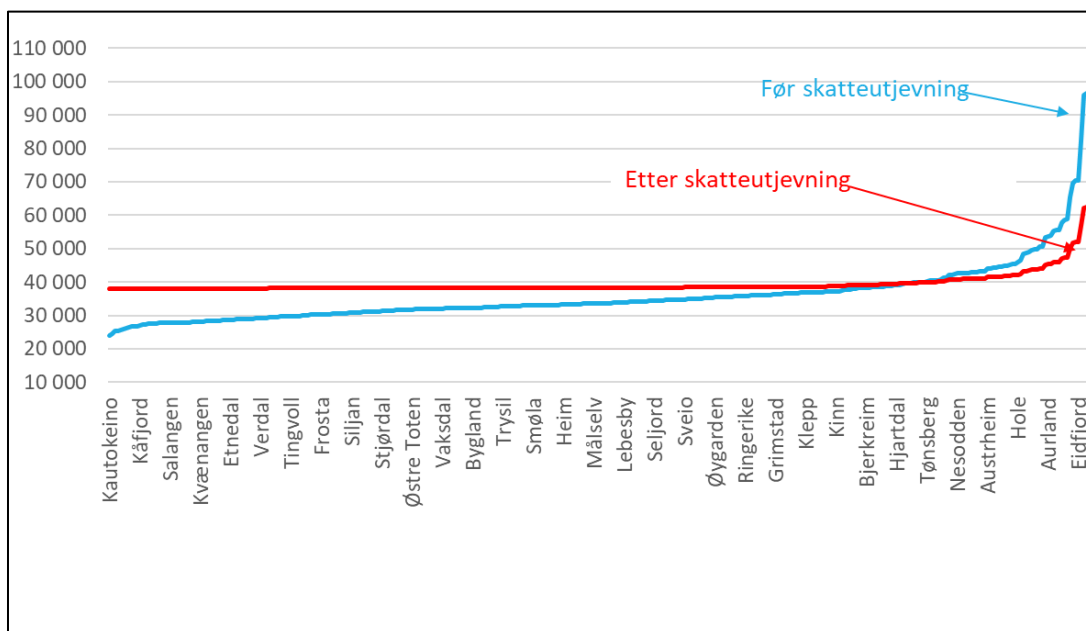
I figur 8.2 er kommunene sortert etter skatt per innbygger etter utjevningen i stigende rekkefølge.

Forskjellene mellom kommunene og mellom fylkeskommunene reduseres betydelig gjennom inntektsutjevningen i inntektssystemet. For kommunene innebærer ordningen at kommuner med skatteinngang under landsgjennomsnittet i første omgang blir kompensert for 60 prosent av differansen mellom egen skatteinngang for disse skattene og landsgjennomsnittet. Kommuner med skatteinngang over landsgjennomsnittet blir tilsvarende trukket for differansen mellom egen skatteinngang og landsgjennomsnittet.

Kommuner med skatteinngang under 90 prosent av landsgjennomsnittet blir ytterligere kompensert for 35 prosent av differansen mellom egne skatteinntekter og 90 prosent av landsgjennomsnittet, og dette finansieres med et likt beløp per innbygger av alle kommuner. Gjennom tilleggskompensasjonen sikres at alle kommuner løftes til skattenivå etter utjevning på i overkant av 93 prosent av landsgjennomsnittet. Stor økning eller nedgang i skatteinngangen for den enkelte kommune vil derfor gjennom skatteutjevningen gi langt mindre utslag i kommunenes inntekter enn endring i skatteinntekter isolert skulle tilsi. Skatteutjevningen fungerer slik som en sikring mot variasjon i egen skatteinngang. I tillegg

får alle kommuner gjennom skatteutjevningen del i skatteøkninger på landsbasis, og på samme måte må alle være med å dele en skattesvikt.

I 2022 hadde Kautokeino lavest inntekter fra skatt på inntekt og formue og naturressursskatt med 41 prosent under landsgjennomsnittet, mens Bykle kommune hadde høyest med 137 prosent over landsgjennomsnittet. Skatteutjevningen bidro til Kautokeino hadde 7 prosent under landsgjennomsnittet i skatteinntekter etter utjevning, mens Bykle hadde 53 prosent over landsgjennomsnittet.

Figur 8.2 Skatt fra inntekt, formue og naturressursskatt før og etter skatteutjevning. Pr. innbygger. 2022

Kilde: Kommunal- og distriktsdepartementet

Begrepet frie inntekter korrigert for variasjoner i utgiftsbehov – KFI-U

Det er til dels store forskjeller mellom kommunene i befolkningssammensetning, geografi og kommunestørrelse. Dette gir variasjoner i hvilke tjenester innbyggerne har behov for og hvilke utgifter kommunene har ved å gi disse tjenestene.

Når man skal sammenlikne inntektsnivået mellom kommunene, er det derfor relevant å ta hensyn til at kommunene har ulikt utgiftsbehov.

Innenfor de nasjonale velferdstjenestene og tjenester av nasjonal karakter som kommunene har ansvar for, kan det ikke godtas altfor store forskjeller i tjenestetilbudet. For at kommunene skal kunne gi et likeverdig tjenestetilbud til innbyggerne, utjevnes kostnadsforskjeller som kommunene selv ikke kan påvirke gjennom utgiftsutjevningen i inntektssystemet. Utgiftsutjevningen skjer i praksis ved hjelp av kostnadsnøkkelen i inntektssystemet. I kommunenes utgiftsbehov inngår driftsutgifter til barnehage, skole, pleie og omsorg, barnevern, helse- og sosialtjenester og administrasjon og landbruk.

I sammenlikningen av de utvidede frie inntektene (FI-U) mellom kommunene for 2022 er det derfor korrigert med utgiftsbehovet for 2022, det vil si for variasjonen i kostnadene til drift av disse tjenestene. De resterende inntektene blir deretter lagt til i beregningen. Dette utgiftsbegrepet kalles her KFI-U, dvs. korrigerte, utvidede frie inntekter.

Gjennom denne korrigeringen for utgiftsutjevningen vil kommuner med et lavt beregnet utgiftsbehov — som er lite kostnadskrevenne å drifte — få justert opp sine inntekter, mens kommuner med et høyt beregnet utgiftsbehov — som er kostnadskrevenne å drifte — vil få justert ned sine inntekter.

Også etter korrigeringen for utgiftsutjevningen er det elementer i inntektssystemet og finansieringen av kommunesektoren som fører til ulikt inntektsnivå mellom kommuner. Regionalpolitiske tilskudd og skjønnstilskuddet (som ikke skal dekke uforutsette utgifter) er ulikt fordelt mellom kommunene, og fører til forskjeller i inntektsnivå etter korrigeringen for variasjoner i utgiftsbehov.

Samtidig kommer en betydelig andel av kommunesektorens inntekter gjennom skatteinntekter, og forskjeller i skattenivå utjevnes kun delvis i inntektssystemet. I tillegg har mange kommuner inntekter gjennom eiendomsskatt, kraftinntekter og havbruksinntekter m.m. som ikke er gjenstand for utjevning.

Utgiftsutjevningen dekker det aller meste av kommunens utgifter. I vurdering av forskjeller i de korrigerede frie inntektene bør en likevel også ta i betraktning at utgiftsutjevningen og utgiftskorrigeringen ikke dekker alle oppgavene kommunene har. Områder som blant annet kommunal vei, kultur og boligsosiale forhold er ikke omfattet, og også her vil det kunne være smådriftsulempet og kostnader som følger av lengre reiseavstander.

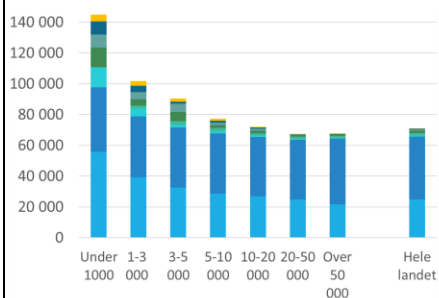
Det er også rimelig å anta at mange distriktskommuner som følge av mangel på velfungerende markeder (markedssvikt) må ta et større ansvar for flere oppgaver. I dette kan inngå utvikling av lokalsamfunnet og boligmarkedet, bygging av infrastruktur og samordning av tilbud og etterspørsel etter utdanning og kompetanseutvikling, med videre. Et aktuelt eksempel er utbygging av bredbånd. Kommunal og fylkeskommunal medfinansiering har vært vanlig i områder der utbygging ikke har vært markedsmessig lønnsomt.

FI-U er klart høyest i de minste kommunene

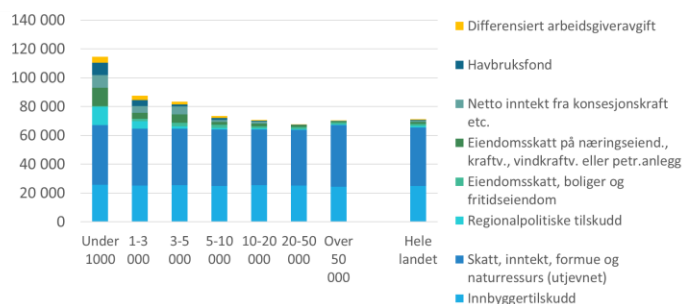
Vi ser først på forskjeller i frie inntekter per innbygger når det ikke tas hensyn til forskjeller i utgiftsbehov, se figur 8.3A1. Inntektene regnet pr. innbygger faller med stigende innbyggertall. I gjennomsnitt hadde kommunene inntekter på om lag 71 100 kroner per innbygger i 2022 etter det utvidede inntektsbegrepet (FI-U). De minste kommunene har FI-U per innbygger på 144 800 kroner i veid gjennomsnitt, det vil si nesten det dobbelte av landsgjennomsnittet. Forskjellen mellom de høyeste og laveste inntektene er klart størst for kommunene med under 5 000 innbyggere. Som vi ser av figuren, bidrar inntekter fra "annen" eiendomsskatt enn fra bolig og fritidseiendom (blant annet knyttet til naturressurser), konsesjonskraftinntekter, inntekter fra Havbruksfondet og fordel av differensiert arbeidsgiveravgift til å løfte inntektene i denne kommunegruppen vesentlig. Også uten slike inntekter har de minste kommunene inntekter per innbygger som ligger langt over landsgjennomsnittet. Kommunegrupper med kommuner som har flere enn 5 000 innbyggere har et nivå på FI-U per innbygger som ligger nær landsgjennomsnittet på 71 100 kr.

A. Frie inntekter per innbygger. 2022. Kommuner gruppert etter antall innbyggere.

1. Inntekter (sum = FI/U)

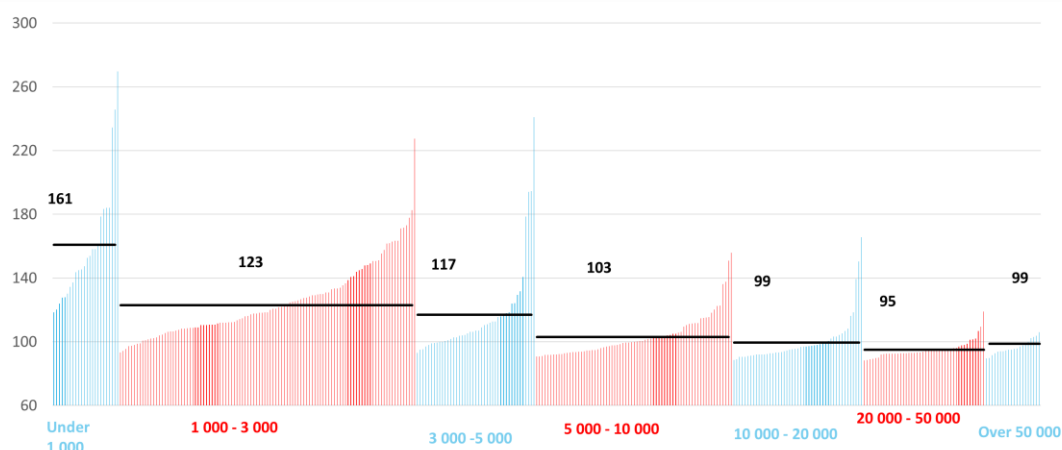

2. Frie inntekter, korrigert for variasjoner i utgiftsbehov

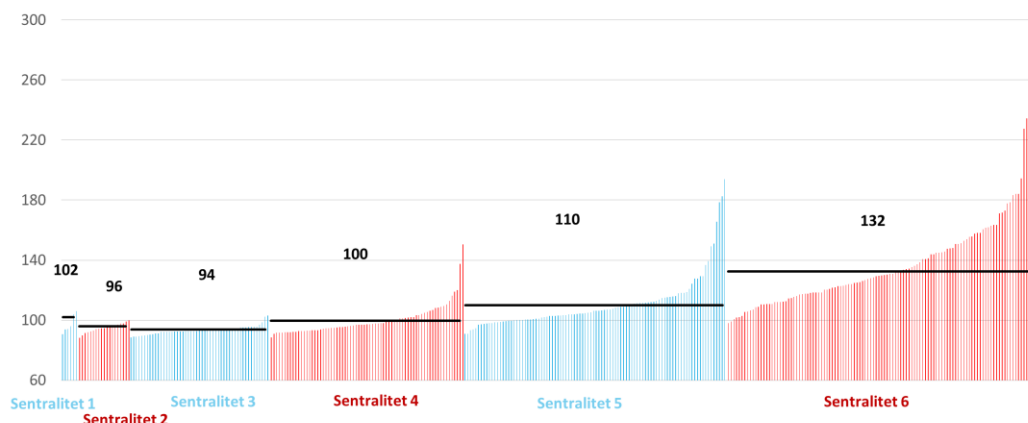

B. Kommunenes korrigerte inntekter, KFI-U, per innbygger. 2022. Landet = 100.

B1. Kommuner gruppert etter innbyggergrupper, deretter sortert stigende etter inntektsnivå

B2. Kommuner gruppert etter sentralitetsnivå, deretter sortert stigende etter nivå

Figur 8.3 Forskjeller i inntektsnivå mellom kommunene og mellom fylkeskommunene

Note: Linje er vektet gjennomsnitt for gruppene i figur 7.3B.

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi og Kommunal- og distriktsdepartementet

Forskjellene i inntekter bli mindre når inntektene korrigeres for utgiftsbehov

Vi ser av figur 8.3A2 at forskjellene i de utvidede frie inntektene blir redusert når de korrigeres for variasjoner i utgiftsbehovet (KFI-U). Fortsatt har de minste kommunene i gjennomsnitt over 60 prosent høyere inntekter enn landsgjennomsnittet, inntekter som blant annet kan brukes til å tilby høyere kvalitet og mer omfattende tjenester enn andre kommuner. Høyere KFI-U i de minste kommunene må ses i sammenheng med betydelige regionalpolitiske tilskudd samt at flere mindre kommuner har høye inntekter knyttet til naturressurser som ikke utjevnes i inntektssystemet samt fordel av differensiert arbeidsgiveravgift.

Store inntektsvariasjoner mellom kommunene, også innenfor kommunegrupper

Figur 8.3B1 og 8.3B2 viser nivået på de utvidede frie inntektene korrigeret for utgiftsbehov (KFI-U) for enkeltkommuner. Vi ser at de aller fleste kommunene i kommunegruppene med inntil 5 000 innbyggere har KFI-U pr. innbygger som ligger over landsgjennomsnittet. Enkeltkommuner har sågar inntekter som ligger over det dobbelte av landsgjennomsnittet. De fleste av kommunene med spesielt høye inntekter er kommuner med inntekter fra naturressurser. For kommunegrupper med antall innbyggere over 5 000 er det en langt større andel som har inntekter under landsgjennomsnittet.

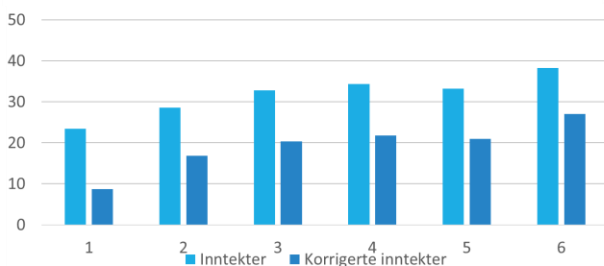
Figur 8.3B2 viser tilsvarende tall for kommunene når de grupperes etter sentralitetsnivå i Statistisk sentralbyrås sentralitetsindeks. Nivå 1 er de mest sentrale kommunene og nivå 6 er de minst sentrale kommunene. På samme måte som grupperingen etter innbyggertall ser vi at de fleste kommunene på sentralitet 5 og 6 – de minst sentrale kommunene ifølge Statistisk sentralbyrås sentralitetsindeks – har KFI-U over landsgjennomsnittet.

Figur 8.4A1 sier noe om bidraget til spredning fra de ulike inntektskilder, der spredningen måles ved standardavviket i kommunenes inntektsnivå i prosent av landsgjennomsnittet, variasjonskoeffisienten. Figuren viser at spredningen mellom kommuner øker når inntektene fra hhv. konsesjonskrafts- og hjemfallsinntekter, havbruksinntekter og fordel av differensiert arbeidsgiveravgift inkluderes i inntektsbegrepet. Eiendomsskatt fra boliger og fritidseiendom virker litt utjevne, mens "annen eiendomsskatt" (blant annet som følge av naturressurser) øker forskjellene. I tolkningen av tallene må en også ta i betraktning at inntekter fra utnyttelse av naturressurser kan ha et element av kompensasjon for ulemper, miljømessige eller spesielle tilretteleggingskostnader. Figur 8.4A2 viser at inntektsspredningen for FI-U og KFI-U de siste årene har variert noe fra år til år. I 2022 var variasjonen spesielt stor, noe som blant annet må ses i sammenheng med store utbetalinger fra Havbruksfondet og en stor økning i konsesjonskraftinntektene som følge av høye strømpriser i sørlige områder. De ekstraordinært høye merskatteinntektene i 2022 som blant annet er relatert til store uttak av utbytter, har trolig også bidratt til økte inntektsforskjeller mellom kommunene.

Figur 8.4B viser de 10 enkeltkommunene med lavest inntekter og de 10 kommunene med høyest inntekter i 2022, målt ved KFI-U. Det som kjennetegner kommunene med lavest inntekter er at de har lite inntekter utover skatt på formue, inntekter og naturressurser og rammetilskudd. De har heller ikke eiendomsskatt på boliger og fritidseiendom. Kommunene med høyest inntekter har også betydelige inntekter fra havbruk eller kraft samt eiendomsskatt relatert til næring inkl. naturressurser. Utsira og Loppa har også store inntekter fra regionalpolitiske tilskudd.

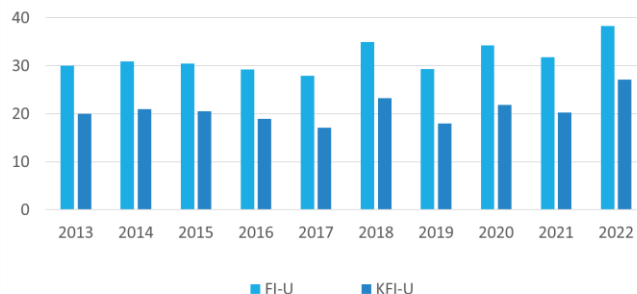
A. Spredningen i kommunens inntekter før og etter at det er korrigert for variasjoner i utgiftsbehov. Kroner per innbygger i prosent av landsgjennomsnittet. Spredning målt ved standardavvik (variasjonskoeffisienten)

1. Inntektsspredning når ulike inntekter inkluderes i inntektsbegrepet. 2022

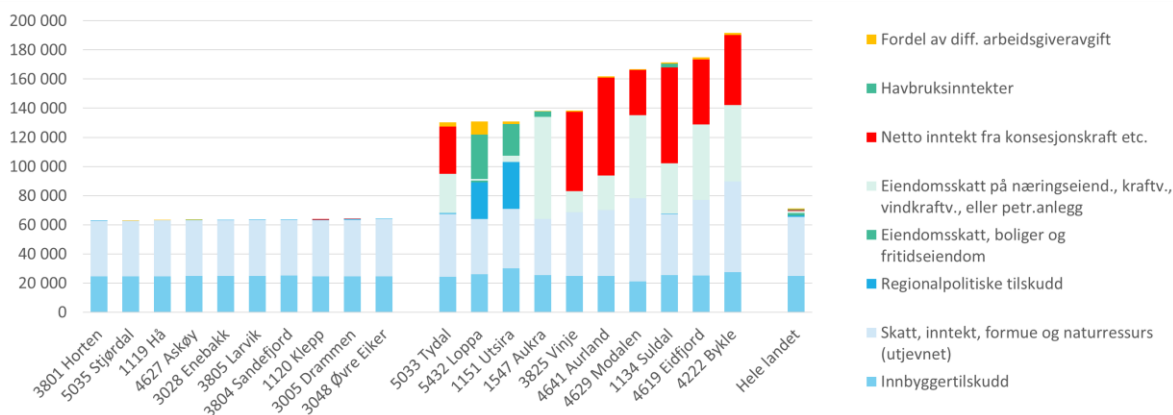

1 = Rammetilskudd og skatt på inntekt og formue, 2 = 1+ konsesjonskrafts- og hjemfallinntekter
 3 = 2 + havbruksinntekter, 4 = 3 + fordel av differensiert arbeidsgiveravgift,
 5 = 4 + eiendomsskatt boliger og fritidseiendom, 6 = 5 + annen eiendomsskatt

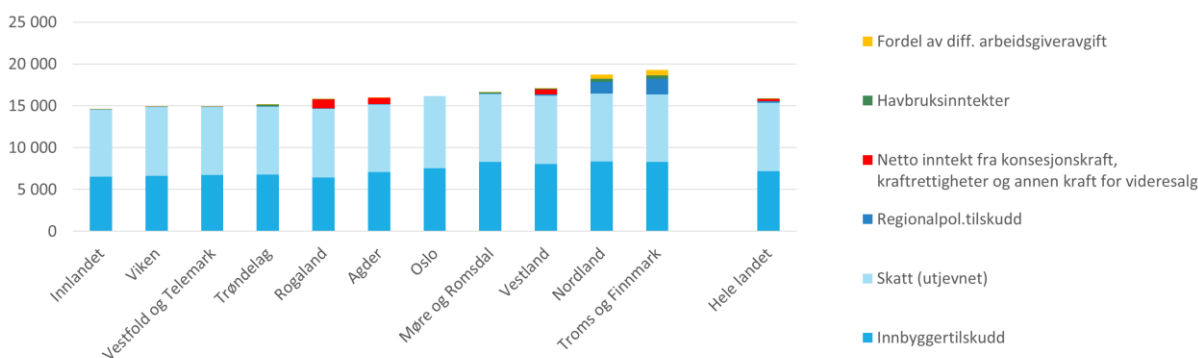
2. Utviklingen i inntektsspredningen for KFI-U. 2013-2022^{1,2}

B. De 10 kommunene med høyest inntekter og de 10 kommunene med lavest inntekter. Målt ved korrigerte inntekter (KFI-U). 2022

C. Fylkeskommunenes frie inntekter (KFI-U) etter det er korrigert for variasjoner i utgiftsbehov. Kroner per innbygger. 2022

Figur 8.4 Spredning og inntektsvariasjoner for kommuner og fylkeskommuner

¹ Tilbakegående tall er aggregert til kommunestruktur 2020.

² Ikke inkludert fordel av differensiert arbeidsgiveravgift i tidsseriene

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi og Kommunal- og distriktsdepartementet

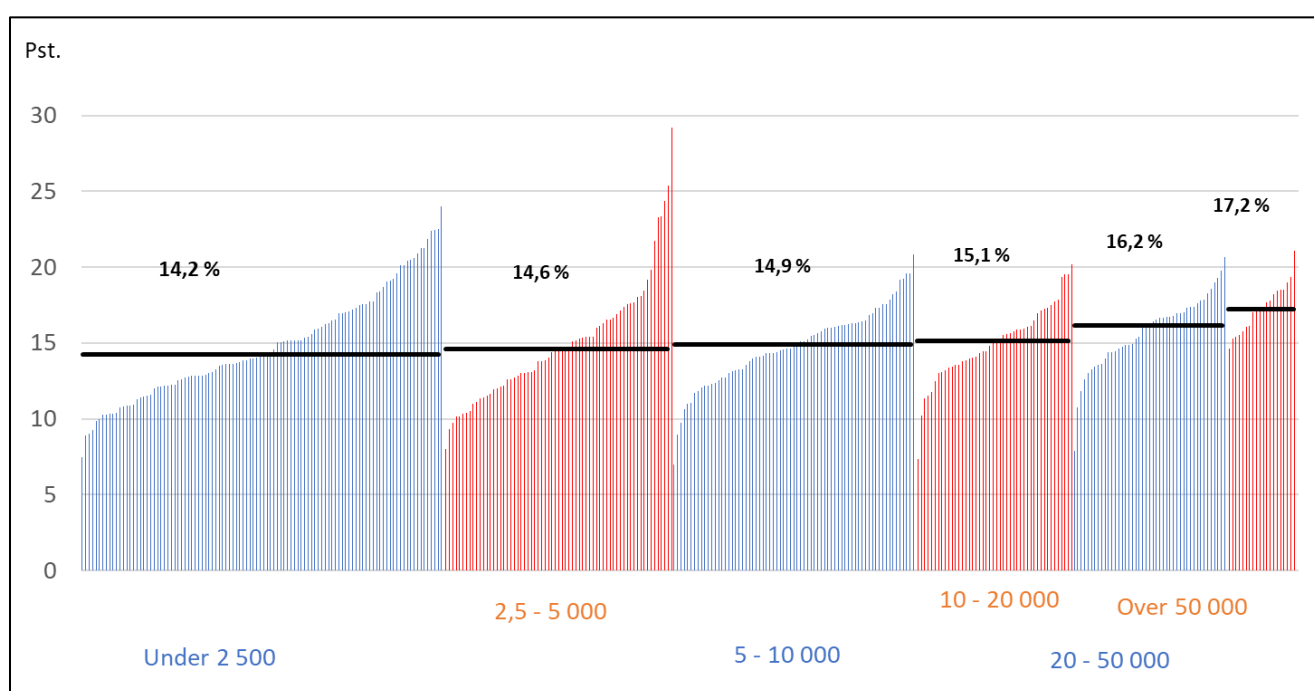
Betydelige forskjeller i inntekter også mellom fylkeskommunene

De utvidede inntektene korrigeret for utgiftsbehov (KFI-U) varierer fra 8 prosent under landsgjennomsnittet for Innlandet fylkeskommune til 21 prosent over landsgjennomsnittet for Finnmark og Troms fylkeskommune, se figur 8.4C.

8.2 Brukerbetalinger

Inntekter og finansieringsandeler

Det er store forskjeller mellom kommunene både med tanke på hvor store inntekter de får fra brukerbetalinger og hvor stor del av de korrigerte brutto driftskostnadene som denne inntekstypen finansierer. Figur 8.5 viser brukerbetalingenes finansieringsgrad av kommunenes korrigerte brutto driftsutgifter ut fra kommunenes størrelse og nivået på finansieringsgraden.

Figur 8.5 Betalinger for kommunale tjenester sett i forhold til korrigerte brutto driftskostnader. Kommunene er gruppert etter antall innbyggere og sortert fra lavest til høyest verdi innen hver gruppe. Alle tjenesteområder. 2022

Note: Median finansieringsandel i hver gruppe.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (tabell 12367og 01222)

Figuren viser at det er store forskjeller mellom kommunene når det gjelder hvor mye brukerbetalingene bidrar til å finansiere de korrigerte brutto driftsutgiftene. Spesielt store er forskjellene blant de minste kommunene.

Et forhold som kan forklare forskjellene blant de små kommunene er at noen kommuner har høyt innslag av fritidsboliger mens i andre kommuner er det få fritidsboliger. Mange fritidsboliger er knyttet til VAR-tjenestene som har en høy finansieringsandel. Statistikk fra SSB viser stort sammenfall mellom høy andel fritidsboliger og høy finansieringsandel.

Et annet forhold hvor det er store forskjeller mellom kommunene er størrelsen på inntekter fra vannkraft, vindkraft og oppdrettsanlegg. Kommuner som har store inntekter fra slik

virksomhet har mulighet til å la dette komme innbyggerne til gode i form av lavere priser innen tjenester som VAR, barnehage og SFO.

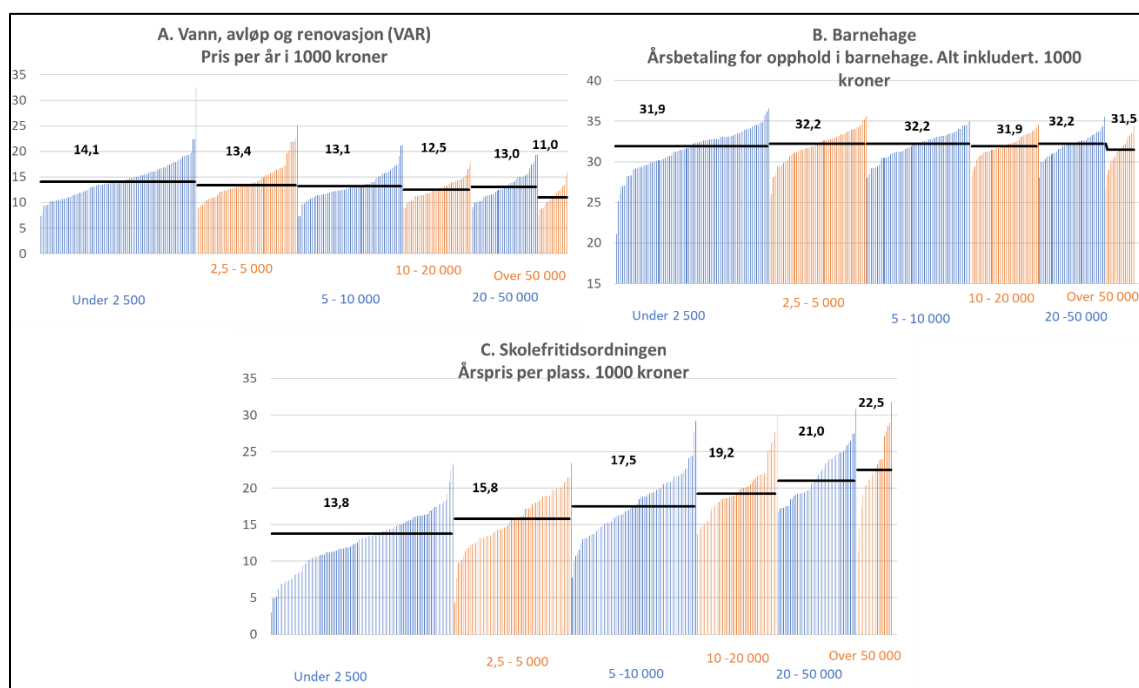
Mediankommunene innen hver størrelsesgruppe har finansieringsandel fra 14,2 til 17,2 prosent. Forskjellene i finansieringsandelene for mediankommunene er kun marginale for gruppene med størrelse under 20 000 innbyggere. De største kommunene har imidlertid i gjennomsnitt en noe høyere finansieringsgrad enn de mindre kommunene. Dette kan skyldes at forholdene her ligger bedre til rette for å utnytte stordriftsfordeler som gir lavere nivå på korrigerede brutto driftsutgifter.

Forskjeller i prisnivået for tjenestene

Prisene for VAR, barnehage og SFO varierer ulikt både innen og mellom kommunegruppene.

Figur 8.6 A–C viser at prisen for VAR faller med økt kommunestørrelse, for barnehageplass er prisen tilnærmet lik mellom gruppene, mens for plass på SFO er prisen økende med økt befolkningsstørrelse.

Betalingene for VAR-tjenestene tilsvarer de underliggende utgiftene²⁷. Prisforskjeller mellom kommunene gjenspeiler derfor forskjeller i produksjonsutgiftene. Utgiftsforskjellene kan ha sammenheng med en rekke forhold, bl.a. kan fysiske avstander ha stor betydning for

Figur 8.6 Pris for utvalgte tjenester, i tusen kroner per år. 2022

Noter: Pris for VAR-tjenestene er basert på tabell 12842 (årsgebyr for bolig på 120 kvm per januar 2023). Pris for opphold i barnehage er basert på tabell 11573 (årsbetaling alt inkludert per januar 2023). Pris for plass på SFO er basert på tabell 12254 (Finansiering av skolefritidstilbud) og tabell 11977 (elever i kommunal SFO, vektet, 2022). Median i hver gruppe.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

størrelsen på utgiftene. Boliger i store kommuner ligger i gjennomsnitt tettere plassert enn boligene i små kommuner. At det er langt større forskjeller i pris innen gruppene enn mellom

²⁷ Se Oslo Economics, Rapport nr 2020-69, figur 4-21, 4-26 og 4-31.

dem, kan ha sammenheng med at grad av tettbebyggelse kan variere mye både innen små og innen store kommuner. Analyser fra Oslo Economics underbygger dette. De har funnet langt større forskjeller i pris for VAR-tjenester når kommunene er gruppert etter sentralitetsklasser enn når de er gruppert etter befolkningsstørrelse²⁸.

For opphold i barnehage er det ubetydelige forskjeller i prisnivå mellom gruppene av kommuner. Dette skyldes at nesten alle kommunene har satt prisen lik eller i nærheten av statens fastsatte maksimalpris.

For SFO er prisen økende med økt befolkningsmengde. Utvalget kjenner ikke til hvilke forhold som er bakgrunnen for dette. En årsak kan imidlertid være at mange mindre kommuner opplever befolkningsreduksjon og at en høy andel av innbyggerne befinner seg i de eldste aldersgruppene. Lave priser for SFO kan her bli sett på som et tiltak for å gjøre det attraktivt for barnefamilier å bo i kommunen.

8.3 Tjenester

I kapittel 4 viser vi utviklingen i kvalitet og omfang av tjenester over tid. I dette avsnittet ser vi på forskjeller i noen av tjenestene mellom kommunene samt produksjonsindeksene som sier noe om nivået på produksjonen i forhold til størrelsen på målgruppen for tjenestene.

Eksempler på forskjeller i tjenesteproduksjonen mellom kommunene

I figur 8.7 er det vist noen enkelte tjenesteindikatorer for alle kommunene for 2022, gruppert etter inntektsnivå og deretter sortert etter nivå på indikatorene. De blå horisontale linjene viser det veide snittet innen hvert intervall for inntektsnivået. Korrigerte inntekter er skatt, rammetilskudd, eiendomsskatt, konsesjonskraft-/hjemfallsinntekter, samt havbruksinntekter og fordelene av differensiert arbeidsgiveravgift som er korrigert for kommunenes variasjoner i utgiftsbehovet (KFI-U).

For alle indikatorene i figur 8.7 er variasjonen størst i gruppen av kommuner som har KFI-U over 120 prosent av landsgjennomsnittet.

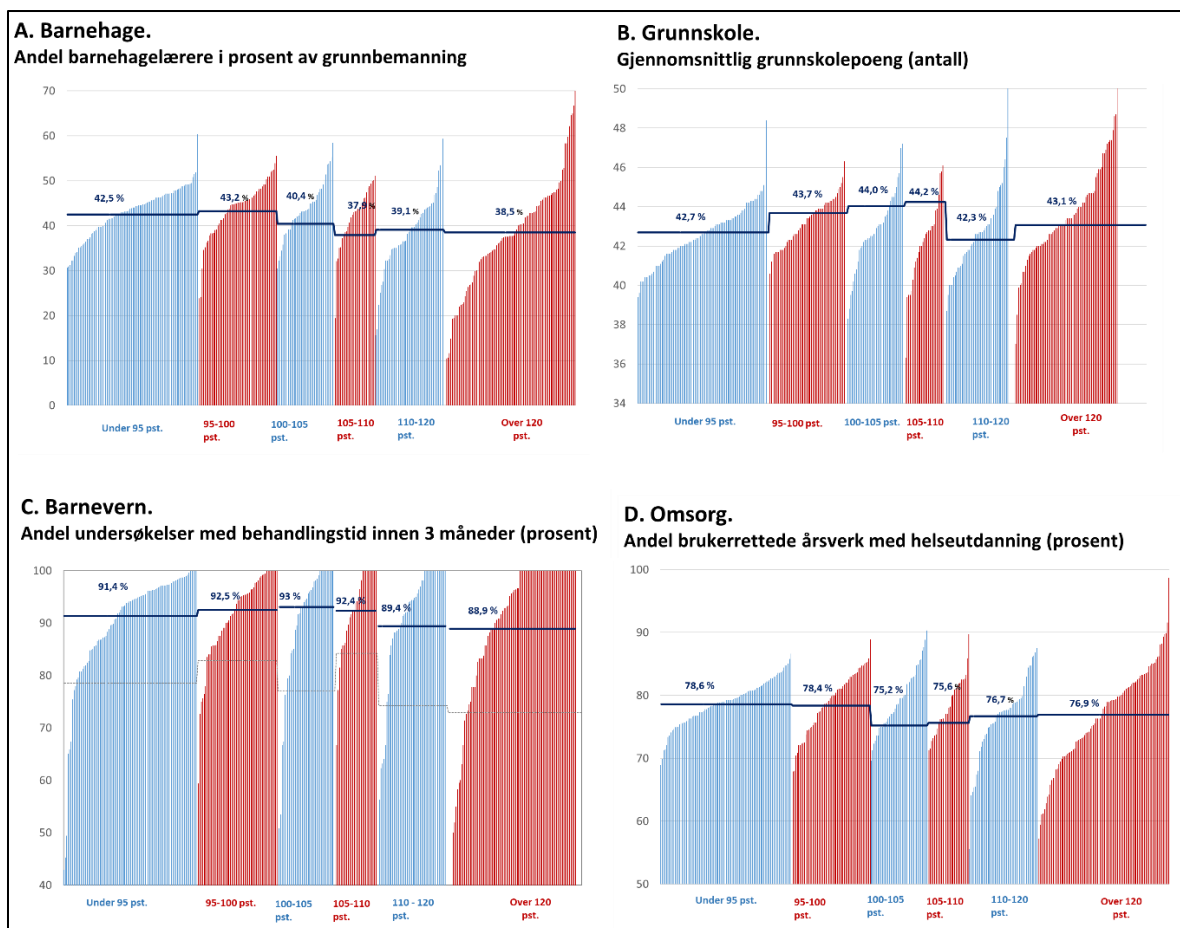
For andelen barnehagelærere i prosent av grunnbemanningen varierer det fra null i Træna til 70 prosent i Bykle.

Gjennomsnittlige grunnskolepoeng er lavest i gruppene med korrigerte inntekter under 90 prosent og i gruppen med korrigerte inntekter på 110-120 prosent av landsgjennomsnittet. I gruppen av kommuner som har KFI-U over 120 prosent av landsgjennomsnittet ligger Bindal kommune lavest med 37 poeng, mens Røyrvik ligger høyest med 51,8 poeng.

I barnevernet varierer det i samme gruppe fra Gildeskål kommune med kun 28 prosent av undersøkelser med behandlingstid innen 3 måneder, mens det er 39 kommuner hvor alle undersøkelsene har mindre behandlingstid enn 3 måneder.

Andelen brukerrettede årsverk med helseutdanning innen omsorgstjenestene varierer innen i gruppen av kommuner som har KFI-U over 120 prosent av landsgjennomsnittet fra 57,2 prosent i Karasjok til 98,7 prosent i Bokn.

²⁸ Se Oslo Economics, Rapport nr 2020-69, side 91 – 93.

Figur 8.7 Utvalgte tjenesteindikatorer for enkeltkommuner. Kommunene gruppert etter inntektsnivå (KFI-U), deretter sortert etter nivå på indikatoren

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Produksjonsindekser for kommunale tjenester 2022

I dette avsnittet presenteres beregninger av en produksjonsindeks for kommunale tjenester for 2022. Produksjonsindeksen er et samlemål for kommunenes tjenestetilbud basert på produksjonsindikatorer for utvalgte sektorer og sier noe om nivået på produksjonen i forhold til størrelsen på målgruppen for tjenestene. Indeksen er ment å vise hvor godt tjenestetilbud som blir gitt til innbyggerne i ulike målgrupper. En indeks også for det samlede tjenestetilbudet kan være et nyttig supplement til mer detaljerte studier av tjenesteproduksjonen i enkeltsektorer. Eksempelvis vil produksjonsindeksen være mindre følsom for forskjeller i prioritering enn produksjonsindikatorer for de enkelte tjenester.

Produksjonsindeksen oppdateres årlig med beregning av delindekser for barnehage, grunnskole, primærhelsetjeneste, pleie og omsorg, barnevern, sosialkontortjenester og kultur, i tillegg til en samlet produksjonsindeks som omfatter alle disse tjenestene. I alt 290 kommuner har levert tilstrekkelige data til å inngå i beregningene for 2022. Manglende data for læringsutbytte og læringsmiljø i grunnskolen er den viktigste enkeltårsaken til at produksjonsindeksen ikke kan beregnes for mer enn 81 prosent av kommunene.

Vedlegg 16 presenterer tidligere års utviklingsarbeid med produksjonsindeksen. I årets produksjonsindeks er det ikke gjort endringer i inkluderte sektorer eller produksjonsindikatorer.

Det er særlig små kommuner, målt etter innbyggertall, som ikke inngår med beregnet produksjonsindeks. Blant kommuner med innbyggertall under 1000 er det kun beregnet en indeksverdi for 2 av 24 kommuner, mens andelen er 51 og 83 prosent for kommunene med henholdsvis 1000-2000 og 2000-3000 innbyggere. For større kommuner er det beregnet verdi for 96 prosent av kommunene.

Tabell 8.1 viser produksjonsindeksen og delindeksene for kommunene gruppert etter korrigert inntekt per innbygger. Inntektene omfatter inntekts- og formuesskatt, rammeoverføringer, eiendomsskatt, konsesjonskraft-/hjemfallsinntekter, havbruksfond og fordel av differensiert arbeidsgiveravgift (KFI-U). Kostnadsnøkklene i inntektssystemet er benyttet for å korrigere for forskjeller i beregnet utgiftsbehov. Indeksene er normalisert slik at veide gjennomsnitt (innbyggertall som vekt) er lik 100 for kommunene som inngår i analysen.

For barnehage og grunnskole beregnes det relativt små forskjeller i indeksen mellom kommuner ettersom henholdsvis 69 og 91 prosent av kommunene får en beregnet verdi som er mindre enn 5 prosent fra landsgjennomsnittet. I øvrige sektorer er denne andelen klart lavere, og 51 prosent av kommunene har en samlet indeksverdi i intervallet [95,105].

I tråd med resultatene fra tidligere år viser analysene en nokså klar sammenheng mellom produksjonsindeksen og økonomiske rammebetingelser. Kommuner med høy KFI-U har gjennomgående høyere verdi på produksjonsindeksen enn kommuner med lav KFI-U. Korrelasjonen med KFI-U er klart høyere for samlet produksjonsindeks enn gjennomsnittlig korrelasjon for delindeksene. Det har sammenheng med at kommunevise forskjeller i prioritering slår sterkere ut i delindeksene enn i totalindeksen. Dette kommer også til uttrykk ved at standardavviket til totalindeksen er lavere enn gjennomsnittlig standardavvik for delindeksene.

Det er delindeksene for pleie og omsorg og kultur som viser sterkest sammenheng med KFI-U. Det er innenfor disse tjenestene at kommuneøkonomien er avgjørende for tjenestetilbudet. Delindeksene for barnehage, grunnskole, primærhelsetjenesten, barnevern og sosialkontor er praktisk talt ukorrelert med KFI-U. Blant annet har innføring av rett til

Tabell 8.1 Produksjonsindekser for kommunene gruppert etter korrigert inntekt (KFI-U), 2022

	Barne- hage	Grunn- skole	Prim. helsetj.	Pleie & omsorg	Barne- vern	Sosial- kontor	Kultur	Samlet	KFI-U
Under 95	100,7	99,5	96,1	96,7	103,1	99,5	85,2	97,7	92,3
95-100	101,1	99,8	99,2	100,4	99,2	101,3	95,7	100	96,9
100-105	97,7	101,6	107,6	98,4	91,9	100	110,3	100,3	102,9
105-110	98,8	99,8	99,2	104	93,7	94,1	100,6	100,7	106,4
110-125	100,1	98	97,8	114,9	120,7	103,2	139,6	108,1	115,8
Over 125	101,7	98,5	95,6	119	118,4	98,2	178,8	111,6	151,1
Standardavvik	5,3	2,3	12,2	18,8	26,0	20,6	70,3	8,8	21,1
Andel i intervallet [95,105]	69%	91%	29%	23%	18%	24%	8%	51%	37%
Korrelasjon korr. innt.	-0,09	0,01	-0,01	0,36*	0,08	-0,03	0,46*	0,50*	1,00
Antall kommuner	290	290	290	290	290	290	290	290	290

Merknad: Produksjonsindekser og korrigert inntekt (KFI-U) er normalisert slik at de veide gjennomsnittene (med antall innbyggere som vekter) for kommunene som inngår er lik 100

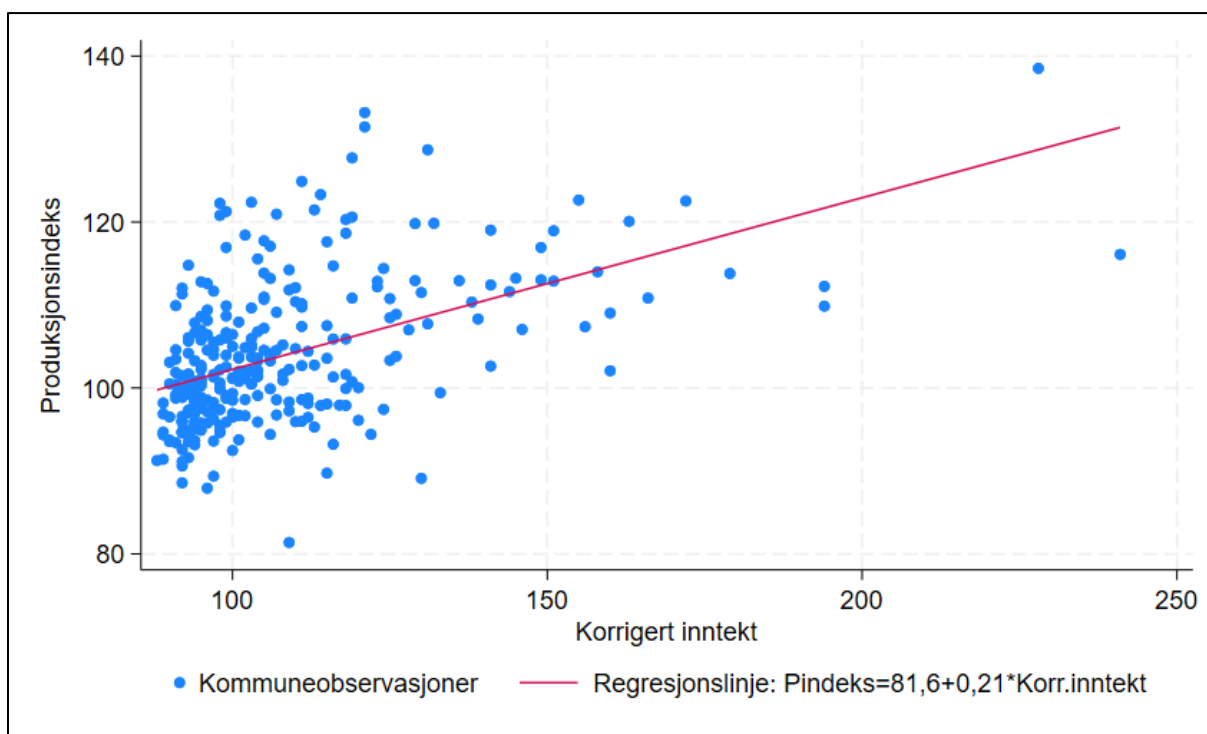
Kilde: Senter for økonomisk forskning (SØF)

barnehageplass fra 2011 medført at barnehagedekningen i stor grad er blitt frikoblet fra kommunale inntekter. For barnevern har relativt svak korrelasjon med KFI-U trolig sammenheng med at tilbudet i større grad er styrt av behov enn av økonomiske rammebetingelser.

Sammenhengen mellom produksjonsindeks og KFI-U er også illustrert i figur 8.8, hvor produksjonsindeksen er plottet mot KFI-U. Den rette linja i figuren er regresjonslinja og den positive helningen viser en klar sammenheng mellom produksjonsindeksen og økonomiske rammebetingelser målt ved KFI-U. Samtidig er det betydelig variasjon rundt regresjonslinja, det vil si at produksjonsindeksen varierer mye mellom kommuner med om lag samme nivå på KFI-U.

I enkelte sammenhenger har variasjonen i produksjonsindeksen mellom kommuner med om lag samme inntektsnivå blitt tolket som en indikasjon på effektivitetsforskjeller kommunene imellom. Utvalget vil påpeke at det er betydelig usikkerhet rundt dette. Det har sammenheng med at produksjonsindeksen ikke fanger opp alle aspekter ved tjenestetilbudet, samt at det ikke er fullt samsvar mellom hvilke inntekter som inngår i KFI-U og finansieringen av de tjenester som inngår i produksjonsindeksen (omfatter også tjenester som finansieres av øremerkede tilskudd og brukerbetaling). I tillegg kan tjenestetilbudet være holdt oppe av et svakt driftsresultat.

Utviklingen i samlet produksjonsindeks over årene 2020 til 2022 er studert mer nøye. Endring i produksjonsindeksen over tid gir uttrykk for utviklingen i den enkelte kommune i forhold til gjennomsnittsutviklingen. En stabil verdi på produksjonsindeksen betyr ikke at produksjonen har vært stabil, men at produksjonsøkningen har vært den samme som i de øvrige kommunene. Økende verdi på produksjonsindeksen over tid betyr at kommunens produksjon har økt raskere enn i de øvrige kommuner. Det kan ikke tolkes som uttrykk for

Figur 8.8 Sammenheng mellom produksjonsindeks og KFI-U, 2022

Kilde: Senter for økonomisk forskning (SØF)

økt effektivitet. Økt verdi på produksjonsindeksen kan skyldes raskere inntektsvekst enn de øvrige kommuner eller sterkere prioritering av de tjenester som omfattes av produksjonsindeksen, som ikke har noe med effektivitet å gjøre.

Det er en klar tendens til at kommuner som skårer høyt på produksjonsindeksen i 2020 også skårer høyt i 2021 og 2022, og at de som skårer lavt ett år også skårer lavt de øvrige år. Dette kommer til uttrykk ved at produksjonsindeksene for de enkelte år er sterkt positivt korrelert.

Korrelasjonen mellom produksjonsindeksene for 2020 og de to siste årene er henholdsvis 0,87 og 0,83. En litt svakere sammenheng mellom indeksen over tid kan dels også skyldes små justeringer av indikatorsettene over tid. Viktigst nå er trolig alle kommunesammenslåinger og innvirkninger av koronapandemien.

Endringen i produksjonsindeks fra 2020 til 2022 er nærmere illustrert i tabell 8.2. Det er 279 kommuner som det er beregnet en samlet produksjonsindikator for i begge årene 2020 og 2022. Her er kommunene gruppert etter verdien på produksjonsindeksen i de to årene. Stabiliteten over tid kommer her til uttrykk ved at 141 av de 279 kommunene tilhører samme gruppe i 2022 som i 2020. Det er 23 kommuner (8 prosent) som verken tilhører samme gruppe eller "nabogruppen" i 2022. I fjorårets produksjonsindeks ble det foretatt tilsvarende sammenlikning for årene 2019 og 2021. Forskjellen fra den gang er minimale.

Tabell 8.2 Utviklingen i produksjonsindeks fra 2020 til 2022

		Produksjonsindeks 2022						
		Under 90	90-95	95-100	100-105	105-110	110-125	Over 125
Produksjonsindeks 2020	Under 90	1	1	1	0	2	0	0
	90-95	3	10	9	2	0	0	0
	95-100	2	17	32	9	1	1	0
	100-105	0	2	25	39	8	4	0
	105-110	0	0	4	17	22	12	0
	110-125	0	0	2	2	8	35	3
	Over 125	0	0	0	0	0	3	2

Kilde: Senter for økonomisk forskning (SØF)

Tabell 8.2 viser også at en del enkeltkommuner har hatt veldig stor endring i verdien på produksjonsindeksen. Maksimal endring er 34 prosentpoeng. Det er i alt 17 kommuner (6 prosent) som hadde en endring i produksjonsindeksen på mer enn 10 prosentpoeng fra 2020 til 2022. På den andre siden er det 220 kommuner (79 prosent) som hadde en endring i produksjonsindeksen på mindre enn 5 prosentpoeng fra 2020 til 2022.

I vedlegg 14 gjøres det nærmere rede for oppbyggingen av produksjonsindeksen, og det rapporteres produksjonsindekser for enkeltkommuner og fylkesvise gjennomsnitt. Tall for enkeltkommuner vil også bli lagt ut på Kommunal- og distriktsdepartementets nettsider på www.regjeringen.no/kommunedata.

9 Effektivitet i kommunale tjenester 2021–2022

Rundt 1/5 av de sysselsatte i Norge jobber i kommunesektoren, og sektoren bringer til veie en betydelig del av offentlige tjenester som er svært viktige for innbyggerne. Det er derfor viktig at kommunene bruker ressursene sine riktig og til det beste for innbyggerne. Behovet for kommunale tjenester som omsorgstjenester vil framover bli stadig større samtidig som det vil være begrenset rom for økning i kommunale budsjetter. Gjennom effektivisering kan den kommunale tjenesteproduksjonen økes utover det som følger av inntektsveksten.

Dette kapitlet presenterer oppdaterte beregninger av effektivitet i kommunale tjenester ved bruk av DEA-analyse (Data Envelopment Analysis), som er den mest anvendte metoden for analyse av effektivitet i offentlig sektor. I tillegg til sektorvise analyser av barnehage, grunnskole og pleie og omsorg, beregnes en indikator for samlet effektivitet i disse tre sektorene. Analysene indikerer at samlet effektivitet var stabil fra 2021 til 2022.

Det er vanskelig å måle produksjonen av tjenester som ikke omsettes i et marked og hvor kvaliteten ikke er gitt. Generelt kan det i denne type analyser være et motsetningsforhold i tolkningen av resultatene om i hvilken grad de indikerer høy effektivitet eller lav kvalitet. Dette problemet antas å være minst i grunnskolen, hvor det finnes gode mål på læringsutbytte, men større i barnehage og pleie og omsorg hvor det i mindre grad finnes gode mål på kvalitet. I barnehage og grunnskole er det innført bemanningsnormer med sikte på å heve kvalitet og læringsutbytte.

Effektivitetsanalysen gir et utgangspunkt for vurdering av effektivitet i kommunene samlet og i enkeltkommuner. For at den enkelte kommune skal få en riktig forståelse av potensialet for effektivisering i tjenesteproduksjonen, må egne vurderinger og andre tilnærminger komme i tillegg.

Analyseopplegget for å tallfeste effektivitetsforskjeller og effektivitetsutvikling er blitt evaluert av Transportøkonomisk institutt (TØI) i samarbeid med Frischsenteret. Hovedkonklusjonen var positiv, men de hadde enkelte forslag til forbedringer. Senter for økonomisk forskning (SØF), i samarbeid med Oslo Economics, gjennomfører for tiden et prosjekt på oppdrag fra TBU for å følge opp forslagene fra TØI/Frisch og samtidig prøve å gjøre analysene mer tilgjengelige for kommunene.

9.1 Innledning

Så lenge kvaliteten opprettholdes, er det lett å argumentere for effektivisering av kommunal tjenesteproduksjon. Moderne teknologi og annen kunnskap gjør potensialet for slike effektiviseringsgevinster større over tid. Det foregår derfor et betydelig omstillings- og effektiviseringsarbeid for å frigjøre ressurser for å kunne gi innbyggerne flere og bedre tjenester. Det er imidlertid vanskelig å måle forbedringene. Produksjon er generelt vanskelig å tallfeste i offentlig sektor og effektivitet enda vanskeligere. Det har blant annet sammenheng med at det for de fleste offentlige tjenester ikke er noe marked hvor kjøpere indikerer hvor mye de verdsetter produktene gjennom den prisen de er villige til å betale.

Formålet med de analysene som presenteres i dette kapitlet er å få mer kunnskap om effektiviteten og effektivitetsutviklingen for de kommunale tjenestene.²⁹ Kapitlet er i hovedsak

²⁹ Analysene er utført av Senter for økonomisk forskning (SØF) ved NTNU Samfunnsforskning AS og ble først oppsummert i utvalgets rapport fra november 2010. Utvalget har i senere rapporter publisert oppdaterte og utvidede analyser.

basert på data for 2021 og 2022, men gir også informasjon om effektivitetsutviklingen for 2008–2022.

For kommunene blir resultatene først interessante når det blir presentert tall for hver enkelt kommune. Kommunene kan se hvordan de ligger an i forhold til sammenlignbare kommuner, og kommunene kan bruke resultatene som et utgangspunkt i sitt eget effektiviseringsarbeid og vurdering av egne tjenester. Tall for enkeltkommuner vises i vedlegg 15 og legges ut på Kommunal- og distriktsdepartementets nettsider på www.regjeringen.no/kommunedata.

9.2 DEA-metoden

DEA-analyse (Data Envelopment Analysis) er den mest utbredte analyseteknikken i studier av offentlig sektors effektivitet. Beste observerte praksis identifiseres og de andre enhetene måles mot denne. Metoden beregner relativ effektivitet mellom enheter hvor produksjonsprosessen inkluderer flere innsatsfaktorer og flere produkter, og hvor det er vanskelig å fordele innsatsfaktorbruken mellom de ulike produktene.

Måler beste observerte praksis

Enhetenes effektivitet vurderes mot hverandre ved at enhetene med høyest målt effektivitet (beste observerte praksis) utgjør et referansesett som de andre enhetene måles mot. Effektivitetsscorene ligger mellom 0 og 1, og en verdi på 1 betyr at enheten representerer beste observerte praksis.³⁰ Metoden gir ikke informasjon om hvor produktive de mest effektive enhetene er i en større kontekst, men indikerer noe om effektiviseringspotensialet til de øvrige enhetene.

Tar hensyn til stordriftsfordeler og smådriftsulemper

I analyser av kommunesektoren er det av stor betydning om det tas hensyn til stordriftsfordeler og smådriftsulemper. I DEA-analysen er dette et spørsmål om det skal antas kontant eller variabelt skalautbytte. Kommunene er av svært ulik størrelse, og små kommuner kan oppleve skalaulemper i tjenesteproduksjonen. I inntektssystemet for kommunene legges det for eksempel til grunn at små kommuner har skalaulemper innen administrasjon, grunnskole, primærhelsetjeneste og pleie og omsorg. Det antas derfor variabelt skalautbytte i samtlige sektorer i dette kapitlet.

Begrensninger og svakheter

Som alle andre metoder har DEA-metoden begrensninger og svakheter. For det første vil datakvaliteten begrense kvaliteten på analysene. Metoden er spesielt følsom for målefeil knyttet til ekstreme observasjoner. Betrakt for eksempel en kommune som kommer ut som effektiv (observert beste praksis), men hvor innsatsfaktorbruken er undervurdert på grunn av målefeil. Det største problemet er ikke at effektiviteten i denne kommunen overvurderes, men at beregnet effektivitet i andre kommuner undervurderes fordi referansefronten feilaktig flyttes utover.

For det andre er det i flere sektorer krevende å finne gode indikatorer som er anvendelige og reflekterer effektene av tjenestene på brukerne og/eller kvaliteten i tjenestene. Innen grunnskole er det gode produktmål som tar utgangspunkt i reelle resultater av undervisningen slik som skolebidrag og læringsmiljø. Dermed sier analysen noe om effekten

³⁰ I analysene beregnes såkalte bootstrapped effektivitetsscorer, noe som i praksis innebærer at ingen kommuner vil ha en effektivitetsscore på 1.

tjenestetilbudet har på brukerne. I barnehage og pleie og omsorg finnes det foreløpig ikke tilsvarende data.

Analyse basert på data for 2021 og 2022

Analyseopplegget innebærer at det først utføres sektorvise DEA-analyser basert på data for 2021 og 2022 innenfor de tre sektorene barnehage, grunnskole og pleie og omsorg. Det beregnes en felles referansefront for de to årene, det vil si at fronten inneholder observasjoner fra begge år. Hver enkelt kommune vil da få beregnet en effektivitetsscore for hvert av de to årene. Videre kan det med utgangspunkt i de sektorvise effektivitetsscorene beregnes en indikator for samlet effektivitet for den enkelte kommune. Indikatoren for samlet effektivitet vil være et veid gjennomsnitt av de sektorvise effektivitetsscorene med sektorenes budsjettandeler som vektorer. Siden effektivitetsscorene er beregnet i forhold til samme referansefront, vil endringen i effektivitetsscore gi uttrykk for kommunens endring i beregnet effektivitet fra ett år til det neste.

Tabell 9.1 Innsatsfaktorer og produkter i de sektorvise DEA-analysene

Sektor	Innsatsfaktorer	Produkter
Barnehage	Korrigerte brutto driftsutgifter (faste priser) fratrukket arbeidsgiveravgift og avskrivninger	Oppholdstimer 0-2 år i kommunale barnehager Oppholdstimer 3-5 år i kommunale barnehager
Grunnskole	Korrigerte brutto driftsutgifter fratrukket arbeidsgiveravgift og avskrivninger (Utgiftene er i faste priser og korrigert for bosettingsmønster ved bruk av delkostnadsnøkkelen i inntektssystemet)	Skolebidrag småskoletrinnet Skolebidrag mellomtrinnet Grunnskolepoeng (korrigert for sosioøkonomiske variabler) Læringsmiljø (Alle produkter er multiplisert med elevtall i kommunale grunnskoler)
Pleie og omsorg	Brutto driftsutgifter fratrukket arbeidsgiveravgift og avskrivninger (Utgiftene er i faste priser og korrigert for bosettingsmønster ved bruk av delkostnadsnøkkelen i inntektssystemet)	Liggedøgn i institusjoner Institusjonsbeboere med omfattende bistandsbehov Enerom i institusjon Timer til hjemmesykepleie Timer til praktisk bistand

Kilde: Senter for økonomisk forskning

Tabell 9.1 gir en oversikt over innsatsfaktorer og produkter for sektorene som inngår i analysen. Produktmålene i barnehage og grunnskole omfatter kun barn i kommunale barnehager og elever i kommunale grunnskoler. Av den grunn benyttes et utgiftsbegrep (korrigerte brutto driftsutgifter) som bare omfatter kommunale virksomheter. Produksjonsindikatorene i pleie og omsorg omfatter all virksomhet finansiert av kommunen, og det er derfor ikke gjort tilsvarende korrigerings der. Alle utgifter er i faste 2022-priser omregnet med den kommunale deflatoren. I tillegg er utgiftene i grunnskole og pleie og omsorg korrigert for bosettingsmønster ved bruk av delkostnadsnøkklene i inntektssystemet.³¹

I barnehage måles produksjonen ved avtalte oppholdstimer. For å hensynta at de yngre barna er mer ressurskrevende enn de eldre skilles det mellom barn 0–2 år og 3–5 år.

I grunnskolen benyttes skolebidrag, publisert av Utdanningsdirektoratet, som indikator for læringsutbytte på småskole- og mellomtrinnet. Skolebidrag på småskoletrinnet er basert på nasjonale prøver i 5. trinn, mens skolebidrag på mellomtrinnet er basert på nasjonale prøver i

³¹ Se vedlegg 15 for forklaring.

8. trinn. Elevenes resultater er blant annet korrigert for foreldrenes utdanning, innvandrerbakgrunn og husholdningsinntekt. For resultatene fra nasjonale prøver i 8. trinn er det i tillegg kontrollert for resultatene på nasjonale prøver i 5. trinn.

Koronapandemien medførte at eksamener i grunnskolen ble avlyst våren 2020, våren 2021 og våren 2022. Utdanningsdirektoratet har derfor ikke publisert skolebidragsindikatorer for ungdomstrinnet som er basert på eksamenskarakterer. I stedet har SØF valgt å benytte grunnskolepoeng korrigert for sosioøkonomiske variabler. Som omtalt i kapittel 4, var det en markant økning i grunnskolepoeng under pandemien. Økningen skyldes bedre standpunktkarakterer og avlyste eksamener. Avlyste eksamener trekker i retning av økte grunnskolepoeng fordi standpunktkarakterer har en tendens til å være bedre enn eksamenskarakterer.

I grunnskolen inngår også læringsmiljø som produktindikator. Indikatoren er basert på elevundersøkelsen og fanger opp trivsel, elevdemokrati og medvirkning.

I pleie og omsorg måles produksjonen i hjemmetjenesten ved timer praktisk bistand og hjemmesykepleie og i institusjonsomsorgen ved liggedøgn, enerom og beboere med omfattende bistandsbehov.

9.3 Resultater

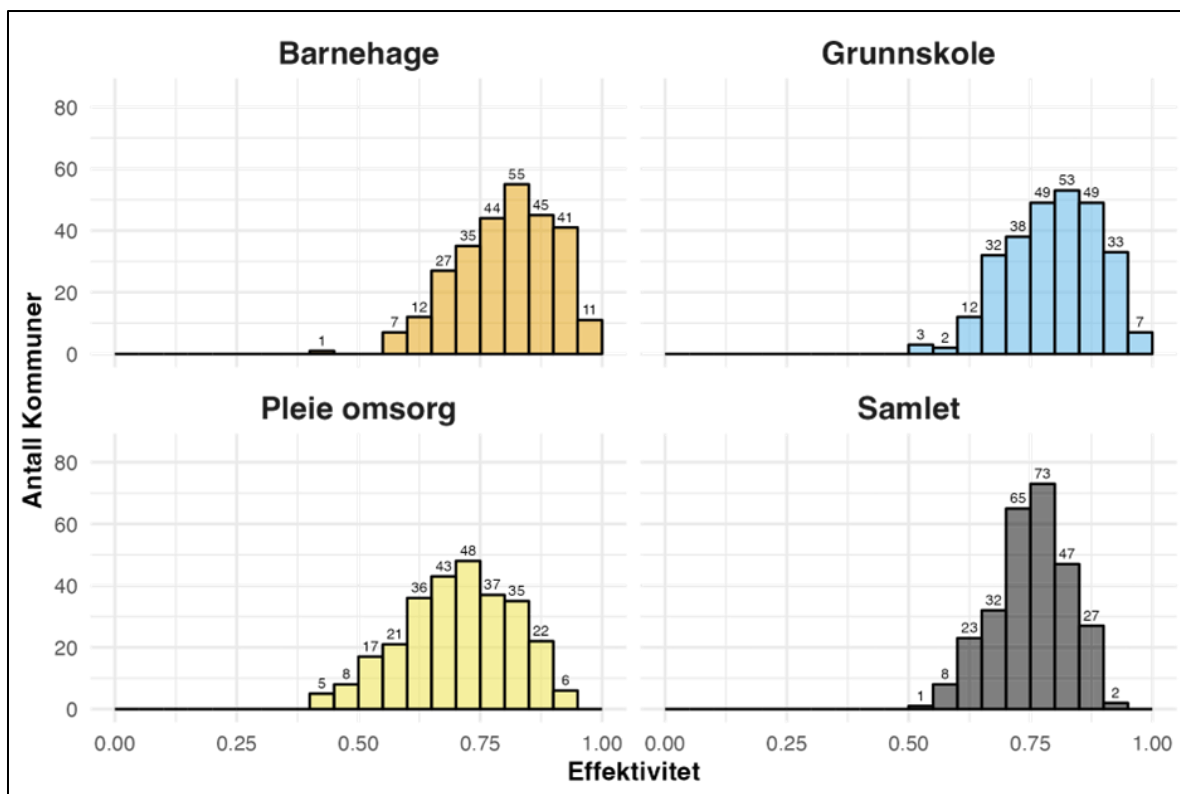
Resultatene fra DEA-analysene av de tre sektorene barnehage, grunnskole og pleie og omsorg og samlet effektivitet er vist i tabell 9.2. Det veide gjennomsnittet for samlet effektivitet er 0,76 både i 2021 og 2022. Det kan tolkes som at ressursbruken kan reduseres med rundt 24 prosent uten at målt produksjon reduseres. I barnehagene var det en økning i beregnet effektivitet fra 2021 til 2022, mens det i grunnskole og pleie og omsorg var en effektivitetsreduksjon. Det gis en nærmere beskrivelse av utviklingen over tid i kapittel 9.4.

Tabell 9.2 Deskriptiv statistikk for samlet effektivitet og de underliggende DEA-analyser

Sektor	År	Antall komm.	Uveid snitt	Veid Snitt	Min	1. kvartil	3. kvartil	Max
Barnehage	2021	278	0,778	0,821	0,462	0,720	0,859	0,989
	2022	278	0,802	0,838	0,411	0,735	0,885	0,988
Grunnskole	2021	278	0,792	0,851	0,516	0,735	0,869	0,977
	2022	278	0,797	0,849	0,530	0,734	0,866	0,976
Pleie og omsorg	2021	278	0,714	0,777	0,234	0,640	0,814	0,945
	2022	278	0,704	0,770	0,404	0,622	0,791	0,936
Samlet	2021	278	0,752	0,809	0,476	0,708	0,807	0,932
	2022	278	0,753	0,808	0,549	0,708	0,805	0,917

Merknad: Samlet effektivitet er et veid gjennomsnitt av effektivitetsscorene for barnehage, grunnskole og pleie og omsorg med gjennomsnittlige budsjettandeler for 2022 som vektor. Beregningene omfatter de 278 kommunene som har rapportert tilstrekkelig med data til å få beregnet effektivitet i de tre sektorene for begge år.

Kilde: Senter for økonomisk forskning

Figur 9.1 Frekvensfordeling for samlet effektivitet og de underliggende DEA-analysene, 2022

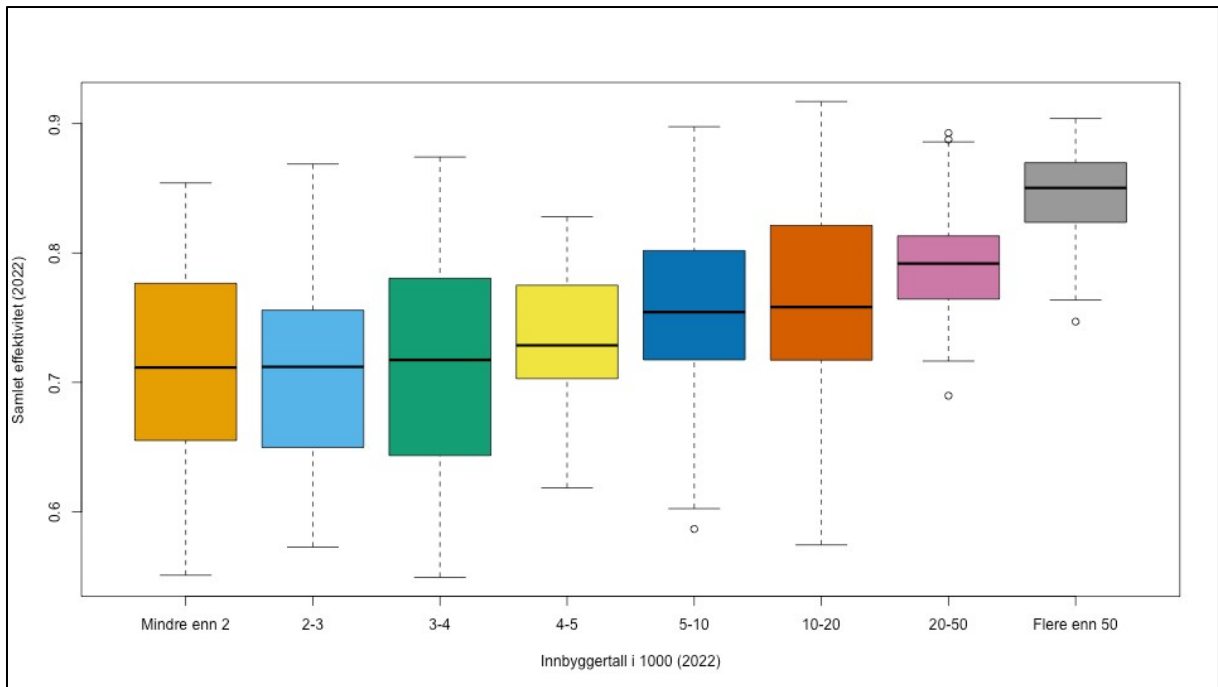
Kilde: Senter for økonomisk forskning

Figur 9.1 viser fordelingene av effektivitetsscorene for enkeltsektorene og samlet effektivitet. Det framgår at variasjonen er minst i barnehage og grunnskole og størst i pleie og omsorg. Videre er variasjonen mellom kommunene betydelig mindre for samlet effektivitet enn for de sektorvise effektivitetsscorene. Lavere variasjon i samlet effektivitet er et uttrykk for at det er få kommuner som er “dårlige i alt” og få kommuner som er “gode i alt”.

9.4 Samlet effektivitet etter innbyggertall og korrigeret inntekt

Figur 9.2 viser et boxplot samlet effektivitet for kommunene gruppert etter antall innbyggere. Figuren viser at median effektivitet, representert ved den tykke sorte linjen, er nokså stabil for kommuner med under 4000 innbyggere. Deretter øker effektiviteten med økende innbyggertall. Dette er ikke uttrykk for stordriftsfordeler siden det antas variabelt skalautbytte i de underliggende DEA-analysene. Tolkningen er snarere at det er mindre variasjon i effektivitet blant de største kommunene enn i de små. For eksempel kan varierende kapasitetsutnyttelse som følge av endringer i barnehage- eller skolekullene være viktigere i små kommuner enn i store. Spredningen i samlet effektivitet er minst i kommuner med over 20 000 innbyggere.

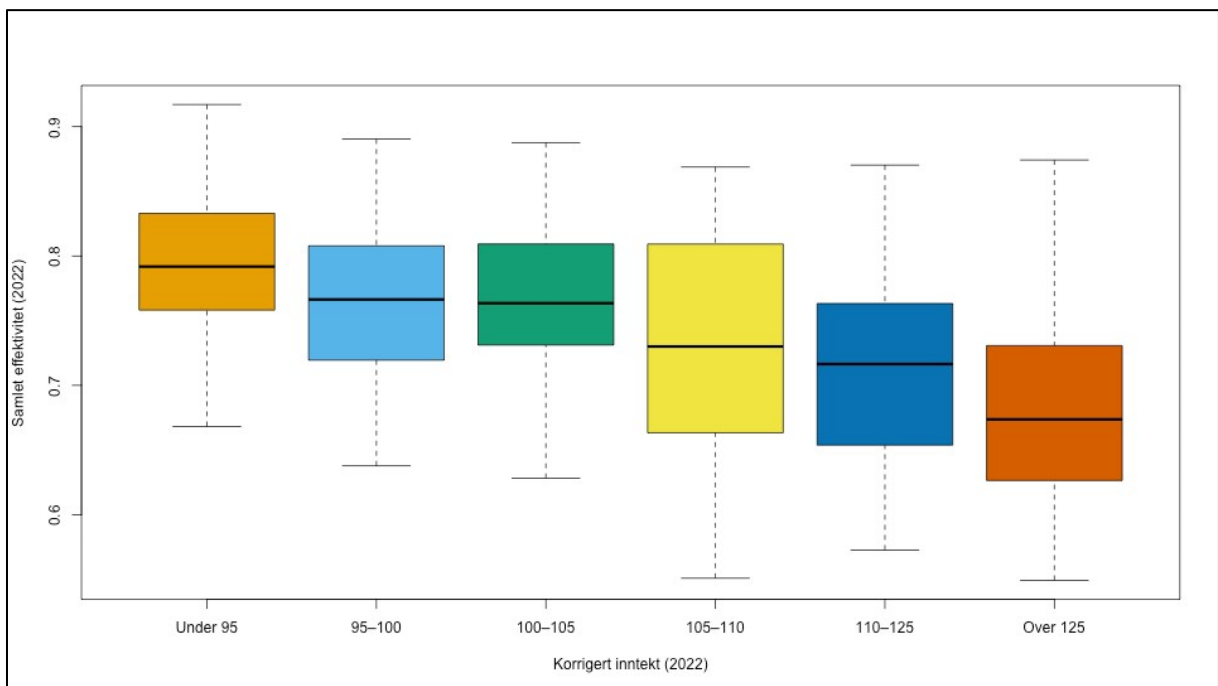
Figur 9.3 viser et boxplot for samlet effektivitet for kommunene gruppert etter inntektsnivå. Det inntektsbegrepet som benyttes er utvidede korrigerede frie inntekter per innbygger (KFI-U) som omfatter rammetilskudd, skatt på inntekt og formue, naturressursskatt, eiendomsskatt, konsesjonskraft- og hjemfallsinntekter, inntekter fra Havbruksfondet og fordelene av differensiert arbeidsgiveravgift. Det vises til kapittel 7 for en nærmere beskrivelse av dette inntektsbegrepet. Dersom dette inntektsbegrepet legges til grunn, er kommuner med lavt

Figur 9.2 Boxplot for samlet effektivitet, kommunene gruppert etter antall innbyggere, 2022

Kilde: Senter for økonomisk forskning

inntektsnivå gjennomgående mer effektive enn kommuner med høyt inntektsnivå. Det er flere mulige forklaringer på denne sammenhengen. En forklaring kan være at kommuner med lavt inntektsnivå tvinges til å være mer effektive for at innbyggerne skal få et rimelig godt tjenestetilbud. En annen forklaring er at kommuner med høyt inntektsnivå kan prioritere høy kvalitet som i liten grad fanges opp av produktindikatorene.

Figur 9.3 Boxplot for samlet effektivitet, kommunene gruppert etter inntektsnivå (KFI-U), 2022

Kilde: Senter for økonomisk forskning

En del små kommuner har svært høye inntekter målt ved KFI-U. Kommer de ut som lite effektive fordi de er små eller de fordi de har høye inntekter? Dette kan undersøkes ved å utføre en regresjonsanalyse med både innbyggere og inntektsnivå som forklaringsvariabler. Både innbyggertall og inntekt kommer da ut som statistisk utsagnskraftige. De kvantitative effektene reduseres imidlertid noe sammenliknet med effektene i separate analyser med henholdsvis antall innbyggere og inntektsnivå som forklaringsvariabler, men forskjellene er ikke store.

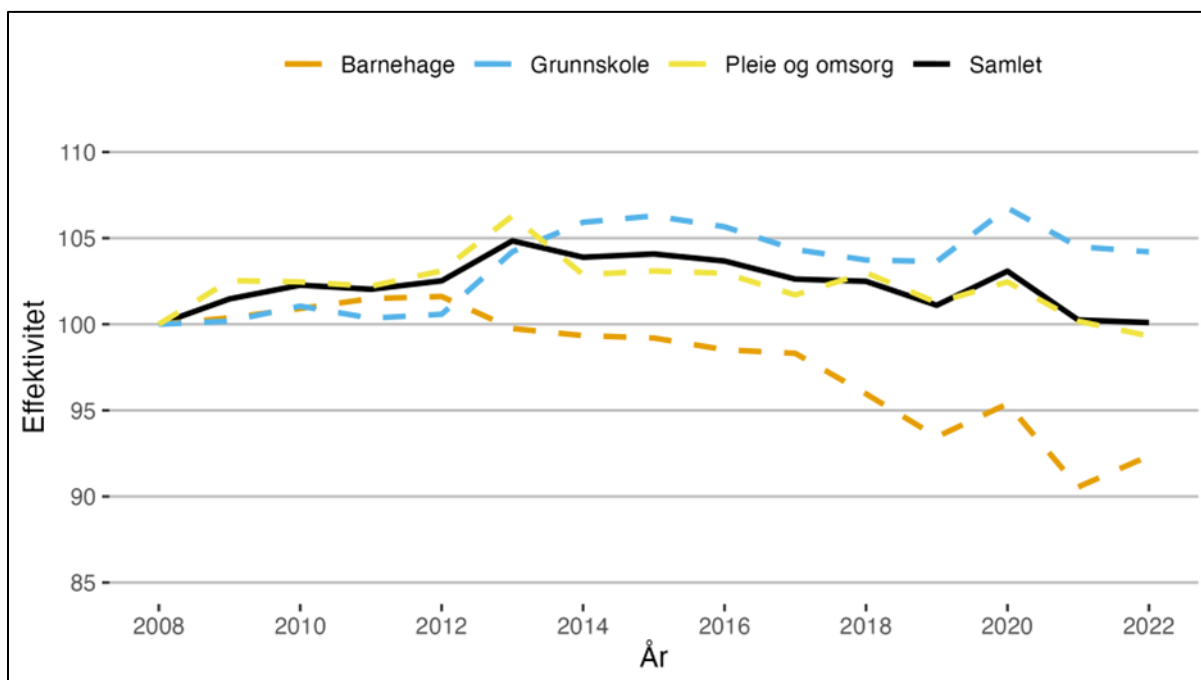
9.5 Endring i effektivitet over tid

Figur 9.4 viser utviklingen i beregnet effektivitet i perioden 2008–2022. Fra 2021 til 2022 var samlet effektivitet stabil, men det var ulik utvikling i de tre sektorene. I barnehage økte beregnet effektivitet med 1,8 prosentpoeng. I grunnskolen var det en liten nedgang (0,3 prosentpoeng). I pleie og omsorg ble beregnet effektivitet redusert med 0,8 prosentpoeng.

I årene 2008–2013 var det en økning i samlet effektivitet. Økningen kan ha sammenheng med flere forhold. Én mulig forklaring er at inntektsveksten var relativt lav i denne perioden og at mange kommuner samtidig iverksatte tiltak for å øke effektiviteten. På den andre siden kan utviklingen ha sammenheng med at (uobservert) kvaliteten i tjenestene ble redusert når inntektsveksten var lav.

Fra 2015 til 2019 gikk beregnet effektivitet ned i alle sektorer. For barnehage og grunnskole skyldes dette trolig innføring av bemanningsnormer for å øke kvaliteten i barnehage og å øke elevenes læringsutbytte i grunnskolen.

Utviklingen i årene 2020–2022 har sammenheng med spesielle forhold knyttet til koronapandemien, og den målte effektivitetsutviklingen sier lite om den underliggende utviklingen.

Figur 9.4 Beregnet effektivitet 2008–2022, 2008=100

Kilde: Senter for økonomisk forskning

9.6 Andre tilnærminger

SØFs effektivitetsanalyse er et utgangspunkt for en diskusjon om effektivitet i kommunene. For den enkelte kommune er det imidlertid nødvendig å supplere med andre tilnærminger og egne vurderinger for å få en god forståelse av effektiviteten i produksjonen av egne tjenester. Det er blant annet pekt på at kvaliteten i enkelte av tjenestene i begrenset grad inngår i analysene. Dette bør tas med i betraktning når resultatene for den enkelte kommune skal vurderes.

Data for produkter og innsatsfaktorer i SØFs DEA-analyser er hentet fra KOSTRA, GSI, elevundersøkelsen og skolebidragsindikatorer som alle er offentlig tilgjengelig. Effektivitetsscorene som kommer ut av DEA-analysen er basert på en sammenvekting av produkter og innsatsfaktorer. Vektene varierer mellom kommuner, noe som kan gjøre metoden vanskelig å forstå. Styrken til DEA-analysen er at den er basert på en metode som er spesielt utviklet for å analysere effektivitetsforskjeller mellom kommuner og effektivitetsutvikling over tid.

En enklere tilnærming er systematisk sammenlikning mellom kommuner, såkalt benchmarking. Benchmarking tar utgangspunkt i nøkkeltall for den enkelte kommune og sammenlikner med tilsvarende nøkkeltall i andre kommuner, enten fra KOSTRA eller andre datakilder. Eksempler på nøkkeltall fra kan være utgift per innbygger i administrasjon, utgift per elev i grunnskolen, utgift per time i hjemmebasert omsorg, utgift per institusjonsplass, utgift per undersøkelse/tiltak i barnevernet eller utgift per kilometer kommunal veg. Ved å benchmarke mot sammenliknbare kommuner i forhold til innbyggertall, bosettingsmønster eller KOSTRA-grupper kan det under en del forutsetninger gjøres en beregning av effektiviseringspotensialet i den aktuelle kommunen. Sammenliknet med DEA-analyse har benchmarking to ulemper. For det første kan den ikke håndtere tilfeller hvor det produseres flere produkter og hvor det er umulig å fordele utgiftene mellom produkter. For det andre kontrolleres det ikke eksplisitt for skalaulemper. Ved å sammenlikne med andre kommuner med omtrent samme innbyggertall, er det imidlertid til en viss grad mulig å kontrollere for skalaulemper.

Ved bruk av sammenliknbare data (benchmarking) og åpenhet om resultatene kan det skapes en bevissthet om hvem som oppnår best resultater og hvor mye ressurser som anvendes. Produktivitetskommissjonen (NOU 2015: 1 og NOU 2016: 3) pekte på at økt offentlighet og oppmerksomhet om resultatindikatorer og ressursbruk kan fungere som insentiv til forbedringsarbeid. Statistisk sentralbyrå publiserer informasjon om økonomien og tjenestene både på kommune-, fylkes- og nasjonalt nivå (KOSTRA). Agenda Kaupang har siden 2021 beregnet en effektivitetsindeks hvor kommunene rangeres etter bredt sett av indikatorer for kostnader og tjenestetilbud. Flere nettsider beskriver tjenestene i kommunene. For eksempel har KS og Kommuneforlagets bedrekommune.no vist resultater fra brukerundersøkelser som er gjort i enkelte kommuner. Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ) sin siste innbyggerundersøkelse fra 2021 gir økt innsikt i brukernes oppfatninger av tjenester innen ulike områder og myndighetsorganer.

Kommunal- og distriktsdepartementets nettportal kommunedata.no har også nyttig informasjon om landets kommuner samlet på ett sted, med blant annet historiske befolkningstall og befolkningsframskrivninger, anslag på framtidig tjeneste- og arbeidskraftbehov og analyser av produktivitet og effektivitet i den enkelte kommune. På kommunedata.no ligger også produksjonsindeksen for de enkelte kommunene. Indeksen er beregnet av SØF på oppdrag fra TBU, og er ment å si noe om omfang og kvalitet på tjenestetilbudet som blir gitt til innbyggerne innenfor nasjonale velferdstjenester. Indeksen

kan være et nyttig supplement til mer detaljerte studier av tjenesteproduksjonen i enkeltsektorer. Det må understrekes at produksjonsindeksene i seg selv ikke sier noe om hvor effektiv den enkelte kommune er uten at de relateres til bruk av ressurser. KS har utviklet en produksjonsindeks for de største kommunene i landet, og ved å relatere utviklingen i produksjon til utvikling i ressursbruk benyttes den til å analysere effektivitetsutviklingen. Produksjonsindekser tar heller ikke hensyn til mulige skalaulemper. Men på samme måte som benchmarking, er det til en viss grad mulig å kontrollere for skalaulemper ved å sammenlikne effektivitetsnivået med andre kommuner med omtrent samme innbyggertall.

10 Befolkningsutvikling og kommunesektorens utgifter

Behovet for mange av tjenestene kommunesektoren har ansvaret for, som barnehager, skoler og helse- og omsorg, henger tett sammen med befolkningens størrelse og sammensetning. Kommunesektorens merutgifter som følge av den demografiske utviklingen forteller hva det vil koste å opprettholde tjenestetilbudet. Det påvirker sektorens handlingsrom innenfor de økonomiske rammene staten setter.

Usikkerheten knyttet til antall bosatte flyktninger fra Ukraina er stor, og utviklingen tilsier at merutgiftene til demografi i 2024 og 2025 kan bli vesentlig høyere enn beregninger basert på hovedalternativet i SSBs befolkningsframskrivninger fra juli 2022. Til 1. konsultasjonsmøte om Statsbudsjettet 2024 i mars 2023 anslo TBU merutgifter til demografi i 2024 til 4,6 mrd. 2023-kroner, hvorav 3,8 mrd. kroner må dekkes av de frie inntektene. Utvalget la da til grunn en netto innvandring på 20 000 personer utover framskrivingene i middelalternativet fra SSBs befolkningsframskrivninger fra juli 2022, dvs. om lag 30 000 i netto innvandring fra Ukraina. Basert på ny informasjonen om bosetting av flyktninger gjennom 2023 opprettholdt utvalget sitt anslag i juni. Utvalget har ikke ny informasjon som tilsier at anslaget vil avvike vesentlig fra faktisk utvikling, men understreker at usikkerheten knyttet til anslagene er større enn normalt.

Av den samlede merutgiften på om lag 4,6 mrd. kroner er 3,7 mrd. kroner knyttet til kommunene og 1,0 mrd. kroner knyttet til fylkeskommunene. Merutgiftene i kommunene kan hovedsakelig henføres til de eldre aldersgruppene inntil 90 år, men motvirkes i noen grad av færre barn i barnehagealder. Fylkeskommunenes merutgifter må ses i sammenheng med flere unge i alderen 16-18 år i videregående skole. I dette kapitlet viser vi hvordan merutgiftene fordeler seg på tjenestesektorer. Blant flyktninger fra Ukraina er mange unge, og denne innvandringen bidrar dermed til å dempe andelen eldre i befolkningen.

Det gis også en oversikt over utviklingen i merutgiftene fra 2006 til 2023, både utvalgets anslag og resultat av etterberegningene.

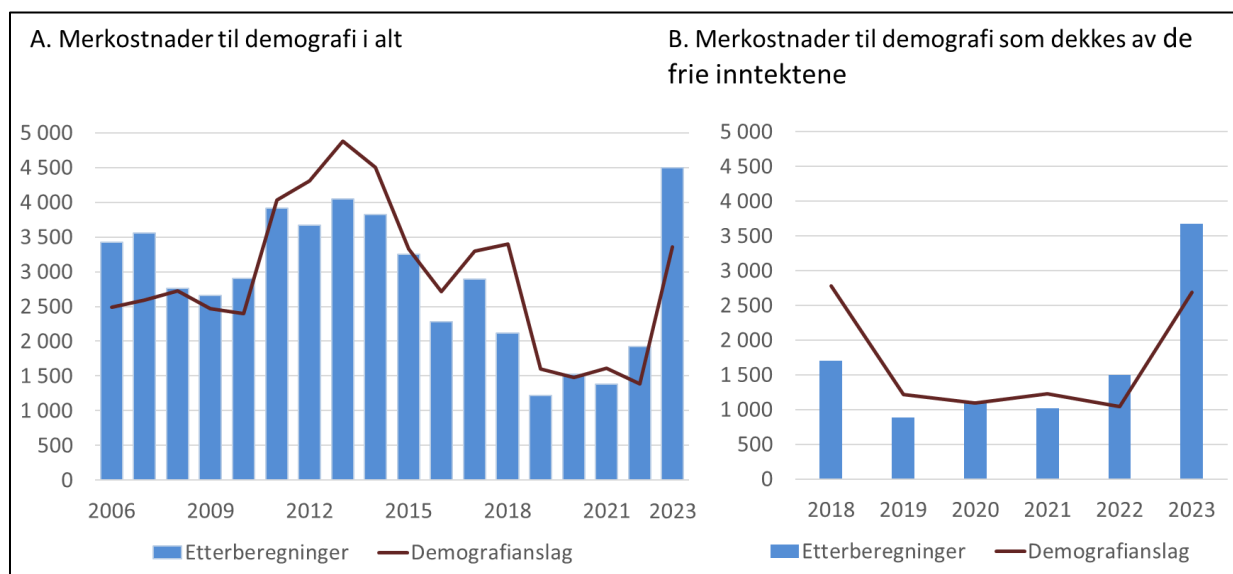
Utvalget vil i mars 2024 gi en beregning av merutgifter til demografi i 2025. Utvalget gir i dette kapitlet en første indikasjon på merutgifter i 2025. Det er her benyttet samme beregningsgrunnlag som for 2024, middelalternativet i Statistisk sentralbyrås befolkningsframskrivninger, og en forutsetning om at vil komme om lag 20 000 flyktninger fra Ukraina som lagt til grunn i Statsbudsjettet for 2024 utover dette. Aldersfordelingen for flyktninger er oppdatert. Under disse forutsetningene vil merutgiftene som følger av demografi kunne bli om lag 4,4 mrd. 2023-kroner hvorav om lag 3,6 mrd. kroner må dekkes av de frie inntektene.

Utvalget har også gjort framskrivninger av årlige endringer i kommunesektorens utgiftsbehov som følge av endringer i befolkningen lenger frem i tid for å gi en grov indikasjon på hva demografiendringer innebærer. Merkostnadene til eldre vil øke i betydning framover.

10.1 TBUs anslag for merutgifter til demografi 2006–2023

De anslåtte merutgiftene knyttet til demografiske endringer er et uttrykk for hva det vil koste kommunesektoren å opprettholde tjenestetilbudet til den enkelte innbygger. Det legges til grunn konstante reelle gjennomsnittskostnader per innbygger i de ulike aldersgruppene, det vil si uendret standard og uendret produktivitet i tjenesteproduksjonen. Det tas ikke hensyn til

regionale forskjeller i kostnadsstruktur, standarder og dekningsgrader. Videre legges det til grunn konstante dekningsgrader for de ulike tjenestene, slik at eventuelle trendmessige endringer i underliggende behov framover ikke hensyntas. Aldersgruppene er grove, slik at kostnadene knyttet til en 50-åring er de samme som til en 66-åring, mens kostnadene til en 90-åring er nær det dobbelte av en 89-åring. Fra og med framskrivingene av merutgifter til demografi i 2024 tar utvalget hensyn til at utgiftene til pleie- og omsorg vil kunne øke med alderen også innenfor aldersgruppen for gruppene 67–79 år, 80–89 år og 90 år og over. Innenfor disse aldersgruppene er det lagt til grunn at utgiftene til pleie og omsorg per innbygger i årskullet, øker lineært³². Det er ingen oppdeling knyttet til kjønn eller etter innvandrere-/landbakgrunn.³³

Figur 10.1 Beregnede merkostnader for kommunesektoren som følge av befolkningsendringene fra 1.1 året før budsjettåret til 1.1. i budsjettåret. Demografianslaget er basert på SSBs befolkningsframskrivinger og etterberegninger er basert på de faktiske endringene i befolkningen i samme tidsperiode. Mill. 2023-kroner

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Beregningene tar normalt utgangspunkt i beregnet utgiftsnivå fordelt på ulike aldersgrupper fra året før det året ("budsjettåret") en beregner merkostnadene for. De anslåtte utgiftene per person i hver aldersgruppe multipliseres så med tall for endringen i antall personer i de ulike aldersgruppene for å komme fram til beregnet mer- eller mindreutgift. De demografiske endringene som legges til grunn for anslagene for det enkelte budsjettår, er endringene fra 1. januar året før til 1. januar i budsjettåret.

I figur 10.1 er utvalgets anslag utarbeidet året før budsjettåret vist med den røde linjen. Dette anslaget er lagt til grunn i forslagene til statsbudsjett for hvordan befolkningsutviklingen isolert sett påvirker kommunesektorens utgifter. Anslagene utarbeides normalt på våren før budsjettforslaget presenteres, altså året før budsjettåret. Anslagene baseres på Statistisk sentralbyrås siste framskrivinger av befolkningsutviklingen, men tok for 2020 og 2022 hensyn

³² Se vedlegg 1 til demografinotat, avsnitt 6.2 i TBUs vårrapport, juni 2023. Gjelder ikke for årene vist i figur 10.1.

³³ Det er den samme metodikken det tas utgangspunkt i når utvalget i kapittel 3 anslår den historiske utviklingen i kommunesektorens inntekter justert for endring i antall innbyggere og alderssammensetning.

til ny informasjon om den demografiske utviklingen jf. utvalgets vårrapport fra 2019 som beskriver beregningene i mer detalj^{34,35}

Ett år senere, dvs. på våren i budsjettåret, er det klart hvordan befolkningsutviklingen gjennom året før budsjettåret faktisk ble. Det benyttes imidlertid ikke ny informasjon om kostnadene, slik at forskjellene mellom demografianslag og etterberegninger bare skyldes at befolkningsutviklingen ble forskjellig fra framskrivningen.

På bakgrunn av dette gjør utvalget nye beregninger. De blå søylene i figur 10.1 viser resultatet av disse beregningene. Figur 10.1A viser beregninger av merutgifter i alt. De senere årene har utvalget også beregnet merutgifter som dekkes av de frie inntektene. Dette vises i figur 10.1B.

Utvalget undervurderte demografikostnadene i budsjettene for 2022 og 2023

Som det framgår av figur 10.1A, innebar utvalgets endelige tall for kommunesektorens merkostnader som følge av befolkningsutviklingen betydelig oppjusteringer for både 2006 og 2007. Det må særlig ses i sammenheng med at nettoinnvandringen ble klart høyere enn forventet i disse årene, jf. også vedlegg 19. Utslaget ble dempet av at befolkningsveksten i hovedsak kom i aldersgruppen 19–66 år, hvor beregnet utgift per innbygger for kommunesektoren er lav.

For de fleste av årene 2012–2021 ble merkostnadene for kommunesektoren lavere enn ventet. Det skyldtes først og fremst færre fødsler enn forventet i framskrivningene, men også en nedgang i nettoinnvandringen. Færre fødsler slår hurtig inn i kommuneøkonomien i form av lavere utgifter til blant annet barnehager. Avviket var særlig stort i 2018. For 2020 og 2021 traff TBUs anslag godt.

For 2022 undervurderte utvalget merutgiftene til demografi. Anslaget var på 1,4 mrd. 2021-kroner, mens etterberegningene viste at merutgiftene ble 1,9 mrd. kroner. Særlig bidro flere 0-1 åringer til større merutgifter enn anslått våren 2021. Også for 2023 undervurderte utvalget merutgiftene til demografi. I 2023 var anslaget 3,4 mrd. 2023-kroner, mens etterberegningene viste merutgifter på 4,5 mrd. kroner. Merkostnadene ble særlig større enn anslått for aldersgruppene fra 2 til inntil 18 år, noe som må ses i sammenheng med at innvandringen fra Ukraina ble større enn lagt til grunn i middelalternativet i SSBs befolkningsframskrivinger fra juli 2022.

Samlet for årene 2006–2023 overvurderte utvalget merkostnadene knyttet til demografiske endringer med 0,7 mrd. 2023-kroner. Tilsvarende tall for de siste fem årene er en undervurdering på 1,1 mrd. kroner.

For perioden 2018 til 2023 viser anslag og etterberegninger for merutgifter til demografi som dekkes av de frie inntektene samme mønster som beregningene for demografiutgifter i alt i samme periode, se figur 10.1B.

10.2 TBUs anslag for merutgifter til demografi i 2024

Til 1. konsultasjonsmøte om Statsbudsjettet 2024 i mars 2023 anslo utvalget merutgifter til demografi i 2024 til 4,6 mrd. 2023-kroner, hvorav 3,8 mrd. kroner må dekkes av de frie inntektene. Basert på ny informasjonen om bosetting av flyktninger opprettholdt utvalget sitt

³⁴ Dette må ses i sammenheng med at Statistisk sentralbyrå kun publiserer nye befolkningsframskrivinger annethvert år.

³⁵ For 2024 er det i tillegg justert for forventet bosetting av flyktninger fra Ukraina. Beregningene for 2024 er ikke vist i figuren, da vi ikke kjenner demografiutviklingen gjennom 2023.

anslag i juni. Utvalget har ikke ny informasjon som tilsier at anslaget vil avvike vesentlig fra faktisk utvikling, men understreker at usikkerheten knyttet til anslagene er større enn normalt.

Utvalget ville normalt lagt til grunn Statistisk sentralbyrås middelalternativ for fruktbarhet, levealder og innvandring (MMM) fra juli 2022 ved beregning av merutgifter i 2024. Utvalget pekte på at det denne gangen er grunn til å tro at innvandringen gjennom 2023 - som følge av krigen i Ukraina - blir vesentlig større enn lagt til grunn i SSBs beregninger. Med utgangspunkt i UDIs scenarier per 7. februar, som antydte et bosettingsbehov på 30 140 flyktninger fra Ukraina, mens SSB la til grunn 10 000 personer, la utvalget i sitt hovedalternativ i mars 2023 til grunn at netto innvandring ville bli 20 140 høyere enn lagt til grunn i middelalternativet til SSB.

Disse anslagene ble ikke endret da utvalget gjorde oppdaterte vurderinger i juni 2023, og er heller ikke endret i denne rapporten. Detaljer fra disse beregningene er gjengitt i tabell 10.1. Merutgiftene kan hovedsakelig henføres til de eldre aldersgruppene.

I tillegg til utvalgets hovedalternativ foretok utvalget beregninger for et lavalternativ basert på alternativ MMM i SSBs framskrivinger fra juli 2022 og et høyalternativ med 30 000 bosatte utover MMM alternativet i SSBs framskrivinger. Med utvalgets lav- og høyalternativ ble merutgiftene hhv. 2,8 mrd. og 5,5 mrd. kroner, noe som understreker at det er betydelig usikkerhet knyttet til anslagene.

Tabell 10.1 Kommunesektorens brutto driftsutgifter som følge av demografiske endringer fra 2023 til 2024. Utvalgets hovedalternativ.¹

				Utvalgets hovedalternativ: 20 140 bosatte utover alternativ MMM i SSBs framskrivinger fra juli 2022	
	Kostnadsnøkkel	Samlede utg. (mrd. 2023-kr) ¹	Utgift per innb. (2023-kroner)	Anslått endring i folketall 2023-2024	Mer-/mindreutgift (mill. 2023-kr)
0-1 år	0,023	10,9	99 630	-4 278	-426
2-5 år	0,136	63,7	280 420	977	274
6-15 år	0,269	126,2	195 653	-192	-37
16-18 år	0,116	54,2	277 629	3 041	844
19-20 år	0,010	4,9	38 049	2 851	108
21-22 år	0,011	4,9	37 082	-2 843	-105
23-29 år	0,029	13,4	26 446	2 976	79
30-49 år	0,100	46,8	31 613	14 373	454
50-66 år	0,074	34,7	29 575	12 133	359
67-79 år ²	0,093	43,5	67 337	14 236	1 134
80-89 år ²	0,095	44,5	222 009	10 592	2 073
90 år og over	0,045	21,2	461 851	-313	-130
Samlet	1,000	468,9	85 432	53 554	4 627

¹ Beregning av mer-/mindreutgifter for 2024 tar utgangspunkt i anslått utgiftsnivå for kommunesektoren i 2023. Fordelingen av kommunesektorens utgifter på de ulike aldersgruppene er videre basert på kriterier i kostnadsnøkklene i inntektssystemet for 2023 som knytter seg til bestemte aldersgrupper. Se notat til 1. konsultasjonsmøte mellom staten og kommunesektoren for nærmere redegjørelse for beregningsmetode.

² Utgift per innb. i aldersgruppene, kan ikke multipliseres med endring i folketall for å få mer-/mindreutgift for denne aldersgruppen. Se vedlegg 1 til demografinotat, avsnitt 6.2 i TBU's vårreport, juni 2023, for nærmere forklaring.

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Deler av merutgiftene vil dekkes av økte brukerbetalinger, andre av øremerkede tilskudd o.l., og disse utgiftene belaster ikke de frie inntektene. Merutgiftene som belaster de frie inntektene, ble i utvalgets hovedalternativ anslått til 3,8 mrd. kroner for 2024.

I tråd med normal praksis inngikk dette anslaget fra august som en del av regjeringens beslutningsgrunnlag i arbeidet med statsbudsjettet for 2024.

Utvalget vil i forbindelse med 1. konsultasjonsmøte mellom staten og kommunesektoren om Statsbudsjettet 2025 tidlig i 2024 utarbeide etterberegninger av merkostnader til demografi i 2024 basert på faktisk befolkning per 1. januar 2024.

Merutgiftene øker både i kommunene og i fylkeskommunene

Tabell 10.2 viser beregningene i tabell 10.1 fordelt på kommunene og fylkeskommunene, dvs. for utvalgets hovedalternativ. For kommunene er det økningen i antall personer i aldersgruppene over 67 år som særlig bidrar til merutgifter i 2024. En nedgang i antall barn i barnehagealder trekker i motsatt retning. For fylkeskommunene knytter merutgiftene seg særlig til en økning i antall 16–18-åring. Blant innvandrerne fra Ukraina er mange unge, og innvandringen bidrar dermed til å dempe aldringen i befolkningen.

Tabell 10.2 TBUs anslag for merutgifter som følge av befolkningsendringer i ulike aldersgrupper, splittet på kommuner og fylkeskommuner. Endring fra 2023 til 2024. Basert på hovedalternativ (alt. MMM) i SSBs befolkningsframskrivninger fra juli 2022

	Anslått endring i folketall 2023-2024	Kommuner	Fylkeskommuner
		Mer-/mindreutgift (mill. 2022-kr)	Mer-/mindreutgift (mill. 2022-kr)
0-1 år	-4 278	-414	-12
2-5 år	977	271	3
6-15 år	-192	-37	-1
16-18 år	3 041	81	763
19-20 år	2 851	82	26
21-22 år	-2 843	-82	-24
23-29 år	2 976	60	19
30-49 år	14 373	362	92
50-66 år	12 133	281	78
67-79 år	14 236	1 126	8
80-89 år	10 592	2 067	6
90 år og over	-313	-130	0
Sum	53 554	3 667	960

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Omsorgstjenester trekker opp utgiftsbehovet i 2024

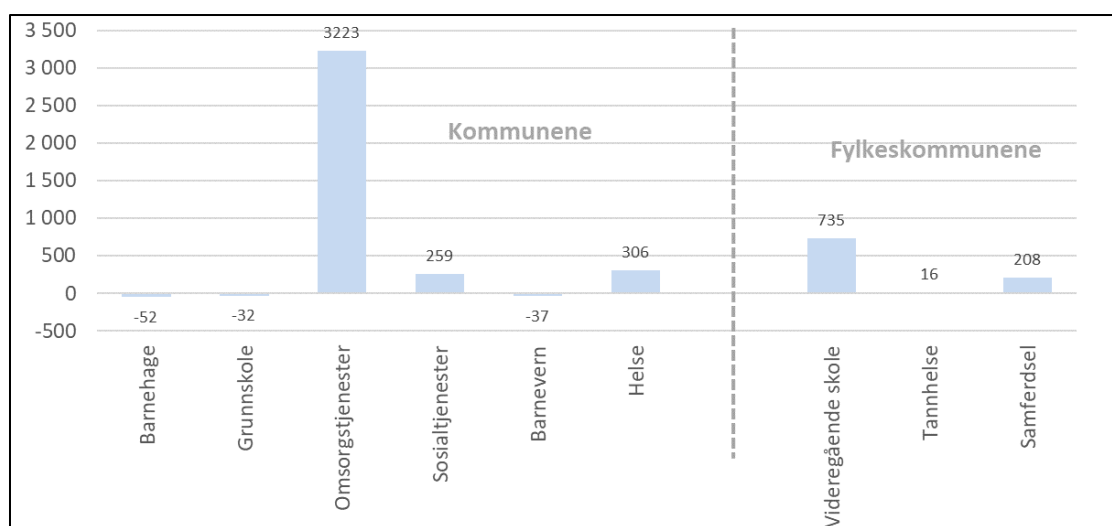
I dette avsnittet brytes utvalgets demografianslag ned på ulike tjenesteområder vist i figur 10.2. Det forutsettes fortsatt uendret dekningsgrad, produktivitet og standard innen den enkelte tjenestekategori.

Figur 10.2A viser at merutgiftene i kommunene i 2024 særlig knytter seg til omsorgstjenestene. Merutgiftene innenfor omsorgstjenestene skyldes i første rekke økningen i antall eldre mellom 67 og 89 år. Nedgang i aldersgruppen 2–5 år og i aldersgruppen 6-15 år, gir reduserte utgifter i barnehage og skole.

For kommunene samlet utgjør merutgiftene til demografi i 2024 0,9 prosent av driftsutgiftene i 2023.

For fylkeskommunene samlet utgjør merutgiftene til demografi i 2024 1,3 prosent av driftsutgiftene i 2023. Merutgiftene i fylkeskommunene knytter seg særlig til en økning innen videregående skole som følge av flere 16–18-åringer, men det er også noe merutgifter til samferdsel og tannhelse.

For kommunesektoren totalt sett utgjør merutgiftene til demografi 1,0 prosent av driftsutgiftene, noe som er omtrent som den anslåtte befolkningsveksten. Dette indikerer at innbyggerne i 2024 i gjennomsnitt blir like kostnadskrevene for kommunesektoren i 2024 som i 2023.

Figur 10.2 Kommunesektorens anslåtte merutgifter knyttet til demografiutviklingen i 2024. Mill. 2023-kroner

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

10.3 Utgifter som følge av befolkningsendringer framover

I tillegg til å anslå kommunesektorens merutgifter som følge av befolkningsutviklingen for 2023, illustrerer utvalget slike demografiske merkostnader fram til 2040. Metodikken er den samme uavhengig av tidshorisont. For å rendyrke merkostnadene som er knyttet til de demografiske endringene, må andre forhold som påvirker kostnader per bruker og brukernes andel av befolkningen holdes uendret. Dette innebærer at anslåtte nivåer for standard, produktivitet og dekningsgrad for 2023 holdes fast. Sannsynligvis vil det skje endringer i disse størrelsene framover, for eksempel som følge av endret helsetilstand for en gitt alder, teknologisk framgang, økt lærertetthet, bedre helse- og omsorgstilbud m.m.

Beregningene av de isolerte effektene av demografiske endringer mot 2040 må derfor ikke oppfattes som en prognose for den mest sannsynlige utviklingen, men er ment å gi en pekepinn på grove utviklingstrekk framover.

Merutgiftene i 2025

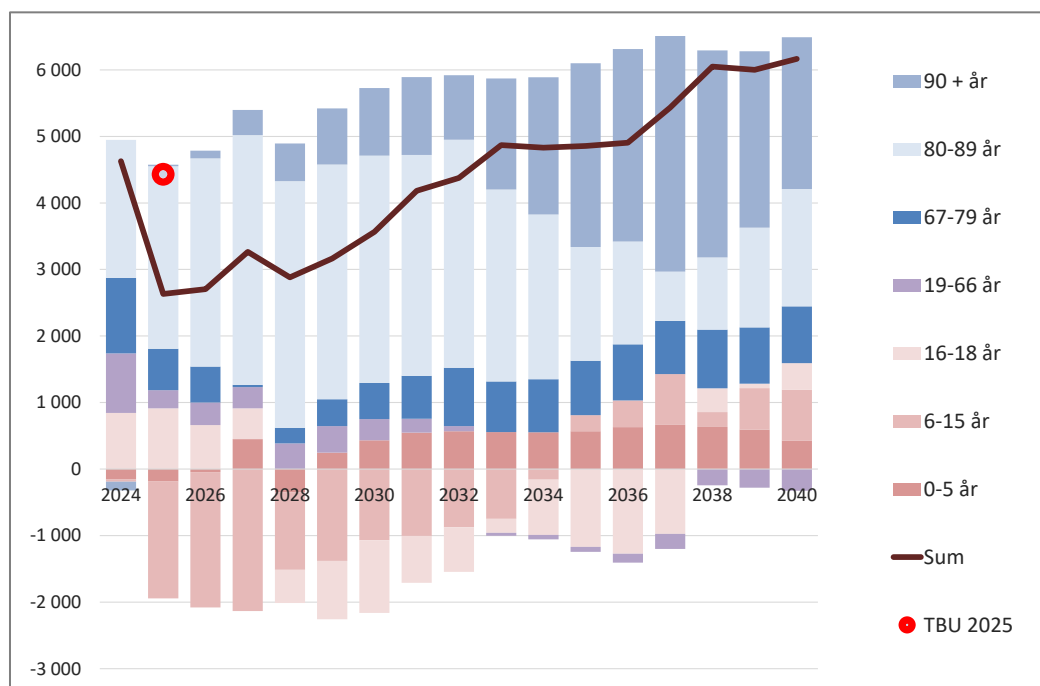
Utvalget gir i dette kapittelet en første indikasjon på merutgifter i 2025. Det er her benyttet samme beregningsgrunnlag som for 2024, middelalternativet i Statistisk sentralbyrås befolkningsframskrivninger og en forutsetning om at merinnvandringen fra Ukraina i 2024 vil være konsistent med at det vil komme om lag 20 000 flyktninger fra Ukraina som lagt til grunn i Statsbudsjettet for 2024. Aldersfordelingen for flyktninger er oppdatert basert på alder for ukrainske statsborgere som har søkt om beskyttelse og tredjelandsborgere som har søkt

om beskyttelse etter utl. § 34, i 2023, per 8. oktober 2023. Under disse forutsetningene vil merutgiftene som følger av demografi kunne bli om lag 4,4 mrd. 2023-kroner hvorav om lag 3,6 mrd. kroner må dekkes av de frie inntektene. Merutgifter som følger av ordinær metode uten å ta hensyn til flyktninger fra Ukraina ville medført merutgifter til demografi på 2,6 mrd. 2023-kroner i alt, hvorav 2,1 mrd. kroner må dekkes av de frie inntektene.

Utvalget vil til 1. konsultasjonsmøte mellom staten og kommunesektoren i mars 2024 utarbeide et anslag for merutgiftene som den demografiske utviklingen vil gi kommunesektoren i 2025. Anslaget vil da ta hensyn til anslått vekst i frie inntekter fra 2023 til 2024 og faktisk befolkning per. 1. januar 2024.

Merutgiftene på lenger sikt

Figur 10.3 viser økningen i kommunesektorens driftsutgifter sammenliknet med året før, som følge av demografiske endringer³⁶. Utvalgets indikasjon på merutgifter i 2025 markert med en rød prikk, mens øvrig informasjon i figuren fra og med 2025 er basert på SSBs middelalternativ. For 2024 er det lagt til grunn utvalgets anslag både totalt sett og fordelt på aldersgrupper.

Figur 10.3 Økningen i kommunesektorens brutto driftsutgifter fra året før som følge av den demografiske utviklingen, fordelt på aldersgrupper.¹ Mill. 2023-kroner.

¹ 2024: Utvalgets anslag inkl. anslag på bosatte flyktninger og kjent informasjon om befolkningsutviklingen etter publiseringen av Statistisk sentralbyrås befolkningsframskrivninger i 2022. Øvrige år er kun basert på endringer i befolkningen fra hovedalternativ (alt. MMM) i SSBs befolkningsframskrivninger fra juli 2022. For 2025 er det også markert for utvalgets foreløpige indikasjon som inkluderer en forutsetning om antall flyktninger fra Ukraina.

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

I likhet med i regjeringens Perspektivmelding fra 2021 og i flere analyser fra SSB er det dominerende trekket en kraftig vekst i befolkningen som er 80 år eller eldre fra 2024.

³⁶ I beregningen for de eldste aldersgruppene er det lagt til grunn beregnede utgifter per årskull innenfor pleie og omsorg, og for hvert årskull er denne justert med beregnede utgifter i alt for aldersgruppen som årskullet tilhører og for utgifter til pleie og omsorg i aldersgruppen. [Se også vedlegg 1 til demografinotat, avsnitt 6.2 i TBUs vårrapport, juni 2023.](#)

Merkostnadene til eldre vil derfor utgjøre en stadig større andel av de totale merkostnadene knyttet til befolkningsutviklingen.

I perioden 2018 til 2022 var merutgiftene til demografi i intervallet 1,2 mrd. kroner til 1,9 mrd. kroner. De årlige merutgiftene vil samlet sett med utgangspunkt i SSBs framskrivningen uten noen korreksjon for utsikter for flere ukrainske flyktninger være om lag 2,6 mrd. kroner i 2025 for så å øke til 3,3 mrd. kroner i 2027. Deretter varierer merutgiftene, men skyter fart igjen rundt 2032 og ligger rundt 6 mrd. kroner når man nærmer seg 2040. Andelen av merutgiftene som må dekkes av de frie inntektene varierer i perioden fra 2022 til 2040 fra mellom 78 og 83 prosent, stigende mot slutten av perioden.

Deler av merutgiftene vil dekkes av økte brukerbetaling og øremerkede statlige overføringer. De årlige merutgiftene som belaster de frie inntektene blir ifølge beregningene 2,1 mrd. 2023-kroner i 2025 for deretter å variere, men øker til rundt 5,0 mrd. kroner mot slutten av perioden.

Utvalgets framskrivinger forutsetter konstante gjennomsnittskostnader per tjenestebruker i de ulike aldersgruppene, det vil si uendret standard og uendret produktivitet i tjenesteproduksjonen. I tillegg forutsettes det uendret forhold mellom brukere av kommunalt finansierte tjenester og personer i hver aldersgruppe. Dette kan tolkes som at den helsetilstanden for en gitt alder er konstant, samtidig som den ulønnede familieomsorgen øker i takt med den kommunale omsorgen. Forskning viser at utgiftene til eldreomsorg er særlig høye i siste leveår, noe som trekker i retning av at økt levealder gir redusert aldersspesifikke utgifter. Den sterke realveksten i helse- og omsorgsutgifter per innbygger gjennom flere tiår tilsier at også andre forhold enn Eldres fremtidige behov/helsetilstand har stor betydning for både brukerandeler og kostnader per bruker. Spesielt gjelder dette den markerte økningen i andelen yngre brukere av hjemmetjenesten.

Vedlegg

Vedlegg 1 Inntekter og utgifter 2016–2024.

Nasjonalregnskapets gruppering

Tabell 1 Inntekter og utgifter i kommuneforvaltningen i alt. Mill. kroner og endring i prosent

	Millioner kroner									Endring i pst.	
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023*	2024**	22/23*	23/24**
A. INNTEKTER I ALT	528 277	555 658	577 112	603 999	622 382	670 216	708 571	736 834	780 704	4,0	6,0
Løpende inntekter	524 683	551 198	573 344	599 510	617 995	664 901	704 019	732 142	775 764	4,0	6,0
Gebyrer	73 453	76 704	79 558	84 410	82 822	86 547	97 054	101 921	106 804	5,0	4,8
<i>Bompenger</i>	3 325	3 378	3 462	3 822	3 684	4 085	4 920	5 141	5 362	4,5	4,3
Trygde- og pensjonspremier	3 021	3 675	3 813	4 087	4 232	4 335	4 680	4 863	5 053	3,9	3,9
Renter og utbytte mv.	14 722	14 554	16 955	21 188	14 858	16 984	23 610	25 130	25 940	6,4	3,2
Eiendomsskatt	12 285	13 611	14 205	14 748	14 818	15 566	16 092	16 758	17 370	4,1	3,7
Skatt på inntekt og formue	181 199	188 933	195 987	205 264	203 214	236 406	265 404	249 200	263 500	-6,1	5,7
Overføringer fra staten	231 512	245 739	253 998	260 616	288 022	292 905	284 358	320 279	342 302	12,6	6,9
<i>Bompenger</i>	627	1 097	1 429	2 159	1 667	986	1 265	1 338	1 412	5,8	5,6
Andre innenl. overføringer	5 771	5 074	5 988	6 681	6 199	8 561	8 873	9 382	10 117	5,7	7,8
Bøter, inndragninger mv.	109	110	101	110	52	87	140	100	100	-28,6	0,0
Frie banktjenester	2 611	2 798	2 739	2 406	3 778	3 510	3 808	4 508	4 577	18,4	1,5
Kapitalinntekter	3 594	4 460	3 768	4 489	4 387	5 315	4 552	4 692	4 940	3,1	5,3
Salg av fast realkapital	143	3 448	2 697	3 555	3 250	4 315	3 552	3 692	3 940	3,9	6,7
Salg av fast eiendom	3 451	1 012	1 071	934	1 137	1 000	1 000	1 000	1 000	0,0	0,0
B. UTGIFTER I ALT	541 553	568 421	597 848	637 140	647 212	680 077	728 196	776 275	822 264	6,6	5,9
Løpende utgifter	468 156	492 608	515 276	543 529	554 315	586 933	627 338	671 956	711 165	7,1	5,8
Lønnskostnader	270 090	282 682	296 681	312 380	315 875	330 449	348 693	370 446	391 318	6,2	5,6
Produktinnsats	114 614	122 374	127 721	134 534	139 999	154 916	167 951	175 079	185 921	4,2	6,2
Produktkjøp husholdningene	24 618	25 582	27 112	28 321	27 861	30 728	31 440	32 645	33 756	3,8	3,4
Renter	12 381	12 083	12 189	14 027	12 456	10 370	15 413	27 820	32 866	80,5	18,1
Produksjonssubsidier mv.	7 965	8 126	8 997	9 981	13 191	14 605	12 883	13 377	13 832	3,8	3,4
Stønader til husholdningene	17 740	19 934	19 717	19 414	18 962	18 971	20 466	21 250	21 974	3,8	3,4
<i>Sosialhjelpsstønader</i>	6 239	6 594	7 003	7 018	6 736	6 520	7 641	7 934	8 204	3,8	3,4
<i>Andre stønader</i>	11 501	13 340	12 714	12 396	12 226	12 451	12 825	13 317	13 770	3,8	3,4
Overføringer ideelle org.	17 493	18 666	19 872	21 650	22 472	23 145	25 410	26 384	27 282	3,8	3,4
Overføringer til staten	3 020	2 915	2 747	2 954	3 257	3 478	4 808	4 682	3 943	-2,6	-15,8
Andre innenl. overføringer	235	246	240	268	242	271	274	274	274	0,0	0,0
Kapitalutgifter	73 397	75 813	82 572	93 611	92 897	93 144	100 858	104 318	111 099	3,4	6,5
Anskaffelse fast realkapital	70 458	73 239	80 559	90 530	90 091	89 441	97 377	101 223	108 004	3,9	6,7
Kjøp av fast eiendom	1 074	974	458	662	489	1 500	1 500	1 000	1 000	-33,3	0,0
Kapitaloverf. næringsv.	1 865	1 600	1 555	2 419	2 317	2 203	1 981	2 095	2 095	5,8	0,0
C. NETTOFINANSINVESTERING	-13 276	-12 764	-20 736	-33 141	-24 830	-9 861	-19 625	-39 441	-41 560	101,0	5,4

* Foreløpige tall

** Anslag

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Finansdepartementet

Vedlegg 2 Inntekter og utgifter 2007–2022. Kommuneregnskapets gruppering

Tabell 1 Hovedtall for drift, investering og finansiering for kommunesektoren. Konserntall.^{1,2} Mill. kroner

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Endring 21-22 i pst.
1. Brutto driftsinntekter i alt	289 335	312 984	343 696	366 055	388 900	415 421	438 604	449 780	470 955	501 375	527 247	544 821	564 715	588 508	634 269	667 568	5,2
2. Brutto driftsutgifter i alt	283 924	311 708	338 144	358 105	380 421	404 429	428 354	447 049	459 640	483 230	510 665	533 971	561 315	577 901	613 653	651 406	6,1
3. Brutto driftsresultater (1-2)	5 410	1 275	5 552	7 952	8 477	10 991	10 270	2 731	11 315	18 144	16 582	10 851	3 399	10 607	20 617	16 162	..
4. Netto avdrag	8 268	8 792	9 679	10 770	11 824	12 865	13 552	14 265	15 429	17 955	19 488	19 813	20 668	22 164	25 146	26 511	5,4
5. Netto finans	369	3 113	-1 861	-340	1 868	1 104	1 031	1 547	2 556	2 387	1 778	2 802	198	1 475	-600	1 923	-419,1
6. Utlån	151	160	186	176	166	156	182	196	162	171	173	207	200	151	158	170	7,5
7. Avskrivninger	12 234	13 131	14 231	15 616	16 895	17 623	18 840	20 253	22 038	23 396	25 241	27 099	28 872	31 670	34 182	36 159	5,8
8. Netto driftsresultat (3-4-5-6+7)	8 851	2 337	11 773	12 961	11 510	14 483	14 337	6 971	15 206	21 028	20 383	15 127	11 205	18 488	30 094	23 717	..
9. Brutto investeringsutgifter i alt	40 190	44 903	50 446	54 622	55 308	56 145	62 321	68 340	74 295	77 488	79 741	87 240	98 898	96 341	97 464	106 238	9,0
10. Tilskudd, refusjoner, salgsinntekter mv.	11 744	7 412	9 159	10 837	14 721	14 146	14 067	22 782	27 315	24 972	27 318	30 670	36 191	32 617	34 099	34 337	0,7
11. Overskudd før lån og avsetninger (3-5+7-9+10)	-10 808	-26 202	-19 649	-19 878	-17 087	-14 494	-20 181	-24 128	-16 184	-13 361	-12 381	-21 422	-30 633	-22 792	-7 858	-21 532	..
12. Bruk av lån (netto)	22 316	26 653	33 137	35 815	31 563	27 675	36 334	38 180	43 851	43 976	41 409	44 741	51 263	53 318	51 869	56 140	8,0
13. Bruk av fond/avsetning til fond (9-10-8-12)	-2 751	8 474	-3 535	-4 796	-2 373	17	-2 352	209	-13 010	-12 948	-9 616	-2 981	543	-7 444	-18 654	-8 206	..

¹ Konsern inkluderer kommunale og fylkeskommunale foretak (KF og FKF), interkommunale samarbeider (§27) og interkommunale selskaper (IKS).

² Beløpene er summen av kommunene og fylkeskommunene i henholdsvis tabell 2 og 3 i dette vedlegget. Det er ikke korrigert for overføringer mellom kommuner og fylkeskommuner.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 2 Hovedtall for drift, investering og finansiering for kommunene. Konserntall. ¹ Mill. kroner

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Endring 21-22 i pst.
1. Brutto driftsinntekter i alt	247 778	268 470	294 291	307 730	327 728	351 488	370 323	380 971	398 291	425 473	448 610	464 134	481 142	496 424	536 123	564 699	5,3
2. Brutto driftsutgifter i alt	243 006	267 074	289 891	303 712	321 473	343 157	363 157	379 198	389 121	410 001	434 304	454 819	478 059	488 968	520 719	552 723	6,1
3. Brutto driftsresultater (1-2)	4 772	1 395	4 400	4 019	6 254	8 331	7 185	1 773	9 170	15 472	14 306	9 315	3 083	7 456	15 404	11 976	..
4. Netto avdrag	7 431	7 839	8 579	9 463	10 301	10 939	11 653	12 223	13 187	15 417	16 795	17 028	17 815	19 235	21 812	22 875	4,9
5. Netto finans	812	3 884	-1 440	131	2 334	1 117	1 020	1 476	2 381	2 085	1 309	2 420	-149	889	-1 053	1 748	-265,5
6. Utlån	151	160	186	176	166	156	182	196	162	171	172	206	195	150	158	170	7,3
7. Avskrivninger	10 810	11 570	12 484	13 619	14 587	15 065	15 957	16 961	18 409	19 403	20 952	22 405	23 813	26 041	28 307	29 969	5,8
8. Netto driftsresultat (3-4-5-6+7)	7 182	1 078	9 553	7 867	8 035	11 179	10 280	4 834	11 849	17 202	16 982	12 067	9 034	13 222	22 794	17 152	..
9. Brutto investeringsutgifter i alt	35 164	39 407	43 748	43 350	42 843	43 267	47 692	53 730	60 304	63 268	65 280	70 992	80 270	79 476	77 908	84 083	7,9
10. Tilskudd, refusjoner, salgsinntekter mv.	11 030	6 989	8 211	7 477	10 808	9 820	9 540	16 164	21 697	18 882	21 843	23 207	25 587	24 707	25 125	24 458	-2,7
11. Overskudd før lån og avsetninger (3-5+7-9+10)	-8 558	-23 342	-17 219	-18 367	-13 534	-11 173	-16 036	-20 314	-13 408	-11 594	-9 489	-18 484	-27 638	-22 033	-7 914	-19 459	..
12. Bruk av lån (netto)	19 138	23 142	28 191	31 104	26 103	21 579	30 714	31 865	38 323	37 288	34 910	37 376	45 004	47 495	44 570	48 659	9,1
13. Bruk av fond/avsetning til fond (9-10-8-12)	-2 220	8 180	-2 118	-2 906	-1 991	866	-2 775	718	-11 993	-10 565	-8 703	-1 341	948	-5 312	-14 637	-6 437	..

¹ Konsern inkluderer kommunale foretak (KF), interkommunale samarbeider (§27) og interkommunale selskaper (IKS).

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 3 Hovedtall for drift, investering og finansiering for fylkeskommunene, ekskl. Oslo. Konserntall.¹ Mill. kroner

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Endring 21-22 i pst.
1. Brutto driftsinntekter i alt	41 557	44 514	49 405	58 325	61 172	63 933	68 281	68 809	72 664	75 902	78 637	80 687	83 573	92 084	98 147	102 869	4,8
2. Brutto driftsutgifter i alt	40 918	44 634	48 253	54 393	58 948	61 272	65 197	67 851	70 519	73 229	76 361	79 152	83 256	88 933	92 934	98 683	6,1
3. Brutto driftsresultater (1-2)	638	-120	1 152	3 933	2 223	2 660	3 085	958	2 145	2 673	2 276	1 535	317	3 151	5 213	4 186	..
4. Netto avdrag	837	953	1 100	1 307	1 523	1 926	1 899	2 042	2 242	2 537	2 693	2 786	2 853	2 928	3 334	3 635	9,0
5. Netto finans	-443	-771	-421	-471	-466	-13	11	71	176	302	470	383	347	586	453	175	-61,4
6. Utlån	-	0	-	1	1	5	1	-	0	..
7. Avskrivninger	1 424	1 561	1 747	1 997	2 308	2 558	2 883	3 292	3 629	3 993	4 289	4 694	5 059	5 629	5 876	6 190	5,3
8. Netto driftsresultat (3-4-5-6+7)	1 669	1 259	2 220	5 094	3 475	3 304	4 057	2 137	3 357	3 826	3 401	3 061	2 170	5 265	7 301	6 565	..
9. Brutto investeringsutgifter i alt	5 026	5 496	6 698	11 272	12 465	12 878	14 629	14 610	13 991	14 221	14 462	16 248	18 627	16 865	19 556	22 155	13,3
10. Tilskudd, refusjoner, salgsinntekter mv.	714	423	948	3 360	3 913	4 326	4 527	6 618	5 617	6 090	5 475	7 462	10 604	7 910	8 974	9 879	10,1
11. Overskudd før lån og avsetninger (3-5+7-9+10)	-2 250	-2 860	-2 430	-1 511	-3 553	-3 321	-4 145	-3 814	-2 775	-1 768	-2 891	-2 938	-2 995	-759	55	-2 073	..
12. Bruk av lån (netto)	3 178	3 511	4 946	4 711	5 460	6 096	5 620	6 315	5 528	6 687	6 498	7 365	6 258	5 823	7 299	7 481	1,5
13. Bruk av fond/avsetning til fond (9-10-8-12)	-531	294	-1 417	-1 890	-382	-849	423	-509	-1 017	-2 382	-913	-1 640	-405	-2 132	-4 017	-1 770	..

¹ Konsern inkluderer fylkeskommunale foretak (FKF), interkommunale samarbeider (§27) og interkommunale selskaper (IKS).

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Vedlegg 3 Kommuneforvaltningens samlede inntekter 2006–2024

Tabell 1 Kommuneforvaltningens inntekter i henhold til nasjonalregnskapets definisjoner. Alle tall er i millioner kroner i løpende priser, bortsett fra linje 9 og 10 som viser kommuneopplegget i faste 2024-priser

	Regnskap																Anslag		
	2006	2007 ⁶⁾	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
1. Skatteinntekter	119 675	121 921	129 270	136 061	145 331	143 069	153 087	162 254	166 258	177 063	193 484	202 544	210 192	220 012	218 032	251 972	281 496	265 958	280 870
1.1 Skatt på inntekt og formue	114 788	116 350	123 076	129 561	138 222	135 503	145 065	153 375	156 632	165 885	181 199	188 933	195 987	205 264	203 214	236 406	265 404	249 200	263 500
1.2 Eiendomsskatt og andre prod.skatter	4 887	5 571	6 194	6 500	7 109	7 566	8 022	8 879	9 626	11 178	12 285	13 611	14 205	14 748	14 818	15 566	16 092	16 758	17 370
2. Trygde- og pensjonspremier	1 634	1 774	1 950	2 094	2 211	2 356	2 498	2 636	2 740	2 883	3 021	3 675	3 813	4 087	4 232	4 335	4 680	4 863	5 053
3. Overføringer fra staten ¹⁾	99 307	108 142	119 019	139 530	149 191	169 121	181 818	192 967	203 522	210 587	220 290	234 834	242 260	247 186	275 393	278 013	270 652	305 667	327 377
3.1 Rammetilskudd	53 931	57 804	62 226	72 768	82 765	127 164	138 411	143 492	151 181	154 211	156 727	161 052	164 884	171 667	193 394	194 527	188 024	211 431	223 588
3.2 Ørem. tilsk. innenf. k.opplegget ²⁾	27 668	31 863	35 309	37 110	39 776	15 415	16 335	17 785	20 464	22 595	24 049	29 196	31 389	31 561	37 424	41 026	35 251	35 768	38 455
3.3 Øremerkede tilsk. utenf. k.oppl. ³⁾	7 928	7 626	9 062	16 110	11 962	11 980	12 179	14 505	13 372	14 021	18 166	21 770	21 637	16 705	17 565	14 991	17 765	26 468	31 634
3.4 Momskompensasjon	9 780	10 849	12 421	13 542	14 688	14 562	14 893	17 185	18 505	19 760	21 348	22 816	24 349	27 253	27 009	27 469	29 612	32 000	33 700
4. Gebyrer (eks. bompenger)	36 604	41 718	46 178	49 134	52 655	56 020	59 183	61 814	64 492	68 342	70 127	73 325	76 095	80 588	79 138	82 462	92 134	96 780	101 442
5. Renteinntekter mv.	15 278	18 596	16 652	15 390	14 103	18 810	16 610	16 628	18 866	18 618	17 333	17 352	19 694	23 594	18 636	20 494	27 418	29 638	30 518
6. Andre innenlandske løpende overføringer	5 023	5 819	7 320	8 236	8 035	7 861	8 300	9 765	11 844	13 556	16 366	14 882	16 297	17 952	19 128	22 467	21 681	22 656	23 631
7. Sum inntekter (1+2+3+4+5+6)	277 521	297 970	320 389	350 445	371 526	397 236	421 495	446 063	467 721	491 050	520 621	546 612	568 352	593 419	614 559	659 743	698 061	725 563	768 890
8. Sum inntekter kommuneopplegget (7-3.3-5)	252 681	269 974	292 724	316 851	343 250	364 091	390 209	412 295	432 744	455 527	482 101	503 815	523 207	549 033	574 126	619 924	648 199	664 594	701 685
9. Kommuneopplegget, faste 2023-priser ⁴⁾	486 651	498 042	507 530	528 741	553 958	565 536	586 175	596 105	606 858	623 837	643 498	656 720	661 492	672 619	696 396	720 947	706 494	693 171	701 685
10. Kroner per innbygger, faste 2023-priser ⁵⁾	103 960	105 135	105 752	108 835	112 586	113 428	116 045	116 676	117 476	119 647	122 377	124 012	124 149	125 311	129 169	132 887	128 711	125 770	126 764

1) Se også vedlegg 5

2) Inkluderer overføringer fra andre statsregnskap og 70-poster på statsbudsjettet.

3) Tilskuddene under pkt. 3.3 (tilskudd til arbeidsmarkedstiltak, flyktninger m.v.) fastlegges ut fra andre vurderinger enn hensynet til kommunesektorens økonomi. De holdes derfor utenfor når veksten i kommunesektorens inntekter beregnes.

4) Prisveksten for kommunesektorens kjøp av varer og tjenester, se vedlegg 6.

5) Innbyggertallet som er lagt til grunn for 2020 og 2021, er hentet fra middelalternativet (MMM) i SSBs befolkningsframskrivninger.

6) SSB publiserte i november og desember 2014 publiserte en tallrevisjon av offentlige finanser og nasjonalregnskapet, i tråd med internasjonale retningslinjer. Denne revisjonen innebar blant annet en viss omfangsutvidelse i definisjonen av kommuneforvaltningen i forhold til tidligere. Blant annet anses kinodrift og mange kulturinstitusjoner nå som en del av kommuneforvaltningen, noe som har økt nivået på både «andre inntekter» og «gebyrer». Alle sektorendringene er tilbakeført til 2007. Dette gjør at det er et brudd i tallene mellom 2006 og 2007.

Tabell 2 Utviklingen i kommunesektorens frie inntekter 2006–2024

	Regnskap																	Anslag	
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
I. Frie innt. (tab.5.1 linje 1+3.1). Mill. kr	173 606	179 725	191 496	208 828	228 096	270 233	291 498	305 745	317 439	331 274	350 210	363 596	375 076	391 679	411 426	446 499	469 521	477 390	504 458
II. Skatteinntekter i pst. av frie inntekter	68,9	67,8	67,5	65,2	63,7	52,9	52,5	53,1	52,4	53,4	55,2	55,7	56,0	56,2	53,0	56,4	60,0	55,7	55,7
III. Rammetilskudd i pst. av frie inntekter	31,1	32,2	32,5	34,8	36,3	47,1	47,5	46,9	47,6	46,6	44,8	44,3	44,0	43,8	47,0	43,6	40,0	44,3	44,3
IV. Frie inntekter i pst. av samlede inntekter	68,7	66,6	65,4	65,9	66,5	74,2	74,7	74,2	73,4	72,7	72,6	72,2	71,7	71,3	71,7	72,0	72,4	71,8	71,9
V. Frie inntekter og mva-kompensasjon i pst. av samlede inntekter	72,6	70,6	69,7	70,2	70,7	78,2	78,5	78,3	77,6	77,1	77,1	76,7	76,3	76,3	76,4	76,5	77,0	76,6	76,7

Tabell 3 Endringer i kommunesektorens inntekter i prosent fra året før. 2006–2024 ¹⁾

	Regnskap																	Anslag	
	2006	2007 ⁶⁾	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
1. Skatteinntekter	11,8	1,9	6,0	5,3	6,8	-1,6	7,0	6,0	2,5	6,5	9,3	4,7	3,8	4,7	-0,9	15,6	11,7	-5,5	5,6
1.1 Skatt på inntekt og formue	11,8	1,4	5,8	5,3	6,7	-2,0	7,1	5,7	2,1	5,9	9,2	4,3	3,7	4,7	-1,0	16,3	12,3	-6,1	5,7
1.2 Eiendomsskatt og andre prod.skatter	13,0	14,0	11,2	4,9	9,4	6,4	6,0	10,7	8,4	16,1	9,9	10,8	4,4	3,8	0,5	5,0	3,4	4,1	3,7
2. Trygde- og pensjonspremier	7,1	8,6	9,9	7,4	5,6	6,6	6,0	5,5	3,9	5,2	4,8	21,6	3,8	7,2	3,5	2,4	8,0	3,9	3,9
3. Overføringer fra staten ¹⁾	9,1	8,9	10,1	17,2	6,9	13,4	7,5	6,1	5,5	3,5	4,6	6,6	3,2	2,0	11,4	1,0	-2,6	12,9	7,1
3.1 Rammetilskudd	11,0	7,2	7,7	16,9	13,7	53,6	8,8	3,7	5,4	2,0	1,6	2,8	2,4	4,1	12,7	0,6	-3,3	12,4	5,7
3.2 Ørem. tilsk. innenf. k.opplegget ²⁾	20,7	15,2	10,8	5,1	7,2	-61,2	6,0	8,9	15,1	10,4	6,4	21,4	7,5	0,5	18,6	9,6	-14,1	1,5	7,5
3.3 Øremerkede tilsk. utenf. k.oppl. ³⁾	-9,8	-3,8	18,8	77,8	-25,7	0,1	1,7	19,1	-7,8	4,9	29,6	19,8	-0,6	-22,8	5,1	-14,7	18,5	49,0	19,5
3.4 Momskompensasjon	-8,7	10,9	14,5	9,0	8,5	-0,9	2,3	15,4	7,7	6,8	8,0	6,9	6,7	11,9	-0,9	1,7	7,8	8,1	5,3
4. Gebyrer (eks. bompenger)	2,1	14,0	10,7	6,4	7,2	6,4	5,6	4,4	4,3	6,0	2,6	4,6	3,8	5,9	-1,8	4,2	11,7	5,0	4,8
5. Renteinntekter mv.	1,1	21,7	-10,5	-7,6	-8,4	33,4	-11,7	0,1	13,5	-1,3	-6,9	0,1	13,5	19,8	-21,0	10,0	33,8	8,1	3,0
6. Andre innenlandske løpende overføringer mv.	13,2	16,3	15,9	25,8	12,5	-2,4	-2,2	5,6	17,7	21,3	14,5	20,7	-9,1	9,5	10,2	6,5	17,5	-3,5	4,5
7. Sum inntekter (1+2+3+4+5+6)	8,9	7,4	7,5	9,4	6,0	6,9	6,1	5,8	4,9	5,0	6,0	5,0	4,0	4,4	3,6	7,4	5,8	3,9	6,0
8. Sum inntekter kommuneopplegget (7-3.3-5)	10,2	6,8	8,4	8,2	8,3	6,1	7,2	5,7	5,0	5,3	5,8	4,5	3,8	4,9	4,6	8,0	4,6	2,5	5,6
9. Kommuneopplegget, faste 2021-priser ⁴⁾	6,3	2,3	1,9	4,2	4,8	2,1	3,6	1,7	1,8	2,8	3,2	2,1	0,7	1,7	3,5	3,5	-2,0	-1,9	1,2
10. Kroner per innbygger, faste 2021-priser ⁵⁾	5,4	1,1	0,6	2,9	3,4	0,7	2,3	0,5	0,7	1,8	2,3	1,3	0,1	0,9	3,1	2,9	-3,1	-2,3	0,8

1) Se noter på tilsvarende tabelloppsett i tabell

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Vedlegg 4 Inntekter korrigert for befolkningsvekst og -sammensetning

Dette vedlegget omfatter tabeller til figurer og omtale i kapittel 3. Anslag for 2023 i alle tabeller.

Tabell 1 Samlede inntekter for kommunesektoren 2013-2023. Mrd. 2023-kroner¹

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Sum inntekter kommuneopplegget	571,5	581,8	598,1	617,0	629,6	634,2	644,9	667,7	691,2	677,4	664,6

¹ Beregningene i denne tabellen er ikke korrigert for oppgaveoverføringer eller koronakompensasjon.

Kilde: Finansdepartementet og Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi.

Tabell 2 Realutviklingen i kommunesektorens samlede inntekter 2013–2023 korrigert for oppgaveoverføringer, endringer i innbyggertallet og endringer i alderssammensetningen. Indeks. 2013=100

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Gj.snittlig årlig vekst (pst.)
Samlede inntekter	100	101,4	105,4	108,5	110,7	111,4	112,8	114,4	116,9	116,2	116,1	1,5
Samlede inntekter, per innbygger	100	100,3	103,0	105,1	106,3	106,3	106,9	107,6	109,5	108,2	106,9	0,7
Samlede inntekter, justert for befolkningsvekst og endringer i alderssammensetningen	100	101,3	104,5	107,1	108,5	108,7	109,8	110,9	113,0	111,9	110,8	1,0

Kilde: Finansdepartementet og Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi.

Tabell 3 Kommunesektorens frie inntekter som andel av de samlede inntektene. 2013–2023. Prosent

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Frie inntekter som andel av samlede inntekter	74,2	73,4	72,7	72,6	72,2	71,7	71,3	71,7	72,0	72,4	71,8
Frie inntekter som andel av samlede inntekter, inkl. mva-kompensasjon	78,3	77,6	77,1	77,1	76,7	76,3	76,3	76,4	76,5	77,0	76,6

Kilde: Finansdepartementet og Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi.

Tabell 4 Realutviklingen i kommunesektorens frie inntekter 2013–2023, korrigert for oppgaveoverføringer og nye oppgaver. Indeks. 2013=100

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Gj.snittlig årlig vekst (pst.)
Frie inntekter	100	100,7	104,2	107,1	108,6	108,8	110,0	109,8	113,6	111,7	110,7	1,0
Frie inntekter, per innbygger	100	99,5	101,9	103,8	104,4	103,8	104,3	103,3	106,5	104,0	101,9	0,2
Frie inntekter, justert for befolkningsvekst og endringer i alderssammensetningen	100	100,6	103,4	105,7	106,5	106,2	107,0	106,4	109,9	107,5	105,6	0,6

Kilde: Finansdepartementet og Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi.

Tabell 5 Realutviklingen i kommunenes og fylkeskommunenes frie inntekter i perioden 2013–2023, korrigert for oppgaveoverføringer og nye oppgaver. Indeks. 2013=100¹

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Gj.snittlig årlig vekst (pst.)
Kommunene:												
Frie inntekter	100	100,7	104,4	107,6	109,4	109,8	111,1	110,9	114,7	112,4	111,3	1,1
Frie inntekter, per innbygger	100	99,5	102,1	104,2	105,1	104,7	105,3	104,4	107,5	104,7	102,5	0,2
Frie inntekter, korrigert for befolkningsvekst og endringer i alderssammensetningen	100	100,5	103,2	105,7	106,8	106,6	107,5	106,8	110,1	107,6	105,7	0,6
Fylkeskommunene:												
Frie inntekter	100	100,6	103,6	105,2	105,2	104,5	105,3	104,7	108,7	108,4	108,1	0,8
Frie inntekter, per innbygger	100	99,5	101,3	102,0	101,1	99,7	99,8	98,5	101,9	100,9	99,5	-0,1
Frie inntekter, korrigert for befolkningsvekst og endringer i alderssammensetningen	100	100,5	103,5	105,2	104,6	104,0	106,1	106,3	110,1	108,9	106,6	0,6

¹ Oslo er delt i en kommunedel og en fylkeskommunedel

Kilde: Finansdepartementet og Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi.

Tabell 6 Skatteinntektenes andel av kommunesektorens samlede inntekter. 2013–2023. Prosent

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Skatteandel	39,4	38,4	38,9	40,1	40,2	40,2	40,1	38,0	40,6	43,4	40,0
- herav eiendomsskatt og andre produksjonsskatter	2,2	2,2	2,5	2,5	2,7	2,7	2,7	2,6	2,5	2,5	2,5

Kilde: Finansdepartementet og Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi.

Tabell 7 Eiendomsskatt 2010–2023

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023 ¹
Antall mill. innbyggere i kommuner med eiendomsskatt, per 1. januar	3,016	3,061	3,135	3,192	3,27	3,396	4,154	4,199	4,233	4,239	4,377	4,477	4,506	4,62
Kommuner med eiendomsskatt	309	316	324	330	341	355	365	367	370	371	319	323	322	322
-herav eiendomsskatt bare på kraftverk/-nett, vindkraftverk og petroleumsanlegg	129	116	111	113	96	88	78	67	61	63	52	44	48	47
-herav eiendomsskatt på både kraftverk m.m. og områder utbygd på byvis	35	25	14	14	12	11	7	6	6	4	2	1	0	0
- herav eiendomsskatt i hele kommunen	145	163	174	177	199	221	240	254	261	260	229	233	235	229
Gjennomsnittlig eiendomsskatt på en enebolig på 120m ² (kr)	2 579	2 703	2 850	3 109	3 308	3 488	3 785	4 107	4 141	4 204	3 875	3 664	3 705	3 811
Eiendomsskatt, totalt (mill. kr)	7 107	7 570	8 076	8 879	9 615	11 177	12 285	13 611	14 205	14 749	14 818	15 566	16 094	
- herav fra boliger og fritidseiendommer (mill. kr)	3 024	3 211	3 397	3 693	4 156	5 437	6 310	7 067	7 446	7 680	7 224	7 639	8 085	
- herav fra annen eiendom (mill. kr)	4 083	4 359	4 679	5 186	5 459	5 739	5 975	6 544	6 759	7 069	7 594	7 927	8 009	
Eiendomsskatt, totalt (pst. av brutto driftsinntekter)	2,3	2,3	2,3	2,4	2,5	2,8	2,9	3,0	3,1	3,1	3,0	2,9	2,9	
- herav fra boliger og fritidseiendommer (pst. av brutto driftsinntekter)	1,0	1,0	1,0	1,0	1,1	1,4	1,5	1,6	1,6	1,6	1,5	1,4	1,5	
- herav fra annen eiendom (pst. av brutto driftsinntekter)	1,3	1,3	1,3	1,4	1,4	1,4	1,4	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,4	

¹ Kun enkelte tall tilgjengelig på publiseringstidspunktet for utvalgets rapport.

Brudd i tidsserien fra 2018 til 2019. Kategorien 'verk og bruk' er ikke lenger i bruk. Eiendom som fram til og med 2018 var definert som verk og bruk vil fra og med 2019 enten være definert som næringseiendom eller som kraftverk, vindkraftverk eller petroleumsanlegg. Brudd i tidsserien fra 2019 til 2020 grunnet omfattende kommunesammenslåinger fra og med 2020.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal

Vedlegg 5 Statlige overføringer til kommunesektoren i 2023

Tabell 1 Statlige overføringer til kommunesektoren i 2023.

Kap.	Post	Navn	Saldert budsjett 2023	RNB 2023
Øremerkede tilskudd				
Kunnskapsdepartementet				
	225	Tiltak i grunnsopplæringen		
	60	Tilskudd til landslinjer	250 311	256 155
	63	Tilskudd til samisk i grunnsopplæringen	115 074	117 761
	65	Rentekompensasjon for skole- og svømmeanlegg	331 258	331 258
	66	Tilskudd til skoleturer i forbindelse med handlingsplan mot antisemittisme	15 886	16 257
	67	Tilskudd til opplæring i kvensk eller finsk	9 577	9 801
	68	Tilskudd til opplæring i kriminalomsorgen	318 886	326 331
	69	Tilskudd for fullføring og kvalifisering i videregående opplæring	969 456	992 089
	226	Kvalitetsutvikling i grunnsopplæringen		
	61	Tilskuddsordning til veiledning for nyutdannede nytilsatte lærere	63 552	65 036
	227	Tilskudd til særskilte skoler		
	63	Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner	41 808	42 784
	231	Barnehager		
	66	Tilskudd til økt barnehagedeltakelse for minoritetsspråklige barn	22 008	22 522
	240	Fagskoler		
	60	Driftstilskudd til fagskoler	1 197 585	1 225 544
	61	Utviklingsmidler til fagskoler	52 038	53 253
	286	Regionale forskningsfond		
	60	Regionale forskningsfond, tilskudd til forskning	122 087	124 937
		Sum	3 509 526	3 583 728
Kultur- og likestillingsdepartementet				
	315	Frivillighetsformål		
	60	Tilskudd til frivilligsentraler	221 280	244 446
	61	Midlertidig tilskuddsordning for frivillige organsasjoner som følge av ekstratordinære strømpriser	770 000	255 000
	323	Musikk og scenekunst		
	60	Landsdelsmusikerordningen i Nord-Norge	23 830	24 386
		Sum	1 015 110	523 832
Justis- og beredskapsdepartementet				
	430	Kriminalomsorgen		
	60	Refusjoner til kommunene, forvaringsdømte mv.	114 991	117 676
	433	Konfliktråd		
	60	Tilskudd til kommuner	10 514	10 759
		Sum	125 505	128 435

Kap.	Post	Navn	Saldert budsjett 2023	RNB 2023
Kommunal- og distriktsdepartementet				
	541	IT- og ekompolitikk		
		60 Bredbåndsutbygging	362 685	376 152
	553	Regional- og distriktsutvikling		
		61 Mobiliserende og kvalifiserende næringsutvikling	763 728	811 558
		63 Interreg og Arktis 2030	101 730	104 105
		64 Pilot nærtjenestesentre		10 000
		65 Omstilling	64 190	77 689
		66 Bygdeveksttaler	25 264	25 854
		69 Mobilisering til forskningsbasert innovasjon	58 503	59 869
	567	Nasjonale minoriteter		
		60 Romer	6 508	6 660
	575	Ressurskrevende tjenester		
		60 Toppfinansieringsordning	11 658 513	11 818 938
		61 Tillegskompensasjon	82 800	84 200
	581	Bolig- og bomiljøtiltak		
		Energiltak i utleieboliger, omsorgsboliger og sykehjem	160 000	263 735
	590	Planlegging og byutvikling		
		65 Områdesatsing i byer	102 390	134 780
		Sum	13 386 311	13 773 540
Arbeids- og inkluderingsdepartementet				
	621	Tilskudd til sosiale tjenester og sosial inkludering		
		63 Sosiale tjenester og tiltak for vanskeligstilte	158 490	162 190
		Sum	158 490	162 190
Helse- og omsorgsdepartementet				
	714	Folkehelse		
		60 Kommunale tiltak	87 930	85 983
	761	Omsorgstjeneste		
		60 Kommunale kompetansetiltak	9 765	9 993
		61 Vertskommuner	900 719	921 747
		63 Investeringsstilskudd – rehabilitering	1 343 882	1 543 882
		64 Kompensasjon for renter og avdrag Forsøk med statlig finansiering av omsorgstjenestene	938 400	938 400
		65	58 879	60 254
		67 Utviklingstiltak	88 825	90 899
		68 Kompetanse og innovasjon	393 707	415 899
		69 Investeringsstilskudd – netto tilvekst	1 014 983	1 014 983
	762	Primærhelsetjeneste		
		60 Forebyggende helsetjenester	463 975	474 807
		61 Fengselshelsetjeneste	198 591	203 227
		63 Allmennlegetjenester	626 441	682 566
	765	Psykisk helse, rus og vold		

Kap.	Post	Navn	Saldert budsjett 2023	RNB 2023
	60	Kommunale tjenester	370 942	355 302
	62	Rusarbeid	443 766	454 126
	783	Personell		
	61	Tilskudd til kommuner	218 540	223 642
		Sum	7 159 345	7 475 710
Barne- og familiedepartementet				
	840	Tiltak mot vold og overgrep		
	61	Tilskudd til incest- og voldtektssentre	115 617	118 316
	846	Familie- og oppveksttiltak		
	61	Tilskudd til inkludering av barn og unge	664 430	694 942
	62	Utvikling i kommunene	56 423	106 740
	854	Tiltak i barne- og ungdomsvernet		
	61	Utvikling i kommunene	70 475	82 369
	62	Tilskudd til barnevernsfaglig videreutdanning	27 420	28 060
	882	Kirkebygg og gravplasser		
	60	Rentekompensasjon – kirkebygg	118 744	121 516
	61	Tilskudd til fredete og verneverdige kirkebygg	38 945	39 854
		Sum	1 092 054	1 191 797
Nærings- og fiskeridepartementet				
	907	Norsk nukleær dekommisjonering		
	60	Tilskudd til kommuner		4000
	916	Kystverket		
	60	Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner	36100	36943
	919	Diverse fiskeriformål		
	60	Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner	503 000	503 000
	61	Tilskudd til kommunale ungdomsfiskeprosjekt	2 000	3 000
		Sum	541 100	546 943
Landbruks- og matdepartementet				
	1142	Landsbruksdirektoratet		
	60	Tilskudd til veterinærdekning	184 229	188 530
		Sum	184 229	188 530
Samferdselsdepartementet				
	1320	Statens vegvesen		
	61	Rentekompensasjon for transporttiltak i fylkene	414 000	414 000
	64	Utbedring på fylkesveier for tømmertransport	21 000	14 490
	65	Tilskudd til fylkesveier	389 600	398 696
	66	Tilskudd til tryggere skoleveier og nærmiljøer	22 100	22 616
	1330	Særskilte transporttiltak		
	60	Utvidet TT-ordning for brukere med særskilte behov	316 500	323 889
	1332	Transport i byområder mv.		
	63	Særskilt tilskudd til store kollektivprosjekter	2 145 000	1 873 878
	65	Konkurransen Smartere transport	11 100	11 359
	66	Tilskudd til byområder	3 302 300	3 412 396

Kap.	Post	Navn	Saldert budsjett 2023	RNB 2023
		Sum	6 621 600	6 471 324
Klima- og miljødepartementet				
	1420	Miljødirektoratet		
	60	Tilskudd til ivaretagelse av naturmangfold i kommuneplanlegging	3 026	3 097
	61	Tilskudd til klimatiltak og klimatilpassing	296 528	403 451
	62	Tilskudd til grønn skipsfart	40 523	41 469
	63	Returordning for kasserte fritidsbåter	319	326
	64	Skrantesykeprøver fra fallvilt	1 200	1 228
	66	Tiltak til kommuner for å bedre tilgangen til strandsonen langs Oslofjorden	3 000	3 070
	69	Oppryddingstiltak	138 762	179 202
	1429	Riksantikvaren		
	60	Kulturminnearbeid i kommunene	8 824	8 824
		Sum	492 182	640 667
Forsvarsdepartementet				
	1700	Forsvarsdepartementet		
	60	Overføringer til kommuner og fylkeskommuner	1 550	16 586
		Sum	1 550	16 586
Olje- og energidepartementet				
	1820	Norges vassdrags- og energidirektorat		
	60	Tilskudd til flom- og skredforebygging	105 500	105 500
	62	Tilbakeføring av produksjonsavgift fra landbasert vindkraft	82 500	70 237
		Sum	188 000	175 737
Folketrygden				
	2755	Helsetjenester i kommunene mv.		
	62	Fastlønsordning fysioterapeuter	524 000	484 000
		Sum	524 000	484 000
Sum øremerkede tilskudd (kommuneopplegget)			34 999 002	35 363 019
Øremerkede tilskudd til flyktninger og asylsøkere (utenfor kommuneopplegget)¹⁾				
	225	Tilskudd i grunnopplæringen		
	64	Tilskudd til opplæring av barn og unge som søker opphold i Norge	124 967	273 881
	231	Barnehager		
	63	Tilskudd til tiltak for å styrke den norskspråklige utviklingen for minoritetsspråklige barn i barnehage	204 278	209 047
	490	Utlendingsdirektoratet		
	60	Tilskudd til vertskommuner for asylmottak	464 246	684 451
	671	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere		
	60	Integreringstilskudd	15 335 940	18 405 872
	61	Særskilt tilskudd ved bosetting av enslige, mindreårige flyktninger	1 411 795	1 195 015
	62	Kommunale innvandreriltak	243 515	241 100

Kap.	Post	Navn	Saldert budsjett 2023	RNB 2023
	672	Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere		
	60	Tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere	1 523 885	2 363 075
	61	Kompetansekartlegging i mottak før bosetting	785	903
		Sum	19 309 411	23 373 344
Andre poster utenfor kommuneopplegget¹⁾				
	573	Kommunestruktur		
	62	Delingskostnader	200 000	404 669
	1632	Kompensasjon for merverdiavgift		
	61	Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner	30 200 000	30 905 058
		Sum	30 400 000	31 309 727
		Sum øremerkede tilskudd utenfor kommuneopplegget	49 709 411	54 683 071
Rammeoverføringer til kommunesektoren				
	571	Rammetilskudd til kommuner		
	60	Innbyggertilskudd	156 459 938	160 745 998
	61	Distriktstilskudd Sør-Norge	837 275	837 275
	62	Distriktstilskudd Nord-Norge	2 331 395	2 331 395
	64	Skjønnstilskudd	950 000	950 000
	65	Regionsentertilskudd	212 149	212 149
	66	Vekstilskudd	173 901	173 901
	67	Storbytilskudd	635 647	635 647
		Sum rammeoverføringer kommuner	161 600 305	165 886 365
	572	Rammetilskudd til fylkeskommuner		
	60	Innbyggertilskudd	42 860 056	44 426 956
	62	Nord-Norge-tilskudd	735 939	735 939
	64	Skjønnstilskudd	382 000	382 000
		Sum rammeoverføringer fylkeskommuner	43 977 995	45 544 895
		Sum rammeoverføringer	205 578 300	211 431 260

1) Øremerkede tilskudd utenfor kommuneopplegget medregnes ikke ved beregning av vekst i kommunesektorens inntekter

Vedlegg 6 Driftsutgifter 2022 etter funksjon og art

Tabell 1 Kommunene inkl. Oslo. Kommunekassene. 1 000 kroner.

	Lønn og sosiale utgifter	Kjøp av varer og tjenester til egenproduksjon	Kjøp som erstatter egenproduksjon	Mva. som gir rett til mva-kompensasjon	Overføringer	Avskrivninger	Refusjon sykkelønn	Mva-komp drift	Brutto driftsutgifter	Brukerbetaling	Andre salg- og leieinntekter	Overføringer med krav til motytelse	Overføringer uten krav til motytelse	Netto driftsutgifter
	(010-099)	(100-285)	(300-380)	(429)	(400,430-480)	(590)	(710)	(729)	(=1+2+3+4+5+6-7-8)	(600)	(620-670)	(700,710,730-780)	(800-895)	(=9-10-11-12-13+7)
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
100 Politisk styring	1 512 283	332 468	57 983	32 316	168 694	8 864	3 734	32 313	2 076 561	171	1 341	23 639	4 159	2 050 985
110 Kontroll og revisjon	110 107	118 613	357 840	38 773	9 600	0	1 304	38 773	594 856	0	10 690	8 496	323	576 651
120 Administrasjon	14 700 206	5 958 307	1 705 567	1 209 020	386 193	1 212 242	461 749	1 208 433	23 501 353	4 420	613 488	1 479 039	197 091	21 669 064
121 Forvaltningsutgifter i eiendomsforvaltning	1 331 086	591 442	174 347	66 769	23 535	52 268	44 841	66 765	2 127 841	11	55 317	204 376	4 975	1 908 003
130 Administrasjonslokaler	721 579	1 346 121	164 480	363 198	103 768	628 298	35 299	362 492	2 929 653	1 002	221 893	101 817	2 221	2 638 019
Administrasjon	18 375 261	8 346 951	2 460 217	1 710 076	691 790	1 901 672	546 927	1 708 776	31 230 264	5 604	902 729	1 817 367	208 769	28 842 722
170 Årets premieavvik	13 956 078	14	67	45	0	0	0	45	13 956 131	4	0	24	0	13 956 111
171 Amortisering av tidligere års premieavvik	8 913 541	0	0	0	0	0	0	0	8 913 541	0	0	3	0	8 913 538
172 Pensjon	303 875	20 880	736	724	307	0	0	724	325 798	0	0	0	0	325 798
173 Premiefond	10 829 273	378	33	0	730	0	0	0	10 828 132	0	0	81	0	10 828 051
180 Diverse fellesutgifter	401 516	575 584	35 356	59 749	62 472	38 016	26 279	59 749	1 086 665	416	378 539	132 612	55 588	545 789
190 Interne serviceenheter	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Fellesutgifter (intern service)	15 166 419	596 856	36 058	60 518	63 509	38 016	26 279	60 518	14 458 259	420	378 539	132 510	55 588	14 999 037
201 Førskole	27 514 915	2 365 521	23 067 092	260 420	585 251	65 288	1 840 370	260 339	51 757 778	4 220 168	269 737	2 874 442	188 315	46 045 486
211 Styrket tilbud til førskolebarn	3 993 061	330 690	850 411	17 261	95 525	744	254 309	17 273	5 016 110	2 422	20 764	452 734	69 964	4 724 535
221 Førskolelokaler og skyss	962 430	1 235 270	853 215	280 390	30 218	965 838	45 740	280 384	4 001 237	14	35 096	65 853	4 464	3 941 550
Barnehager	32 470 406	3 931 481	24 770 718	558 071	710 994	1 031 870	2 140 419	557 996	60 775 125	4 222 604	325 597	3 393 029	262 743	54 711 571
202 Grunnskole	66 116 934	5 881 585	2 953 161	840 801	158 045	705 991	3 431 826	840 949	72 383 742	30 941	320 446	7 226 874	382 383	67 854 924
215 Skolefritidstilbud	5 611 122	330 559	46 489	50 170	68 042	1 111	303 094	50 183	5 754 216	3 031 514	104 297	403 704	7 176	2 510 619
222 Skolelokaler	4 126 281	4 884 919	3 795 608	1 067 163	85 721	4 672 215	200 625	1 066 902	17 364 380	660	140 022	304 652	43 080	17 076 591
223 Skoleskyss	4 615	1 592 595	7 694	184 385	255	169	110	184 386	1 605 217	32	16	17 726	313	1 587 240
383 Musikk- og kulturskoler	2 106 657	219 188	80 012	26 366	6 348	10 888	67 290	26 410	2 355 759	338 714	100 177	186 464	12 450	1 785 244
Grunnskoler	77 965 609	12 908 846	6 882 964	2 168 885	318 411	5 390 374	4 002 945	2 168 830	99 463 314	3 401 861	664 958	8 139 420	445 402	90 814 618
213 Voksenopplæring	2 931 510	620 512	319 492	109 247	10 624	30 082	120 482	109 235	3 791 750	38 642	171 091	1 570 332	183 401	1 948 766
Voksenopplæring	2 931 510	620 512	319 492	109 247	10 624	30 082	120 482	109 235	3 791 750	38 642	171 091	1 570 332	183 401	1 948 766
232 Forebygging, helsestasjons- og skolehelsetjeneste	5 229 526	670 137	119 077	116 529	19 287	32 038	260 808	116 498	5 809 288	17 237	44 712	806 872	138 792	5 062 483

	Lønn og sosiale utgifter	Kjøp av varer og tjenester til egenproduksjon	Kjøp som erstatter egenproduksjon	Mva. som gir rett til mva-kompensasjon	Overføringer	Avskrivninger	Refusjon sykkelønn	Mva-komp drift	Brutto driftsutgifter	Brukerbetaling	Andre salgs- og leieinntekter	Overføringer med krav til motytelse	Overføringer uten krav til motytelse	Netto driftsutgifter
	(010-099)	(100-285)	(300-380)	(429)	(400,430-480)	(590)	(710)	(729)	(=1+2+3+4+5+6-7-8)	(600)	(620-670)	(700,710,730-780)	(800-895)	(=9-10-11-12-13+7)
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
233 Annet forebyggende helsearbeid	2 776 099	996 954	294 162	148 511	361 892	20 041	98 712	148 561	4 350 386	30 579	100 899	718 101	103 070	3 496 449
241 Diagnose, behandling, re-/habilitering	10 680 650	3 038 154	6 639 579	363 865	455 884	106 498	452 091	363 863	20 468 676	629 208	388 964	3 969 725	215 987	15 716 883
Kommunehelsetjenesten	18 686 275	4 705 245	7 052 818	628 905	837 063	158 577	811 611	628 922	30 628 350	677 024	534 575	5 494 698	457 849	24 275 815
242 Råd, veiledning og sosialt forebyggende arbeid	5 359 141	1 187 432	701 625	181 318	608 657	43 032	269 631	181 360	7 630 214	1 205	250 091	1 028 879	229 858	6 389 812
243 Tilbud til personer med rusproblemer	2 331 597	356 825	573 295	59 009	102 501	14 947	126 183	58 954	3 253 037	19 194	14 159	385 523	32 550	2 927 794
273 Arbeidsrettede tiltak i kommunal regi	617 604	132 575	455 419	16 002	198 039	9 436	24 539	16 004	1 388 532	266	68 815	114 400	35 390	1 194 200
281 Ytelse til livsopphold	16 002	86 509	212 019	9 883	7 720 625	2 956	907	9 883	8 037 204	7 351	2 799	527 367	37 496	7 463 098
283 Bistand til etabl. og opprettholdelse av egen bolig	481 916	74 528	4 150	9 815	1 360 353	6 222	19 437	9 832	1 907 715	75	18 830	174 769	319 458	1 414 020
Sosialtjenesten	8 806 260	1 837 869	1 946 508	276 027	9 990 175	76 593	440 697	276 033	22 216 702	28 091	354 694	2 230 938	654 752	19 388 924
275 Introduksjonsordningen	2 428 118	257 928	101 851	29 806	145 253	2 118	41 205	29 803	2 894 066	108	37 206	164 251	251 058	2 482 648
Introduksjonsordningen	2 428 118	257 928	101 851	29 806	145 253	2 118	41 205	29 803	2 894 066	108	37 206	164 251	251 058	2 482 648
276 Kvalifiseringsordningen	1 579 498	39 613	26 157	2 601	19 897	57	17 697	2 606	1 647 520	4	3 888	36 798	3 218	1 621 317
Kvalifiseringsordningen	1 579 498	39 613	26 157	2 601	19 897	57	17 697	2 606	1 647 520	4	3 888	36 798	3 218	1 621 317
285 Tjenester utenfor ordinært kommunalt arbeidsområde	986 642	582 668	310 219	53 816	637 604	64 900	38 985	53 816	2 543 048	4 652	424 965	992 992	179 543	979 881
Tjenester utenfor ordinært kommunalt arbeidsområde	986 642	582 668	310 219	53 816	637 604	64 900	38 985	53 816	2 543 048	4 652	424 965	992 992	179 543	979 881
244 Barneverntjeneste	4 492 978	876 568	717 284	124 484	56 122	20 448	310 420	124 474	5 852 990	89	10 443	662 926	36 940	5 453 012
251 Barneverntiltak når barnet ikke er plassert i barnevernet	926 089	254 816	370 723	6 723	303 648	639	36 925	6 722	1 818 991	61	4 536	117 201	8 631	1 725 609
252 Barneverntiltak når barnet er plassert i barnevernet	3 215 160	1 342 762	2 421 377	16 409	1 156 759	1 594	33 924	16 408	8 103 729	748	9 527	357 683	72 434	7 697 261
Barnevern	8 634 227	2 474 146	3 509 384	147 616	1 516 529	22 681	381 269	147 604	15 775 710	776	24 506	1 137 810	118 005	14 875 882
234 Aktiviserings- og servicetjenester overfor eldre og personer med funksjonsnedsettelse	5 246 856	1 637 553	966 299	219 579	149 785	99 786	246 778	219 409	7 853 671	399 119	510 915	482 543	45 523	6 662 349
253 Helse- og omsorgstjenester i institusjon	46 530 747	6 274 901	5 895 284	939 870	65 510	315 053	2 446 957	940 246	56 634 162	7 038 279	496 296	4 580 556	235 890	46 730 098
254 Helse- og omsorgstjenester til hjemmeboende	70 230 321	5 056 031	10 070 612	615 285	138 791	320 452	3 734 584	614 984	82 081 924	684 262	377 761	14 004 525	647 506	70 102 454
261 Institusjonslokaler	1 770 956	2 538 214	979 256	631 634	54 415	2 006 666	79 339	631 647	7 270 155	3 699	120 593	131 118	9 652	7 084 432
Omsorgstjenester	123 778 880	15 506 699	17 911 451	2 406 368	408 501	2 741 957	6 507 658	2 406 286	153 839 912	8 125 359	1 505 565	19 198 742	938 571	130 579 333

	Lønn og sosiale utgifter	Kjøp av varer og tjenester til egenproduksjon	Kjøp som erstatter egenproduksjon	Mva. som gir rett til mva-kompensasjon	Overføringer	Avskrivninger	Refusjon sykelønn	Mva-komp drift	Brutto driftsutgifter	Brukerbetaling	Andre salg- og leieinntekter	Overføringer med krav til motytelse	Overføringer uten krav til motytelse	Netto driftsutgifter
	(010-099)	(100-285)	(300-380)	(429)	(400,430-480)	(590)	(710)	(729)	(=1+2+3+4+5+6-7-8)	(600)	(620-670)	(700,710,730-780)	(800-895)	(=9-10-11-12-13+7)
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
255 Medfinansiering somatiske tjenester	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
256 Akutthjelp helse- og omsorgstjenester	639 570	153 770	208 002	18 614	21 377	5 994	32 656	18 584	996 087	1 047	5 085	130 323	548	891 740
Samhandling	639 570	153 770	208 002	18 614	21 377	5 994	32 656	18 584	996 087	1 047	5 085	130 323	548	891 740
265 Kommunalt disponerte boliger	814 727	4 024 537	445 041	488 231	182 405	1 774 980	31 392	487 561	7 210 968	12 031	6 117 895	164 828	354 864	592 742
Kommunale boliger	814 727	4 024 537	445 041	488 231	182 405	1 774 980	31 392	487 561	7 210 968	12 031	6 117 895	164 828	354 864	592 742
290 Interkommunale samarbeid (§ 27 - samarbeid)	2 797 428	988 956	318 436	141 479	341 515	2 645	112 443	141 251	4 336 765	29 937	602 735	3 571 572	271 190	26 226
Interkommunale samarbeid	2 797 428	988 956	318 436	141 479	341 515	2 645	112 443	141 251	4 336 765	29 937	602 735	3 571 572	271 190	26 226
301 Plansaksbehandling	1 669 291	490 470	36 668	99 634	14 253	43 828	63 050	99 626	2 191 468	3 730	306 909	203 999	14 467	1 725 413
302 Bygge- delings- og seksjoneringsarbeid	1 934 390	248 991	37 968	38 197	39 080	24 756	84 596	38 196	2 200 590	6 064	1 667 778	99 906	2 508	508 930
303 Kart og oppmåling	930 523	299 804	47 674	51 058	3 491	29 804	22 466	51 061	1 288 827	2 401	648 829	60 175	2 735	597 153
304 Bygge- og delsaksbehandling, ansvarsrett og utslippstillatelser	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
305 Eierseksjonering	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
315 Boligbygging og fysiske bimiljøtiltak	95 011	114 402	20 480	16 978	34 252	124 518	2 994	16 978	385 669	8	122 284	33 843	1 933	230 595
335 Rekreasjon i tettsted	958 795	683 577	29 323	160 770	52 596	399 853	33 899	160 768	2 090 247	805	137 180	74 849	149 056	1 762 256
360 Naturforvaltning og friluftsliv	615 564	538 197	70 415	105 213	215 330	158 464	15 166	105 196	1 582 821	1 176	226 597	258 555	66 102	1 045 557
Fysisk planlegging, miljø mv.	6 203 574	2 375 441	242 528	471 850	359 002	781 223	222 171	471 825	9 739 622	14 184	3 109 577	731 327	236 801	5 869 904
320 Kommunal næringsvirksomhet	597 396	773 430	111 122	61 526	118 961	237 639	21 303	61 520	1 817 251	9 368	1 565 449	114 287	152 240	2 790
321 Konesjonskraft, kraftrettigheter og annen kraft for videresalg	2 161	108 278	19 076	37 590	1 163 860	553	0	37 590	1 293 928	0	4 421 448	13 270	663 125	3 803 915
325 Tilrettelegging og bistand for næringslivet	420 314	528 046	267 267	112 775	2 126 128	172 041	13 131	112 771	3 500 669	1 018	455 056	429 906	1 057 485	1 570 335
329 Landbruksforvaltning og landbruksbasert næringsutvikling	580 799	76 880	231 733	10 854	108 668	1 847	20 897	10 812	979 072	820	27 483	250 104	41 296	680 266
Bistand næringsliv, landbruk mv.	1 600 670	1 486 634	629 198	222 745	3 517 617	412 080	55 331	222 693	7 590 920	11 206	6 469 436	807 567	1 914 146	1 556 104
330 Samferdselsbedrifter/transporttiltak	426 714	512 400	49 227	28 105	118 754	227 138	19 548	28 105	1 314 685	55	1 784 327	64 901	37 976	553 026
332 Kommunale veier	1 785 649	4 441 309	166 927	1 106 243	64 925	2 374 611	55 759	1 106 284	8 777 621	761	655 607	403 411	14 035	7 759 566
Veier m.m.	2 212 363	4 953 709	216 154	1 134 348	183 679	2 601 749	75 307	1 134 389	10 092 306	816	2 439 934	468 312	52 011	7 206 540
338 Forebygging av branner og andre ulykker	554 772	145 566	567 326	8 545	19 277	30 500	18 810	8 543	1 298 633	180	768 727	58 058	16 810	473 668
339 Beredskap mot branner og andre ulykker	2 149 289	625 997	2 171 433	121 857	528 992	244 682	56 658	121 905	5 663 687	769	351 161	323 654	46 027	4 998 734
Brann- og ulykkesvern	2 704 061	771 563	2 738 759	130 402	548 269	275 182	75 468	130 448	6 962 320	949	1 119 888	381 712	62 837	5 472 402
340 Produksjon av vann	539 565	905 394	704 711	387	54 724	470 434	13 754	392	2 661 069	16	656 984	25 239	1 916	1 990 700

	Lønn og sosiale utgifter	Kjøp av varer og tjenester til egenproduksjon	Kjøp som erstatter egenproduksjon	Mva. som gir rett til mva-kompensasjon	Overføringer	Avskrivninger	Refusjon sykelønn	Mva-komp drift	Brutto driftsutgifter	Brukerbetaling	Andre salgs- og leieinntekter	Overføringer med krav til motytelse	Overføringer uten krav til motytelse	Netto driftsutgifter
	(010-099)	(100-285)	(300-380)	(429)	(400,430-480)	(590)	(710)	(729)	(=1+2+3+4+5+6-7-8)	(600)	(620-670)	(700,710,730-780)	(800-895)	(=9-10-11-12-13+7)
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
345 Distribusjon av vann	1 465 636	1 639 766	135 298	1 095	46 340	1 851 267	44 315	1 069	5 094 018	24	7 964 647	85 903	9 735	2 921 976
350 Avløpsrensing	704 732	1 483 159	1 070 984	698	29 326	735 952	18 695	698	4 005 458	1 004	640 789	54 359	2 980	3 325 021
353 Avløpsnett/innsamling av avløpsvann	1 485 087	1 761 903	170 141	1 291	52 324	2 026 982	45 360	1 292	5 451 076	44	9 233 675	82 232	1 604	3 821 119
354 Tømming av slamavskillere	68 142	90 574	294 437	100	3 021	8 886	2 007	100	463 053	354	460 749	4 747	11	779
355 Innsamling, gjenvinning og sluttbehandling av husholdningsavfall	856 873	778 075	3 991 410	1 073	14 210	247 433	27 370	1 073	5 860 631	5	5 806 703	62 910	4 263	14 120
Vann, avløp og renovasjon	5 120 035	6 658 871	6 366 981	2 498	199 945	5 340 954	151 501	2 478	23 535 305	1 415	24 763 547	315 390	20 487	1 414 033
231 Aktivitetstilbud barn og unge	1 217 852	423 202	57 895	57 684	287 924	24 270	40 757	57 680	1 970 390	12 199	40 844	248 529	85 719	1 623 856
365 Kulturminneforvaltning	96 672	44 252	6 046	9 423	32 679	7 817	2 802	9 425	184 662	3	4 412	29 881	6 401	146 767
370 Bibliotek	1 489 122	477 483	25 293	61 305	3 842	63 246	49 399	61 332	2 009 560	479	42 520	142 351	22 660	1 850 949
373 Kino	148 038	147 940	2 731	1 163	9 918	12 501	4 076	1 163	317 052	55	232 981	16 498	1 137	70 457
375 Muséer	225 935	246 725	32 089	3 637	330 137	30 595	7 738	3 637	857 743	2	152 808	11 856	22 284	678 531
377 Kunstformidling	114 143	119 399	16 234	9 052	846 616	23 718	3 452	9 052	1 116 658	469	76 283	38 330	21 514	983 514
380 Idrett og tilskudd til andres idrettsanlegg	344 876	262 462	67 849	46 122	1 204 662	109 866	10 015	46 118	1 979 704	1 243	175 132	101 543	237 885	1 473 916
381 Kommunale idrettsbygg og idrettsanlegg	1 095 964	1 674 155	607 049	320 447	249 922	1 417 327	37 551	320 698	5 006 615	1 009	513 721	140 039	19 060	4 370 337
385 Andre kulturaktiviteter og tilskudd til andres kultur- og idrettsbygg	1 131 967	615 389	100 619	66 013	905 884	74 467	38 035	66 008	2 790 296	2 196	331 491	341 415	169 634	1 983 595
386 Kommunale kulturbygg	416 815	998 168	420 512	195 467	126 933	482 902	15 814	196 740	2 428 243	101	257 077	76 537	5 935	2 104 407
Kultur	6 281 384	5 009 175	1 336 317	770 313	3 998 517	2 246 709	209 639	771 853	18 660 923	17 756	1 827 269	1 146 979	592 229	15 286 329
390 Den norske kirke	10 576	45 227	18 629	9 871	2 946 263	13 142	439	11 357	3 031 912	4	10 805	11 023	1 676	3 008 843
392 Tilskudd til tros- og livssynsamfunn	33	19	295	0	15 465	12	1	0	15 823	0	628	424	351	14 421
393 Gravplasser og krematorier	214 160	98 468	8 842	16 313	382 275	24 434	5 537	16 313	722 642	191	143 284	12 834	862	571 008
Religiøse formål, inkl. den norske kirke	224 769	143 714	27 766	26 184	3 344 003	37 588	5 977	27 670	3 770 377	195	154 717	24 281	2 889	3 594 272
Sum	310 074 848	78 375 184	77 857 019	11 558 600	28 046 679	24 938 001	16 048 059	11 559 177	503 243 095	16 594 673	51 938 396	52 051 178	7 266 901	391 440 006

Kilde: Statistisk sentralbyrå

	Lønn og sosiale utgifter (010-099)	Kjøp av varer og tjenester til egenproduksjon (100-285)	Kjøp som erstatter egenproduksjon (300-380)	Mva. som gir rett til mva-kompensasjon (429)	Overføringer (400,430-480)	Avskrivninger (590)	Refusjon sykelønn (710)	Mva-komp drift (729)	Brutto driftsutgifter (=1+2+3+4+5+6-7-8)	Brukerbetaling (600)	Andre salgs- og leieinntekter (620-670)	Overføringer med krav til motytelse (700,710,730-780)	Overføringer uten krav til motytelse (800-895)	Netto driftsutgifter (=9-10-11-12-13+7)
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Administrasjon og fellesutgifter	3 208 842	8 943 807	2 496 275	1 770 594	755 299	1 939 688	573 206	1 769 294	16 772 005	6 024	1 281 268	1 949 877	264 357	13 843 685
Oppvekst (barnehage/skole)	113 367 525	17 460 839	31 973 174	2 836 203	1 040 029	6 452 326	6 263 846	2 836 061	164 030 189	7 663 107	1 161 646	13 102 781	891 546	147 474 955
Helse, sosial og eldreomsorg	164 552 828	24 975 270	30 756 171	3 509 937	12 938 795	3 007 977	8 232 793	3 509 838	227 998 347	8 832 401	2 465 519	28 393 560	2 424 001	194 115 659
Tekniske oppgaver mm.	16 240 033	14 759 584	9 564 422	1 739 098	1 290 895	8 999 108	524 447	1 739 140	50 329 553	17 364	31 432 946	1 896 741	372 136	17 134 813
Kirker og kultur	6 506 153	5 152 889	1 364 083	796 497	7 342 520	2 284 297	215 616	799 523	22 431 300	17 951	1 981 986	1 171 260	595 118	18 880 601
Bolig, næringsliv, IKS mm.	5 212 825	6 500 127	1 392 675	852 455	4 041 537	2 189 705	199 166	851 505	19 138 653	53 174	13 190 066	4 543 967	2 540 200	-989 588
Tjenester utenfor ordinært kommunalt arbeidsområde	986 642	582 668	310 219	53 816	637 604	64 900	38 985	53 816	2 543 048	4 652	424 965	992 992	179 543	979 881
I alt	310 074 848	78 375 184	77 857 019	11 558 600	28 046 679	24 938 001	16 048 059	11 559 177	503 243 095	16 594 673	51 938 396	52 051 178	7 266 901	391 440 006

Administrasjon og fellesutgifter	1 %	11 %	3 %	15 %	3 %	8 %	4 %	15 %	3 %	0 %	2 %	4 %	4 %	4 %
Oppvekst (barnehage/skole)	37 %	22 %	41 %	25 %	4 %	26 %	39 %	25 %	33 %	46 %	2 %	25 %	12 %	38 %
Helse, sosial og eldreomsorg	53 %	32 %	40 %	30 %	46 %	12 %	51 %	30 %	45 %	53 %	5 %	55 %	33 %	50 %
Tekniske oppgaver mm.	5 %	19 %	12 %	15 %	5 %	36 %	3 %	15 %	10 %	0 %	61 %	4 %	5 %	4 %
Kirker og kultur	2 %	7 %	2 %	7 %	26 %	9 %	1 %	7 %	4 %	0 %	4 %	2 %	8 %	5 %
Bolig, næringsliv, IKS mm.	2 %	8 %	2 %	7 %	14 %	9 %	1 %	7 %	4 %	0 %	25 %	9 %	35 %	0 %
Tjenester utenfor ordinært kommunalt arbeidsområde	0 %	1 %	0 %	0 %	2 %	0 %	0 %	0 %	1 %	0 %	1 %	2 %	2 %	0 %
I alt	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 2 Fylkeskommunene inkl. Oslo. Fylkeskassene. 1 000 kroner.

	Lønn og sosiale utgifter	Kjøp av varer og tjenester til egenproduksjon	Kjøp som erstatter egenproduksjon	Mva. som gir rett til mva-kompensasjon	Overføringer	Avskrivninger	Refusjon sykelønn	Mva-komp drift	Brutto driftsutgifter	Brukerbetaling	Andre salgs- og leieinntekter	Overføringer med krav til motytelse	Overføringer uten krav til motytelse	Netto driftsutgifter
	(010-099)	(100-285)	(300-380)	(429)	(400,430-480)	(590)	(710)	(729)	(=1+2+3+4+5+6-7-8)	(600)	(620-670)	(700,710,730-780)	(800-895)	(=9-10-11-12-13+8)
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
400 Politisk styring	306 317	85 678	580	5 526	106 532	0	215	5 526	498 892	0	467	3 806	287	494 547
410 Kontroll og revisjon	27 448	19 083	19 988	4 404	5 477	0	712	4 404	71 284	0	3 282	1 156	0	66 846
420 Administrasjon	2 399 371	1 036 134	21 026	204 640	48 109	124 958	55 205	204 201	3 574 832	1	45 912	126 078	29 349	3 373 492
421 Forvaltningsutgifter i eiendomsforvaltning	150 314	109 577	0	12 662	960	1 824	4 433	12 662	258 242	23	12 063	7 567	21	238 568
430 Administrasjonslokaler	61 227	332 191	21	69 166	2 290	72 440	3 552	69 191	464 592	0	50 541	4 933	2	409 116
Administrasjon	2 944 677	1 582 663	41 615	296 398	163 368	199 222	64 117	295 984	4 867 842	24	112 265	143 540	29 659	4 582 569
460 Tjenester utenfor ordinært fylkeskommunalt ansvarsområde	68 792	52 965	1 117	642	257 669	6 232	2 971	642	383 804	0	57 492	158 041	172 548	4 277
465 Interkommunale samarbeid (§27-samarbeid)	46 484	27 821	4 374	5 236	1 470	0	1 998	5 236	78 151	0	15 060	17 904	51 410	6 223
470 Årets premieavvik	556 283	10	0	2	0	0	0	2	556 273	0	0	0	0	556 273
471 Amortisering av tidligere års premieavvik	1 006 011	0	0	0	0	0	0	0	1 006 011	0	0	0	0	1 006 011
472 Pensjon	5 667	536	0	25	0	0	0	25	6 203	0	0	0	0	6 203
473 Premiefond	635 103	0	0	0	0	0	0	0	635 103	0	0	0	0	635 103
480 Diverse fellesutgifter	184 671	45 524	49	3 989	162 391	63	1 884	3 989	390 814	0	9 205	45 796	76 448	259 365
490 Interne serviceenheter	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Fellesutgifter (intern service)	120 239	126 856	5 540	9 894	421 530	6 295	6 853	9 894	673 607	0	81 757	221 741	300 406	69 703
510 Skolelokaler og internater	1 549 473	2 695 100	695 173	581 001	7 465	1 951 269	70 336	581 001	6 828 144	1 008	89 989	114 704	1 411	6 621 032
515 Fellesutgifter og støttefunksjoner knyttet til videregående opplæring	1 969 222	1 178 983	53 309	158 591	31 423	157 377	66 843	158 591	3 323 471	10 642	77 762	193 012	32 525	3 009 530
520 Pedagogisk ledelse, pedagogiske fellesutgifter og gjesteelevsoppgjør	3 200 968	493 488	353 360	48 810	83 941	40 443	77 462	48 810	4 094 738	4 317	27 735	1 026 285	34 623	3 001 778
521 Studiespesialisering	5 830 833	394 010	1 787	29 863	2 547	5 123	243 437	29 863	5 990 863	18 257	38 363	297 273	12 400	5 624 570
522 Bygg- og anleggsteknikk	857 614	116 648	581	21 908	235	11 971	29 762	21 908	957 287	607	23 508	36 816	872	895 484
523 Elektrofag	963 594	97 433	98	16 662	864	5 323	27 320	16 662	1 039 992	2 023	9 511	42 899	1 713	983 846
524 Design og håndverksfag	70 329	6 384	0	1 078	95	831	3 943	1 078	73 696	288	1 035	4 596	138	67 639
525 Restaurant- og næringsmiddel fag	327 851	60 412	21	9 701	346	1 161	12 358	9 701	377 433	1 779	22 337	16 925	179	336 213
526 Helse- og sosialfag	1 765 789	71 428	128	8 750	299	1 496	67 549	8 750	1 771 591	1 676	11 491	75 363	1 511	1 681 550
527 Idrettsfag	978 634	90 595	576	8 392	501	965	32 408	8 392	1 038 863	2 537	4 752	40 608	1 355	989 611
528 Teknikk og industriell produksjon	1 185 852	168 526	935	28 888	445	26 828	34 882	28 888	1 347 704	1 642	15 331	45 745	1 501	1 283 485
529 Musikk, dans og drama	722 540	57 820	161	5 471	35	2 269	20 633	5 471	762 192	2 276	5 853	23 835	3 109	727 119
530 Medier og kommunikasjon	390 836	20 119	31	3 122	118	635	15 102	3 122	396 637	123	1 150	18 069	1 010	376 285

	Lønn og sosiale utgifter	Kjøp av varer og tjenester til egenproduksjon	Kjøp som erstatter egenproduksjon	Mva. som gir rett til mva-kompensasjon	Overføringer	Avskrivninger	Refusjon sykelønn	Mva-komp drift	Brutto driftsutgifter	Brukerbetaling	Andre salgs- og leieinntekter	Overføringer med krav til motytelse	Overføringer uten krav til motytelse	Netto driftsutgifter
	(010-099)	(100-285)	(300-380)	(429)	(400,430-480)	(590)	(710)	(729)	(=1+2+3+4+5+6-7-8)	(600)	(620-670)	(700,710,730-780)	(800-895)	(=9-10-11-12-13+8)
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
531 Naturbruk	528 201	146 610	2 610	12 131	195	19 950	17 647	12 131	679 919	403	91 560	37 144	9 515	541 297
532 Service og samferdsel	84 330	5 087	0	395	23	1 174	9 312	392	81 305	0	1 089	10 780	247	69 189
554 Fagskoler	780 922	245 736	3 569	29 320	326 396	18 378	14 996	29 320	1 360 005	16 101	35 578	811 944	458 866	37 516
559 Landslinjer	230 486	73 134	1 472	12 113	66	27 268	6 342	12 113	326 084	615	9 509	211 440	27 826	76 694
561 Oppfølgings tjenesten og Pedagogisk psykologisk tjeneste	557 666	57 500	44 723	7 807	3 522	171	19 493	7 807	644 089	21	2 698	26 876	572	613 922
562 Spesialundervisning og særskilt tilpasset opplæring	2 981 454	135 201	216 667	12 331	1 452	2 174	133 278	12 334	3 203 667	344	21 169	184 959	4 354	2 992 841
590 Andre undervisningsformål	1 747 535	653 341	233 027	55 466	125 553	22 007	62 196	55 466	2 719 267	79 988	735 901	850 583	57 788	995 007
Videregående skoler	26 724 129	6 767 555	1 608 228	1 051 800	585 521	2 296 813	965 299	1 051 800	37 016 947	144 647	1 226 321	4 069 856	651 515	30 924 608
570 Fagopplæring i arbeidslivet	638 971	210 073	4 263 058	8 392	15 993	1 387	9 851	8 392	5 119 631	3 925	18 732	804 019	124 282	4 168 673
581 Voksenopplæring etter opplæringsloven	866 709	121 323	19 860	12 056	20 134	558	24 565	12 056	1 004 019	209	13 029	332 430	109 046	549 305
Voksenopplæring/fagopplæring	1 505 680	331 396	4 282 918	20 448	36 127	1 945	34 416	20 448	6 123 650	4 134	31 761	1 136 449	233 328	4 717 978
660 Tannhelse tjeneste - Fellesfunksjoner	199 684	488 961	5 338	78 036	304 931	109 060	5 467	78 036	1 102 507	216	5 765	76 405	23 540	996 581
665 Tannhelse tjeneste - Pasientbehandling	2 292 710	323 147	163 539	43 206	7 563	6 541	154 009	43 206	2 639 491	194 536	309 261	262 829	19 499	1 853 366
Tannhelse	2 492 394	812 108	168 877	121 242	312 494	115 601	159 476	121 242	3 741 998	194 752	315 026	339 234	43 039	2 849 947
701 Tilrettelegging, støttefunksjoner og finansieringsbistand for næringslivet	267 636	172 789	7 925	28 330	1 661 829	86	5 455	28 330	2 104 810	0	2 570	300 364	801 442	1 000 434
710 Fylkeskommunal næringsvirksomhet	12 773	30 277	0	2 735	43 986	18 431	190	2 735	105 277	10	120 316	2 301	31 344	48 694
711 Konesjonskraft, kraftrettigheter og annen kraft for videresalg	0	8 222	0	236	1 054 461	0	0	236	1 062 683	0	1 953 445	26	231 518	1 122 306
715 Lokal og regional utvikling	358 434	246 586	3 606	19 564	803 041	1 741	9 291	19 564	1 404 117	593	5 360	322 264	406 495	670 591
716 Friluftsliv og miljø	71 716	32 478	2 768	5 367	205 074	201	1 626	5 367	310 611	0	49	79 016	96 809	134 737
Regional utvikling og miljø	710 559	490 352	14 299	56 232	3 768 391	20 459	16 562	56 232	4 987 498	583	2 081 740	703 971	1 567 608	634 762
722 Fylkesveier, miljø- og trafikksikkerhetstiltak	1 077 523	9 171 640	23 651	2 235 462	244 508	3 185 197	44 651	2 235 462	13 657 868	20	95 954	338 429	266 169	12 957 336
Fylkesveier	1 077 523	9 171 640	23 651	2 235 462	244 508	3 185 197	44 651	2 235 462	13 657 868	20	95 954	338 429	266 169	12 957 336
730 Bilruter	293 152	544 266	12 698 153	649 705	1 000 242	136 340	9 126	649 705	14 663 027	1	2 027 752	1 415 407	384 748	10 835 119
731 Fylkesveiferjer	27 041	43 637	4 060 472	105 733	36 031	7 416	512	105 733	4 174 085	0	649 129	28 765	63	3 496 254
732 Båtruter	17 044	168 649	1 709 499	64 525	67 793	7 625	904	64 525	1 969 706	0	275 947	126 081	2 500	1 565 178
733 Transport (ordninger) for funksjonshemmede	11 755	240 292	520 406	85 759	3	0	900	85 759	771 556	0	1 889	172 633	53 774	543 260
734 Sporveier og forstadsbaner	17 672	43 648	1 777 882	193 281	70 609	214 188	400	193 281	2 123 599	0	198 771	78 482	119	1 846 227
Rutegående samferdsel	366 664	1 040 492	20 766 412	1 099 003	1 174 678	365 569	11 842	1 099 003	23 701 973	1	3 153 488	1 821 368	441 078	18 286 038
740 Bibliotek	109 776	69 820	6 680	10 453	36 591	1 234	3 242	10 453	220 859	308	5 657	33 709	10 809	170 376

	Lønn og sosiale utgifter	Kjøp av varer og tjenester til egenproduksjon	Kjøp som erstatter egenproduksjon	Mva. som gir rett til mva-kompensasjon	Overføringer	Avskrivninger	Refusjon sykelønn	Mva-komp drift	Brutto driftsutgifter	Brukerbetaling	Andre salgs- og leieinntekter	Overføringer med krav til motytelse	Overføringer uten krav til motytelse	Netto driftsutgifter
	(010-099)	(100-285)	(300-380)	(429)	(400,430-480)	(590)	(710)	(729)	(=1+2+3+4+5+6-7-8)	(600)	(620-670)	(700,710,730-780)	(800-895)	(=9-10-11-12-13+8)
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
750 Kulturminneforvaltning	317 089	74 889	7 703	11 010	530 652	4 421	9 091	11 010	925 663	11 219	45 151	145 163	308 670	415 460
760 Museer	2 144	13 940	0	1 710	527 030	6 307	0	1 710	549 421	0	732	5 436	0	543 253
771 Kunstformidling	144 725	269 384	2 435	9 295	376 612	1 283	3 842	9 295	790 597	0	2 268	57 951	272 269	458 109
772 Kunstproduksjon	50 144	54 824	286	3 679	335 582	308	1 938	3 679	439 206	2 037	3 854	57 657	50 237	325 421
775 Idrett	36 664	174 271	31	829	1 613 326	17	1 395	829	1 822 914	0	0	2 764	1 719 758	100 392
790 Andre kulturaktiviteter	65 959	23 700	5	2 721	313 482	4 304	1 822	2 721	405 628	0	184	9 121	55 983	340 340
Kultur	726 501	680 828	17 140	39 697	3 733 275	17 874	21 330	39 697	5 154 288	13 564	57 846	311 801	2 417 726	2 353 351
Sum	36 668 366	21 003 890	26 928 680	4 930 176	10439 892	6 208 975	1 324 546	4 929 762	99 925 671	356 519	7 156 158	9 086 389	5 950 528	77 376 292

Administrasjon og fellesutgifter	3 064 916	1 709 519	47 155	306 292	584 898	205 517	70 970	305 878	5 541 449	24	194 022	365 281	330 065	4 652 272
Undervisningsformål	28 229 809	7 098 951	5 891 146	1 072 248	621 648	2 298 758	999 715	1 072 248	43 140 597	148 781	1 258 082	5 206 305	884 843	35 642 586
Tannhelse	2 492 394	812 108	168 877	121 242	312 494	115 601	159 476	121 242	3 741 998	194 752	315 026	339 234	43 039	2 849 947
Regional utvikling m.m.	710 559	490 352	14 299	56 232	3 768 391	20 459	16 562	56 232	4 987 498	-583	2 081 740	703 971	1 567 608	634 762
Samferdsel	1 444 187	10 212 132	20 790 063	3 334 465	1 419 186	3 550 766	56 493	3 334 465	37 359 841	-19	3 249 442	2 159 797	707 247	31 243 374
Kultur	726 501	680 828	17 140	39 697	3 733 275	17 874	21 330	39 697	5 154 288	13 564	57 846	311 801	2 417 726	2 353 351
I alt	36 668 366	21 003 890	26 928 680	4 930 176	10439 892	6 208 975	1 324 546	4 929 762	99 925 671	356 519	7 156 158	9 086 389	5 950 528	77 376 292

Administrasjon og fellesutgifter	8,4 %	8,1 %	0,2 %	5,6 %	3,3 %	3,3 %	5,4 %	6,2 %	5,5 %	0,0 %	2,7 %	4,0 %	5,5 %	6,0 %
Undervisningsformål	77,0 %	33,8 %	21,9 %	6,0 %	37,0 %	37,0 %	75,5 %	21,8 %	43,2 %	41,7 %	17,6 %	57,3 %	14,9 %	46,1 %
Tannhelse	6,8 %	3,9 %	0,6 %	3,0 %	1,9 %	1,9 %	12,0 %	2,5 %	3,7 %	54,6 %	4,4 %	3,7 %	0,7 %	3,7 %
Regional utvikling m.m.	1,9 %	2,3 %	0,1 %	36,1 %	0,3 %	0,3 %	1,3 %	1,1 %	5,0 %	-0,2 %	29,1 %	7,7 %	26,3 %	0,8 %
Samferdsel	3,9 %	48,6 %	77,2 %	13,6 %	57,2 %	57,2 %	4,3 %	67,6 %	37,4 %	0,0 %	45,4 %	23,8 %	11,9 %	40,4 %
Kultur	2,0 %	3,2 %	0,1 %	35,8 %	0,3 %	0,3 %	1,6 %	0,8 %	5,2 %	3,8 %	0,8 %	3,4 %	40,6 %	3,0 %
I alt	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Vedlegg 7 Kostnadsdeflator for kommunene

Tabell 1 Beregning av samlet kommunal deflator. Prosentvis endring fra året før.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023 ¹	2024 ¹
Deflator	3,4	3,9	3,4	3,9	3,1	2,4	2,6	2,4	3,1	3,2	1,0	4,3	6,7	4,5	4,3
Sysselsetting, lønnsvekst og pensjonskostnader	3,5	4,7	4,7	4,6	3,5	2,5	2,4	2,4	2,6	3,7	0,8	2,1	4,0		
Årslønnsvekst	3,7	4,3	4,1	3,7	3,2	3,3	2,5	2,5	2,9	3,5	1,7	2,6	3,7	5,5 ²	4,9
Bidrag fra pensjonskostnader	-0,2	0,4	0,6	0,9	0,3	-0,8	-0,1	-0,1	-0,3	0,1	-0,8	-0,5	0,3		
Kjøp av varer og tjenester, prisvekst	3,1	2,5	1,3	2,6	2,5	2,2	2,9	2,5	3,8	2,5	1,2	7,4	10,4		
Lønnsandel i prosent	62,4	61,7	63,3	62,9	62,7	61,9	61,8	61,6	61,2	59,5	58,8	58,6	58,3		

¹ Anslag i Nasjonalbudsjettet 2024.

² Inkludert effekt av ekstra arbeidsgiveravgift på 5 pst. på lønn over 750 000 kroner. Anslått til +0,1 prosentpoeng.

Kilde: Finansdepartementet.

Vedlegg 8 Beregning av kommunal deflator for 2022

Dokumentasjon, 3. november 2023

Innledning

Kostnadsdeflatoren for kommunesektoren utarbeides i Finansdepartementet i forbindelse med utformingen av det økonomiske opplegget for sektoren. Beregningene er en integrert del av et omfattende tallarbeid i tilknytning til nasjonalbudsjettene, og utgjør en del av grunnlaget for vurderinger av utviklingen og utsiktene for norsk økonomi. Deflatoren benyttes blant annet til å prisomregne overføringer til kommunene og til å beregne realveksten i kommunesektorens inntekter.

Kostnadsdeflatoren for kommunene beregnes som et veid gjennomsnitt av tre elementer: Lønnskostnader, kjøp av varer og tjenester i driften (produktinnsats) og bruttoinvesteringer.

For historiske år har praksis de siste årene vært å tallfeste lønnsveksten for kommunale arbeidstakere med tall fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene kombinert med tall for arbeidsgiveravgift og pensjonskostnader mv. fra KOSTRA. Prisveksten for kjøp av varer og tjenester er tallfestet basert et sett med prisindekser publisert av Statistisk sentralbyrå vektet med artsfordelingen av kommuneforvaltningens kjøp av varer og tjenester.

For anslag til budsjettet legges det til grunn Finansdepartementets anslag på årslønnsveksten og anslag på prisveksten for produktinnsats og investeringer i offentlig forvaltning.

Dette notatet redegjør for beregningen av den historiske deflatoren for 2022.

Lønnskostnader

Veksten i lønnskostnadene tallfestes med utgangspunkt i beregnet årslønnsvekst per årsverk for kommunale arbeidstakere ifølge tall fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene (TBU-inntekt) pluss en beregning av bidrag fra pensjonskostnader.

Årslønnsvekst kommuneansatte per årsverk

For 2022 beregner TBU-inntekt årslønnsveksten per årsverk for kommuneansatte i alt til 3,7 pst., jf. tabell 1.1 i [Grunnlaget for inntektsoppgjørene 2023](#).

Bidrag fra pensjonskostnader

Kommunesektorens pensjonskostnader inngår i lønnskostnadene, men ikke i årslønnsveksten. I den grad veksten i lønnskostnadene avviker fra veksten i årslønn, gir dette et bidrag til kostnadsveksten i kommunesektoren utover bidraget fra årslønnsveksten.

Bidraget fra pensjonskostnadene beregnes som et påslag i veksten som skyldes pensjonskostnader, inkludert arbeidsgiveravgift. Beregningen tar utgangspunkt i tall fra kommune- og fylkesregnskapene (KOSTRA), jf. tabell 2.

Tabell 1 Pensjonskostnadenes bidrag til den kommunale kostnadsveksten

	2019	2020	2021	2022
Lønn, mill. kroner	240 475	244 351	255 293	269 261
Pensjonskostnader, mill. kroner	31 945	30 212	28 942	31 468
Arbeidsgiveravgift på lønn, mill. kroner	33 677	33 927 ¹	36 499	38 510
Lønnskostnader, mill. kroner	306 097	306 523	320 733	339 240
Pensjonskostnader og arbeidsgiveravgift, pst. av lønn	27,3	26,2	25,6	26,0
Påslagskoeffisient	1,273	1,262	1,256	1,256
Endring i påslagskoeffisient fra året før	1,001	0,992	0,995	1,003
Bidrag fra pensjonskostnader mv., pst. (=endring påslagskoeffisient - 1)	0,1	-0,8	-0,5	0,3

¹ Lagt til 1 967 mill. kroner knyttet til særskilt lav sats i arbeidsgiveravgiften i 3. termin 2020. I SSBs statistikk over inntekter og utgifter i kommuneforvaltningen er denne ført som næringsoverføring til kommuneforvaltningen.

Kilde: KOSTRA.

Prisvekst kjøp av varer og tjenester

Beregningen av prisvekst for kjøp av varer og tjenester tar utgangspunkt i kommuneforvaltningens observerte utgifter til kjøp av varer og tjenester og bruttorealinvesteringer slik de kan leses ut av kommuneregnskapene, basert på artsinndelingen i KOSTRA.

Utgiftene som prisveksten beregnes for er knyttet til kjøp av varer og tjenester som inngår i (fylkes)kommunal egenproduksjon, dvs. artsseriene 0, 1 og 2. Se [veileder til kontoplanen i KOSTRA](#).

For hver gruppe av varer og tjenester er det tilordnet en prisvekst, basert på ulike prisstatistikker fra Statistisk sentralbyrå:

- Ulike detaljerte undergrupper i konsumprisindeksen
- Byggekostnadsindeksen
- Noen undergrupper fra prisindeks for førstegangsomsetning innenlands
- Ulike prisstatistikker for privat tjenesteyting, slik som rengjøringstjenester, IT-tjenester, juridiske tjenester mv.

Med utgangspunkt i fordelingen av utgiftene for T-1 beregnes vektene for prisveksten for år T. For eksempel brukes fordelingen for 2021 som vekt for vektingen av prisindeksene for 2022. Se vedleggstabell med noter for beregninger av vekt og prisvekst for de ulike utgiftsarter.

Spesielt for 2021 og 2022

Fra og med desember 2021 er det gitt strømstønad til husholdningene som reduserer strømprisene husholdningene står overfor. Effekten av strømstønaden er innarbeidet i prisindeksen 04.5 for energivarer. Siden kommunesektoren ikke er omfattet av strømstøtteordningen, benyttes ikke publiserte 04.5-indeksen. I stedet benyttes en beregnet 04.5-indeks hvor effekten av strømstønadsordningen holdes utenfor. Beregningen er gjort av SSB.

Publisert delindeks 04.5 for 2021 er 192,6, som gir en årsvekst på 65,2 pst. Eksklusive strømstønadsordningen kan indeksverdien beregnes til 196,8, noe som gir en årsvekst på 68,8 pst.

Publisert delindeks 04.5 for 2022 er 232,4, som gir en årsvekst på 20,7 pst. Eksklusive strømstønadsordningen kan indeksverdien beregnes til 316,9, noe som gir en årsvekst på 61,0 pst.

Samlet kommunal deflator

Tabell 2 oppsummerer beregningen av deflatoren

Tabell 2 Kostnadsdeflatoren i kommunesektoren. Prosent

	2020	2021	2022
Deflator	1,0	4,3	6,7
Sysselsetting, lønnsvekst og pensjonskostander	0,9	2,1	4,0
Årslønnsvekst per årsverk	1,7	2,6	3,7
Bidrag fra pensjonskostnader mv.	-0,8	-0,5	0,3
Kjøp av varer og tjenester. Prisvekst	1,2	7,4	10,4
Lønnsandel i pst.	58,8	58,6	58,3

Beregning av prisvekstkomponenten i kostnadsveksten for kommunal sektor (kommunal deflator)

Tabell 3 Beregning av prisvekst på kjøp av varer og tjenester

Art	Vare- og tjenestegrupper	Utgiftsandeler i kommunene			Prisvekst			Kilder for prisdata	
		2020 (2019)	2021 (2020)	2022 (2021)	2020	2021	2022		
070	Lønn vedlikehold og nybygg/anlegg	0,2	0,3	0,0	2,1	8,4	9,7	Byggekostnadsindeks	Note 1
100	Kontormateriell	0,4	0,4	0,4	3,2	4,1	4,9	Konsumprisindeks	Aviser, bøker og papirvarer (09.5)
105	Undervisningsmaterieill	0,9	1,1	1,2	3,2	4,1	4,9	Konsumprisindeks	Aviser, bøker og papirvarer (09.5)
110	Medisinsk forbruksmaterieill	0,6	1,0	1,0	1,9	0,6	2,4	Konsumprisindeks	Medisinske produkter mv (06.1)
114	Medikamenter	0,3	0,3	1,5	1,9	0,6	2,4	Konsumprisindeks	Medisinske produkter mv (06.1)
115	Matvarer	2,3	1,8	1,9	0,5	0,7	6,5	Konsumprisindeks	Matvarer/alkoholfrie dr.varer (01)
120	Annet forbruksmaterieill/råvarer og tjenester	4,9	4,4	4,9	6,8	3,7	6,5	Konsumprisindeks	Møbler, hush.artikler mv. (05)
130	Post, banktjenester og telefon	0,9	1,0	0,9	4,7	2,4	1,0	Konsumprisindeks	Note 2
140	Annonse, reklame, informasjon	0,5	0,4	0,4	3,2	3,8	7,2	Konsumprisindeks	Andre varer, kultur, fritid (09.4)
150	Opplæring, kurs	1,2	0,6	0,7	3,2	3,4	4,5	Konsumprisindeks	Tjenester, kultur, fritid (09.4)
160	Utgifter og godtgj. for reiser, diett, bil mv.	0,3	0,2	0,2	2,2	-0,6	7,0	Konsumprisindeks	Note 3
165	Andre oppgavepliktige godtgjørelser	0,6	0,6	0,5	2,2	-0,6	7,0	Konsumprisindeks	Note 3
170	Transport/drift av egne transportmidler	10,9	11,0	10,8	0,8	6,2	15,2	Konsumprisindeks	Drift av personl. transp.midl (07.2)
180	Energi ¹	3,6	2,9	3,9	-27,2	68,8	61,0	Konsumprisindeks	Elekstrisitet, fyring mv. (04.5)
185	Forsikringer og utgifter til vakthold og sikring	0,8	1,0	1,2	4,2	6,1	5,3	Konsumprisindeks	Forsikring (12.5)
190	Leie av lokaler og grunn	4,9	5,0	4,8	1,4	1,2	2,0	Konsumprisindeks	Beregnet husleie (04.2)
195	Avgifter, gebyrer, lisenser og lignende	3,7	4,3	4,4	1,4	1,3	1,9	Konsumprisindeks	Vann/div.tj.bolig (04.4)
200	Inventar og utstyr, investering	4,5	4,4	4,2	3,0	2,0	13,2	Prisindeks for førstegangs-omsetning innenlands	To grupper av maskiner (SITC75 og SITC77)
209	Medisinsk utstyr, investering	0,1	0,1	0,1	3,0	2,0	13,2	Prisindeks for førstegangs-omsetning innenlands	To grupper av maskiner (SITC75 og SITC77)
210	Kjøp, leie og leasing av transportmidler, inv	0,7	0,7	0,8	4,3	1,8	4,8	Prisindeks for førstegangs-omsetning innenlands	Kjøretøyer for veg (SITC78)
210	Kjøp, leie og leasing av transportmidler, drift	0,5	0,5	0,5	-3,1	1,8	14,5	Prod.prisindekser tjenester	Bilutleie
220	Kjøp, leie og leasing av maskiner, inv	0,1	0,1	0,1	3,0	2,0	4,8	Prisindeks for førstegangs-omsetning innenlands	To grupper av maskiner (SITC75 og SITC77)
220	Kjøp, leie og leasing av maskiner, drift	0,4	0,4	0,4	-3,1	1,8	14,5	Prod.prisindekser tjenester	Bilutleie
230	Vedlikehold og nybygg, inv	33,9	34,2	31,9	2,1	8,4	9,7	Byggekostnadsindeks	Note 1
230	Vedlikehold og byggetjenester, drift	7,1	7,1	7,1	2,7	7,3	8,8	KPI/Byggekostn.indeks	Note 4
240	Serviceavtaler og reparasjon	5,1	5,3	5,2	2,7	7,3	8,8	KPI/Byggekostn.indeks	Note 4
250	Materialer til vedlikehold og nybygg, inv	0,7	0,8	0,7	2,1	8,4	9,7	Byggekostnadsindeks	Note 1
250	Materialer til vedlikehold, drift	0,7	0,8	0,7	2,7	7,3	8,8	KPI/Byggekostn.indeks	Note 4
260	Renhold, vaskeri- og vaktmestertjenester	1,0	0,9	0,9	-0,5	1,8	2,5	Prod.prisindekser tjenester	Rengjøringsvirksomhet
270	Konsulenttjenester, vikartjenester	8,4	8,7	8,9	2,7	3,0	3,9	Prod.prisindekser tjenester	Note 5
Total	Kjøp av varer og tjenester	100,0	100,0	100,0	1,2	7,4	10,4		

¹ Inkluderer artene 181 Fjernvarme/fjernkjøling, 182 Fyringsolje og fyringsparafin, 183 Naturgass og andre fossile gasser, 184 Bioenergi.

Note 1:

Beregnet som veid snitt av årsveksten i byggekostnadsindeksen for boliger og byggekostnadsindeksen for veianlegg. Vektene er bestemt av samlede bruttoinvesteringer i kommunale veier (KOSTRA: 332 kommunale veier) og fylkesveier (KOSTRA: 722 Fylkesveier, miljø- og trafikksikkerhetstiltak) som andel av samlede investeringsutgifter (KOSTRA: Bruttoinvesteringsutgifter, kommuner og fylkeskommuner). I 2020 veies byggekostnadsindeksen for boliger med om lag 83 pst., mens byggekostnadsindeksen for veianlegg vektet med 17 pst.

Note 2:

Beregnet som veid gjennomsnitt av indeksene for 08 Post- og teletjenester og 12.6 Finansielle tjenester utenom forsikring. Vektene er satt til 90 pst. post og teletjenester, 10 pst. finansielle tjenester.

Note 3:

Gjennomsnitt av delindeksene 07.3 Transporttjenester og 11 Hotell- og restauranttjenester.

Note 4:

Veid gjennomsnitt av KPI-delindeks 04.3 Vedlikehold og reparasjon av bolig og byggekostnadsindeks for veianlegg, drift og vedlikehold. Vektene er bestemt av samlede brutto driftsutgifter til kommunale veier (KOSTRA: 332 kommunale veier) og fylkesveier (KOSTRA: 722 Fylkesveier, miljø- og trafikksikkerhetstiltak) som andel av samlede brutto driftsutgifter til bygg og anlegg. Samlede brutto driftsutgifter til bygg og anlegg for kommunene er definert som summen av:

- 130 Administrasjonslokaler,
- 221 Barnehagelokaler og skyss,
- 222 Skolelokaler,
- 261 Institusjonslokaler,
- 265 Kommunalt disponerte boliger,
- 332 Kommunale veier,
- 335 Rekreasjon i tettsted,
- 340 Produksjon av vann,
- 345 Distribusjon av vann,
- 350 Avløpsrensing,
- 353 Avløpsnett/innsamling av avløpsvann,
- 354 Tømming av slamavskillere, septiktanker o.l. på avløpsanlegg,
- 381 Kommunale idrettsbygg og idrettsanlegg,
- 386 Kommunale kulturbygg og
- 393 Gravplasser og krematorier.

Tilsvarende for fylkeskommunene er definert som summen av brutto driftsutgifter til:

- 430 Administrasjonslokaler
- 510 Skolelokaler og internatbygninger
- 722 Fylkesveier, miljø- og trafikksikkerhetstiltak

For 2021 vektet KPI-delindeksen for vedlikehold og reparasjon av boliger med 70,9 pst., mens byggekostnadsindeksen for veianlegg vektet med 29,1 pst.

Note 5:

Gjennomsnitt av indeksene for IT-tjenester, arkitekttjenester og juridisk tjenesteyting.

Vedlegg 9

Lønn og lønnsutvikling

Lønnskostnadene er den klart største utgiftsposten i kommunesektoren. I dette avsnittet ses det nærmere på gjennomsnittlig årslønn og årslønnsvekst i kommunesektoren, men også årslønnsvekst for noen av de andre forhandlingsområdene.

Ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall var veksten i gjennomsnittlig årslønn fra 2021 til 2022 for lønnstakere under ett 4,3 prosent. Årslønnsveksten i kommunesektoren i alt var på 3,7 prosent. Årslønnsnivået i 2022 var 578 900 kroner for kommunesektoren og nivået var 62 100 kroner lavere enn for økonomien i alt ifølge nasjonalregnskapet.

Tabell 1 Årslønnsvekst i prosent og lønn per årsverk 2022 for noen store forhandlingsområder

Forhandlingsområde	Gjennomsnittlig årslønnsvekst pr år			Årslønn 2022	Lønn heltids- ansatte 2022
	2013-2017	2018-2022	2022		
Nasjonalregnskapet - alle lønnstakere	2,8	3,4	4,3	641000	
Alle områdene nedenfor			4,2		
Industri i alt (NHO)	2,8	3,0	4,0	694 200	
Industriarbeidere (NHO)	2,7	2,8	3,5	554 700	
Industrifunksjonærer (NHO)	3,0	3,2	4,9	880 200	
Virkebedrifter i varehandel	3,3	3,5	3,7		606 300
Finanstjenester	4,0	3,6	5,0		778 900
Statsansatte	2,9	3,1	4,3	669 000	
Kommunesektoren (KS inkl.Oslo og bedr.medl) ¹	3,0	2,9	3,7	578 900	
Undervisningspersonell i komm.sekt ¹	2,8	2,5	3,3	624 700	
Øvrige ansatte i kommunesektoren	3,2	3,1	3,9	565 800	
Helseforetak (Spekter)	3,1	3,3	4,5	683 500	
Øvrige bedrifter (Spekter)	2,9	3,0	4,0	620 000	

¹ Omfatter ansatte i kommunene, fylkeskommunene og andre virksomheter som er medlemmer i KS, herunder bedriftsmedlemmer. Tallene omfatter også stillinger med hovedsakelig lokal lønnsdannelse og undervisningsstillinger med hovedsakelig sentral lønnsdannelse. Tallene for kommuneansatte omfatter også ansatte i Oslo kommune inkludert undervisningspersonell.

Kilde: Etter inntektsoppgjørene 2023, Rapport fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene, mars 2023, SSB og KS.

Av forhandlingsområdene var det Finanstjenester og Industrifunksjonærer (NHO), som hadde høyest årslønnsvekst med hhv. 5,0 og 4,9 prosent. Undervisningspersonell i kommunesektoren hadde lavest årslønnsvekst med 3,3 prosent.

I perioden 2018 til 2022 hadde ansatte innen Virkebedrifter i varehandel og finanstjenester en årslønnsvekst på hhv. 3,5 og 3,6 prosent som var høyere enn de øvrige gruppene. Årslønnsveksten blant undervisningspersonell i kommunesektoren var litt lavere enn i de andre områdene med 2,5 prosent. Kommunesektoren hadde i denne perioden en årslønnsvekst på 2,9 prosent. Veksten i gjennomsnittlig årslønn for alle lønnstakere fra nasjonalregnskapet var på 3,4 prosent.

Tabell 2 viser gjennomsnittlig antall årsverk, årslønn (gjennomsnittlig månedsfortjeneste per 1.12.2022 *12) og datolønnsvekst ned på enkeltsektorer. Datolønnsvekst vil si prosentvis endring i gjennomsnittlig månedsfortjeneste fra 1. desember 2021 til 1. desember 2022. Dette lønnsbegrepet er ikke sammenlignbart med årslønnsvekst, som normalt brukes til å sammenligne lønnsutvikling mellom tariffområder.

I kommuneforvaltningen var gjennomsnittlig årslønn i 2022 høyest innenfor videregående skole med 638 600 og sentraladministrasjonen med 652 900, og lavest i barnehager med 507 500.

Tabell 2 Kommunal forvaltning. Antall avtalte årsverk og månedsførtjenesten*12 per 1.12.2022.

	Årsverk per 1.12.22	Månedsførtj. x 12 per 1.12.2022	Prosent 2021-2022
I alt	409 400	584 300	3,4
Av dette:			
Sentraladministrasjon	26 700	652 900	4,4
Grunnskole	84 900	584 900	3,2
Videregående	30 900	638 600	2,9
Barnehager	39 100	507 500	3,0
Pleie/omsorg	167 200	573 300	3,4
Kultur	7 700	566 700	3,7
Teknisk	31 900	599 900	3,7

Kilde: Lønns- og personalstatistikk. PAI/KS

Den største lønnsøkningen fra 2021 til 2022 var i sentraladministrasjonen med 4,4 prosent, mens den laveste datolønnsveksten var i videregående skole med 2,9 prosent.

Vedlegg 10 Skattesatser for kommuner og fylkeskommuner

Tabell 1 Maksimalskattøren på alminnelig inntekt fra personlige skattytere¹

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002 ²	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Kommuner	12,25	11,75	11,50	10,75	11,50	11,20	12,20	12,40	13,00	13,20	13,20	13,30	12,25	12,05	12,80
Fylkeskommuner	7,00	7,00	6,75	6,25	6,60	6,45	6,90	1,90	3,24	2,60	3,00	2,90	2,70	2,65	2,65
Kommuneforvaltningen	19,25	18,75	18,25	17,00	18,10	17,65	19,10	14,30	16,24	15,80	16,20	16,20	14,95	14,70	15,45
Fellesskatt	8,75	9,25	9,75	11,00	9,90	10,35	8,90	13,70	11,76	12,20	11,80	11,80	13,05	13,30	12,55
Alminnelig inntekt	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024 ³
Kommuner	12,80	11,30	11,60	11,60	11,40	11,35	11,80	11,80	11,80	11,55	11,10	12,15	10,95	11,15	10,95
Fylkeskommuner	2,65	2,65	2,65	2,65	2,65	2,60	2,65	2,65	2,65	2,60	2,45	2,70	2,40	2,45	2,35
Kommuneforvaltningen	15,45	13,95	14,25	14,25	14,05	13,95	14,45	14,45	14,45	14,15	13,55	14,85	13,35	13,60	13,60
Fellesskatt til staten ⁴	12,55	14,05	13,75	13,75	12,95	13,05	10,55	9,55	8,55	7,85	8,45	7,15	8,65	8,40	8,70
Alminnelig inntekt	28,00	28,00	28,00	28,00	27,00	27,00	25,00	24,00	23,00	22,00	22,00	22,00	22,00	22,00	22,00

¹ Fra 1979 har maksimalsatsene vært brukt i samtlige kommuner og fylkeskommuner.

² Den betydelige reduksjonen i den fylkeskommunale skattøren i 2002 er knyttet til sykehusreformen.

³ Forslag i Nasjonalbudsjettet 2024 og Prop. 1 LS (2023-2024) Skatter og avgifter 2024.

⁴ Skattesatsen på fellesskatt til staten for noen kommuner i Troms og Finnmark (tiltakssonen) er satt til 5,20 prosent i 2024.

Kilde: Finansdepartementet

Tabell 2 Maksimalskattøren på alminnelig inntekt fra etterskuddspliktige skattytere ¹

	1994	1995	1996	1997	1998 ²⁾
Kommuner	5,50	5,50	4,75	4,25	0,00
Fylkeskommuner	4,00	2,75	2,50	2,50	0,00
Kommuneforvaltning	9,50	8,25	7,25	6,75	0,00
Fellesskatt	18,50	19,75	20,75	21,25	28,00
Alminnelig inntekt	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00

¹⁾ Tidsangivelsen for etterskuddsskatter gjelder inntektsår. Innbetalingen av etterskuddsskatt foretas året etter inntektsåret

²⁾ Kommunal/fylkeskommunal etterskuddsskatt ble omgjort til statlig skatt fra inntektsåret 1998 med budsjettvirkning i 1999.

Kilde: Finansdepartementet

Vedlegg 11 Utvalgte hovedtall for kommuneforvaltningen 2001–2022

Tabell 1 Utgifter, bruttoprodukt og konsum i kommuneforvaltningen i prosent av bruttonasjonalprodukt for Fastlands-Norge

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021*	2022*
Utgifter i alt	22,0	18,1	18,6	17,5	16,8	16,6	16,9	17,6	18,9	19,0	19,3	19,2	19,5	19,6	19,5	19,9	20,1	20,2	20,5	20,8	20,4	20,2
Bruttoprodukt	13,7	11,0	11,1	10,6	10,3	9,9	9,8	10,2	10,8	11,0	11,3	11,4	11,4	11,4	11,5	11,7	11,8	11,8	11,9	12,1	11,9	11,6
Konsum	16,1	12,9	13,3	12,7	12,4	12,1	11,7	12,3	13,3	13,3	13,6	13,6	13,7	13,8	14,0	14,2	14,4	14,4	14,5	14,8	14,9	14,4

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 2 Sysselsetting i kommuneforvaltningen

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021*	2022*
Utførte timeverk I	641,3	519,5	512,8	521,1	528,0	538,4	560,7	583,2	598,0	610,8	627,4	633,9	639,1	642,3	648,4	664,3	675,1	686,6	693,8	688,4	707,0	712,8
I pst. av utførte timeverk i alt	19,4	15,9	16,0	16,0	15,9	15,8	15,7	15,7	16,4	16,7	16,9	16,8	16,8	16,7	16,8	17,1	17,3	17,3	17,2	17,5	17,5	17,0
Sysselsatte personer (1000)	550,7	452,8	453,1	449,7	449,4	458,5	467,5	478,1	487,2	493,9	504,2	512,5	519,7	522,6	525,3	531,1	539,5	546,9	552,7	548,9	556,4	559,1
Årsverk, heltidsekvivalenter, for lønnstakere og selvstendige (1000 årsverk)	416,1	338,3	341,4	341,5	348,5	360,8	377,0	393,3	404,4	410,1	419,1	423,9	430,3	432,8	435,3	443,7	453,7	461,1	467,3	463,2	473,3	477,4

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Vedlegg 12 Korrigert netto driftsresultat 2017–2022

Tabell 1 Beregning av korrigert netto driftsresultat¹. Kommune- og fylkeskommunekonsern. Mill. kr.

	2018	2019	2020	2021	2022
Netto driftsresultat	15 127	11 205	18 488	30 132	23 717
+ Netto avdrag	19 813	20 668	22 164	25 147	26 511
= Netto driftsresultat eks. avdrag	34 941	31 873	40 651	55 280	50 228
- Kapitalslit	50 439	52 778	55 875	59 966	65 084
+ Inflasjonsgevinst	6 290	6 786	2 383	10 824	15 740
+ Bompenger	3 186	3 357	3 396	3 122	3 978
+ Mva.-kompensasjon investeringer	11 428	13 878	11 993	11 748	12 309
= Korrigert netto driftsresultat	5 407	3 115	2 549	21 008	17 171
Avvik netto driftsres. - korr. netto	9 721	8 089	15 939	9 125	6 546

¹ Eventuelle avvik i regnestykkene skyldes avrunding

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Tabell 2 Beregning av korrigert netto driftsresultat. Kommune- og fylkeskommunekonsern. Prosent av driftsinntektene¹

	2018	2019	2020	2021	2022	Gj.snitt
Netto driftsresultat	2,8	2,0	3,1	4,7	3,6	3,2
+ Netto avdrag	3,6	3,7	3,8	4,0	4,0	3,8
= Netto driftsresultat eks. avdrag	6,4	5,6	6,9	8,7	7,5	7,0
- Kapitalslit	9,3	9,3	9,5	9,5	9,7	9,5
+ Inflasjonsgevinst	1,2	1,2	0,4	1,7	2,4	1,4
+ Bompenger	0,6	0,6	0,6	0,5	0,6	0,6
+ Mva.-kompensasjon investeringer	2,1	2,5	2,0	1,9	1,8	2,1
= Korrigert netto driftsresultat	1,0	0,6	0,4	3,3	2,6	1,6
Avvik netto driftsres. - korr. netto driftsres.	1,8	1,4	2,7	1,4	1,0	1,7

² Eventuelle avvik i regnestykkene skyldes avrunding.

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Tabell 3 Beregning av korrigert netto driftsresultat. Kommunene inkl. Oslo. Prosent av driftsinntektene.¹

	2018	2019	2020	2021	2022	Gj.snitt
Netto driftsresultat	2,6	1,9	2,7	4,3	3,0	2,9
+ Netto avdrag	3,7	3,7	3,9	4,1	4,1	3,9
= Netto driftsresultat eks. avdrag	6,3	5,6	6,5	8,3	7,1	6,8
- Kapitalslit	8,4	8,5	8,7	8,7	9,0	8,7
+ Inflasjonsgevinst	1,2	1,2	0,4	1,7	2,4	1,4
+ Mva.-komp investeringer	1,9	2,3	1,9	1,7	1,6	1,9
= Korrigert netto driftsresultat	1,0	0,6	0,2	3,0	2,1	1,4
Avvik netto driftsres. - korr. netto driftsres.	1,6	1,3	2,5	1,2	0,9	1,5

² Eventuelle avvik i regnestykkene skyldes avrunding.

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Tabell 4 Beregning av korrigert netto driftsresultat. Fylkeskommunene. Prosent av driftsinntektene.¹

	2018	2019	2020	2021	2022	Gj.snitt
Netto driftsresultat¹	3,8	2,6	5,7	7,4	6,4	5,2
+ Netto avdrag	3,5	3,4	3,2	3,4	3,5	3,4
= Netto driftsresultat eks. avdrag	7,2	6,0	8,9	10,8	9,9	8,6
- Kapitalslit	14,4	14,4	13,8	13,4	13,6	13,9
+ Inflasjonsgevinst	1,0	1,2	0,4	1,5	2,0	1,2
+ Bompenger	3,9	4,0	3,7	3,2	3,9	3,7
+ Mva.-komp investeringer	3,3	3,4	2,6	2,6	3,0	3,0
= Korrigert netto driftsresultat	1,2	0,1	1,7	4,8	5,2	2,6
Avvik netto driftsres. - korr. netto driftsres.	2,6	2,5	4,1	2,6	1,1	2,6

¹Eventuelle avvik i regnestykkene skyldes avrunding.

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Vedlegg 13 Netto driftsresultat før og etter bundne fondsavsetninger

Tabell 1 Netto driftsresultat og netto driftsresultat etter netto bundne fondsavsetninger. Prosent av driftsinntektene. Kommunene i 2022

	Netto driftsresultat	Netto driftsresultat etter netto bundne fondsavsetninger		Netto driftsresultat	Netto driftsresultat etter netto bundne fondsavsetninger
3001 Halden	1,7	1,8	3040 Nesbyen	1,7	1,5
3002 Moss	4,7	4,6	3041 Gol	0,6	1,5
3003 Sarpsborg	1,5	1,4	3042 Hemsedal	8,8	9,3
3004 Fredrikstad	0,9	0,9	3043 Ål	9,0	9,5
3005 Drammen	3,7	4,2	3044 Hol	6,1	3,5
3006 Kongsberg	1,9	1,8	3045 Sigdal	6,0	4,2
3007 Ringerike	0,0	1,3	3046 Krødsherad	11,3	11,6
3011 Hvaler	-0,3	0,0	3047 Modum	4,6	4,2
3012 Aremark	2,8	3,2	3048 Øvre Eiker	1,9	2,2
3013 Marker	-1,9	-1,4	3049 Lier	1,2	2,6
3014 Indre Østfold	2,2	2,8	3050 Flesberg	1,3	2,7
3015 Skiptvet	-4,5	-3,2	3051 Rollag	1,0	1,6
3016 Rakkestad	-0,7	-0,4	3052 Nore og Uvdal	2,1	2,5
3017 Råde	4,1	4,1	3053 Jevnaker	6,0	6,7
3018 Våler (Østfold)	3,8	3,9	3054 Lunner	2,5	2,8
3019 Vestby	5,1	4,6	0301 Oslo	5,4	5,8
3020 Nordre Follo	3,0	3,5	3401 Kongsvinger	2,3	2,6
3021 Ås	2,6	3,8	3403 Hamar	0,9	1,2
3022 Frogn	1,1	2,1	3405 Lillehammer	2,2	2,6
3023 Nesodden	4,1	4,4	3407 Gjøvik	-0,6	-0,3
3024 Bærum	3,4	3,5	3411 Ringsaker	0,9	1,5
3025 Asker	-0,7	-0,7	3412 Løten	-0,4	-0,3
3026 Aurskog-Høland	5,3	5,6	3413 Stange	2,7	2,7
3027 Rælingen	1,9	2,8	3414 Nord-Odal	2,6	2,8
3028 Enebakk	0,3	1,0	3415 Sør-Odal	3,7	3,8
3029 Lørenskog	0,0	0,2	3416 Eidskog	-4,2	-3,3
3030 Lillestrøm	4,5	4,7	3417 Grue	-1,6	-0,7
3031 Nittedal	3,4	2,8	3418 Åsnes	-0,2	0,4
3032 Gjerdrum	5,7	1,7	3419 Våler (Hedmark)	-0,2	-0,2
3033 Ullensaker	4,6	4,6	3420 Elverum	1,6	1,9
3034 Nes	5,4	5,5	3421 Trysil	-0,1	1,7
3035 Eidsvoll	-0,5	0,2	3422 Åmot	4,2	3,9
3036 Nannestad	3,7	3,6	3423 Stor-Elvdal	-6,6	-5,9
3037 Hurdal	3,8	3,2	3424 Rendalen	7,0	7,9
3038 Hole	1,2	1,6	3425 Engerdal	1,4	-0,9
3039 Flå	0,3	0,7	3426 Tolga	5,7	6,1

	Netto driftsresultat	Netto driftsresultat etter netto bundne fondsavsetninger		Netto driftsresultat	Netto driftsresultat etter netto bundne fondsavsetninger
3427 Tynset	1,3	2,5	3820 Seljord	3,6	3,7
3428 Alvdal	0,3	1,7	3821 Kviteseid	3,1	2,5
3429 Folldal	3,3	1,7	3822 Nissedal	0,3	2,0
3430 Os	-7,1	-4,0	3823 Fyresdal	6,0	5,9
3431 Dovre	7,8	8,1	3824 Tokke	12,4	12,2
3432 Lesja	2,1	2,1	3825 Vinje	7,0	4,7
3433 Skjåk	9,6	11,5	4201 Risør	-0,2	0,4
3434 Lom	11,4	13,1	4202 Grimstad	1,5	1,9
3435 Vågå	5,8	5,3	4203 Arendal	2,0	2,8
3436 Nord-Fron	4,4	5,1	4204 Kristiansand	-0,6	-0,1
3437 Sel	2,6	4,7	4205 Lindesnes	-1,5	-1,2
3438 Sør-Fron	3,8	3,7	4206 Farsund	0,5	0,8
3439 Ringebu	4,8	3,4	4207 Flekkefjord	3,1	3,1
3440 Øyer	1,9	3,4	4211 Gjerstad	-0,4	-0,1
3441 Gausdal	-0,1	2,6	4212 Vegårshei	-3,2	-2,0
3442 Østre Toten	1,8	3,4	4213 Tvedestrand	-1,0	0,3
3443 Vestre Toten	-4,0	-3,1	4214 Froland	3,0	3,6
3446 Gran	3,3	3,7	4215 Lillesand	-0,2	0,3
3447 Søndre Land	-7,0	-6,9	4216 Birkenes	-3,1	-3,3
3448 Nordre Land	1,8	2,0	4217 Åmli	4,1	4,4
3449 Sør-Aurdal	0,2	2,5	4218 Iveland	5,9	5,7
3450 Etnedal	1,7	1,8	4219 Evje og Hornes	2,0	3,0
3451 Nord-Aurdal	0,6	1,9	4220 Bygland	1,0	1,7
3452 Vestre Slidre	6,0	6,8	4221 Valle	4,6	1,1
3453 Øystre Slidre	4,2	6,1	4222 Bykle	13,3	6,2
3454 Vang	15,4	12,3	4223 Vennesla	-1,1	-0,7
3801 Horten	1,2	2,0	4224 Åseral	-0,6	1,3
3802 Holmestrand	3,3	3,3	4225 Lyngdal	3,0	3,0
3803 Tønsberg	3,3	4,1	4226 Hægebostad	1,4	1,2
3804 Sandefjord	3,6	4,0	4227 Kvinesdal	3,3	2,1
3805 Larvik	-0,5	-0,3	4228 Sirdal	0,6	-2,9
3806 Porsgrunn	4,1	4,3	1101 Eigersund	1,1	1,6
3807 Skien	2,5	2,7	1103 Stavanger	6,4	6,3
3808 Notodden	-0,3	0,7	1106 Haugesund	2,1	2,7
3811 Færder	2,1	2,7	1108 Sandnes	2,7	2,9
3812 Siljan	0,3	0,8	1111 Sokndal	0,5	0,6
3813 Bamble	-2,9	-1,8	1112 Lund	1,2	2,6
3814 Kragerø	-3,0	-1,7	1114 Bjerkreim	9,4	9,2
3815 Drangedal	3,5	3,1	1119 Hå	6,8	6,8
3816 Nome	5,7	6,6	1120 Klepp	6,5	6,0
3817 Midt-Telemark	-0,7	-0,2	1121 Time	4,4	4,6
3818 Tinn	8,4	8,4	1122 Gjesdal	3,7	3,7
3819 Hjartdal	2,6	2,3	1124 Sola	9,1	9,9

	Netto driftsresultat	Netto driftsresultat etter netto bundne fondsavsetninger		Netto driftsresultat	Netto driftsresultat etter netto bundne fondsavsetninger
1127 Randaberg	1,1	1,6	4641 Aurland	24,7	22,1
1130 Strand	0,7	0,7	4642 Lærdal	3,8	6,5
1133 Hjelmeland	7,1	6,1	4643 Årdal	3,4	3,5
1134 Suldal	28,6	27,1	4644 Luster	11,4	11,1
1135 Sauda	1,3	2,5	4645 Askvoll	0,3	1,3
1144 Kvitsøy	12,7	13,4	4646 Fjaler	7,3	8,0
1145 Bokn	7,7	7,4	4647 Sunnfjord	1,5	2,2
1146 Tysvær	9,7	8,9	4648 Bremanger	13,1	13,5
1149 Karmøy	4,5	3,9	4649 Stad	2,1	2,3
1151 Utsira	18,1	19,7	4650 Gloppen	2,7	3,0
1160 Vindafjord	6,2	6,5	4651 Stryn	1,7	2,2
4601 Bergen	3,6	4,2	1505 Kristiansund	0,5	2,1
4602 Kinn	2,2	2,4	1506 Molde	-0,4	0,3
4611 Etne	2,2	2,4	1507 Ålesund	2,9	3,3
4612 Sveio	3,5	4,1	1511 Vanylven	1,0	0,9
4613 Bømlo	-1,4	-1,3	1514 Sande	-2,0	-1,5
4614 Stord	0,6	0,9	1515 Herøy	-3,1	-2,7
4615 Fitjar	2,5	2,6	1516 Ulstein	0,3	1,0
4616 Tysnes	4,2	3,9	1517 Hareid	0,3	0,6
4617 Kvinnherad	4,3	4,2	1520 Ørsta	1,5	1,5
4618 Ullensvang	10,0	10,3	1525 Stranda	2,3	3,1
4619 Eidfjord	17,1	17,4	1528 Sykkylven	2,3	2,4
4620 Ulvik	-1,3	0,6	1531 Sula	2,1	2,4
4621 Voss	-0,6	0,8	1532 Giske	4,1	4,3
4622 Kvam	7,4	8,1	1535 Vestnes	2,4	2,7
4623 Samnanger	7,6	8,2	1539 Rauma	4,2	4,1
4624 Bjørnafjorden	-3,7	-0,9	1547 Aukra	14,2	14,3
4625 Austevoll	5,1	4,9	1554 Averøy	-1,0	-0,9
4626 Øygarden	1,4	1,6	1557 Gjemnes	2,2	2,0
4627 Askøy	1,9	2,1	1560 Tingvoll	0,5	0,2
4628 Vaksdal	4,0	3,3	1563 Sunndal	4,2	4,5
4629 Modalen	7,4	7,7	1566 Surnadal	0,8	0,4
4630 Osterøy	1,5	1,8	1573 Smøla	5,6	5,8
4631 Alver	-0,4	-0,2	1576 Aure	4,8	4,1
4632 Austrheim	1,0	0,5	1577 Volda	1,8	1,8
4633 Fedje	4,2	3,1	1578 Fjord	-4,0	-1,8
4634 Masfjorden	5,0	5,6	1579 Hustadvika	2,6	2,3
4635 Gulen	9,4	9,2	5001 Trondheim	2,0	2,4
4636 Solund	14,1	13,2	5006 Steinkjer	0,3	0,6
4637 Hyllestad	2,3	3,4	5007 Namsos	2,7	1,9
4638 Høyanger	-14,3	-14,3	5014 Frøya	4,9	4,4
4639 Vik	14,7	15,6	5020 Osen	7,6	7,7
4640 Sogndal	0,6	0,4	5021 Oppdal	5,1	5,5

	Netto driftsresultat	Netto driftsresultat etter netto bundne fondsavsetninger		Netto driftsresultat	Netto driftsresultat etter netto bundne fondsavsetninger
5022 Rennebu	-5,3	-4,8	1825 Grane	2,8	1,2
5025 Røros	-0,3	0,9	1826 Hattfjelldal	-3,8	-3,5
5026 Holtålen	-1,6	-0,8	1827 Dønna	3,2	3,2
5027 Midtre Gauldal	2,4	2,7	1828 Nesna	-0,5	-0,4
5028 Melhus	-0,7	-0,5	1832 Hemnes	-1,3	-1,2
5029 Skaun	0,9	1,2	1833 Rana	8,6	8,2
5031 Malvik	2,0	1,7	1834 Lurøy	24,7	25,0
5032 Selbu	2,5	3,8	1835 Træna	4,3	2,3
5033 Tydal	10,8	11,3	1836 Rødøy	15,6	14,8
5034 Meråker	1,6	2,9	1837 Meløy	-5,0	-4,4
5035 Stjørdal	0,8	0,7	1838 Gildeskål	2,8	2,8
5036 Frosta	4,4	4,6	1839 Beiarn	-9,3	-5,5
5037 Levanger	2,6	2,1	1840 Saltdal	1,9	2,6
5038 Verdal	4,0	3,3	1841 Fauske - Fuosko	5,8	6,4
5041 Snåase - Snåsa	1,1	1,9	1845 Sørfold	1,5	1,3
5042 Lierne	3,3	2,8	1848 Steigen	2,4	1,4
5043 Raarvihke - Røyrvik	-0,4	0,2	1851 Lødingen	3,1	3,9
5044 Namsskogan	6,1	4,5	1853 Evenes	3,5	1,8
5045 Grong	-0,8	-0,3	1856 Røst	10,2	6,5
5046 Høylandet	-0,6	0,8	1857 Værøy	6,1	5,4
5047 Overhalla	2,3	2,9	1859 Flakstad	-2,1	-0,6
5049 Flatanger	17,9	18,2	1860 Vestvågøy	3,7	4,2
5052 Leka	10,0	9,9	1865 Vågan	-0,4	0,6
5053 Inderøy	3,6	4,0	1866 Hadsel	2,0	2,3
5054 Indre Fosen	1,2	1,1	1867 Bø	.	.
5055 Heim	10,4	10,2	1868 Øksnes	0,0	0,1
5056 Hitra	6,6	7,9	1870 Sortland	1,1	1,1
5057 Ørland	0,9	1,1	1871 Andøy	-4,0	-0,3
5058 Åfjord	1,4	1,7	1874 Moskenes	-10,4	-12,7
5059 Orkland	6,2	6,1	1875 Hamarøy	4,9	3,6
5060 Nærøysund	5,4	6,1	5401 Tromsø	1,6	2,6
5061 Rindal	-1,0	-0,1	5402 Harstad	3,5	3,7
1804 Bodø	4,0	5,1	5403 Alta	3,3	3,1
1806 Narvik	2,2	3,5	5404 Vardø	4,7	6,1
1811 Bindal	9,1	9,8	5405 Vadsø	-3,4	-1,2
1812 Sømna	4,6	3,7	5406 Hammerfest	0,4	1,4
1813 Brønnøy	2,4	2,3	5411 Kvæfjord	4,5	4,6
1815 Vega	4,0	4,9	5412 Tjeldsund	0,1	0,5
1816 Vevelstad	3,3	5,3	5413 lbestad	6,6	6,1
1818 Herøy	11,5	12,1	5414 Gratangen	6,0	5,9
1820 Alstahaug	3,2	3,5	5415 Loabåk - Lavangen	12,7	13,3
1822 Leirfjord	2,2	1,2	5416 Bardu	1,8	2,2
1824 Vefsn	1,3	1,5	5417 Salangen	2,9	3,6

	Netto driftsresultat	Netto driftsresultat etter netto bundne fondsavsetninger		Netto driftsresultat	Netto driftsresultat etter netto bundne fondsavsetninger
5418 Målselv	2,7	3,8	5432 Loppa	4,0	5,1
5419 Sørreisa	3,1	2,4	5433 Hasvik	6,4	6,1
5420 Dyrøy	6,3	6,9	5434 Måsøy	4,6	5,1
5421 Senja	4,9	5,3	5435 Nordkapp	4,9	5,4
5422 Balsfjord	-0,4	0,2	5436 Porsanger - Porsángu - Porsanki	2,9	3,1
5423 Karlsøy	11,5	11,9	5437 Kárášjohka-Karasjok	2,3	2,0
5424 Lyngen	2,9	1,0	5438 Lebesby	8,1	8,4
5425 Storfjord - Omasvuotna - Omasvuono	0,9	0,9	5439 Gamvik	-5,3	-4,9
5426 Gáivuotna - Kåfjord - Kaivuono	3,2	3,7	5440 Berlevåg	-1,2	0,0
5427 Skjervøy	11,0	11,3	5441 Deatnu-Tana	0,5	1,7
5428 Nordreisa	1,3	2,8	5442 Unjárga-Nesseby	3,4	3,4
5429 Kvænen	6,9	7,0	5443 Båtsfjord	-3,5	-4,2
5430 Guovdageaidnu-Kautokeino	2,2	4,1	5444 Sør-Varanger	-1,8	-2,2
			I alt	3,0	3,4

Tabell 2 Netto driftsresultat og netto driftsresultat etter netto bundne fondsavsetninger. Prosent av driftsinntektene. Fylkeskommunene utenom Oslo i 2022

	Netto driftsresultat	Netto driftsresultat etter netto bundne fondsavsetninger
3000 Viken	7,8	7,4
3400 Innlandet	4,4	2,0
3800 Vestfold og Telemark	2,1	2,1
4200 Agder	5,1	3,1
1100 Rogaland	7,5	9,1
4600 Vestland	7,5	7,3
1500 Møre og Romsdal	3,0	2,6
5000 Trøndelag	3,7	3,1
1800 Nordland	10,0	9,5
5400 Troms og Finnmark	8,8	8,1
I alt	6,4	5,9

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Vedlegg 14 **Produksjonsindekser for kommunale tjenester for 2022**

Det er i tidligere rapporter fra utvalget blitt presentert beregninger av en produksjonsindeks for kommunale tjenester basert på KOSTRA-data for årene 2000-2021.

Produksjonsindeksen er et samlemål på kommunenes tjenesteproduksjon basert på indikatorer for tjenestetilbudet for de ulike sektorer. Dette vedlegget rapporter oppdaterte beregninger av produksjonsindeksen basert på data for 2022.

Den produksjonsindeksen som beregnes er basert på delindekser for barnehage, grunnskole, primærhelsetjeneste, pleie og omsorg, barnevern, sosialkontortjenester og kultur. De øvrige sektorer (administrasjon, teknisk sektor, samferdsel, bolig og næring) er utelatt fordi det er vanskelig å finne gode indikatorer på tjenesteproduksjonen. De tjenestene som er inkludert i totalindeksen utgjorde om lag 74 prosent av kommunenes brutto driftsutgifter i 2022.

Tabell 1 gir en oversikt over kriterier og vekter i delindeksene og hvilken vekt de enkelte delindekser har i totalindeksen. Produksjonsindeksen som beregnes for 2022 består i hovedsak av de samme indikatorene som den nye og forbedrede produksjonsindeksen som først ble rapportert i utvalgets rapport fra april 2009 (kapittel 3), i tillegg til endringer gjort i produksjonsindeksen for rapporteringsårene 2012, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019 og 2020 (dokumentert i utvalgets tidligere hørstrapper). Vektene i delindeksene og totalindeksen er oppdatert i forhold til utviklingen i budsjettandeler. I alt 290 kommuner har levert tilstrekkelige data til å kunne inngå i årets analyse. Andelen kommuner som inngår (81 prosent) er på samme nivå som i fjor.

Tabell 2 rapporterer sektorindekser, samlet produksjonsindeks og korrigert inntekt for alle kommunene i 2022, samt fylkesvise gjennomsnitt. Kommuner uten verdi på en sektorindeks får ikke beregnet en verdi for samlet produksjon. Både sektorindekser, og samlet produksjonsindeks er normalisert slik at veide gjennomsnitt (med antall innbyggere som vekter) er lik 100 for kommunene som inngår i beregningen av samlet produksjon. Også de fylkesvise gjennomsnittene er veid med innbyggertall som vekter. I tillegg vises netto driftsresultat for 2022. For sektorindeksene og samlet produksjonsindeks indikerer en indeksverdi over 100 at tjenestetilbudet er bedre enn gjennomsnittet, mens en verdi lavere enn 100 indikerer at tjenestetilbudet er dårligere enn landsgjennomsnittet. En verdi på 110 indikerer for eksempel at tjenestetilbudet er 10 prosent bedre enn landsgjennomsnittet.

Ved få observasjoner knyttet til enkelte indikatorer og grunnlagstall, blant annet i barnevern og kommunehelse, er faktisk tall ikke registrert i den offentlige statistikken. Regelen er normalt benyttet når antallet er lavere enn 4 (verdiene 0-3). For å øke antallet kommuner med beregnet indeksverdi og i enkelte tilfeller for at særlig små kommuner ikke skal bli målt for lavt, har vi erstattet manglende offentliggjøring av data med verdien 1,5.

Tabell 3 viser utviklingen i samlet produksjonsindeks, korrigert inntekt (KFI-U) og netto driftsresultat de tre siste årene.

Den første produksjonsindeksen ble utviklet av Borge mfl. (2001)44F37. I utvalgets rapport fra april 2009 ble det presentert en ny og forbedret produksjonsindeks for kommunene basert på data for 2007. Produksjonsindeksen ble forbedret ved å inkludere flere

³⁷ Borge, L.-E., T. Falch og P. Tovmo (2001): Produksjonsindeks for kommunale tjenester, Rapport, ALLFORSK

kvalitetsindikatorer, ved å inkludere kultursektoren og ved å ta hensyn til flere etterspørselsfaktorer enn alder. I arbeidet med produksjonsindeksen for 2012 ble en indikator for somatiske helseundersøkelser av barn og svangerskapskontroller inkludert i indeksen for primærhelse, mens en indikator for kvalifikasjonsprogrammet ble inkludert i indeksen for sosiale tjenester.

I produksjonsindeksen for 2015 ble det foretatt en revisjon av indikatorsettene for pleie og omsorg og grunnskole. For pleie og omsorg ble tidligere indikatorer for hjemmetjenester erstattet med totalt antall timer per uke til hjemmesykepleie og praktisk bistand, mens tidligere indikator for beboere i institusjon ble erstattet med totalt antall oppholdsdøgn i institusjon. For grunnskole ble nasjonale prøver på 8. trinn (korrigert for sosioøkonomiske faktorer) inkludert som ny indikator.

Høsten 2017 startet SSB med å publisere statistikk på forbruk av omsorgstjenester i løpet av året målt i døgn og timer etter tjenestetype. I produksjonsindeksen for 2016 ble derfor tidligere indikator for hjemmetjenester erstattet med ny tilgjengelig statistikk for praktisk bistand og hjemmesykepleie. I tillegg ble indikatoren for oppholdstid i barnehage erstattet med en ny indikator som baserte seg på en ny vekting hvor barn 0-2 år antas å ha en ressursinnsats/produksjon som er 60 prosent høyere enn barn 3-5 år. Videre ble indikatoren for timer utført av leger i primærhelsetjenesten erstattet med en indikator for fastlegekonsultasjoner (legens praksiskommune) for indeksen i 2017, i tillegg til at det ble inkludert to nye indikatorer i kultursektoren, henholdsvis timer åpne kommunale fritidssenter og barn i kulturskole.

I produksjonsindeksen for 2018 ble det gjort endringer i grunnskole og pleie og omsorg. Utdanningsdirektoratet startet med å beregne såkalte skolebidragsindikatorer for grunnskolene. Hovedformålet med skolebidragsindikatorer er at de skal reflektere skolenes og kommunenes bidrag til elevenes læringsutbytte, slik også tidligere indikatorer i indeksen har forsøkt å måle. Styrken til de nye skolebidragsindikatorerne er at beregningene er gjort på individnivå, slik at læringsutbytte er korrigert for hver elevs sosioøkonomiske/foreldrebakgrunn.^{5F38} Det ble inkludert tre indikatorer som måler skolebidrag på henholdsvis småbarn-, mellom- og ungdomstrinnet. Disse erstattet tidligere indikatorer for korrigerede grunnskolepoeng og nasjonale prøver. I pleie og omsorg ble det inkludert en supplerende indikator for hjemmetjenester, som består av totalt antall timer til alt annet enn hjemmesykepleie og praktisk bistand. Mange av disse tjenestene er både komplementære tjenester og substitutter for hjemmesykepleie og praktisk bistand, og vil også fange opp deler av aktiviseringstjenester.

I 2019 er det gjort tilpasninger i sektorindeksen for barnehage. Tidligere indikator som målte leke- og oppholdsareal er utelatt fra produksjonsindeksen som følge av mangel på positiv korrelasjon med foreldres vurdering av fysiske attributter rapportert i spørreundersøkelser (Foreldreundersøkelsen i barnehage). I tillegg er antall ansatte med barnehagelærerutdanning nå relatert til korrigerede oppholdstimer istedenfor totalt antall ansatte.

Skolebidragsindikatoren for ungdomstrinnet har ikke blitt rapportert i perioden 2020 til 2022 grunnet kansellerte eksamener. Dette har medført at indikatoren ble erstattet av en indikator som inkluderer grunnskolepoeng korrigert for sosioøkonomiske forskjeller, på samme måte som indikatoren var inkludert før Utdanningsdirektoratet startet med å publisere

³⁸ Se <https://www.udir.no/tall-og-forskning/statistikk/statistikk-grunnskole/analyser/skolebidragsindikatorer-for-grunnskolen/hva-er-skolebidragsindikatorer-for-grunnskolen/> for en fylldigere beskrivelse av de nye skolebidragsindikatorerne.

skolebidragsindikatorer. Utdanningsdirektoratet har også endret rapporteringen av mobbing ved skolene. Ettersom indikatoren er anonymisert for svært mange kommuner etter 2020, ble mobbing tatt ut fra indikatoren som måler læringsmiljøet i grunnskolesektoren.

I årets produksjonsindeks er det ikke gjort endringer i indikatorsettet.

Det bør understrekes at produksjonsindeksene sier noe om nivået på produksjonen i forhold til størrelsen på målgruppen, og at de i seg selv ikke sier noe om hvor effektiv den enkelte kommune er. For at totalindeksen skal si noe om effektivitet må den relateres til hvor store ressurser den enkelte kommune disponerer, og delindeksene kan bare si noe om effektivitet dersom de relateres til hvor store ressurser som er allokert til den enkelte sektor sett i forhold til målgruppen. En kommune med samlet produksjonsindeks lavere enn 100 vil kunne være effektiv dersom produksjonen er høy relativt til de ressurser kommunen disponerer, og en kommune med delindeks lavere enn 100 vil kunne være effektiv dersom produksjonen er høy relativt til mengden av ressurser som er allokert til sektoren.

Tabell 1: Oversikt over indikatorer og vektorer i delindeksene og samlet produksjonsindeks, 2022

Sektor / Indikator	Vekt
Barnehage (BH)	0,149
Korrigerte oppholdstimer i kom. og private barnehager i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,800
Ansatte med barnehagelærerutdanning i forhold til korrigerte oppholdstimer	0,200
Grunnskole (GS)	0,243
Skolebidrag småbartrinnet	0,251
Skolebidrag mellomtrinnet	0,251
Korrigerte grunnskolepoeng	0,250
Læringsmiljø	0,188
Andel innbyggere i alderen 6-9 år med plass i kommunale SFO	0,030
Andel av brukerne av kommunale SFO med fulltidsplass	0,030
Primærhelsetjeneste (PH)	0,075
Antall fastlegekonsultasjoner (legens praksiskommune) i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,456
Fysioterapiårsverk (F233, 241 og 253) i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,355
Antall helseundersøkelser barn og svangerskapskontroller i forhold behovskorrigert innbyggertall	0,189
Pleie og omsorg (PO)	0,379
Timer hjemmesykepleie og praktisk bistand i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,467
Timer til annet enn hjemmesykepleie og praktisk bistand i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,117
Oppholdsdøgn i institusjon i alt i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,333
Andelen av institusjonsplasser som er i enerom	0,083
Barnevern (BV)	0,039
Barn omfattet av barnevernsundersøkelse i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,297
Barn 0-17 år omfattet av tiltak i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,503
Andel ansatte med fagutdanning	0,200
Sosialkontortjenester (SK)	0,061
Antall sosialhjelpstilfeller i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,464
Gjennomsnittlig utbetaling per stønadsmåned	0,464
Nettoutgifter til kvalifiseringsordningen i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,072
Kultur (KU)	0,054
Bokbestand ved bibliotekene per innbygger	0,147
Utlån av bøker per innbygger	0,147
Antall kinoforestillinger per innbygger	0,034
Besøk kino per innbygger	0,034
Støtte til aktivitetstilbud til barn og unger per innbygger 6-18 år	0,145
Kommunale fritidssenter, timer åpen årlig per 1 000 innbyggere 6-20 år	0,145

Note: Tilhørende sektorvekt er angitt med høyrejusterte, fete bokstaver

Tabell 2 Produksjonsindekser, inntekter per innbygger korrigeret for variasjoner i utgiftsbehov (KFI-U) og netto driftsresultat¹. Landsgjennomsnitt = 100 for produksjonsindekser og korrigeret inntekt. Netto driftsresultat oppgitt i prosent av brutto driftsinntekter. Tall for 2022.

Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Prim. helse	Pleie og omsorg	Barne- vern	Sosial	Kultur	Samlet	Korrigeret inntekt (KFI-U)	Nto. dr.res.
3001 Halden	101,6	97,0	86,4	99,6	107,1	129,1	71,8	98,9	92	1,7
3002 Moss	98,7	102,3	96,0	118,4	95,7	105,0	85,6	106,4	96	4,7
3003 Sarpsborg	101,2	101,1	94,8	97,6	142,8	108,5	85,7	100,6	95	1,5
3004 Fredrikstad	100,9	100,2	93,0	97,4	102,6	104,7	79,0	97,9	94	0,9
3005 Drammen	97,3	100,3	99,2	87,8	99,9	93,7	80,7	93,5	90	3,7
3006 Kongsberg	102,1	101,8	105,0	104,1	78,9	74,3	155,2	103,3	94	1,9
3007 Ringerike	101,4	99,4	104,5	94,8	103,1	106,0	65,1	97,0	93	0,0
3011 Hvaler	98,5	95,1	52,1	118,3	140,5	122,2	76,9	103,6	106	-0,3
3012 Aremark	95,7	96,8	77,9	103,2	123,1	134,7	88,5	100,5	103	2,8
3013 Marker	89,7	95,6	98,7	88,5	150,2	93,0	219,5	100,9	95	-1,9
3014 Indre Østfold	98,9	100,4	89,8	104,9	111,8	96,2	72,7	99,8	93	2,2
3015 Skiptvet	99,4	96,6	79,3	105,0	187,9	103,4	85,2	102,3	95	-4,5
3016 Rakkestad	102,2	98,7	107,3	94,4	161,2	86,1	79,9	98,9	95	-0,7
3017 Råde	96,8	97,1	84,9	94,6	155,2	92,5	56,9	95,0	94	4,1
3018 Våler	98,7	95,2	108,1	98,7	149,3	64,4	10,8	93,7	94	3,8
3019 Vestby	102,5	98,9	87,2	91,2	93,9	97,2	58,5	93,1	94	5,1
3020 Nordre Follo	95,1	103,7	111,0	92,0	105,5	104,7	99,9	98,5	94	3,0
3021 Ås	100,3	101,3	91,9	88,2	120,8	100,1	77,6	94,9	95	2,6
3022 Frogn	94,9	100,2	96,3	94,7	100,7	91,2	67,9	94,8	98	1,1
3023 Nesodden	98,8	99,2	99,1	88,4	94,3	120,5	33,3	92,6	92	4,1
3024 Bærum	95,0	102,1	103,8	96,3	72,1	86,1	57,7	94,4	106	3,4
3025 Asker	95,1	101,0	105,1	106,0	83,2	80,2	70,5	98,7	99	-0,7
3026 Aurskog-Høland	97,4	100,1	86,7	78,2	99,2	105,5	61,2	88,6	92	5,3
3027 Rælingen	97,6	102,8	92,3	93,1	102,1	74,6	58,4	93,4	91	1,9
3028 Enebakk	94,5	98,7	87,0	86,6	110,5	99,7	67,0	91,4	89	0,3
3029 Lørenskog	89,7	100,5	98,1	75,8	101,7	118,8	53,0	87,9	96	0,0
3030 Lillestrøm	94,0	101,0	100,3	90,0	106,1	97,1	92,2	95,2	94	4,5
3031 Nittedal	100,0	100,5	85,2	95,7	97,7	104,5	65,0	95,7	94	3,4
3032 Gjerdrum	101,7	100,1	117,6	103,1	84,5	77,2	74,4	99,4	92	5,7
3033 Ullensaker	98,2	98,9	104,4	86,2	90,9	87,3	65,8	91,6	93	4,6
3034 Nes	100,3	100,5	103,5	77,1	101,5	88,1	91,4	90,6	92	5,4
3035 Eidsvoll	103,2	97,2	98,1	82,2	114,1	100,2	56,8	91,1	92	-0,5
3036 Nannestad	90,6	99,2	91,2	105,5	126,4	74,1	49,1	96,5	90	3,7
3037 Hurdal	97,8	97,5	81,5	96,1	134,5	92,2	96,6	96,9	94	3,8
3038 Hole	94,2		99,0	81,4	130,7	92,5	74,2		94	1,2
3039 Flå	84,5		115,0	98,5	91,5	72,8	127,8		129	0,3
3040 Nesbyen	102,7	98,8	84,2	150,7	119,6	59,6	162,4	119,8	129	1,7
3041 Gol	98,2	100,3	87,7	108,8	97,7	94,3	117,9	102,8	113	0,6
3042 Hemsedal	83,1	101,0	134,8	121,1	75,0	79,1	228,9	113,0	149	8,8
3043 Ål	96,9	95,3	95,5	96,6	83,0	97,8	114,0	96,7	107	9,0
3044 Hol	100,4	100,6	107,7	114,9	106,1	82,2	251,7	113,8	179	6,1
3045 Sigdal	98,9	98,5	115,5	87,7	86,9	67,4	105,6	93,8	101	6,0
3046 Krødsherad	99,4	97,3	105,1	115,0	99,0	75,0	90,2	103,2	106	11,3
3047 Modum	104,7	97,2	107,6	108,9	124,3	101,4	72,4	103,5	91	4,6
3048 Øvre Eiker	102,2	101,4	89,8	106,6	128,4	123,8	65,4	103,1	90	1,9
3049 Lier	99,6	100,3	100,9	92,2	87,8	87,2	78,8	94,7	93	1,2
3050 Flesberg	100,2	100,8		88,5	63,8	107,8	3,6		109	1,3
3051 Rollag	100,8		176,0	95,4	74,9	103,3	793,1		118	1,0
3052 Nore og Uvdal	101,9	96,5	99,0	111,7	132,7	66,1	187,1	107,7	131	2,1
3053 Jevnaker	96,7	100,0	87,0	96,3	96,1	85,3	100,0	96,1	92	6,0
3054 Lunner	101,4	99,5	105,2	93,8	111,9	102,0	25,6	94,7	92	2,5

Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Prim. helse	Pleie og omsorg	Barne- vern	Sosial	Kultur	Samlet	Korrigert inntekt (KFI-U)	Nto. dr.res.
Viken	97,7	100,5	98,5	95,5	101,5	96,6	76,8	96,6	96	2,5
301 Oslo	94,7	103,1	112,1	95,5	81,1	99,5	112,9	99,1	104	5,4
3401 Kongsvinger	101,2	98,9	103,4	87,5	134,4	109,4	71,3	95,8	96	2,3
3403 Hamar	98,5	101,2	111,2	115,5	87,5	112,6	120,4	108,1	96	0,9
3405 Lillehammer	101,9	99,1	100,9	91,5	116,9	80,9	139,4	98,5	96	2,2
3407 Gjøvik	101,5	99,2	100,5	101,8	113,9	106,2	73,5	100,3	95	-0,6
3411 Ringsaker	104,0	98,0	99,4	89,8	120,5	113,7	64,9	96,0	94	0,9
3412 Løten	98,1	97,0	103,9	90,1	115,0	89,8	86,1	94,7	92	-0,4
3413 Stange	104,3	101,6	84,8	96,9	98,8	95,2	78,4	97,2	93	2,7
3414 Nord-Odal	89,0	99,2	97,1	119,0	149,3	134,8	53,2	106,7	99	2,6
3415 Sør-Odal	104,9	98,1	104,7	127,6	107,9	131,9	90,2	112,8	95	3,7
3416 Eidskog	100,9	97,6	108,8	114,9	166,0	142,7	69,0	109,4	96	-4,2
3417 Grue	101,4	97,4	89,2	92,1	130,6	106,3	65,4	95,5	98	-1,6
3418 Åsnes	106,2		97,1	108,5	150,7	119,0	83,4		98	-0,2
3419 Våler	80,6	98,5	89,8	117,1	177,0	114,6	94,1	106,0	99	-0,2
3420 Elverum	101,9	99,8	98,8	98,2	109,9	114,0	75,1	99,4	94	1,6
3421 Trysil	100,6		91,5	107,0	137,7	117,0	183,3		103	-0,1
3422 Åmot	108,8		103,9	101,5	141,6	115,6	98,1		111	4,2
3423 Stor-Elvdal	84,9	103,1	89,0	110,3	135,6	94,8	184,2	107,2	105	-6,6
3424 Rendalen	97,8	96,0	69,9	78,6	113,8	116,4	264,5	98,8	112	7,0
3425 Engerdal	92,6		87,6	108,9	200,9	140,1	155,7		112	1,4
3426 Tolga	104,1	102,5	82,8	77,5	54,2	112,0	309,2	101,6	118	5,7
3427 Tynset	106,2	98,4	90,9	96,9	96,7	104,6	149,9	101,5	102	1,3
3428 Alvdal	95,1	97,0	91,3	112,9	70,1	135,6	155,3	106,8	104	0,3
3429 Folldal	94,6	95,1	89,6	98,4	71,2	96,5	356,4	109,1	107	3,3
3430 Os	101,1	93,0	75,8	107,3	179,6	62,4	293,8	110,7	105	-7,1
3431 Dovre	104,9	98,3	103,0	86,1	117,9	73,7	142,8	96,7	101	7,8
3432 Lesja	102,7	97,7	97,4	110,7	103,3	53,5	106,1	101,3	116	2,1
3433 Skjåk	103,2	94,9	95,8	91,2	157,8	86,4	319,6	108,9	126	9,6
3434 Lom	96,9	93,0	92,7	110,9	120,3	90,6	131,9	103,3	125	11,4
3435 Vågå	103,2	96,4	95,9	96,4	100,3	119,6	152,5	102,0	104	5,8
3436 Nord-Fron	99,7	95,1	103,6	85,0	109,5	122,2	155,6	98,1	115	4,4
3437 Sel	106,2	97,7	101,9	96,0	112,6	153,9	141,9	105,0	100	2,6
3438 Sør-Fron	96,8	97,7	106,8	94,6	82,3	89,3	85,9	95,3	113	3,8
3439 Ringebru	98,1		82,3	112,0	91,9	106,5	122,4		107	4,8
3440 Øyer	103,7	99,6	101,2	93,7	109,7	107,4	139,2	101,1	102	1,9
3441 Gausdal	104,5	99,9	77,8	97,3	125,4	56,6	111,8	96,9	100	-0,1
3442 Østre Toten	102,3	99,1	101,5	94,6	97,6	93,6	79,5	96,6	92	1,8
3443 Vestre Toten	101,5	99,2	102,0	86,9	116,9	104,3	74,6	94,8	93	-4,0
3446 Gran	102,3	99,0	98,1	113,9	89,5	108,7	86,3	104,6	91	3,3
3447 Søndre Land	97,4	97,7	88,1	116,7	131,0	95,7	111,1	106,1	93	-7,0
3448 Nordre Land	96,4	94,6	113,6	107,0	124,3	74,1	92,9	100,8	101	1,8
3449 Sør-Aurdal	85,5	94,0	94,8	114,6	80,8	102,8	166,7	104,6	107	0,2
3450 Etnedal	111,1		92,0	92,4	158,0	115,8	224,9		111	1,7
3451 Nord-Aurdal	98,6	96,0	105,3	102,0	142,9	109,4	196,4	107,4	111	0,6
3452 Vestre Slidre	100,5	98,5	84,2	99,0	139,2	120,3	212,4	107,0	128	6,0
3453 Øystre Slidre	96,9	94,5	101,6	80,2	144,0	116,8	218,0	99,9	118	4,2
3454 Vang	98,6	100,3	87,0	152,8	130,3	104,0	141,2	122,5	172	15,4
Innlandet	100,9	98,8	99,4	99,7	113,5	105	104,9	100,8	98	1,3
3801 Horten	100,0	101,0	90,2	78,3	104,3	119,7	73,9	91,3	88	1,2
3802 Holmestrand	101,9	97,8	99,6	102,7	111,9	81,6	84,8	99,3	93	3,3
3803 Tønsberg	102,2	100,4	96,3	101,6	93,7	104,6	93,4	100,4	91	3,3
3804 Sandefjord	100,2	100,4	101,3	87,1	87,1	97,3	82,6	93,7	90	3,6
3805 Larvik	101,4	99,5	98,6	89,8	98,0	102,8	72,0	94,7	89	-0,5
3806 Porsgrunn	105,0	100,6	99,7	90,3	94,4	94,5	92,2	96,2	97	4,1
3807 Skien	100,6	100,2	88,7	107,6	96,9	102,4	90,5	101,7	93	2,5
3808 Notodden	106,5	98,0	92,8	94,4	108,9	98,8	102,7	98,2	97	-0,3
3811 Færder	98,7	99,9	87,9	108,7	99,3	121,6			93	2,1

Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Prim. helse	Pleie og omsorg	Barne- vern	Sosial	Kultur	Samlet	Korrigert inntekt (KFI-U)	Nto. dr.res.	
3812	Siljan	97,4	100,4	80,7	78,0	127,9	66,9	107,0	89,4	97	0,3
3813	Bamble	104,6	100,2	92,8	91,5	112,9	104,4	124,2	99,1	99	-2,9
3814	Kragerø	104,0	100,9	90,2	97,2	96,6	132,2	121,1	102,0	102	-3,0
3815	Drangedal	103,6	99,6	99,0	109,6	109,6	141,6	132,5	108,7	99	3,5
3816	Nome	102,5	99,4	87,9	128,3	123,6	105,1	219,6	117,7	105	5,7
3817	Midt-Telemark	98,9	97,5	95,6	109,2	94,7	118,4	146,0	105,8	98	-0,7
3818	Tinn	107,6	101,3	98,9	123,3	101,5	98,8	225,1	116,9	149	8,4
3819	Hjartdal	101,6		88,6	92,9	123,8	102,4	250,1		137	2,6
3820	Seljord	100,5	95,4	88,3	93,7	136,3	126,6	140,6	100,9	108	3,6
3821	Kviteseid	86,9	100,0	66,2	107,0	161,2	84,1	128,7	101,1	100	3,1
3822	Nissedal	106,2	103,7	89,6	148,5	119,6	130,2	223,7	128,7	131	0,3
3823	Fyresdal	96,5	93,6	86,7	109,0	122,9	97,1	295,5	111,6	144	6,0
3824	Tokke	108,6	99,5	104,7	119,3	127,4	108,3	279,3	120,1	163	12,4
3825	Vinje	106,0	95,5	111,6	123,6	79,8	105,2	157,4	112,2	194	7,0
	Vestfold og Telemark	101,9	99,9	95,8	96,7	98,8	102,6	97,7	98,7	95	2,3
4201	Risør	101,2	98,2	84,4	91,2	116,6	104,2	52,7	93,6	97	-0,2
4202	Grimstad	98,5	98,5	92,8	143,9	95,0	107,6	81,9	114,8	93	1,5
4203	Arendal	100,5	100,1	99,6	89,2	87,4	96,2	93,5	94,9	93	2,0
4204	Kristiansand	100,5	99,4	99,9	100,0	77,1	98,4	93,0	98,5	94	-0,6
4205	Lindesnes	102,3	97,9	93,3	107,1	112,6	75,6	79,9	99,9	98	-1,5
4206	Farsund	106,4	96,6	83,5	92,6	101,6	74,3	154,7	97,5	95	0,5
4207	Flekkefjord	103,1	100,4	104,0	111,6	75,6	69,5	128,6	104,0	99	3,1
4211	Gjerstad	107,0	99,5	85,9	102,0	141,4	100,4	371,8	116,9	99	-0,4
4212	Vegårshei	103,7	98,7	76,1	119,7	90,6	61,7	114,1	104,0	97	-3,2
4213	Tvedestrand	100,1	99,8	116,7	98,2	115,9	110,4	150,8	104,6	96	-1,0
4214	Froland	98,7	97,8	90,9	104,2	123,0	78,3	115,7	100,6	98	3,0
4215	Lillesand	98,1	98,1	104,0	99,4	118,0	106,1	66,2	98,6	94	-0,2
4216	Birkenes	101,3	95,4	91,9	107,9	86,8	74,9	125,7	100,8	94	-3,1
4217	Åmli	98,1	96,8	84,2	56,5	128,5	48,4	139,8	81,4	109	4,1
4218	Iveland	104,8	93,9	108,2	101,2	72,0	76,3	66,5	95,9	110	5,9
4219	Evje og Hornnes	97,0	96,9	89,9	84,0	98,4	124,4	120,4	94,5	93	2,0
4220	Bygland	100,2	99,2	46,7	130,7	152,2	32,9	212,5	111,5	130	1,0
4221	Valle	106,4			112,3	42,2	58,9	235,3		162	4,6
4222	Bykle	129,8		139,1	131,2	136,2	73,1	974,2		270	13,3
4223	Vennesla	104,8	94,7	97,4	98,1	108,5	103,9	81,2	98,1	95	-1,1
4224	Åseral	99,1	96,8	98,8	127,5	95,5	84,0	114,1	109,0	160	-0,6
4225	Lyngdal	98,2	97,3	103,9	99,6	86,4	64,8	108,5	97,0	93	3,0
4226	Hægebostad	89,8		95,5	105,3	31,8	95,8	179,7		93	1,4
4227	Kvinesdal	95,1	96,2	100,1	99,9	78,4	67,9	264,7	104,4	112	3,3
4228	Sirdal	90,0		83,7	113,7	96,5	41,6	317,4		182	0,6
	Agder	100,7	98,6	97,6	102,3	91,1	93,2	101,2	99,7	95	0,4
1101	Eigersund	100,6	99,9	91,2	101,1	120,8	125,8	89,5	101,6	97	1,1
1103	Stavanger	95,5	102,0	105,4	92,4	97,8	109,0	113,3	98,5	100	6,4
1106	Haugesund	104,3	97,3	93,6	107,6	112,3	107,8	160,6	106,6	94	2,1
1108	Sandnes	99,0	101,3	89,4	94,4	82,5	116,9	91,4	97,2	96	2,7
1111	Sokndal	92,1	96,4	82,0	118,1	139,6	93,1	218,1	111,0	105	0,5
1112	Lund	102,3	96,3	97,2	94,8	147,5	55,9	205,2	102,1	104	1,2
1114	Bjerkreim	98,5	95,9	108,7	83,8	141,3	126,0	195,8	101,7	108	9,4
1119	Hå	94,4	97,1	85,5	96,4	118,1	88,6	115,6	96,9	89	6,8
1120	Klepp	102,8	97,4	102,3	103,1	104,7	94,5	91,7	100,5	90	6,5
1121	Time	100,1	98,7	92,1	95,3	90,2	99,3	142,9	99,2	91	4,4
1122	Gjesdal	104,1	98,0	85,9	93,2	100,5	116,5	101,9	97,6	95	3,7
1124	Sola	103,3	100,5	94,4	90,6	87,6	97,0	96,4	95,8	95	9,1
1127	Randaberg	100,0	99,6	129,7	108,7	113,0	120,5	73,6	105,8	95	1,1
1130	Strand	102,8	95,3	91,1	96,8	102,7	94,0	114,7	97,9	95	0,7
1133	Hjelmeland	106,8	99,9	92,5	77,5	241,4	88,7	209,2	102,6	141	7,1
1134	Suldal	96,0	97,1	86,1	110,5	110,3	160,5	292,1	116,1	241	28,6
1135	Sauda	106,5	101,1	83,0	92,8	110,7	87,8	109,6	97,4	124	1,3

Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Prim. helse	Pleie og omsorg	Barne- vern	Sosial	Kultur	Samlet	Korrigert inntekt (KFI-U)	Nto. dr.res.
1144 Kvitsøy	101,2		61,7	166,2	54,6	26,0	183,4		134	12,7
1145 Bokn	105,0		96,9	105,9	61,1	52,5	222,1		128	7,7
1146 Tysvær	104,5	96,1	85,4	112,7	152,5	124,2	80,7	105,9	116	9,7
1149 Karmøy	106,3	97,7	81,5	115,3	103,9	108,4	103,5	105,6	93	4,5
1151 Utsira	116,8				119,0		617,6		184	18,1
1160 Vindafjord	101,5	95,4	86,3	107,0	115,2	112,3	69,8	100,4	103	6,2
Rogaland	99,8	99,7	95,4	98,3	101,8	108,4	112	100,1	98	5,0
4601 Bergen	102,2	101,0	99,2	100,8	87,9	101,0	89,9	99,9	98	3,6
4602 Kinn	109,4	99,5	103,0	100,6	120,3	98,3	81,1	101,4	104	2,2
4611 Etne	98,7	97,6	109,0	93,0	141,6	123,4	136,1	102,2	109	2,2
4612 Sveio	104,5	97,4	75,6	110,4	109,8	93,9	89,6	101,6	93	3,5
4613 Bømlo	106,7	95,3	88,9	115,4	112,2	94,8	109,3	105,5	97	-1,4
4614 Stord	105,4	96,4	90,2	107,2	98,8	84,8	101,8	101,0	93	0,6
4615 Fitjar	112,3	97,5	72,5	112,5	107,7	100,9	98,4	104,2	106	2,5
4616 Tysnes	99,2	98,6	79,7	99,0	92,6	92,2	118,4	97,9	118	4,2
4617 Kvinnherad	104,4	97,1	100,0	116,3	119,3	91,6	136,0	108,3	139	4,3
4618 Ullensvang	102,4	98,9	90,7	126,5	125,7	82,3	127,2	110,8	166	10,0
4619 Eidfjord	91,8		112,4	71,6	89,5	149,6	346,3		246	17,1
4620 Ulvik	89,3	94,9	111,6	71,5	69,3	152,8	259,3	97,9	114	-1,3
4621 Voss	105,2	98,1	99,3	107,5	100,1	114,0	111,1	104,6	105	-0,6
4622 Kvam	104,1	97,9	115,4	111,9	108,5	94,4	185,2	110,3	138	7,4
4623 Samnanger	98,7	98,5	79,7	93,8	114,4	90,3	110,0	96,1	120	7,6
4624 Bjørnafjorden	104,8	99,3	88,3	120,9	101,3	82,2	56,9	104,2	93	-3,7
4625 Austevoll	98,3	93,0	85,0	105,2	114,3	85,8	91,5	98,1	112	5,1
4626 Øygarden	103,7	98,6	98,9	89,0	114,3	98,6	66,7	94,6	98	1,4
4627 Askøy	105,0	99,4	87,4	92,4	106,2	102,7	47,6	94,3	89	1,9
4628 Vaksdal	90,6	100,4	89,1	91,6	98,1	109,9	62,8	93,2	116	4,0
4629 Modalen	125,7		159,2	121,4	142,3	171,9	1316,7		235	7,4
4630 Osterøy	101,2	98,1	93,4	112,5	127,5	90,8	103,3	104,6	97	1,5
4631 Alver	106,9	98,1	104,8	120,0	113,5	96,9	83,0	107,9	101	-0,4
4632 Austrheim	109,9	97,8	69,9	90,3	110,2	121,8	158,8	99,9	106	1,0
4633 Fedje	111,6		105,4	90,8	111,9	154,4	1095,8		124	4,2
4634 Masfjorden	98,0	101,6	98,4	131,8	118,3	121,3	259,5	122,7	155	5,0
4635 Gulen	104,9	98,7	65,5	120,3	141,6	116,9	193,9	113,2	145	9,4
4636 Solund	91,7		74,1	102,8	63,4	73,2	549,2		158	14,1
4637 Hyllestad	100,6		94,5	84,9	105,9	72,7	576,1		127	2,3
4638 Høyanger	102,2	103,5	94,2	131,5	134,5	97,4	237,1	121,3	99	-14,3
4639 Vik	106,2	97,7	90,5	140,4	113,3	87,6	178,0	118,9	151	14,7
4640 Sogndal	105,7	99,5	102,6	154,3	71,2	100,5	110,0	120,9	107	0,6
4641 Aurland	94,7	103,9	109,5	190,0	98,6	61,2	210,2	138,5	228	24,7
4642 Lærdal	90,0	98,7	85,5	160,3	131,9	89,8	179,7	124,9	111	3,8
4643 Årdal	100,2	99,8	88,5	127,9	115,4	86,2	197,6	114,7	116	3,4
4644 Luster	99,4	99,4	104,6	115,4	92,0	103,0	231,5	112,9	136	11,4
4645 Askvoll	102,8	96,6	90,9	95,4	115,4	109,3	104,9	98,6	111	0,3
4646 Fjaler	96,0	98,0	73,6	106,6	104,6	70,6	66,1	96,0	111	7,3
4647 Sunnfjord	105,6	99,8	108,7	110,7	90,1	90,4	106,0	104,9	102	1,5
4648 Bremanger	105,6	100,8	92,1	138,2	119,7	85,0	194,0	119,8	132	13,1
4649 Stad	109,1		90,2	114,6	94,9	92,2	119,4		100	2,1
4650 Gloppen	109,4	95,1	105,8	107,9	98,9	104,7	147,3	106,4	100	2,7
4651 Stryn	108,1	95,8	91,6	116,6	108,5	99,0	115,9	107,0	95	1,7
Vestland	103,4	99,6	97,3	106,2	99	98,2	97	102,2	103	2,7
1505 Kristiansund	102,9	99,9	105,0	129,5	86,4	96,4	125,2	112,6	96	0,5
1506 Molde	102,1	98,6	108,5	115,7	90,3	74,7	125,8	106,1	99	-0,4
1507 Ålesund	101,1	98,8	96,2	107,3	94,9	90,2	92,0	101,1	95	2,9
1511 Vanylven	101,0	98,6	115,0	146,0	131,4	69,8	112,7	118,4	102	1,0
1514 Sande	102,5	98,3	85,7	147,2	101,3	114,2	157,5	120,8	98	-2,0
1515 Herøy	111,4	98,3	98,0	117,6	106,4	107,8	125,8	109,9	91	-3,1
1516 Ulstein	108,5	100,5	108,2	117,3	97,6	121,4	129,3	111,3	92	0,3

Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Prim. helse	Pleie og omsorg	Barne- vern	Sosial	Kultur	Samlet	Korrigert inntekt (KFI-U)	Nto. dr.res.
1517 Hareid	104,4	96,9	90,8	122,7	146,1	109,4	134,6	112,0	92	0,3
1520 Ørsta	110,7	98,2	111,1	99,2	120,8	106,5	73,4	101,5	92	1,5
1525 Stranda	104,6	99,2	88,9	128,1	126,9	50,2	129,2	109,9	99	2,3
1528 Sykkylven	102,9	97,1	84,7	99,5	131,0	76,0	85,1	97,3	93	2,3
1531 Sula	107,0	97,3	83,4	104,9	110,6	71,8	82,7	98,8	91	2,1
1532 Giske	102,2	97,8	79,4	110,9	91,6	87,8	72,6	99,8	94	4,1
1535 Vestnes	98,1	97,1	71,0	160,9	96,2	116,2	128,3	122,3	98	2,4
1539 Rauma	95,0	98,5	89,3	93,5	92,6	103,5	117,3	96,5	100	4,2
1547 Aukra	94,3	100,9	87,9	116,6	87,6	155,0	141,5	109,9	194	14,2
1554 Averøy	106,1	98,5	75,0	101,9	87,8	143,4	111,6	102,2	98	-1,0
1557 Gjemnes	106,6	92,0	81,1	104,9	70,6	101,0	53,8	95,9	99	2,2
1560 Tingvoll	104,8	98,8	97,8	98,0	101,6	77,5	170,1	102,0	101	0,5
1563 Sunndal	103,9	97,6	90,5	105,1	119,4	88,5	126,0	102,7	111	4,2
1566 Sunndal	110,8	95,7	86,3	107,8	110,5	84,8	130,5	103,6	104	0,8
1573 Smøla	93,3	98,5	95,4	128,0	219,3	79,6	224,3	119,0	141	5,6
1576 Aure	102,3	97,8	78,8	105,8	139,2	66,6	368,7	114,4	124	4,8
1577 Volda	110,8	99,2	111,0	123,2	111,3	108,0	94,9	111,7	97	1,8
1578 Fjord	104,1	98,6	100,7	124,5	112,9	70,1	561,4	133,2	121	-4,0
1579 Hustadvika	102,6	99,2	89,7	116,6	70,9	87,7	75,9	102,5	99	2,6
Møre og Romsdal	103,4	98,5	96,2	114,2	100,3	92,6	115	105,6	99	1,8
5001 Trondheim	102,6	99,6	107,8	89,3	87,6	107,0	112,8	97,4	97	2,0
5006 Steinkjer	105,9	94,9	96,2	116,9	125,8	124,6	106,7	108,6	95	0,3
5007 Namsos	103,5	96,6	97,0	105,6	115,5	94,2	162,7	105,2	108	2,7
5014 Frøya	97,8	94,9	90,1	100,6	120,6	124,4	232,7	107,4	156	4,9
5020 Osen	111,9		98,9	98,4	139,6	57,0	103,9		130	7,6
5021 Oppdal	112,5	99,0	91,4	132,6	135,5	89,6	155,3	117,1	106	5,1
5022 Rennebu	82,8		112,7	125,2	171,9	88,3	193,6		114	-5,3
5025 Røros	96,4	98,0	76,7	104,2	134,7	92,7	195,8	104,9	103	-0,3
5026 Holtålen	112,4	98,0	77,9	85,0	83,9	82,7	215,7	98,6	102	-1,6
5027 Midtre Gauldal	107,9	94,2	94,6	101,2	156,8	100,4	96,1	101,9	91	2,4
5028 Melhus	105,9	99,2	90,1	97,7	101,9	111,5	102,7	100,0	92	-0,7
5029 Skaun	104,2	98,3	83,3	92,9	91,4	102,5	97,8	95,9	92	0,9
5031 Malvik	97,6	100,1	100,4	76,3	151,9	115,1	97,4	93,5	93	2,0
5032 Selbu	100,9	95,2	91,1	96,8	115,0	94,9	173,6	101,3	97	2,5
5033 Tydal	112,8		124,3	111,3	87,5	108,0	399,0		183	10,8
5034 Meråker	110,4	100,3	91,0	102,3	175,9	112,8	215,8	111,8	109	1,6
5035 Stjørdal	105,8	98,8	92,8	88,4	139,8	119,3	97,1	98,2	89	0,8
5036 Frosta	107,8	94,8	102,2	106,1	135,5	90,1	91,5	102,7	95	4,4
5037 Levanger	104,7	97,5	101,5	88,8	132,2	87,9	64,6	94,6	92	2,6
5038 Verdal	106,4	98,0	84,6	86,4	154,7	95,9	96,6	95,9	92	4,0
5041 Snåsa	108,8		100,2	122,2	87,3	102,0	174,0		106	1,1
5042 Lierne	111,6		81,9	116,6	46,0	63,2	216,5		112	3,3
5043 Røyrvik	109,8		84,4	175,5	66,6	128,3	383,9		144	-0,4
5044 Namsskogan	113,6		56,2	129,3	139,3	131,1	239,8		145	6,1
5045 Grong	103,1		94,0	119,5	167,7	148,5	156,0		110	-0,8
5046 Høylandet	109,9	93,8	109,0	98,0	144,7	130,2	228,6	110,4	110	-0,6
5047 Overhalla	102,4	93,9	85,9	94,3	113,9	116,3	139,5	99,3	100	2,3
5049 Flatanger	105,7		120,2	116,4	105,8	84,9	345,8		173	17,9
5052 Leka	104,7		94,7		74,9	94,7	275,8		179	10,0
5053 Inderøy	101,2		89,6	74,4	113,4	98,7	132,5		100	3,6
5054 Indre Fosen	103,7	95,9	82,8	113,1	131,9	101,1	161,0	107,8	94	1,2
5055 Heim	107,5	96,3	84,4	102,7	146,5	96,8	134,5	103,6	115	10,4
5056 Hitra	104,9	99,3	96,3	123,7	100,1	122,7	128,6	112,2	123	6,6
5057 Ørland	105,5	97,3	102,8	101,4	120,1	100,1	138,4	103,7	101	0,9
5058 Åfjord	109,3	99,1	100,4	120,7	96,5	96,7	168,4	112,4	141	1,4
5059 Orkland	102,3	98,9	98,5	93,7	117,5	100,0	84,2	97,4	98	6,2
5060 Nærøysund	101,7	94,9	85,5	124,9	168,8	132,7	115,4	112,9	123	5,4
5061 Rindal	105,3	95,0	79,8	116,2	64,3	89,8	86,1	101,4	104	-1,0

Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Prim. helse	Pleie og omsorg	Barne- vern	Sosial	Kultur	Samlet	Korrigert inntekt (KFI-U)	Nto. dr.res.
Trøndelag	103,6	98,4	99,9	95,2	109,7	106,7	115,6	100	99	2,3
1804 Bodø	101,9	101,1	107,6	94,1	103,8	95,4	61,0	96,6	102	4,0
1806 Narvik	100,1	100,7	109,9	116,4	132,6	117,2	148,7	112,1	110	2,2
1811 Bindal	100,5		102,8	105,0	112,9	101,8	168,2		151	9,1
1812 Sømna	111,9	99,6	104,2	107,7	92,5	66,0	233,4	109,7	111	4,6
1813 Brønnøy	103,1	99,3	100,9	126,8	103,1	96,8	94,9	110,2	111	2,4
1815 Vega	98,7		99,7	113,4	98,4	52,8	162,6		121	4,0
1816 Vevelstad	88,1		95,6	181,5	76,0		111,3		158	3,3
1818 Herøy	103,1	101,8	99,4	113,7	71,7	146,0	156,1	110,8	125	11,5
1820 Alstahaug	103,3	99,0	111,3	104,4	119,1	96,3	149,2	106,0	103	3,2
1822 Leirfjord	105,0	94,1	112,8	96,5	125,6	95,8	54,5	97,2	109	2,2
1824 Vefsn	107,8	98,5	106,5	122,6	131,5	95,1	78,9	109,6	103	1,3
1825 Grane	105,9	95,8	79,1	70,1	163,1	40,2	173,1	89,7	115	2,8
1826 Hattfjelldal	92,2	95,4	130,5	130,8	119,9	102,6	242,2	120,3	118	-3,8
1827 Dønna	104,0		108,4	104,5	107,8	162,2	101,4		134	3,2
1828 Nesna	110,1	92,9	71,1	136,5	31,2	129,1	168,1	114,2	109	-0,5
1832 Hemnes	87,6	94,6	88,0	101,7	118,7	115,2	146,4	100,7	119	-1,3
1833 Rana	104,5	98,0	84,2	114,2	122,5	94,7	75,0	103,6	101	8,6
1834 Lurøy	99,1	98,2	76,9	127,0	80,3	58,0	145,8	107,1	146	24,7
1835 Træna	88,1		86,0	112,4	50,3		185,3		137	4,3
1836 Rødøy	80,8		90,7	121,9	125,9	121,4	155,0		178	15,6
1837 Meløy	95,0	97,3	105,4	103,8	86,7	136,7	60,6	100,0	120	-5,0
1838 Gildeskål	104,5	98,7	78,9	127,7	148,0	97,2	155,8	114,0	158	2,8
1839 Beiarn	93,1		99,9	122,8	133,2	110,2	231,1		133	-9,3
1840 Saltdal	98,5	94,5	104,2	155,8	120,6	131,4	95,4	122,4	103	1,9
1841 Fauske	99,2	96,5	91,0	86,4	129,1	106,0	122,5	95,9	104	5,8
1845 Sørfold	101,7	95,2	109,9	83,3	127,4	125,0	211,0	102,1	160	1,5
1848 Steigen	99,5	98,7	79,5	84,4	178,8	137,1	135,7	99,4	133	2,4
1851 Lødingen	103,4		86,2	128,3	113,2	81,9	107,2		119	3,1
1853 Evenes	76,2			100,8	154,0	108,5	123,0		117	3,5
1856 Røst	89,0		88,8	91,0	219,0	135,4	438,7		148	10,2
1857 Værøy	90,9		92,3	110,0	207,9	135,8	248,7		119	6,1
1859 Flakstad	92,0		105,7	89,2	117,7	79,4	76,1		112	-2,1
1860 Vestvågøy	103,8	95,6	94,1	99,9	97,5	131,2	108,1	101,2	100	3,7
1865 Vågan	93,5	100,3	90,6	108,2	152,6	105,3	88,2	103,3	104	-0,4
1866 Hadsel	103,0	99,4	94,9	98,3	83,2	90,9	104,7	98,3	109	2,0
1867 Bø	93,9	97,5	94,6	114,5	86,9	95,4	118,8	103,8	126	
1868 Øksnes	95,9	97,1	119,4	130,3	106,3	106,1	161,5	115,6	104	0,0
1870 Sortland	106,3	100,2	104,8	98,3	109,7	131,5	141,5	105,2	103	1,1
1871 Andøy	101,9	97,3	90,4	98,6	86,2	123,4	151,9	102,1	103	-4,0
1874 Moskenes	83,2		83,2	122,3	76,1	54,9	186,8		128	-10,4
1875 Hamarøy	102,9		83,9	88,6	200,9	160,8	195,7		148	4,9
Nordland	101,7	98,9	100,2	106,5	114	105,3	103,1	103,5	107	3,2
5401 Tromsø	104,3	100,8	108,7	107,9	91,3	85,3	109,0	103,7	103	1,6
5402 Harstad	101,6	98,6	106,6	93,5	104,7	92,2	117,3	98,6	107	3,5
5403 Alta	100,8	99,1	117,8	143,2	124,0	129,0	105,7	120,6	119	3,3
5404 Vardø	77,8	101,3	87,8	81,1	111,2	120,3	170,0	94,4	122	4,7
5405 Vadsø	95,9	97,2	93,8	138,5	112,8	98,5	180,5	117,6	115	-3,4
5406 Hammerfest	104,8	99,5	92,8	133,2	115,4	101,0	92,3	112,9	151	0,4
5411 Kvæfjord	91,2	100,2	106,6	160,3	125,2	101,3	102,9	123,3	114	4,5
5412 Tjeldsund	96,4	95,7	95,4	126,4	133,6	79,1	88,1	107,5	115	0,1
5413 Ibestad	85,5			103,9	138,0	87,1	221,8		148	6,6
5414 Gratangen	92,7		111,7	105,8	135,1	68,6	151,7		129	6,0
5415 Lavangen	105,3	97,6	52,7	132,7	180,0	84,3	405,7	127,7	119	12,7
5416 Bardu	107,9	98,4	88,1	88,4	170,9	92,4	75,1	96,5	112	1,8
5417 Salangen	101,5	101,0	136,6	139,6	145,0	118,2	107,6	121,5	113	2,9
5418 Målselv	97,5	100,1	99,9	124,0	158,3	108,2	142,7	113,8	105	2,7
5419 Sørreisa	104,0	97,6	87,4	86,6	102,8	85,2	86,2	92,5	100	3,1

Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Prim. helse	Pleie og omsorg	Barne- vern	Sosial	Kultur	Samlet	Korrigert inntekt (KFI-U)	Nto. dr.res.
5420 Dyrøy	117,1			100,7	255,6	79,7	291,4		139	6,3
5421 Senja	99,6	98,4	106,4	132,4	113,6	83,7	81,1	110,8	119	4,9
5422 Balsfjord	99,4	95,2	90,0	136,6	134,9	106,6	92,4	113,2	106	-0,4
5423 Karlsøy	101,0		93,0	126,6	156,7	121,2	93,3		151	11,5
5424 Lyngen	100,6	96,1	91,2	106,4	119,1	79,7	437,4	118,7	118	2,9
5425 Storfjord	95,4	93,3	82,6	129,1	139,9	88,0	187,2	112,9	129	0,9
5426 Kåfjord	93,0		80,4	97,7	83,2	85,4	426,4		130	3,2
5427 Skjervøy	96,7		103,0	117,0	140,9	88,9	119,4		135	11,0
5428 Nordreisa	104,6	94,2	87,5	107,2	109,1	150,9	103,6	104,7	110	1,3
5429 Kvænangen	100,8		140,7	140,3	153,6	124,8	182,7		162	6,9
5430 Kautokeino	112,8		82,7	173,3		142,2	58,7		121	2,2
5432 Loppa	81,1		129,2	142,1	65,8	132,7	250,8		184	4,0
5433 Hasvik	85,9		81,5	177,7	206,1	107,8	78,5		145	6,4
5434 Måsøy	74,9		75,8	86,0	88,5	64,0	332,1		171	4,6
5435 Nordkapp	103,2	100,8	83,3	68,6	116,2	96,8	121,5	89,1	130	4,9
5436 Porsanger	101,8	102,5	100,4	93,5	131,1	88,9	80,7	97,9	117	2,9
5437 Karasjok	101,0	101,6	72,4	187,8	101,9	97,1	97,1	131,5	121	2,3
5438 Lebesby	83,4		80,0	121,1	128,1	94,9	427,2		163	8,1
5439 Gamvik	88,4		74,9	96,3	187,3	99,4	139,4		133	-5,3
5440 Berlevåg	94,1		82,7	78,6	93,9	120,1	390,0		153	-1,2
5441 Tana	98,0		91,5	107,8	99,2	108,1	109,1		123	0,5
5442 Nesseby	113,2			88,8	74,7	96,1	156,1		154	3,4
5443 Båtsfjord	93,0	99,7	87,4	114,1	112,8	75,7	213,9	108,5	125	-3,5
5444 Sør-Varanger	99,8	100,2	108,4	113,5	108,9	70,1	129,9	105,9	118	-1,8
Troms og Finnmark	101,8	99,4	104,1	115,8	109,8	94,4	115,8	107,3	112	2,3

¹ Fylkessnitt for netto driftsresultat er oppgitt for alle kommuner i fylket, ikke bare for kommunene som inngår i produksjonsindeksen.

Kilde: Senter for økonomisk forskning

Tabell 3 Samlet produksjonsindeks, inntekter per innbygger korrigert for variasjoner i utgiftsbehov (KFI-U) og netto driftsresultat. Landsgjennomsnitt = 100 for produksjonsindekser og korrigert inntekt. Netto driftsresultat¹ oppgitt i prosent av brutto driftsinntekter. Tall for årene 2020–2022.

Kommune	Produksjonsindeks			Korrigert inntekt (KFI-U)			Netto driftsresultat		
	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022
3001 Halden	100,5	100,3	98,9	93	94	92	1,8	3,1	1,7
3002 Moss	104,3	104,7	106,4	96	95	96	2,4	4,6	4,7
3003 Sarpsborg	100,7	99,2	100,6	96	96	95	1,5	2,4	1,5
3004 Fredrikstad	96,5	96,1	97,9	94	95	94	0,0	0,7	0,9
3005 Drammen	92,3	94,3	93,5	91	91	90	4,3	3,7	3,7
3006 Kongsberg	106,8	107,3	103,3	96	95	94	1,1	0,3	1,9
3007 Ringerike	94,4	97,4	97,0	92	93	93	1,3	1,4	0,0
3011 Hvaler	107,0	102,9	103,6	105	109	106	-2,2	2,5	-0,3
3012 Aremark		99,1	100,5		103	103		6,3	2,8
3013 Marker	100,7	100,3	100,9	98	98	95	4,8	6,0	-1,9
3014 Indre Østfold	100,8	99,7	99,8	93	93	93	4,8	5,3	2,2
3015 Skiptvet	100,1	99,8	102,3	95	96	95	3,2	3,0	-4,5
3016 Rakkestad	98,3	97,9	98,9	95	94	95	0,7	0,4	-0,7
3017 Råde	96,7	98,1	95,0	94	95	94	2,4	2,9	4,1
3018 Våler	103,8	99,9	93,7	95	94	94	-2,6	3,1	3,8
3019 Vestby	96,3	94,9	93,1	94	96	94	2,4	6,6	5,1
3020 Nordre Follo	100,8	99,3	98,5	95	95	94	1,2	4,1	3,0
3021 Ås	96,9	95,0	94,9	94	95	95	0,6	6,3	2,6
3022 Frogn	97,0	95,8	94,8	95	96	98	-2,3	4,2	1,1
3023 Nesodden	93,8	94,0	92,6	93	94	92	2,3	5,1	4,1
3024 Bærum	96,6	95,4	94,4	104	107	106	6,0	7,3	3,4
3025 Asker	97,7	97,8	98,7	98	100	99	3,9	4,4	-0,7
3026 Aurskog-Høland	92,7	89,1	88,6	93	93	92	5,2	7,2	5,3
3027 Rælingen	94,5	92,6	93,4	92	92	91	2,5	5,3	1,9
3028 Enebakk	96,5	95,6	91,4	89	90	89	1,1	4,5	0,3
3029 Lørenskog	92,5	88,1	87,9	97	97	96	2,7	5,1	0,0
3030 Lillestrøm	90,8	93,4	95,2	94	95	94	5,0	5,4	4,5
3031 Nittedal	95,6	94,3	95,7	96	97	94	4,3	4,5	3,4
3032 Gjerdrum	101,8	98,1	99,4	94	95	92	2,5	16,9	5,7
3033 Ullensaker	94,2	92,4	91,6	92	94	93	1,7	3,3	4,6
3034 Nes	91,0	89,3	90,6	92	93	92	4,9	7,7	5,4
3035 Eidsvoll	93,7	90,7	91,1	91	92	92	1,4	2,1	-0,5
3036 Nannestad	93,8	98,9	96,5	91	92	90	4,1	7,4	3,7
3037 Hurdal	98,9	99,6	96,9	94	94	94	3,6	6,5	3,8
3038 Hole	89,3	93,3		94	94		4,5	3,0	
3040 Nesbyen	123,8	95,0	119,8	108	125	129	-1,1	4,2	1,7
3041 Gol	106,6	102,5	102,8	112	110	113	2,4	0,3	0,6
3042 Hemsedal	111,4	114,3	113,0	114	136	149	8,1	12,1	8,8
3043 Ål	102,0	102,1	96,7	111	110	107	0,4	1,6	9,0
3044 Hol	105,8	103,3	113,8	138	153	179	1,0	9,4	6,1
3045 Sigdal	95,8		93,8	99		101	3,6		6,0
3046 Krødsherad	104,6	106,3	103,2	103	103	106	8,4	8,4	11,3
3047 Modum	104,7	103,7	103,5	92	91	91	1,5	3,3	4,6
3048 Øvre Eiker	104,2	103,9	103,1	90	90	90	0,2	2,5	1,9
3049 Lier	96,7	95,5	94,7	94	94	93	5,3	5,9	1,2
3050 Flesberg		87,5			104			1,3	
3052 Nore og Uvdal	110,8	110,6	107,7	137	128	131	1,3	6,4	2,1
3053 Jevnaker	92,7	93,0	96,1	93	92	92	2,9	7,6	6,0
3054 Lunner	93,8	95,4	94,7	93	93	92	2,7	5,3	2,5

Kommune	Produksjonsindeks			Korrigert inntekt (KFI-U)			Netto driftsresultat		
	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022
301 Oslo	97,4	98,7	99,1	103	104	104	3,7	4,6	5,4
3401 Kongsvinger	94,1	96,6	95,8	96	96	96	3,7	6,6	2,3
3403 Hamar	106,9	107,2	108,1	98	98	96	3,2	7,7	0,9
3405 Lillehammer	100,1	97,9	98,5	97	97	96	-1,4	5,8	2,2
3407 Gjøvik	102,7	99,6	100,3	94	95	95	-2,0	3,4	-0,6
3411 Ringsaker	103,1	97,8	96,0	95	95	94	2,1	4,2	0,9
3412 Løten	95,6	93,7	94,7	93	93	92	2,6	7,9	-0,4
3413 Stange	97,5	96,8	97,2	94	93	93	1,1	4,1	2,7
3414 Nord-Odal	103,0	100,4	106,7	98	99	99	-0,8	1,3	2,6
3415 Sør-Odal	102,0	109,7	112,8	97	96	95	1,3	4,0	3,7
3416 Eidskog	108,5		109,4	97		96	0,0		-4,2
3417 Grue	96,9	94,5	95,5	99	99	98	0,0	1,4	-1,6
3418 Åsnes	102,0	104,4		97	98		-4,3	3,2	
3419 Våler	107,4	107,4	106,0	99	100	99	1,1	1,1	-0,2
3420 Elverum	99,8	97,1	99,4	95	96	94	0,9	3,3	1,6
3421 Trysil	109,0	107,0		105	104		0,2	4,0	
3422 Åmot	106,0	110,7		114	111		6,2	4,1	
3423 Stor-Elvdal	100,0	99,5	107,2	106	104	105	2,5	-1,1	-6,6
3424 Rendalen	97,6	95,2	98,8	114	114	112	-2,3	7,5	7,0
3425 Engerdal	115,1			112			-2,2		
3426 Tolga	99,7	103,4	101,6	105	110	118	1,0	4,4	5,7
3427 Tynset	106,6	104,4	101,5	104	102	102	3,5	2,5	1,3
3428 Alvdal	107,5	104,9	106,8	105	106	104	1,9	3,5	0,3
3429 Folldal	106,2	102,8	109,1	109	109	107	4,0	1,3	3,3
3430 Os	110,3	111,5	110,7	113	109	105	9,2	6,2	-7,1
3431 Dovre	99,8	97,5	96,7	100	101	101	4,7	6,5	7,8
3432 Lesja	100,9	100,7	101,3	114	111	116	3,7	7,0	2,1
3433 Skjåk	113,9	106,9	108,9	119	117	126	5,2	9,6	9,6
3434 Lom	102,5	103,7	103,3	110	108	125	3,6	7,1	11,4
3435 Vågå	104,2	103,0	102,0	109	107	104	6,7	4,3	5,8
3436 Nord-Fron	100,9	97,6	98,1	107	113	115	6,2	7,2	4,4
3437 Sel	107,4	108,1	105,0	103	102	100	3,5	5,6	2,6
3438 Sør-Fron	94,8	95,0	95,3	116	112	113	0,3	5,1	3,8
3439 Ringebu	93,3			110			0,7		
3440 Øyer	98,6	100,3	101,1	104	102	102	1,7	3,1	1,9
3441 Gausdal	98,1	95,9	96,9	97	101	100	-0,4	9,1	-0,1
3442 Østre Toten	98,4	96,1	96,6	94	93	92	0,2	4,6	1,8
3443 Vestre Toten	100,3	97,8	94,8	95	94	93	-1,8	1,6	-4,0
3446 Gran	101,9	103,9	104,6	90	91	91	2,0	3,6	3,3
3447 Søndre Land	111,1		106,1	93		93	-0,6		-7,0
3448 Nordre Land	106,4	103,9	100,8	103	103	101	1,7	7,5	1,8
3449 Sør-Aurdal	103,3	103,8	104,6	108	107	107	2,4	3,2	0,2
3451 Nord-Aurdal	105,7	103,5	107,4	106	107	111	0,9	3,3	0,6
3452 Vestre Slidre	108,3	106,8	107,0	113	120	128	1,3	12,6	6,0
3453 Øystre Slidre	101,7	97,5	99,9	114	116	118	1,7	6,7	4,2
3454 Vang	121,0	120,2	122,5	116	134	172	1,8	14,8	15,4
3801 Horten	93,3	94,6	91,3	89	89	88	0,7	4,2	1,2
3802 Holmestrand	104,0	101,4	99,3	93	93	93	2,6	3,8	3,3
3803 Tønsberg	100,6	98,5	100,4	91	92	91	1,8	5,4	3,3
3804 Sandefjord	95,0	93,7	93,7	90	90	90	4,8	7,0	3,6
3805 Larvik	95,6	95,6	94,7	90	90	89	2,2	6,0	-0,5
3806 Porsgrunn	97,7	96,4	96,2	98	97	97	1,9	2,9	4,1
3807 Skien	100,6	104,3	101,7	93	93	93	2,0	2,5	2,5
3808 Notodden	95,9	97,6	98,2	98	97	97	1,4	2,4	-0,3
3812 Siljan	95,5	91,6	89,4	98	98	97	-0,6	4,7	0,3
3813 Bamble	102,7	101,4	99,1	99	100	99	2,9	2,5	-2,9
3814 Kragerø	100,1	102,4	102,0	101	101	102	-1,1	1,6	-3,0
3815 Drangedal	105,0	105,0	108,7	101	101	99	-0,6	3,5	3,5
3816 Nome	121,1	118,1	117,7	100	101	105	0,5	4,8	5,7

Kommune	Produksjonsindeks			Korrigert inntekt (KFI-U)			Netto driftsresultat			
	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022	
3817	Midt-Telemark	106,7	102,4	105,8	101	100	98	-2,6	1,7	-0,7
3818	Tinn	123,6	120,9	116,9	138	142	149	4,5	10,2	8,4
3820	Seljord	103,3	103,1	100,9	104	106	108	1,8	1,8	3,6
3821	Kviteseid	102,6	103,7	101,1	104	99	100	-1,9	2,2	3,1
3822	Nissedal	127,6	122,9	128,7	121	122	131	-2,8	3,8	0,3
3823	Fyresdal	116,1	111,1	111,6	121	126	144	2,9	5,9	6,0
3824	Tokke	120,3	121,5	120,1	146	148	163	3,6	7,5	12,4
3825	Vinje	119,0	115,0	112,2	144	157	194	0,2	8,7	7,0
4201	Risør	96,0	90,8	93,6	98	97	97	1,2	2,8	-0,2
4202	Grimstad	117,1	113,7	114,8	94	94	93	1,5	4,1	1,5
4203	Arendal	95,0	93,2	94,9	92	94	93	0,2	4,1	2,0
4204	Kristiansand	87,5	97,1	98,5	95	95	94	3,4	4,4	-0,6
4205	Lindesnes	100,9	101,4	99,9	98	98	98	0,2	2,3	-1,5
4206	Farsund	96,8	99,6	97,5	96	96	95	3,1	5,1	0,5
4207	Flekkefjord	106,3	106,1	104,0	100	98	99	2,4	2,6	3,1
4211	Gjerstad	105,3	119,8	116,9	101	101	99	-0,3	2,9	-0,4
4212	Vegårshei	101,5	98,8	104,0	101	98	97	-1,2	2,2	-3,2
4213	Tvedestrand	105,9	104,8	104,6	97	98	96	1,8	0,7	-1,0
4214	Froland	97,1		100,6	95		98	-1,7		3,0
4215	Lillesand	100,6	99,1	98,6	92	93	94	2,1	1,6	-0,2
4216	Birkenes	102,5	103,3	100,8	95	95	94	-1,7	-0,8	-3,1
4217	Åmli	83,4	82,4	81,4	108	108	109	6,5	6,6	4,1
4218	Iveland		92,0	95,9		111	110		5,7	5,9
4219	Evje og Hornes	89,6	89,0	94,5	93	93	93	3,0	0,6	2,0
4220	Bygland	126,4	119,4	111,5	119	124	130	1,4	0,9	1,0
4223	Vennesla	100,4	99,0	98,1	95	97	95	2,9	1,7	-1,1
4224	Åseral	86,1		109,0	143		160	8,3		-0,6
4225	Lyngdal	106,3	100,8	97,0	95	94	93	0,0	1,4	3,0
4227	Kvinesdal	103,0	102,0	104,4	112	112	112	1,7	4,1	3,3
4228	Sirdal	110,5	104,8		197	194		14,3	9,0	
1101	Eigersund	100,9	98,8	101,6	100	99	97	4,1	3,0	1,1
1103	Stavanger	100,6	99,5	98,5	100	101	100	4,3	8,0	6,4
1106	Haugesund	107,0	106,5	106,6	95	95	94	2,1	3,4	2,1
1108	Sandnes	97,0	96,6	97,2	93	94	96	2,7	6,3	2,7
1111	Sokndal	103,7	104,9	111,0	100	101	105	4,2	2,6	0,5
1112	Lund	95,2	101,1	102,1	96	100	104	2,8	5,0	1,2
1114	Bjerkreim	90,2	88,7	101,7	101	101	108	5,5	8,9	9,4
1119	Hå	99,0	98,5	96,9	89	89	89	6,2	8,6	6,8
1120	Klepp	99,7	97,6	100,5	90	91	90	5,0	8,7	6,5
1121	Time		97,2	99,2		92	91		6,8	4,4
1122	Gjesdal	97,4	97,1	97,6	93	93	95	1,6	7,9	3,7
1124	Sola	94,5	94,3	95,8	96	96	95	4,1	5,0	9,1
1127	Randaberg	106,5	108,6	105,8	97	96	95	-0,1	2,0	1,1
1130	Strand	95,4	96,3	97,9	95	95	95	2,3	2,4	0,7
1133	Hjelmeland	97,3	98,0	102,6	141	140	141	7,9	8,0	7,1
1134	Suldal	116,8	114,5	116,1	175	188	241	5,6	19,2	28,6
1135	Sauda	100,4	97,5	97,4	130	123	124	3,7	2,9	1,3
1146	Tysvær	109,1	106,9	105,9	119	117	116	6,4	6,9	9,7
1149	Karmøy	103,8	104,4	105,6	94	94	93	4,0	5,0	4,5
1160	Vindafjord	103,6	101,1	100,4	104	102	103	5,8	5,1	6,2
4601	Bergen	99,2	99,6	99,9	98	98	98	2,4	4,6	3,6
4602	Kinn	102,8	100,6	101,4	106	104	104	-1,2	2,1	2,2
4611	Etnes	100,8	97,9	102,2	104	100	109	-2,9	2,5	2,2
4612	Sveio	100,9	97,9	101,6	94	92	93	2,1	4,0	3,5
4613	Bømlo	104,2	103,6	105,5	98	95	97	1,7	-0,5	-1,4
4614	Stord	100,6	101,8	101,0	95	94	93	4,0	2,4	0,6
4615	Fitjar	115,6	103,2	104,2	106	103	106	2,3	1,0	2,5
4616	Tysnes	97,7	95,1	97,9	114	109	118	0,6	3,5	4,2
4617	Kvinnherad	109,7	107,7	108,3	115	119	139	2,4	13,3	4,3

Kommune	Produksjonsindeks			Korrigert inntekt (KFI-U)			Netto driftsresultat			
	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022	
4618	Ullensvang	101,7	103,5	110,8	142	141	166	0,3	3,5	10,0
4620	Ulvik	111,0		97,9	120		114	5,4		-1,3
4621	Voss	102,0	103,8	104,6	101	99	105	2,1	2,9	-0,6
4622	Kvam	110,4	109,8	110,3	115	115	138	1,3	7,0	7,4
4623	Samnanger	93,4	96,1	96,1	109	109	120	0,7	4,8	7,6
4624	Bjørnafjorden	106,3	102,9	104,2	93	92	93	1,8	6,7	-3,7
4625	Austevoll	103,4	100,5	98,1	115	107	112	6,8	3,2	5,1
4626	Øygarden	96,3	95,6	94,6	99	98	98	-0,3	-0,1	1,4
4627	Askøy	97,4	95,2	94,3	89	89	89	1,6	4,2	1,9
4628	Vaksdal	99,9	96,0	93,2	118	113	116	4,1	3,3	4,0
4630	Osterøy	103,8	104,5	104,6	98	96	97	-1,0	1,6	1,5
4631	Alver	105,2	106,6	107,9	103	101	101	0,5	3,2	-0,4
4632	Austrheim	96,6	92,7	99,9	107	103	106	4,5	2,2	1,0
4634	Masfjorden	108,9	121,8	122,7	142	137	155	4,8	13,2	5,0
4635	Gulen	107,0	111,1	113,2	138	126	145	11,6	4,9	9,4
4638	Høyanger	120,8	118,9	121,3	153	125	99	2,5	0,2	-14,3
4639	Vik	115,5	117,0	118,9	125	124	151	2,8	4,6	14,7
4640	Sogndal	120,0	120,9	120,9	109	107	107	2,9	4,2	0,6
4641	Aurland	124,9	124,2	138,5	185	182	228	1,8	10,3	24,7
4642	Lærdal	124,2	122,1	124,9	112	113	111	5,3	8,7	3,8
4643	Årdal	113,5	117,9	114,7	118	117	116	-1,3	0,6	3,4
4644	Luster	108,9	106,0	112,9	119	127	136	4,4	12,5	11,4
4645	Askvoll	98,8	99,9	98,6	107	102	111	2,8	0,3	0,3
4646	Fjaler	99,7	98,2	96,0	103	100	111	-1,4	1,3	7,3
4647	Sunnfjord	103,5	104,0	104,9	102	102	102	0,7	2,6	1,5
4648	Bremanger	121,0	119,3	119,8	130	118	132	1,7	3,8	13,1
4649	Stad	103,9	103,8		101	100		4,3	4,3	
4650	Gloppen	108,2	108,4	106,4	100	100	100	0,3	4,4	2,7
4651	Stryn	101,1	105,8	107,0	95	95	95	0,6	0,0	1,7
1505	Kristiansund	107,9	108,7	112,6	97	96	96	2,0	2,2	0,5
1506	Molde	105,3	107,1	106,1	100	100	99	3,2	2,6	-0,4
1507	Ålesund	102,9	102,1	101,1	96	96	95	-1,7	0,4	2,9
1511	Vanylven	120,8	119,6	118,4	103	101	102	-1,9	1,4	1,0
1514	Sande	119,3	115,6	120,8	98	99	98	1,1	1,9	-2,0
1515	Herøy	111,8	110,9	109,9	94	91	91	-0,1	0,0	-3,1
1516	Ulstein	112,1	110,3	111,3	94	94	92	0,2	0,8	0,3
1517	Hareid	111,5	109,6	112,0	92	92	92	-0,8	0,8	0,3
1520	Ørsta	101,6	101,9	101,5	93	92	92	0,4	1,1	1,5
1525	Stranda	105,8	105,7	109,9	102	101	99	-1,5	-0,1	2,3
1528	Sykkylven	98,9	96,3	97,3	92	93	93	-0,4	1,6	2,3
1531	Sula	101,3	98,5	98,8	90	90	91	-0,2	4,0	2,1
1532	Giske	105,3	103,5	99,8	94	95	94	-0,5	4,5	4,1
1535	Vestnes	124,2	125,3	122,3	100	98	98	-1,4	-1,8	2,4
1539	Rauma	106,6	99,0	96,5	102	100	100	-5,7	0,0	4,2
1547	Aukra	109,9	106,8	109,9	211	190	194	22,9	12,4	14,2
1554	Averøy	103,4	99,4	102,2	100	97	98	6,0	-0,6	-1,0
1557	Gjemnes	100,0	93,1	95,9	99	99	99	-2,3	-2,3	2,2
1560	Tingvoll	108,8	103,8	102,0	102	99	101	2,6	1,3	0,5
1563	Sunddal	105,8	103,5	102,7	112	112	111	-0,2	3,8	4,2
1566	Sumadal	106,1	101,7	103,6	106	104	104	1,6	2,3	0,8
1573	Smøla	117,1	118,1	119,0	134	116	141	8,7	2,5	5,6
1576	Aure	123,7	120,7	114,4	126	123	124	4,8	2,6	4,8
1577	Volda	109,0	109,6	111,7	97	98	97	2,6	1,7	1,8
1578	Fjord	124,2	122,4	133,2	128	118	121	0,7	-1,8	-4,0
1579	Hustadvika	104,3	102,1	102,5	100	99	99	0,7	4,3	2,6
5001	Trondheim	99,9	101,3	97,4	98	98	97	4,0	6,6	2,0
5006	Steinkjer	107,7	106,0	108,6	96	95	95	1,9	3,9	0,3
5007	Namsos	102,6	104,6	105,2	109	108	108	4,4	2,1	2,7
5014	Frøya	116,8	130,9	107,4	154	143	156	18,9	13,2	4,9

Kommune	Produksjonsindeks			Korrigert inntekt (KFI-U)			Netto driftsresultat			
	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022	
5021	Oppdal	115,7	112,2	117,1	107	107	106	1,9	5,3	5,1
5022	Rennebu	111,6	112,3		116	115		7,0	1,8	
5025	Rørøros	106,9	102,1	104,9	105	104	103	0,5	1,8	-0,3
5026	Holtålen	104,8	99,7	98,6	104	103	102	-0,7	-1,7	-1,6
5027	Midtre Gauldal	105,3	101,9	101,9	93	93	91	0,7	4,8	2,4
5028	Melhus	94,2	97,9	100,0	92	92	92	4,2	3,7	-0,7
5029	Skaun	95,2	92,3	95,9	94	93	92	1,6	3,1	0,9
5031	Malvik	92,8	90,7	93,5	93	93	93	1,3	4,2	2,0
5032	Selbu	99,3	100,1	101,3	99	93	97	2,0	5,1	2,5
5034	Meråker	116,7	114,9	111,8	114	110	109	5,5	2,9	1,6
5035	Stjørdal	95,0	96,2	98,2	90	89	89	5,8	5,7	0,8
5036	Frosta	102,2	100,6	102,7	95	95	95	4,2	4,6	4,4
5037	Levanger	95,8	96,0	94,6	93	93	92	-1,2	2,4	2,6
5038	Verdal	97,2	94,0	95,9	94	93	92	3,2	3,8	4,0
5041	Snåsa	108,9	115,2		108	108		1,4	5,7	
5045	Grong	114,3			114			0,9		
5046	Høylandet	119,3	110,5	110,4	111	109	110	2,3	1,3	-0,6
5047	Overhalla	95,8	95,8	99,3	104	101	100	3,5	2,3	2,3
5053	Inderøy	93,1	87,7		101	101		3,1	5,3	
5054	Indre Fosen	112,5	109,6	107,8	95	94	94	-3,0	1,1	1,2
5055	Heim		105,8	103,6		110	115		-1,4	10,4
5056	Hitra		110,1	112,2		110	123		1,1	6,6
5057	Ørland	100,4	101,6	103,7	101	100	101	2,1	5,3	0,9
5058	Åfjord	107,6	114,2	112,4	135	134	141	6,2	1,7	1,4
5059	Orkland		98,9	97,4		98	98		5,4	6,2
5060	Nærøysund	103,7	113,3	112,9	118	112	123	4,4	4,0	5,4
5061	Rindal	98,1	100,8	101,4	107	105	104	1,5	-0,9	-1,0
1804	Bodø	97,9	97,9	96,6	104	102	102	-0,6	1,0	4,0
1806	Narvik		110,8	112,1		109	110		1,0	2,2
1812	Sømna		110,6	109,7		111	111		6,9	4,6
1813	Brønnøy	107,4	108,3	110,2	106	105	111	1,3	2,6	2,4
1818	Herøy	106,0	86,6	110,8	119	115	125	11,8	7,4	11,5
1820	Alstahaug	104,0	95,3	106,0	105	103	103	3,2	5,9	3,2
1822	Leirfjord	104,7	85,6	97,2	109	108	109	0,7	0,7	2,2
1824	Vefsn	113,3	108,3	109,6	104	104	103	0,8	2,7	1,3
1825	Grane	95,1	94,1	89,7	120	115	115	-1,8	6,3	2,8
1826	Hattfjelldal		119,1	120,3		117	118		3,8	-3,8
1827	Dønna	108,4			129			5,2		
1828	Nesna	99,6	117,9	114,2	114	114	109	-0,3	-0,4	-0,5
1832	Hemnes	104,3	101,4	100,7	129	119	119	4,5	2,4	-1,3
1833	Rana	103,3	103,4	103,6	106	103	101	6,7	5,5	8,6
1834	Lurøy	111,9	109,6	107,1	141	132	146	16,4	13,1	24,7
1836	Rødøy		102,2			148			1,5	
1837	Meløy	107,2	102,5	100,0	125	119	120	2,2	-2,9	-5,0
1838	Gildeskål	106,8	110,6	114,0	143	134	158	8,1	4,1	2,8
1840	Saltdal	129,8	121,1	122,4	105	103	103	0,5	3,2	1,9
1841	Fauske	104,5	101,8	95,9	112	106	104	-0,6	1,7	5,8
1845	Sørfold	106,7	110,2	102,1	168	152	160	5,4	-3,9	1,5
1848	Steigen	105,7	108,4	99,4	128	119	133	3,6	0,2	2,4
1851	Lødingen		105,6			113			-4,6	
1860	Vestvågøy	100,1	101,2	101,2	101	101	100	-2,5	3,4	3,7
1865	Vågan	105,5	104,1	103,3	104	103	104	-2,6	-3,4	-0,4
1866	Hadsel	101,8	100,7	98,3	107	103	109	1,6	-1,8	2,0
1867	Bø	107,1	100,1	103,8	112	118	126	5,9	23,2	
1868	Øksnes	111,0	116,2	115,6	106	101	104	7,3	11,7	0,0
1870	Sortland	106,3	105,4	105,2	104	103	103	4,0	1,0	1,1
1871	Andøy	98,1	101,0	102,1	103	103	103	-2,2	21,5	-4,0
1875	Hamarøy		106,4			138			4,2	
5401	Tromsø	104,4	103,6	103,7	105	104	103	1,7	3,0	1,6

Kommune	Produksjonsindeks			Korrigert inntekt (KFI-U)			Netto driftsresultat		
	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022
5402 Harstad	101,8	104,2	98,6	108	106	107	1,3	1,6	3,5
5403 Alta	116,0	119,2	120,6	121	119	119	0,0	-0,3	3,3
5404 Vardø	93,9	92,5	94,4	123	123	122	8,6	4,8	4,7
5405 Vadsø		118,2	117,6		115	115		-3,3	-3,4
5406 Hammerfest	118,1	112,4	112,9	156	147	151	4,4	5,9	0,4
5411 Kvæfjord	124,9	123,8	123,3	116	111	114	6,6	-0,3	4,5
5412 Tjeldsund	105,7	108,9	107,5	117	113	115	-2,6	-3,0	0,1
5415 Lavangen	124,3	124,7	127,7	120	115	119	1,1	-0,1	12,7
5416 Bardu	102,7	96,9	96,5	125	117	112	0,5	-2,6	1,8
5417 Salangen	125,5	116,8	121,5	114	109	113	5,5	-1,1	2,9
5418 Målselv		114,7	113,8		106	105		1,8	2,7
5419 Sørreisa	95,5	93,3	92,5	103	100	100	-1,2	2,5	3,1
5421 Senja	111,7	111,4	110,8	119	114	119	3,2	2,4	4,9
5422 Balsfjord	105,9	110,5	113,2	107	107	106	4,2	3,3	-0,4
5423 Karlsøy	116,1			146			9,7		
5424 Lyngen	112,8	120,0	118,7	121	123	118	-0,1	2,9	2,9
5425 Storfjord	119,3		112,9	136		129	-0,8		0,9
5426 Kåfjord		103,5			124			2,2	
5427 Skjervøy	114,2	110,3		131	124		4,8	3,5	
5428 Nordreisa	115,1	106,1	104,7	111	111	110	1,0	1,9	1,3
5430 Kautokeino	125,3			124			6,4		
5435 Nordkapp	90,7	95,4	89,1	125	123	130	5,1	2,6	4,9
5436 Porsanger	112,5	107,6	97,9	119	118	117	1,0	1,1	2,9
5437 Karasjok	165,2	145,2	131,5	121	121	121	3,3	2,9	2,3
5441 Tana	101,0	98,3		125	123		2,7	-1,4	
5443 Båtsfjord	80,6	104,3	108,5	128	125	125	2,8	-0,6	-3,5
5444 Sør-Varanger	105,5		105,9	122		118	0,3		-1,8

Kilde: Senter for økonomisk forskning

Vedlegg 15 Effektivitetsverdier for kommunale tjenester 2021 og 2022

I analysene avhenger effektiviteten til en gitt kommune av avstanden til referansefronten. For alle kommuner under referansefronten vil dette forholdet representeres ved et tall (kalt effektivitetsscore) mellom 0 og 1, mens det for kommunene på referansefronten vil være lik 1. En verdi på eksempelvis 0,88 betyr at kommunen vil ha et effektiviseringspotensial på 12 prosent – ressursbruken kan reduseres med 12 prosent uten at produksjonen reduseres dersom kommunen blir like effektiv som de mest effektive kommunene innen den tjenesten.

Med utgifter som eneste innsatsfaktor kan effektivitetsbegrepet tolkes som kostnadseffektivitet.

Skjevhetsskorrigeringen tar blant hensyn til at det er lettere å ligge på effektivitetsfronten og få en målt effektivitet på 1 når det er få sammenliknbare kommuner. Alle kommuner har skjevhetsskorrigert effektivitetsscore mindre enn 1, mens det ikke er tilfelle for de ordinære effektivitetsscorene.

I kolonnene står DEA for skjevhetsjustert DEA-score, NKI står for nedre konfidensintervall og ØKI står for øvre konfidensintervall.

Merk at utviklingen fra 2021 til 2022 kan være påvirket av forhold knyttet til pandemien. Se kapittel 9 for nærmere vurderinger av dette.

Kommune	Barnehage						Grunnskole						Pleie og omsorg						Samlet			
	2021			2022			2021			2022			2021			2022			2021	2022	Endring	
	DEA	NKI	ØKI	DEA	NKI	ØKI	DEA	NKI	ØKI	DEA	NKI	ØKI	DEA	NKI	ØKI	DEA	NKI	ØKI	DEA	DEA	2021-22	
5416	Bardu	0,80	0,79	0,80	0,79	0,77	0,80	0,65	0,64	0,66	0,68	0,67	0,70	0,56	0,54	0,58	0,55	0,53	0,57	0,63	0,64	0,01
5417	Salangen	0,62	0,61	0,62	0,64	0,63	0,64	0,79	0,76	0,81	0,80	0,76	0,84	0,68	0,66	0,70	0,69	0,67	0,72	0,70	0,72	0,02
5418	Målselv	0,86	0,85	0,87	0,90	0,89	0,90				0,70	0,69	0,71	0,89	0,85	0,93	0,90	0,86	0,93		0,83	
5419	Sørreisa	0,74	0,74	0,75	0,75	0,75	0,76	0,78	0,77	0,79	0,76	0,74	0,78	0,65	0,63	0,66	0,64	0,62	0,66	0,71	0,70	-0,01
5420	Dyrøy	0,69	0,67	0,71	0,62	0,59	0,65							0,64	0,61	0,67	0,70	0,67	0,74			
5421	Senja	0,79	0,78	0,80	0,80	0,78	0,82	0,76	0,75	0,78	0,72	0,72	0,73	0,87	0,82	0,97	0,88	0,83	0,98	0,82	0,81	-0,01
5422	Balsfjord	0,75	0,74	0,75	0,81	0,81	0,82	0,68	0,67	0,69	0,64	0,62	0,65	0,86	0,84	0,90	0,85	0,82	0,88	0,78	0,77	-0,01
5423	Karlsøy	0,56	0,55	0,56	0,64	0,63	0,64							0,69	0,67	0,72	0,71	0,69	0,74			
5424	Lyngen	0,72	0,71	0,72	0,69	0,68	0,70	0,60	0,58	0,61	0,61	0,59	0,62	0,86	0,84	0,90	0,84	0,82	0,87	0,75	0,74	-0,01
5425	Storfjord	0,71	0,68	0,74	0,83	0,82	0,84	0,72	0,71	0,74	0,74	0,72	0,77	0,67	0,63	0,72	0,68	0,65	0,71	0,69	0,73	0,03
5426	Kåfjord	0,62	0,62	0,63	0,57	0,57	0,58							0,57	0,55	0,60	0,54	0,52	0,58			
5427	Skjervøy	0,69	0,68	0,70	0,64	0,63	0,65	0,64	0,63	0,66				0,63	0,59	0,67	0,69	0,66	0,73	0,64		
5428	Nordreisa	0,67	0,67	0,68	0,70	0,69	0,70	0,72	0,70	0,73	0,72	0,71	0,73	0,82	0,80	0,84	0,83	0,81	0,85	0,76	0,77	0,02
5429	Kvænangen	0,50	0,48	0,51	0,55	0,53	0,56							0,56	0,54	0,60	0,60	0,57	0,63			
5430	Kautokeino	0,80	0,79	0,80	0,82	0,81	0,82							0,90	0,84	0,95	0,91	0,85	0,96			
5432	Loppa	0,59	0,56	0,62	0,61	0,58	0,63							0,58	0,55	0,61	0,58	0,55	0,62			
5433	Hasvik	0,72	0,70	0,73	0,63	0,61	0,66										0,74	0,72	0,78			
5434	Måsøy	0,51	0,49	0,52	0,53	0,51	0,55							0,63	0,60	0,66	0,61	0,59	0,64			
5435	Nordkapp	0,68	0,66	0,68	0,71	0,71	0,72	0,74	0,72	0,75	0,69	0,67	0,72	0,54	0,51	0,57	0,51	0,48	0,55	0,63	0,61	-0,02
5436	Porsanger	0,68	0,67	0,70	0,61	0,60	0,62	0,63	0,62	0,64	0,65	0,64	0,66	0,84	0,81	0,86	0,79	0,77	0,82	0,74	0,71	-0,03
5437	Karasjok	0,64	0,63	0,65	0,75	0,74	0,75	0,62	0,60	0,64	0,69	0,67	0,71	0,81	0,73	0,99	0,72	0,66	0,79	0,72	0,71	-0,01
5438	Lebesby	0,61	0,59	0,63	0,57	0,55	0,59							0,61	0,58	0,63	0,54	0,52	0,57			
5439	Gamvik	0,68	0,66	0,69	0,75	0,73	0,77							0,43	0,41	0,46	0,41	0,39	0,43			
5440	Berlevåg	0,62	0,60	0,63	0,81	0,77	0,83							0,42	0,40	0,45						
5441	Tana	0,65	0,63	0,68	0,95	0,92	0,98	0,52	0,50	0,54				0,40	0,37	0,45	0,53	0,50	0,57	0,49		
5442	Nesseby	0,52	0,50	0,53	0,65	0,63	0,66							0,43	0,40	0,46	0,41	0,39	0,44			
5443	Båtsfjord	0,74	0,73	0,75	0,80	0,79	0,81	0,62	0,60	0,65	0,66	0,64	0,68	0,40	0,37	0,43	0,43	0,40	0,46	0,54	0,57	0,04
5444	Sør-Varanger	0,90	0,88	0,92	0,94	0,93	0,95	0,53	0,52	0,54	0,55	0,54	0,56	0,55	0,53	0,57	0,56	0,54	0,58	0,61	0,63	0,02

Note: DEA for skjevjustert DEA-score, NKI står for nedre konfidensintervall og ØKI står for øvre konfidensintervall.

Kilde: Senter for økonomisk forskning

Vedlegg 16 Konesjonskraft, eiendomsskatt og havbruksinntekter 2006–2022

I dette vedlegget grupperes kommunene etter nivået på inntekter fra konesjonskraft og eiendomsskatt. Inntekter fra konesjonskraft er definert som summen av hjemfallsinntekter og konesjonskraftsinntekter som fritt kan benyttes til dekning av kommunale utgifter. Konesjonsavgifter som er bundet til næringsformål er holdt utenfor. Naturressursskatt er inkludert i skatt på inntekt og formue.

Tabell 1 Antall kommuner i hver gruppe når kommunene er gruppert etter nivå på eiendomsskatt, konesjonskraftsinntekter og inntekter fra havbruksfondet målt i prosent av landsgjennomsnittet¹ for ordinær skatt på inntekt og formue inkl. naturressursskatt. 2005–2022.

	2005	2006	2007	2008	2009 ³	2010 ³	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020 ⁴⁵	2021	2022
>100 pst.	9	10	14	16	15	14	16	17	15	17	16	16	15	13	14	16	14	24
50-100 pst.	15	20	25	25	25	25	32	27	25	23	23	22	21	23	25	43	33	45
25-50 pst.	28	31	30	33	37	36	34	34	39	43	51	46	48	55	56	58	55	54
10-25 pst.	53	58	73	74	82	94	109	119	119	141	144	160	165	160	159	138	128	117
5-10 pst.	72	63	64	72	78	82	80	74	84	80	87	91	92	93	89	54	75	70
0-5 pst.	122	120	100	97	92	82	66	74	67	48	44	37	35	36	37	25	31	26
0 pst.	133	128	124	112	100	96	92	83	78	75	62	55	49	41	41	21	19	19
Totalt²	432	430	430	429	429	429	429	428	427	427	427	427	425	421	421	355	355	355

¹ Grupperingen er gjort i forhold til bruttoinntekter.

² Utenom Oslo

³ Bruddet i tidsserien i 2010 består i at konesjonsavgift ikke lenger inngår i "skatt på inntekt og formue". For alle kommuner med eiendomsskatt utgjør derfor denne nå et litt høyere relativt nivå enn i de tidligere utgavene av TBU's høringsrapport. I alt 12 kommuner ble av denne grunn flyttet opp én kategori, ettersom kommunen lå rett under kategorigrensen før inntektsdefinisjonen ble endret, men etter endringen lå rett over. Antall kommuner med høyere andel enn 10 prosent på eiendomsskatt og konesjonskraftsinntekter (de 4 høyeste kategoriene) økte med 10. Uten endringen i inntektsdefinisjonen ville dette antallet økt med bare 4 kommuner (i 2010).

⁴ Brudd i tidsserien i 2020 skyldes i første rekke at det ble ny kommunestruktur, dernest punkt 5) nedenfor.

⁵ Fra høringsrapporten 2022 ble det tatt hensyn til en ny faktor - kommunes inntekter fra havbruksfond. Dette var da ikke regnet inn i deltabelle 1 og 2, men er nå inkludert, og tilbakeregnet til 2020 i disse deltabelle.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 2 Gjennomsnittlig kommunestørrelse når kommunene er gruppert etter nivå på eiendomsskatt, konesjonskraftsinntekter og inntekter fra havbruksfondet målt i prosent av landsgjennomsnittet¹ for ordinær skatt på inntekt og formue inkl. naturressursskatt. 2007–2022.

	2006	2007	2008	2009 ³	2010 ³	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
>100 pst.	1 647	1 744	1 791	1 751	1 977	2 167	2 180	2 040	2 330	1 983	2 069	1 936	2 319	2 015	1 783	2 168	2 328
50-100 pst.	3 680	3 915	3 765	3 932	3 847	3 535	3 808	3 770	3 645	4 232	3 996	4 039	3 496	3 450	3 071	3 642	2 901
25-50 pst.	2 803	2 704	3 273	3 497	3 459	3 676	3 604	4 513	3 708	3 969	3 276	3 577	3 601	3 591	3 407	2 802	3 518
10-25 pst.	9 980	10 170	11 191	9 484	10 354	11 674	10 599	10 617	11 036	12 699	12 424	12 296	12 873	12 100	14 752	14 850	16 167
5-10 pst.	19 848	19 581	17 253	14 314	13 423	11 245	12 512	11 265	11 094	11 696	11 222	11 576	11 134	12 868	17 727	16 128	17 820
0-5 pst.	8 178	7 581	7 324	10 482	11 304	12 789	13 747	15 133	13 336	7 065	9 215	8 226	8 765	8 724	23 495	19 872	21 343
0 pst.	8 704	9 479	10 403	11 113	10 648	11 269	10 912	11 575	14 774	16 607	16 981	18 862	22 020	22 916	35 023	34 909	34 485
Totalt²	9 539	9 611	9 736	9 846	9 957	10 072	10 216	10 368	10 479	10 581	10 669	10 804	10 979	11 038	13 166	13 224	13 311

¹ Grupperingen er gjort i forhold til bruttoinntekter.

² Utenom Oslo.

³ Brudd i tidsserien mellom 2009 og 2010: De ulike grupperenes folketall er bare i liten grad endret som følge av at kommuner har en annen kategori enn de ville hatt etter tidligere inntektsdefinisjon.

⁴ Brudd i tidsserien i 2020 skyldes i første rekke at det ble ny kommunestruktur, dernest punkt 5) nedenfor.

⁵ Fra høringsrapporten 2022 ble det tatt hensyn til en ny faktor - kommunes inntekter fra havbruksfond. Dette var da ikke regnet inn i deltabelle 1 og 2, men er nå inkludert, og tilbakeregnet til 2020 i disse deltabelle.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 3 Inntekter fra skatt på inntekt og formue (inkl. naturressursskatt), eiendomsskatt, konsesjonskraft og hjemfall og inntekter fra havbruksfond samt rammetilskudd. 2022. Kroner per innbygger.

Kommune	Innb.-tall	Ramme-tilskudd	Skatt innt. og formue (inkl. naturress. skatt)	Eiendoms-skatt verk og bruk (annen eiendom)	Eiendoms-skatt boliger og fritidseiendom	Konsesjons-kraft og hjemfalls-inntekter	Inntekter fra Havbruks-fond	Sum inntekter	Eiendoms-skatt, konsesjons-kraft og innt. fra Havbruksfond i pst. av landssnittet for skatt på inntekt og formue
0301 Oslo ²	699 827	11 125	70 222	1 469	1 012			83 828	
1101 Eigersund	14 860	28 359	37 249	1 885	2 579	900		70 970	15,08 %
1103 Stavanger	144 699	17 851	49 789	563	1 371		375	69 949	6,49 %
1106 Haugesund	37 444	26 302	38 167	1 197	1 872		189	67 726	9,16 %
1108 Sandnes	81 305	25 317	39 267	643		3 049	86	68 362	10,62 %
1111 Sokndal	3 281	44 513	31 753	4 248	1 365	3 264		85 143	24,96 %
1112 Lund	3 178	40 225	33 220	2 003	1 486	4 579		81 513	22,69 %
1114 Bjerkreim	2 789	34 136	38 309	9 902	2 077	168		84 592	34,15 %
1119 Hå	19 296	32 456	32 995					65 452	0,00 %
1120 Klepp	20 163	26 858	36 771			370		63 999	1,04 %
1121 Time	19 353	25 514	39 756	124		378		65 772	1,41 %
1122 Gjesdal	12 131	33 727	33 002	716	1 044	2 806	56	71 352	13,00 %
1124 Sola	27 568	20 115	48 738					68 853	0,00 %
1127 Randaberg	11 454	24 679	42 121	850	942			68 591	5,04 %
1130 Strand	13 268	30 999	35 004	1 027	1 749	1 105	418	70 301	12,09 %
1133 Hjelmeland	2 534	39 903	44 586	10 057	2 478	12 185	3 842	113 051	80,31 %
1134 Suldal	3 784	37 984	45 357	34 460		72 457	2 616	192 873	307,98 %
1135 Sauda	4 525	39 504	37 285	5 545	2 041	14 229		98 604	61,34 %
1144 Kvitsøy	523	74 685	34 946	8 451			11 731	129 813	56,75 %
1145 Bokn	855	57 987	35 820	9 430			11 162	114 400	57,90 %
1146 Tysvær	11 283	35 365	35 152	15 538			1 517	87 572	47,95 %
1149 Karmøy	42 541	31 327	33 776	2 275	773		149	68 300	8,99 %
1151 Utsira	188	160 218	42 569	4 596			21 520	228 903	73,43 %
1160 Vindafjord	8 775	26 273	46 450	1 176	2 904		1 292	78 095	15,11 %
1505 Kristiansund	24 013	30 377	34 520	1 524	2 797		554	69 770	13,70 %
1506 Molde	32 002	30 240	36 650	1 124	3 172	980	474	72 639	16,17 %
1507 Ålesund	67 114	25 371	38 769	320	1 750		266	66 476	6,57 %
1511 Vanylven	3 045	43 920	36 320			338	2 657	83 235	8,42 %
1514 Sande	2 422	42 911	34 391			126	1 753	79 181	5,28 %
1515 Herøy (M & R)	8 765	27 334	38 767				348	66 448	0,98 %
1516 Ulstein	8 557	29 436	37 040		1 465		203	68 143	4,69 %
1517 Hareid	5 126	37 893	30 486		1 892			70 271	5,32 %
1520 Ørsta	10 833	35 156	31 913	370	1 450	73	821	69 783	7,63 %
1525 Stranda	4 467	35 806	35 149	1 306	1 937	317	1 553	76 068	14,38 %
1528 Sykkylven	7 558	34 042	30 307		2 072	120	306	66 848	7,02 %
1531 Sula	9 547	36 091	31 846	113	946			68 997	2,98 %
1532 Giske	8 597	30 581	36 176	222	3 038		477	70 495	10,51 %
1535 Vestnes	6 936	31 879	36 361	727	2 562		1 500	73 028	13,46 %
1539 Rauma	7 019	36 289	34 025	2 981	2 461	3 016	412	79 183	24,94 %
1547 Aukra	3 518	36 498	34 941	70 268			3 825	145 532	208,33 %
1554 Averøy	5 828	32 399	34 749	1 507	3 124		1 741	73 521	17,92 %
1557 Gjemnes	2 669	42 424	29 027	1 178	2 538		1 949	77 116	15,93 %
1560 Tingvoll	2 960	49 091	29 721	588	3 007		2 050	84 457	15,87 %
1563 Sunndal	6 932	34 852	36 617	9 202	1 521	3 227		85 420	39,22 %
1566 Surnadal	5 849	38 072	32 919	3 586	2 313		99	76 989	16,86 %
1573 Smøla	2 120	47 690	32 970	5 824			24 431	110 915	85,07 %
1576 Aure	3 384	52 476	33 492	5 375	1 053		4 782	97 179	31,52 %
1577 Volda	10 809	39 839	29 046	1 584	953		856	72 277	9,54 %
1578 Fjord	2 491	57 143	32 312	5 800		7 531	1 856	104 642	42,70 %

Kommune	Innb.-tall	Ramme-tilskudd	Skatt innt. og formue (inkl. naturress. skatt)	Eiendoms-skatt verk og bruk (annen eiendom)	Eiendoms-skatt boliger og fritidseiendom	Konsesjons-kraft og hjemfalls-inntekter	Inntekter fra Havbruks-fond	Sum inntekter	Eiendoms-skatt, konsesjons-kraft og innt. fra Havbruksfond i pst. av landssnittet for skatt på inntekt og formue
1579 Hustadvika	13 287	38 038	31 642	2 359	2 400		391	74 831	14,48 %
1804 Bodø	52 803	25 322	38 676	1 228	2 867	795	315	69 203	14,63 %
1806 Narvik	21 530	36 842	33 692	4 127	2 647	45	933	78 285	21,80 %
1811 Bindal	1 406	51 460	43 076	8 238	1 772	2 432	17 823	124 802	85,10 %
1812 Sømna	1 981	49 791	33 937	389	1 804		3 039	88 959	14,71 %
1813 Brønnøy	7 777	30 177	45 220	1 005	3 499		2 542	82 442	19,81 %
1815 Vega	1 175	52 330	42 014	281	1 670		7 757	104 052	27,29 %
1816 Vevelstad	462	86 147	40 859	3 087			20 016	150 109	64,96 %
1818 Herøy (Nordland)	1 825	46 618	35 591	860	1 027		15 249	99 345	48,18 %
1820 Alstahaug	7 333	36 861	32 268	1 443	1 743		2 175	74 489	15,07 %
1822 Leirfjord	2 257	58 715	26 329	1 882	1 797		1 536	90 259	14,67 %
1824 Vefsn	13 233	36 119	32 911	2 657	1 715	827	175	74 404	15,11 %
1825 Grane	1 461	59 667	29 076	4 882	2 187	1 852		97 664	25,08 %
1826 Hattfjelldal	1 273	72 282	26 014	2 681	1 595	9 595		112 168	39,00 %
1827 Dønna	1 369	52 025	42 988	1 632	1 493		15 880	114 018	53,44 %
1828 Nesna	1 698	52 502	30 345	650	1 178		2 723	87 397	12,80 %
1832 Hemnes	4 420	43 036	33 960	12 715		5 954		95 665	52,49 %
1833 Rana	26 092	32 936	32 909	2 648	775	2 194	177	71 639	16,29 %
1834 Lurøy	1 869	60 270	55 482	2 135	2 010		19 503	139 401	66,49 %
1835 Træna	450	88 076	33 453				5 928	127 457	16,67 %
1836 Rødøy	1 153	76 688	29 569	12 472		3 496	33 724	155 948	139,72 %
1837 Meløy	6 214	41 883	34 862	7 762		3 120	2 719	90 345	38,24 %
1838 Gildeskål	1 894	56 799	33 602	8 272	3 742	8 522	17 472	128 409	106,87 %
1839 Beiarn	1 012	66 490	30 883	10 625	(40)	5 046		113 005	43,95 %
1840 Saltdal	4 617	47 725	29 629	1 015	1 592	1 149	1 277	82 387	14,15 %
1841 Fauske	9 603	33 156	33 366	2 652	2 005	788	663	72 631	17,18 %
1845 Sørfold	1 869	52 452	35 741	19 202		12 346	9 563	129 304	115,59 %
1848 Steigen	2 591	50 308	34 174	3 224	1 661	58	15 197	104 620	56,63 %
1851 Lødingen	1 976	59 536	32 231	998	2 089		7 957	102 812	31,05 %
1853 Evenes	1 334	61 259	27 823	1 000		558	1 733	92 374	9,25 %
1856 Røst	469	82 544	36 994	1 441	1 183			122 162	7,38 %
1857 Værøy	678	75 708	36 134	1 372	1 001			114 215	6,67 %
1859 Flakstad	1 216	55 284	33 174	924	2 152	150	1 901	93 585	14,42 %
1860 Vestvågøy	11 566	36 429	32 611	427	2 088		820	72 375	9,38 %
1865 Vågan	9 724	31 431	38 179	10	3 322	12	1 576	74 530	13,83 %
1866 Hadsel	8 107	29 706	42 623	734	2 602		4 606	80 272	22,33 %
1867 Bø	2 565	25 784	53 283	398	859		4 647	84 973	16,60 %
1868 Øksnes	4 458	37 555	34 193	366	569		4 611	77 294	15,59 %
1870 Sortland	10 468	31 578	36 569	1 726	1 654	31	2 028	73 585	15,29 %
1871 Andøy	4 572	40 372	34 563	887	2 340		516	78 677	10,52 %
1874 Moskenes	982	52 111	41 281	3 152	2 474	316		99 333	16,70 %
1875 Hamarøy	2 708	60 669	31 702	7 769	2 178	7 018	12 143	121 479	81,85 %
3001 Halden	31 444	34 298	30 559	993	1 845			67 695	7,98 %
3002 Moss	50 290	26 174	38 572	872	2 775	9		68 402	10,28 %
3003 Sarpsborg	58 182	35 296	31 168	1 476	2 851	142		70 934	12,57 %
3004 Fredrikstad	83 892	29 501	34 039	1 058	2 844	227		67 670	11,61 %
3005 Drammen	102 302	28 115	37 117			157		65 389	0,44 %
3006 Kongsberg	27 879	25 248	39 860	1 419	1 035	108		67 671	7,20 %
3007 Ringenike	31 011	27 510	35 839	523	1 307	863		66 042	7,57 %
3011 Hvaler	4 741	22 622	44 201		9 877			76 700	27,77 %
3012 Aremark	1 315	52 018	32 111	336	2 565	127		87 157	8,51 %
3013 Marker	3 578	38 074	32 449	1 499	2 025			74 046	9,91 %
3014 Indre Østfold	45 608	32 916	34 187	990		309		68 401	3,65 %

Kommune	Innb.-tall	Ramme-tilskudd	Skatt innt. og formue (inkl. naturress. skatt)	Eiendoms-skatt verk og bruk (annen eiendom)	Eiendoms-skatt boliger og fritidseiendom	Konsesjons-kraft og hjemfalls-inntekter	Inntekter fra Havbruks-fond	Sum inntekter	Eiendoms-skatt, konsesjons-kraft og innt. fra Havbruksfond i pst. av landssnittet for skatt på inntekt og formue
3015 Skiptvet	3 846	36 340	31 441	3 636		461		71 878	11,52 %
3016 Rakkestad	8 312	37 633	31 723	759	3 056			73 171	10,73 %
3017 Råde	7 633	31 190	34 529	458	3 225			69 402	10,36 %
3018 Våler (Viken)	5 913	34 249	32 234	333	2 074	2		68 890	6,77 %
3019 Vestby	18 699	25 528	37 822	2 940				66 290	8,27 %
3020 Nordre Follo	61 032	22 792	44 550					67 342	0,00 %
3021 Ås	20 780	24 753	36 977	1 807	1 558			65 094	9,46 %
3022 Frogn	16 084	16 744	49 561	161	1 338			67 804	4,21 %
3023 Nesodden	19 939	22 508	42 523	241				65 272	0,68 %
3024 Bærum	128 982	7 546	70 348					77 894	0,00 %
3025 Asker	96 088	16 089	55 264					71 353	0,00 %
3026 Aurskog-Høland	17 754	34 336	31 046		1 130			66 512	3,18 %
3027 Rælingen	19 024	24 629	39 184					63 812	0,00 %
3028 Enebakk	11 249	29 048	32 955					62 003	0,00 %
3029 Lørenskog	44 693	22 324	40 442	1 747				64 514	4,91 %
3030 Lillestrøm	89 095	25 300	38 977	773	1 078	43		66 172	5,33 %
3031 Nittedal	24 947	24 106	40 787	375	1 841			67 108	6,23 %
3032 Gjerdrum	6 989	21 508	42 315					63 824	0,00 %
3033 Ullensaker	41 565	27 750	36 096	1 293				65 139	3,64 %
3034 Nes	23 898	29 511	32 659	205	1 520	742		64 637	6,94 %
3035 Eidsvoll	26 716	32 251	31 711		1 571	241		65 774	5,10 %
3036 Nannestad	15 074	30 250	32 154			11		62 415	0,03 %
3037 Hurdal	2 905	42 947	28 420		2 255	7		73 629	6,36 %
3038 Hole	6 859	23 357	45 989					69 346	0,00 %
3039 Flå	1 057	47 201	44 846	3 659	7 672	9 396		112 774	58,28 %
3040 Nesbyen	3 273	33 679	43 153	7 015	7 344	7 672		98 863	61,95 %
3041 Gol	4 667	31 793	39 711	2 704	3 103	10 918		88 229	47,03 %
3042 Hemsedal	2 611	26 693	50 588	4 760	7 341	21 107		110 489	93,37 %
3043 Ål	4 650	34 322	38 243	5 021	2 845	342		80 773	23,08 %
3044 Hol	4 504	15 816	57 699	7 674	6 160	40 294		127 642	152,19 %
3045 Sigdal	3 492	34 226	40 530	640	5 934	1		81 330	18,49 %
3046 Krødsherad	2 189	31 818	55 582	989	3 779			92 167	13,41 %
3047 Modum	14 273	31 681	33 416	1 410		2		66 508	3,97 %
3048 Øvre Eiker	20 015	26 275	38 522					64 796	0,00 %
3049 Lier	27 584	23 325	44 183					67 508	0,00 %
3050 Flesberg	2 720	38 356	38 360	920	4 221	5 607		87 464	30,22 %
3051 Rollag	1 370	55 438	35 931	4 313	6 765	4 926		107 373	45,00 %
3052 Nore og Uvdal	2 455	37 844	44 791	12 873		13 180		108 686	73,25 %
3053 Jevnaker	6 908	31 694	32 332	384	1 842	351		66 602	7,24 %
3054 Lunner	9 144	32 231	32 826	363	2 229			67 649	7,29 %
3401 Kongsvinger	17 949	33 039	34 062	612	1 873	309		69 895	7,86 %
3403 Hamar	31 999	27 870	36 751	1 359	3 773			69 753	14,43 %
3405 Lillehammer	28 440	27 381	36 192	1 600	3 288			68 461	13,74 %
3407 Gjøvik	30 267	30 370	33 113	1 279	2 890	139		67 790	12,11 %
3411 Ringsaker	35 073	32 234	31 363	712	3 125	87		67 521	11,03 %
3412 Løten	7 715	34 231	28 933	323	2 532			66 018	8,03 %
3413 Stange	21 156	35 386	29 992	455	2 264	316		68 413	8,53 %
3414 Nord-Odal	5 016	43 059	27 188	2 666	2 288			75 201	13,93 %
3415 Sør-Odal	7 978	32 023	31 945	713	2 145	40		66 866	8,15 %
3416 Eidskog	6 032	43 607	28 337	204	2 106			74 253	6,49 %
3417 Grue	4 548	39 915	32 198	124	2 515			74 751	7,42 %
3418 Åsnes	7 211	44 579	27 411	217	2 486			74 693	7,60 %
3419 Våler (Innlandet)	3 597	43 527	29 033	2 181	1 543	1 027		77 311	13,36 %

Kommune	Innb.-tall	Ramme-tilskudd	Skatt innt. og formue (inkl. naturress. skatt)	Eiendoms-skatt verk og bruk (annen eiendom)	Eiendoms-skatt boliger og fritidseiendom	Konsesjons-kraft og hjemfalls-inntekter	Inntekter fra Havbruks-fond	Sum inntekter	Eiendoms-skatt, konsesjons-kraft og innt. fra Havbruksfond i pst. av landssnittet for skatt på inntekt og formue
3420 Elverum	21 435	34 015	31 435	929	3 271	8		69 657	11,83 %
3421 Trysil	6 603	40 523	32 742	3 041	3 984	912		81 202	22,32 %
3422 Åmot	4 195	42 229	31 130	3 647	3 780	3 440		84 225	30,55 %
3423 Stor-Elvdal	2 318	55 309	27 759	798	3 300	1 008		88 175	14,36 %
3424 Rendalen	1 722	58 085	30 283	7 205	950	1 844		98 367	28,12 %
3425 Engerdal	1 253	68 691	27 532	1 440	5 033	298		102 994	19,04 %
3426 Tolga	1 551	57 954	25 466	3 130	1 524	8 930		97 003	38,19 %
3427 Tynset	5 581	42 486	29 794	1 818	2 183	3 539		79 820	21,20 %
3428 Alvdal	2 445	48 682	30 188	2 764	789	1 486		83 910	14,17 %
3429 Folldal	1 530	56 894	27 848	1 075	1 171	2 029		89 017	12,02 %
3430 Os	1 855	55 625	26 671	835	2 951			86 082	10,65 %
3431 Dovre	2 498	50 327	27 882	376	1 244			79 828	4,56 %
3432 Lesja	1 986	51 973	31 818	1 601	1 986	11 629		99 007	42,79 %
3433 Skjåk	2 151	42 012	33 147	7 905		19 296		102 360	76,48 %
3434 Lom	2 211	49 292	27 697	1 814	176	29 617		108 597	88,87 %
3435 Vågå	3 591	46 194	27 941	2 507	2 912	3 393		82 947	24,78 %
3436 Nord-Fron	5 628	37 928	34 753	4 752	2 713	11 355		91 501	52,92 %
3437 Sel	5 531	47 989	25 755	1 157	2 291	592		77 784	11,36 %
3438 Sør-Fron	3 064	37 705	34 009	3 334	4 586	7 682		87 317	43,87 %
3439 Ringebu	4 385	38 268	32 778	881	8 502			80 429	26,39 %
3440 Øyer	5 067	33 473	36 999	1 788	5 324	1 419		79 004	23,99 %
3441 Gausdal	6 079	34 017	32 448	18	6 876			73 359	19,39 %
3442 Østre Toten	14 827	33 331	31 742		2 287	225		67 585	7,06 %
3443 Vestre Toten	13 572	34 801	28 674	777	2 561			66 813	9,39 %
3446 Gran	13 633	32 089	33 037	317	1 167	150		66 760	4,59 %
3447 Søndre Land	5 535	43 562	26 638			483		70 683	1,36 %
3448 Nordre Land	6 577	42 138	28 336	2 078	2 909	2 671		78 131	21,53 %
3449 Sør-Aurdal	2 889	54 704	31 942	2 815	4 093			93 555	19,42 %
3450 Etnedal	1 256	64 245	28 734	773	6 411	2		100 165	20,20 %
3451 Nord-Aurdal	6 354	36 769	33 309	2 583	2 017	8 520		83 200	36,89 %
3452 Vestre Slidre	2 111	37 076	37 771	1 903	3 014	16 329		96 093	59,74 %
3453 Øystre Slidre	3 252	35 025	36 942	1 763	5 652	16 099		95 481	66,12 %
3454 Vang	1 587	49 039	37 151	3 254		47 632		137 076	143,08 %
3801 Horten	27 502	32 122	32 156					64 278	0,00 %
3802 Holmestrand	25 681	28 267	36 192		1 126	0		65 586	3,17 %
3803 Tønsberg	57 794	25 109	40 285					65 394	0,00 %
3804 Sandefjord	64 943	28 698	35 821					64 519	0,00 %
3805 Larvik	47 777	31 539	34 587			(1)		66 125	0,00 %
3806 Porsgrunn	36 624	27 787	35 533	2 515	3 332			69 167	16,44 %
3807 Skien	55 513	31 319	33 179	712	2 137	189		67 536	8,54 %
3808 Notodden	13 029	36 325	32 621	2 087	2 568	849		74 450	15,48 %
3811 Færder	27 165	26 347	41 165					67 512	0,00 %
3812 Siljan	2 349	38 989	30 851	795	2 970			73 605	10,59 %
3813 Bamble	14 056	29 117	37 014	2 175	3 161	2		71 468	15,01 %
3814 Kragerø	10 351	34 861	32 789	381	6 539	1 451		76 022	23,54 %
3815 Drangedal	4 093	46 507	27 597	762	3 317	845		79 027	13,84 %
3816 Nome	6 494	39 604	31 024	1 192	1 989	6 307		80 115	26,68 %
3817 Midt-Telemark	10 539	39 653	29 751	945	2 491			72 839	9,66 %
3818 Tinn	5 512	32 813	42 931	14 746		21 113		111 602	100,83 %
3819 Hjørtedal	1 562	47 510	38 993	4 793	3 545	15 150		109 990	66,04 %
3820 Seljord	2 889	41 467	34 340	2 338		8 158		86 303	29,51 %
3821 Kviteseid	2 452	42 639	33 770	1 394		3 374		81 178	13,41 %
3822 Nissedal	1 414	55 853	36 968	4 801	4 453	14 315		116 391	66,27 %

Kommune	Innb.-tall	Ramme-tilskudd	Skatt innt. og formue (inkl. naturress. skatt)	Eiendoms-skatt verk og bruk (annen eiendom)	Eiendoms-skatt boliger og fritidseiendom	Konsesjons-kraft og hjemfalls-inntekter	Inntekter fra Havbruks-fond	Sum inntekter	Eiendoms-skatt, konsesjons-kraft og innt. fra Havbruksfond i pst. av landssnittet for skatt på inntekt og formue
3823 Fyresdal	1 198	55 610	35 627	6 101		26 602		123 940	91,95 %
3824 Tokke	2 140	38 733	43 188	16 705		30 630		129 256	133,10 %
3825 Vinje	3 755	28 244	49 911	14 283		57 355		149 793	201,43 %
4201 Risør	6 735	37 698	34 294		3 551			75 543	9,98 %
4202 Grimstad	24 017	27 642	36 358	628	2 399	133		67 159	8,88 %
4203 Arendal	45 509	32 034	32 869	589	2 629			68 122	9,05 %
4204 Kristiansand	113 737	29 266	35 165	627	2 283			67 340	8,18 %
4205 Lindesnes	23 147	38 508	31 839	1 246	2 928	327		74 848	12,66 %
4206 Farsund	9 622	35 716	32 048	1 955	1 983		180	71 883	11,58 %
4207 Flekkefjord	9 048	38 031	33 140	1 943	2 228	707	2 172	78 221	19,82 %
4211 Gjerstad	2 427	51 461	26 212	1 468	1 736			80 877	9,01 %
4212 Vegårshei	2 131	49 969	27 770		2 724	1		80 464	7,66 %
4213 Tvedestrand	6 115	37 449	33 491		4 729			75 669	13,30 %
4214 Froland	6 098	36 998	29 699	(290)	3 344	3 414		73 166	18,19 %
4215 Lillesand	11 279	27 586	38 072	535	2 304		98	68 596	8,26 %
4216 Birkenes	5 342	42 667	27 579	1 140	2 130	283		73 798	9,99 %
4217 Åmli	1 801	62 389	31 238	3 825	1 775	4 064		103 291	27,17 %
4218 Iveland	1 323	57 633	27 953	6 538	1 814	5 042		98 980	37,66 %
4219 Evje og Hornes	3 653	42 884	28 770	1 143		434		73 230	4,43 %
4220 Bygland	1 134	59 641	32 279	8 473		12 398		112 790	58,68 %
4221 Valle	1 169	37 145	50 525	27 014		16 661		131 346	122,80 %
4222 Bykle	935	24 495	82 588	52 231		48 235		207 550	282,49 %
4223 Vennesla	15 123	38 992	27 162	2 585	1 774	848		71 361	14,64 %
4224 Åseral	912	41 041	53 317	24 039		21 141		139 538	127,04 %
4225 Lyngdal	10 480	42 847	29 410	302		137	165	72 861	1,70 %
4226 Hægebostad	1 704	54 456	33 651					88 107	0,00 %
4227 Kvinesdal	5 883	38 067	34 913	12 492		2 840		88 312	43,11 %
4228 Sirdal	1 810	31 564	65 486	53 603				150 652	150,72 %
4601 Bergen	286 930	21 988	42 741	1 340	2 319			68 388	10,29 %
4602 Kinn	17 131	32 290	37 223	2 091	2 553	831	3 104	78 092	24,12 %
4611 Etne	4 043	39 175	35 244	2 325	3 370	6 430	1 794	88 338	39,14 %
4612 Sveio	5 775	36 443	34 780	97	158		2 402	73 881	7,47 %
4613 Bømlo	12 061	33 766	35 864	396	2 246		2 860	75 133	15,47 %
4614 Stord	18 919	29 906	36 068	1 427	1 297		183	68 882	8,18 %
4615 Fitjar	3 117	38 171	34 729	4 970	1 726		4 084	83 680	30,31 %
4616 Tysnes	2 883	32 366	53 821	1 338	2 297		8 605	98 426	34,42 %
4617 Kvinherad	13 017	31 542	39 265	5 458	1 202	22 529	3 318	103 314	91,40 %
4618 Ullensvang	10 903	39 715	38 360	9 375		61 914	1 166	150 531	203,73 %
4619 Eidfjord	915	29 302	72 167	52 931		49 732		204 132	288,67 %
4620 Ulvik	1 051	61 696	37 799	8 999				108 495	25,30 %
4621 Voss	15 875	37 739	33 612	2 518	2 295	5 679		81 842	29,50 %
4622 Kvam	8 497	37 520	34 998	2 329	2 306	28 639	1 946	107 738	99,03 %
4623 Samnanger	2 501	41 865	32 148	4 142	2 161	17 194	924	98 434	68,67 %
4624 Bjørnafjorden	25 213	31 697	35 636			484	1 166	68 983	4,64 %
4625 Austevoll	5 283	21 413	58 707	577			7 680	88 377	23,22 %
4626 Øygarden	39 032	29 172	35 448	4 088			1 080	69 789	14,53 %
4627 Askøy	29 816	33 468	32 286				155	65 910	0,44 %
4628 Vaksdal	3 867	46 925	32 096	7 189	2 820	7 089	448	96 569	49,34 %
4629 Modalen	378	58 254	82 611	57 183		30 963		229 011	247,85 %
4630 Osterøy	8 131	34 371	31 469	1 000	2 584	15	1 635	71 075	14,72 %
4631 Alver	29 593	36 206	32 997	3 609	(0)	53	1 147	74 013	13,52 %
4632 Austrheim	2 889	31 363	44 070	4 498			1 801	81 732	17,71 %
4633 Fedje	502	87 998	36 380	4 410			4 605	133 394	25,35 %

Kommune	Innb.-tall	Ramme-tilskudd	Skatt innt. og formue (inkl. naturress. skatt)	Eiendoms-skatt verk og bruk (annen eiendom)	Eiendoms-skatt boliger og fritidseiendom	Konsesjons-kraft og hjemfalls-inntekter	Inntekter fra Havbruks-fond	Sum inntekter	Eiendoms-skatt, konsesjons-kraft og innt. fra Havbruksfond i pst. av landssnittet for skatt på inntekt og formue
4634 Masfjorden	1 629	50 030	44 168	15 039		20 879	5 013	135 128	115,09 %
4635 Gulen	2 230	44 402	45 433	7 476	3 332	4 128	16 365	121 135	88,01 %
4636 Solund	768	68 586	34 293		1 882		35 544	140 304	105,23 %
4637 Hyllestad	1 290	52 960	37 158	626	3 074	422	15 233	109 473	54,42 %
4638 Høyanger	3 965	39 265	36 759	8 573	659	8 723	3 936	97 915	61,55 %
4639 Vik	2 560	42 687	43 457	6 596	2 267	34 273		129 280	121,29 %
4640 Sogndal	12 097	37 722	32 483	3 664	2 324	3 051		79 244	25,41 %
4641 Aurland	1 766	26 700	53 690	23 852		77 882		182 125	286,05 %
4642 Lærdal	2 117	37 616	39 895	9 640				87 151	27,11 %
4643 Årdal	5 204	32 545	39 719	11 489	1 442			85 195	36,36 %
4644 Luster	5 246	39 363	35 967	10 036		21 136		106 502	87,65 %
4645 Askvoll	2 951	44 152	37 965	931	1 841	509	7 834	93 233	31,25 %
4646 Fjaler	2 901	38 337	48 932	1 976	1 244	353	3 387	94 229	19,57 %
4647 Sunnfjord	22 116	33 350	38 708	2 044	1 724	546		76 371	12,13 %
4648 Bremanger	3 521	45 858	36 712	15 700	1 671	7 619	6 402	113 962	88,27 %
4649 Stad	9 527	39 536	32 232		2 194	30	971	74 963	8,98 %
4650 Gloppen	5 875	44 352	32 027	1 443	2 290	931	492	81 533	14,49 %
4651 Stryn	7 207	36 231	34 694	235	2 275	5		73 440	7,07 %
5001 Trondheim	210 496	20 510	39 993	1 024	2 825			64 351	10,82 %
5006 Steinkjer	24 004	39 624	29 023	980	2 268	199		72 094	9,69 %
5007 Namsos	15 001	42 618	30 472	1 071	2 330	70	1 837	78 398	14,92 %
5014 Frøya	5 265	(8 944)	95 942	2 876			22 011	111 886	69,98 %
5020 Osen	904	70 052	28 033	1 074	965		15 344	115 468	48,88 %
5021 Oppdal	7 066	33 242	33 490	1 148	3 735	3 457		75 071	23,45 %
5022 Rennebu	2 443	46 459	30 014	4 825	3 533	4 709		89 540	36,74 %
5025 Røros	5 572	35 633	32 876	1 311	4 811	234		74 864	17,87 %
5026 Holtålen	1 953	50 935	28 226	564	2 918			82 644	9,79 %
5027 Midtre Gauldal	6 120	42 999	28 011	781	1 175	859		73 825	7,91 %
5028 Melhus	17 123	35 249	30 912	588	729	423		67 901	4,89 %
5029 Skaun	8 360	37 468	30 605	306	2 355			70 734	7,48 %
5031 Malvik	14 425	26 868	36 643	362	2 106			65 979	6,94 %
5032 Selbu	4 090	41 468	30 415	4 271		2 827		78 982	19,96 %
5033 Tydal	750	50 039	48 405	26 908		57 980		183 332	238,69 %
5034 Meråker	2 399	49 030	28 953	5 147		7 842		90 972	36,52 %
5035 Stjørdal	24 287	32 654	31 321			12		63 987	0,03 %
5036 Frosta	2 608	43 605	30 309	5	2 467			76 386	6,95 %
5037 Levanger	20 171	35 359	30 990	602	1 890			68 842	7,01 %
5038 Verdal	14 955	35 936	29 114	576	1 637			67 262	6,22 %
5041 Snåsa	2 033	53 725	29 259	2 118	1 710	417		87 228	11,93 %
5042 Lierne	1 309	72 266	29 712	3 127	1 769	2 370		109 244	20,43 %
5043 Røyrvik	441	102 288	32 596	9 016		5 934		149 834	42,04 %
5044 Namsskogan	818	76 884	39 798	18 368	131	12 587		147 768	87,41 %
5045 Grong	2 287	55 231	29 367	4 536	1 919	1 327		92 380	21,88 %
5046 Høylandet	1 193	76 011	25 397	1 004	1 372			103 785	6,68 %
5047 Overhalla	3 817	45 369	29 847	1 392	1 611	162		78 380	8,90 %
5049 Flatanger	1 101	50 592	42 907	6 913	2 106		37 419	139 938	130,57 %
5052 Leka	570	86 263	31 642	2 765	1 125		41 573	163 367	127,83 %
5053 Inderøy	6 794	41 393	31 869	495	2 064	382		76 202	8,27 %
5054 Indre Fosen	9 899	43 418	28 177	415	687			72 696	3,10 %
5055 Heim	5 884	44 400	33 260	2 202	1 715	369	6 216	88 162	29,53 %
5056 Hitra	5 156	37 848	33 312	3 951			14 123	89 234	50,82 %
5057 Ørland	10 371	40 120	30 583	1 173			1 444	73 321	7,36 %
5058 Åfjord	4 252	47 912	33 216	14 766		491	10 854	107 238	73,42 %

Kommune	Innb.-tall	Ramme-tilskudd	Skatt innt. og formue (inkl. naturress. skatt)	Eiendoms-skatt verk og bruk (annen eiendom)	Eiendoms-skatt boliger og fritidseiendom	Konsesjons-kraft og hjemfalls-inntekter	Inntekter fra Havbruks-fond	Sum inntekter	Eiendoms-skatt, konsesjons-kraft og innt. fra Havbruksfond i pst. av landssnittet for skatt på inntekt og formue
5059 Orkland	18 502	38 908	30 159	1 474		424	929	71 895	7,95 %
5060 Nærøysund	9 732	33 647	42 760	1 597	1 759		10 939	90 702	40,19 %
5061 Rindal	1 980	47 959	28 507	2 950	2 013			81 428	13,95 %
5401 Tromsø	77 544	25 590	37 446	1 601	1 735	10	532	66 913	10,90 %
5402 Hårstad	24 804	32 835	35 539	1 177	2 422	27	1 824	73 824	15,32 %
5403 Alta	21 144	40 870	33 709	2 167	1 440	53	2 425	80 663	17,11 %
5404 Vardø	1 897	63 987	27 862	296	1 542			93 687	5,17 %
5405 Vadsø	5 568	45 140	31 880	408	1 650			79 077	5,79 %
5406 Hammerfest	11 274	43 144	36 518	17 539	1 002	95	7 039	105 337	72,19 %
5411 Kvæfjord	2 789	55 218	28 225	276	2 127		5 205	91 050	21,39 %
5412 Tjeldsund	4 201	52 574	30 528	672		215	4 099	88 088	14,02 %
5413 Ibestad	1 289	55 996	39 811	268	1 174	183	25 966	123 397	77,58 %
5414 Gratangen	1 070	61 262	32 824	1 535		99	12 548	108 268	39,88 %
5415 Lavangen	970	102 326	24 506	838			6 875	134 545	21,69 %
5416 Bårdø	3 993	36 767	35 998	5 702	490	6 029		84 985	34,36 %
5417 Salangen	2 087	54 831	27 801	751	1 515		3 408	88 307	15,96 %
5418 Målselv	6 599	38 860	33 593	2 212	1 748	773		77 187	13,31 %
5419 Sørreisa	3 414	38 511	32 491				781	71 783	2,20 %
5420 Dyrøy	1 068	72 296	27 887				15 399	115 581	43,30 %
5421 Senja	14 738	47 468	33 575	931	1 199	152	6 176	89 500	23,78 %
5422 Balsfjord	5 576	47 551	28 969	2 182	2 459			81 160	13,05 %
5423 Karlsøy	2 179	59 064	30 804	3 953	1 765		21 209	116 795	75,71 %
5424 Lyngen	2 729	61 360	29 916	874	1 265	87	1 466	94 969	10,38 %
5425 Storfjord	1 836	61 742	28 376	4 671		6 535		101 324	31,51 %
5426 Kåfjord	2 012	60 916	27 028	3 105		7 998	1 326	100 372	34,95 %
5427 Skjervøy	2 804	54 761	29 267	8	2 348		15 372	101 756	49,85 %
5428 Nordreisa	4 746	44 619	29 011	1 473	1 220		1 671	77 994	12,27 %
5429 Kvænangen	1 159	82 074	28 111	5 553		9 267	17 575	142 580	91,09 %
5430 Kautokeino	2 877	68 846	23 868	1 079	476	1 007		95 276	7,20 %
5432 Loppa	859	95 264	28 634	1 003	1 040		30 484	156 425	91,46 %
5433 Hasvik	964	85 050	28 527				7 717	121 294	21,70 %
5434 Måsøy	1 162	71 614	34 688	1 102	763		26 511	134 678	79,79 %
5435 Nordkapp	2 947	50 249	33 201	1 455	1 506		6 999	93 410	28,01 %
5436 Porsanger	3 904	47 966	30 182	1 518	2 925			82 592	12,49 %
5437 Karasjok	2 584	58 987	28 469					87 456	0,00 %
5438 Lebesby	1 221	78 377	33 957	9 586	1 039	5 414	11 728	140 101	78,07 %
5439 Gamvik	1 057	79 675	26 637					106 312	0,00 %
5440 Berlevåg	906	74 146	35 713	8 086	2 045	474		120 464	29,82 %
5441 Tana	2 821	59 199	31 202	955	1 234	17		92 609	6,21 %
5442 Nesseby	854	88 109	30 956	3 015			9 162	131 242	34,24 %
5443 Båtsfjord	2 165	53 834	30 885	2 338	1 329		2 019	90 406	15,99 %
5444 Sør-Varanger	9 925	40 679	32 202	2 716	2 136	926	1 214	79 872	19,66 %

¹ Landsgjennomsnittet for skatt på inntekt og formue (høyre kolonne i tabellen) er eks. Oslo.

Kilder: Statistisk sentralbyrå, Fiskeridirektoratet og Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Vedlegg 17 TBUs demografianslag

Tabell 1 Avvik mellom TBUs anslag på merutgifter til demografi basert på SSBs befolkningsframskrivninger (hovedalternativet MMM(M)) og TBUs anslag (etterberegning) basert på faktisk befolkningsutvikling. Gruppert etter alder. Antall innbyggere (tabellen øverst) og mill. 2023-kroner (tabellen nederst).

Innb.	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
0-5	2 702	373	1 121	2 413	-1 100	-2 545	-1 511	-4 308	-1 136	-2 599	-1 438	-4 882	-1 649	-1 277	-2 357	3 628	-1 087
6-15	-40	114	-937	-1 252	-459	-1 399	-992	-926	-923	1	762	-824	-200	133	-184	567	4 901
16-18	-32	-319	-555	16	476	-237	-229	30	-15	352	876	-58	-128	-219	55	141	834
19-66	7 417	15 454	5 544	-1 151	7 193	4 611	3 076	-3 233	-839	-8 306	-12 605	-14 317	-1 689	5 803	1 545	6 609	10 557
67-79	845	-263	198	601	232	212	-111	19	374	251	406	144	182	-40	-115	-498	569
80-89	906	-198	545	402	357	137	-106	76	612	394	287	217	0	71	150	-503	-811
90 år og over	262	-181	161	361	-345	126	-482	238	255	6	-521	-522	-117	140	114	-73	-969
Sum	12 060	14 980	6 077	1 390	6 354	905	-355	-8 104	-1 672	-9 901	-12 233	-20 242	-3 601	4 611	-792	9 871	13 994

Mill. 2023-kr	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
0-5	316	48	156	376	-186	-453	-266	-573	-172	-390	-229	-537	-230	-150	-334	371	205
6-15	-7	25	-199	-278	-104	-326	-229	-180	-180	0	152	-163	-39	26	-37	110	941
16-18	-9	-83	-136	5	141	-69	-71	7	-4	96	247	-16	-34	-59	16	40	232
19-66	118	249	81	-19	121	94	66	-86	-27	-246	-378	-395	-52	154	43	192	331
67-79	76	-25	18	58	23	12	-7	1	30	17	27	10	13	-3	-8	-35	38
80-89	283	-62	166	131	124	27	-23	17	134	83	63	50	0	16	36	-116	-181
90 år og over	181	-122	103	235	-229	79	-302	133	144	4	-289	-227	-51	62	53	-33	-432
Sum	957	30	190	507	-110	-636	-832	-681	-75	-436	-407	-1 277	-393	46	-231	530	1 134

¹ Avviket viser (anslaget basert på) den faktiske befolkningsutviklingen fratrukket (anslaget basert på) SSBs befolkningsframskrivninger. Positivt avvik innebærer at befolkningsframskrivingene til SSB viste seg å bli lavere enn den faktiske befolkningsveksten. Negativt avvik innebærer at befolkningsframskrivingene til SSB viste seg å bli høyere enn den faktiske befolkningsveksten.

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi og Statistisk sentralbyrå

Vedlegg 18 Kommuneregnskapet og nasjonalregnskapet

1 Innledning

Offentlig forvaltning og offentlige og private foretak fører sine regnskaper etter ulike regnskapsforskrifter. Ved å konvertere regnskapstallene over til definisjonene i nasjonalregnskapet (NR) oppnår man en felles inndeling som gjør det mulig å sammenstille de ulike delene av økonomien. En oppstilling av kommuneforvaltningens inntekter og utgifter i NR er derfor nødvendig, f.eks. for å sammenlikne med utviklingen i øvrige deler av offentlig sektor eller privat sektor.

For å vurdere utviklingen i kommuneforvaltningen over tid, kan det også være en fordel å bruke NR. NR blir, i tillegg til løpende priser, også utarbeidet i faste priser. Dermed får man tidsserier for volumutviklingen av investeringer, produktinnsats, lønnskostnader mv. I tillegg kan det i NR være korrigert for endringer i kommuneregnskapsforskriftene som ellers ikke vil gi sammenlignbare tall over tid.

Tabellene etter kommuneregnskapets oppstillingsmåte gir tall etter de samme begrep som finnes i den enkelte kommunes og fylkeskommunes regnskap. Disse tabellene gir derfor endringstall som kan sammenlignes med utviklingen i egen kommune. Med forbehold om virkningen av de ulikheter i omfang mv. som nevnes nedenfor, gir de to tabellsettene opplysninger som kan utfylle hverandre i beskrivelse og analyse av utviklingen i kommunal økonomi.

2 Omfang av kommuneforvaltningen

I NR omfatter kommuneforvaltningen kommuner og fylkeskommuner, samt kommuneforetak (KF), fylkeskommunale foretak (FKF) og interkommunale samarbeid (IKS) som driver ikke-markedsrettet virksomhet. Det vil si at KF, FKF og IKS som driver markedsrettet/næringsrettet virksomhet, for eksempel innen eiendomsdrift eller håndtering av næringsavfall, holdes utenfor kommuneforvaltningen i NR. På den annen side inkluderer kommuneforvaltningen i NR også alle kirkelige fellesråd og om lag 100 kommunale museer og teatre organisert som stiftelser eller aksjeselskaper.

3 Sammenhengen mellom artsinndelingen i NR og KOSTRAs arter

For at den enkelte kommune- og fylkeskommune også skal kunne sammenlikne utviklingen i egen kommune med tall etter nasjonalregnskapets gruppering gis det her en oversikt over sammenhengen mellom de to grupperingene.

Lønnskostnader: Artene 010 – 099 i KOSTRA, fratrukket 710 (sykelønnsrefusjoner).

Produktinnsats: Artene 100 – 270 i KOSTRA, med unntak for artene 200 (inventar og utstyr) og 209 (medisinsk utstyr) som i nasjonalregnskapets defineres som investeringer. I tillegg trekkes art 690 (fordelte utgifter) fra. Enkelte av artene i 200-serien behandles som investeringer dersom de stammer fra investeringsregnskapet (kontoklasse 0). I tillegg inkluderer produktinnsats den beregnede størrelsen *indirekte målte finansielle tjenester*.

Gebyrer: Artene 600 – 650 i KOSTRA. Salg av driftsmidler (art 660) behandles i nasjonalregnskapet som salg av realkapital.

Andre nasjonalregnskapsarter vil være vanskeligere å følge. Når det gjelder overføringer til private (art 470) skiller nasjonalregnskapet mellom flere ulike overføringstyper, og hvilken funksjon som er brukt vil da være med å bestemme overføringstype. I andre tilfeller vil kontoklasse være med å bestemme omkodingene til nasjonalregnskapsarter.

4 Ulike underskuddsbegrep

I tabeller etter NRs gruppering er *nettofinansinvesteringer* (tidligere benevnt overskudd før lånetransaksjoner) en viktig indikator ved vurdering av den økonomiske utviklingen. Dette resultatbegrepet er definert som samlede inntekter fratrukket samlede utgifter, der utgifter til bruttorealinvesteringer er medregnet, mens lån og avdrag er holdt utenom. I oppstillinger etter kommuneregnskapets føringsmåte er det sammenlignbare begrepet *underskudd før lån og avsetning*.

5 Ulike gjeldsbegrep

I NR lages også statistikk over fordringer og gjeld, benevnt *finansielle sektorregnskaper*. Denne gir et avstemt og helhetlig bilde av institusjonelle sektors finansielle eiendeler, gjeld og finanstransaksjoner, samt en beskrivelse av fordrings- og gjeldsforholdene sektorene imellom. Statistikken benyttes i denne rapportens del 2 for å belyse gjeldsutviklingen i kommuneforvaltningen.

Finansregnskapet baseres på en rekke datakilder: regnskapsstatistikk for finansielle foretak og stats- og kommuneforvaltningen, utenriksregnskap, statistikk for verdipapirer registrert i VPS, samt ulike typer av registerstatistikk.

Oppstillingen under viser hvilke objekter som inngår i finansregnskapet og hvilke kapitler i kommuneregnskapene som disse tilsvarer. Legg merke til at fordringer og gjeld tilknyttet pensjoner, det vil si kapittel 2.19/5.19, 2.20/5.20, 2.39/5.39 og 2.40/5.40 i kommuneregnskapet, ikke inngår i finansregnskapet.

Fordringer:		Gjeld:	
NRs gruppering	Kapittel i kommuneregnskapet	NRs gruppering	Kapittel i kommuneregnskapet
F2 Sedler, mynt og bankinnskudd	2.10 / 5.10		
F31 Sertifikater	2.12 / 5.12	G31 Sertifikater	2.43 / 5.43
F32 Obligasjoner	2.11 / 5.11	G32 Obligasjoner	2.41 / 5.41
F4 Utlån	2.22 / 5.22	G4 Lån	2.31 / 5.31 og 2.45 / 5.45
F5 Aksjer og fondsandeler	2.18 / 5.18 og 2.21 / 5.21		
F6 Forsikringstekniske reserver	Finnes ikke i kommuneregnskapet		
F8 Andre fordringer	2.13 / 5.13	G8 Annen gjeld	2.32 / 5.32

Nettofordringer eller nettogjeld er differansen mellom fordringer og gjeld. Avvik mellom finansregnskapet og kommuneregnskapet vil være forklart av ulike definisjoner og verdsettingsprinsipper, samt forskjeller i sektoromfang beskrevet i punkt 2. Også feil og mangler i statistikkene kan forårsake avvik.

6 *Hvor finner man mer informasjon om nasjonalregnskapet?*

- Årlig og kvartalsvis nasjonalregnskap gir informasjon om produksjon, anvendelse og sysselsetting i Norge: www.ssb.no/nr og www.ssb.no/knr
- Inntekts- og kapitalregnskapet beskriver inntekts- og utgiftstransaksjoner, sparing og nettofinansinvesteringer for alle sektorene i økonomien: www.ssb.no/nri
- Finansielle sektorregnskaper har statistikk over fordrings- og gjeldsforholdene: www.ssb.no/finsek
- Statistikk om offentlige finanser gir oppstillinger over inntekter og utgifter, samt fordringer og gjeld, i stats- og kommuneforvaltningen: www.ssb.no/offinnut og www.ssb.no/offogjeld

Vedlegg 19 Definisjonskatalog

Aktivitetsutvikling

For å måle utviklingen i den samlede aktiviteten i kommuneforvaltningen bruker utvalget endringer i sysselsetting målt i timeverk, produktinnsats i faste priser og brutto realinvesteringer i faste priser der disse veies sammen. Som vektor brukes de andelene som lønnskostnader (inkludert pensjonsutgifter), produktinnsats og brutto realinvesteringer utgjør av samlede utgifter for de tre kostnadsartene. Den nevnte indikatoren fanger ikke opp endringer i andre utgiftsarter enn de som er nevnt ovenfor, for eksempel overføringer til private og renteutgifter.

Akkumulert regnskapsmessig merforbruk

Det akkumulerte regnskapsmessige merforbruket viser ikke bare årets merforbruk, men også kommunenes og fylkeskommunenes merforbruk fra tidligere år som ikke er dekket inn. Se også "regnskapsmessig merforbruk" for nærmere omtale. Et akkumulert regnskapsmessig merforbruk innebærer at egenkapitalen som knytter seg til frie driftsinntekter er negativ ("et negativt disposisjonsfond"). En kommune vil normalt ha ett beløp på enten disposisjonsfond eller akkumulert regnskapsmessig merforbruk. Et akkumulert regnskapsmessig merforbruk sier noe om hvilket omstillingsbehov kommunen eller fylkeskommunen har for den løpende driften og som de må dekke inn gjennom positive netto driftsresultater i framtiden. Indikatoren er hentet fra balanseregnskapet til kommunene og fylkeskommunene.

Aktivitetsutvikling

For å måle utviklingen i den samlede aktiviteten i kommuneforvaltningen bruker utvalget endringer i sysselsetting målt i timeverk, produktinnsats i faste priser og brutto realinvesteringer i faste priser der disse veies sammen. Som vektor brukes de andelene som lønnskostnader (inkludert pensjonsutgifter), produktinnsats og brutto realinvesteringer utgjør av samlede utgifter for de tre kostnadsartene. Den nevnte indikatoren fanger ikke opp endringer i andre utgiftsarter enn de som er nevnt ovenfor, for eksempel overføringer til private og renteutgifter.

Arbeidskapital

Arbeidskapitalen er lik omløpsmidler fratrukket kortsiktig gjeld (inklusive premieavvik). Arbeidskapitalen gir uttrykk for kommunenes og fylkeskommunenes likviditet, det vil si deres evne til å betale forpliktelsene etter hvert som de forfaller. Arbeidskapitalen omfatter bankinnskudd, verdipapirer (aksjer, sertifikater og liknende) og kortsiktige fordringer, fratrukket kassakredittlån, sertifikatlån og leverandørgjeld. Premieavvik er regnskapsteknisk definert under kortsiktige fordringer/gjeld, men er i realiteten bare en periodiseringspost. Indikatoren vises derfor som regel eksklusiv premieavvik for å få et bedre mål på likviditeten. Utviklingen i arbeidskapital bestemmes av forskjellen mellom årets tilgang og bruk av midler, korrigert for årets endring i ubrukte lånemidler.

Avskrivninger

Avskrivninger, som er et uttrykk for verdiforringelsen på kommunale anleggsmidler, føres i driftsregnskapet, men blir eliminert før regnskapsmessig resultat fastsettes. I brutto driftsresultat gis imidlertid avskrivningene resultateffekt, og kan følgelig brukes for sammenligning med det resultatorienterte regnskapssystem, som primært brukes i privat næringsliv. I KOSTRA blir det benyttet en lineær avskrivningsfunksjon der verdsettingen av kapitalen er basert på anskaffelseskostnaden. Det blir ikke korrigeret for at inflasjon påvirker verdien av kapital som er anskaffet på forskjellige tidspunkt. I KOSTRA belastes avskrivninger den enkelte funksjonen (Kontoklasse 1, art 590). Avskrivningene har en motpost (funksjon 860, art 990), slik at de ikke får virkning for beregning av netto driftsresultat.

Brutto driftsinntekter

Driftsinntektene er summen av skatteinntekter, rammetilskudd, øremerkede tilskudd til løpende drift samt gebyrer og salgs- og leieinntekter. Det korrigeres for dobbeltføringer som skyldes viderefordeling av utgifter/internkjøp mv (690 og 790). Driftsinntektene er kontoklasse 1 (driftsregnskapet), alle funksjoner og artene ((600... 890) – 690 – 790)". Art 690 er 'Fordelte utgifter' og art 790 er 'Internsalg'. Definisjonen bygger på KOSTRA.

Brutto driftsresultat

Driftsinntekter fratrukket driftsutgifter (inkl. avskrivninger) eksklusive renter og avdrag. Brutto driftsresultat bygger på regnskapsoppstillingen i kommuneregnskapene. Se også begrepet "netto driftsresultat".

Brutto driftsresultat = Brutto driftsinntekter - brutto driftsutgifter

Brutto driftsinntekter = Kontoklasse 1, alle funksjoner, artene (600..890)–690–790).

Brutto driftsutgifter = Kontoklasse 1, alle funksjoner, artene (((010..480)+590)–690–790).

Brutto driftsutgifter

Brutto driftsutgifter i alt gir uttrykk for (fylkes-)kommunens samlede utgifter til alle tjenestene. Begrepet omfatter også avskrivninger og det korrigeres for viderefordeling av utgifter.

Definisjonen bygger på KOSTRA.

Brutto driftsutgifter *i alt* er i KOSTRA definert som Kontoklasse 1 (driftsregnskapet), alle funksjoner, artene [(010..480, 590)–(690)] + kontoklasse 3, alle funksjoner, artene [(010..370, 400..470, 590) – (690, 775, 780, 880, 895)]. Driftsutgiftene (brutto) viser således de samlede driftsutgiftene inkludert avskrivninger korrigeret for dobbeltføringer som skyldes viderefordeling av utgifter/internkjøp.

Brutto driftsutgifter på den enkelte funksjon/tjenesteområde viser hvor mye den enkelte tjenesten koster i løpet av et år. Begrepet omfatter de løpende utgiftene til tjenesten inkludert avskrivninger korrigeret for viderefordeling av utgifter samt sykelønnsrefusjon og mva-kompensasjon.

Brutto driftsutgifter på funksjon/tjenesteområde er i KOSTRA definert som kontoklasse 1 (driftsregnskapet), funksjonene innen det enkelte tjenesteområdet, artene [(010..480, 590) – (690, 710, 729)] + kontoklasse 3, funksjonene innen det enkelte tjenesteområdet, artene [(010..370, 400..470, 590) – (690, 710, 729, 775, 780, 880, 895)].

Bruttonasjonalprodukt for Fastlands-Norge (BNP)

Verdiskapningen i samfunnet måles i nasjonalregnskapet ved bruttonasjonalproduktet. Ved internasjonale sammenlikninger benyttes vanligvis BNP pr. innbygger som en indikator for velstandsnivået i et land. Med BNP i Fastlands-Norge menes bruttoproduktet for all innenlandsk produksjonsaktivitet utenom næringene utvinning av råolje og naturgass, rørtransport og utenriks sjøfart.

Brutto investering i fast realkapital

Anskaffelser av ny fast realkapital, pluss kjøp minus salg av eksisterende fast realkapital. Fast realkapital består av realkapital som boliger andre bygg, anlegg, transportmidler, maskiner, annet produksjonsutstyr, livdyr- og frukttrebestand mv. og immateriell realkapital (eng: intellectual property products (IPP)), som leting etter mineraler inklusive råolje og naturgass, forsknings- og utviklingskostnader, programvare og originalverk innen kunst.

Brutto investeringsutgifter

Begrepet omfatter kommunenes og fylkeskommunenes utgifter i forbindelse med investeringer i fast eiendom og anlegg. Begrepet skal si noe om prioritering av nybygging, større utviklingstiltak og andre investeringer innen de enkelte tjenesteområdene og totalt. Definisjonen i KOSTRA er kontoklasse 0 (investeringsregnskapet (fylkes)-kommuneregnskapet), alle tjenestefunksjonene (100..790), artene [(010..501) – (690)] + kontoklasse 4 (investeringsregnskapet KF/FKF/IKS), alle tjenestefunksjonene (100..790), artene [(010..500) – (690, 901)]

Deflator

Veid samlet prisendring i kommunesektoren i prosent fra året før. I deflatoren inngår endringer i lønnskostnader, produktinnsats og bruttoinvesteringer. Deflatoren benyttes av Finansdepartementet og TBU ved beregning av realvekst i kommunesektorens inntekter.

Disposisjonsfond

Disposisjonsfond er oppsparte midler som fritt kan benyttes til finansiering av drifts- eller investeringsutgifter. Midlene stammer fra positive netto driftsresultater som ikke er bundet til særskilte formål (f.eks. vil øremerkede tilskudd være en slik bundet inntekt) og som ikke er benyttet til å finansiere investeringer. Disposisjonsfond er en del av kommunenes og fylkeskommunenes egenkapital. Egenkapitalen kan deles i fire, henholdsvis etter bundne og ubundne inntekter og etter drifts- og investeringsinntekter. Disposisjonsfond er den delen som gjenspeiler oppsparte, frie driftsinntekter. Indikatoren er hentet fra kommunenes og fylkeskommunenes balanseregnskaper.

Disposisjonsfondet vises av og til etter at akkumulerte regnskapsmessige merforbruk er trukket fra. Et akkumulert regnskapsmessig merforbruk er "et negativt disposisjonsfond", det vil si når egenkapitalen som knytter seg til frie driftsinntekter er negativ. En kommune vil normalt ha ett beløp på enten disposisjonsfond eller akkumulert regnskapsmessig merforbruk.

Driftsinntekter

Se brutto driftsinntekter.

Driftsutgifter

Se brutto driftsutgifter.

Eiendomsskatt

Kun kommuner kan skrive ut eiendomsskatt. Eiendomsskatt kan skrives ut i "hele kommunen" eller i "klart avgrensede område som helt eller delvis er utbygd på byvis, eller der slik utbygging er i gang". Kommunene kan også velge å skrive ut eiendomsskatt bare på "verker og bruk" eller på dette i kombinasjon med næringseiendom. Det finnes også noen andre kombinasjoner av det geografiske virkeområdet, jf. lov om eiedomsskatt § 3. Kraftanlegg er eksempel på verk og bruk. Herunder hører også vassfall, inklusive kraftstasjoner, overføringsanlegg, fordelingsnett etc. Skatten skrives ut på grunnlag av takst over eiendommen. Skattesatsen må ligge i intervallet mellom 2 og 7 promille. Satsøkninger fra år til år er begrenset til to promilleenheter. Fra 2019 er satsen ved førstegangsutskrivning av eiendomsskatt, samt maksimal årlig satsøkning, redusert fra to til én promille.

Fastlands-Norge

Se bruttonasjonalprodukt for Fastlands-Norge.

Fast realkapital

Et kapitalobjekt regnes som fast realkapital dersom det er resultat av en produksjonsprosess, dvs. produsert kapital, og brukes gjentatte ganger eller kontinuerlig i produksjonen over en lenger periode enn ett år.

Omfatter både realkapital som boliger og andre bygninger, anlegg, transportmidler, maskiner, annet produksjonsutstyr, livdyr- og frukttrebestand mv., og immateriell realkapital (eng: Intellectual property products (IPP)) som leting etter mineraler, forsknings- og utviklingskostnader, EDB-programvare og originalverk innen kunst.

Lagerkapital og verdigjenstander som ikke kan brukes gjentatte ganger i produksjon, regnes ikke som fast realkapital. Det gjør heller ikke naturkapital og annen ikke-produsert kapital. Denne definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

FI-U

Frie inntekter, utvidet begrep: Utvalget benytter i kapittel 7 en inntektsstørrelse som i tillegg til å omfatte rammetilskudd, skatt på inntekt, formue og naturressursskatt og eiendomsskatt også inkluderer konsesjonskraft- og hjemfallsinntekter, inntekter fra

Havbruksfondet og fordel av differensiert arbeidsgiveravgift. Dette er inntekter som ikke er underlagt streng regulering med hensyn til bruk.

Frie inntekter

Frie inntekter kan ha to ulike definisjoner.

Når det snakkes om frie inntekter i forbindelse med kommuneopplegget (for eksempel som andel av samlede inntekter eller vekst i frie inntekter i tabell 2.1), omfatter frie inntekter skatteinntekter og rammetilskudd. Se også TBUs vedlegg om kommuneforvaltningens samlede inntekter.

Frie inntekter kan også benyttes om inntekter som kommunene kan disponere uten andre bindinger enn gjeldende lover og forskrifter, altså inntekter som ikke er bundet til særskilte formål (øremerkede tilskudd er et eksempel på en slik bundet inntekt). Summen av ordinære skatter på inntekt og formue, eiendomsskatt, naturressursskatt m.m. og rammetilskudd inkluderes i inntektsbegrepet.

Frie inntekter for ett år kan korrigeres for variasjoner utgiftsbehov (se under "korrigerede inntekter"). Utvikling i frie inntekter over flere år kan korrigeres for oppgaveendringer, prisutvikling og befolkningsutvikling.

GSI (Grunnskolens informasjonssystem)

GSI (Grunnskolens informasjonssystem) er et system for registrering av opplysninger om grunnskolen i Norge. GSI samler inn en omfattende mengde data om grunnskolen i Norge. Det samles inn drøyt 100 opplysninger om hver eneste grunnskole, bl.a. årstimer, ressurser, spesialundervisning, språklige minoriteter, målform, fremmedspråk, fysisk aktivitet, leksehjelp, SFO og PPT. I GSI registreres situasjonen per 1. oktober hvert år. Data blir offentlig tilgjengelige i GSI i slutten av desember.

Inntekter i kommuneforvaltningen

Summen av løpende inntekter og kapitalinntekter. Begrepet bygger på nasjonalregnskapets gruppering. Se vedlegg 1.

IPLOS (individbasert helse- og omsorgsstatistikk)

IPLOS (individbasert helse- og omsorgsstatistikk) er betegnelsen på et sentralt helseregister som danner grunnlag for blant annet nasjonal statistikk for omsorgssektoren i perioden 2007- 2017. IPLOS-registeret inneholder data fra kommunene om personer som har søkt, mottar eller har mottatt helse- og omsorgstjenester. Fra og med 2018 inngår IPLOS-opplysningene i Kommunalt pasient- og brukerregister (KPR).

K2

K2 er et mål for hvor stor innenlandsk bruttogjeld kommuneforvaltningen har, og er den indikatoren som best gir uttrykk for utviklingen i den samlede gjelden over en lengre periode. Statistikken er avledet fra regnskapsopplysninger fra banker, finansieringsforetak, forsikringsselskaper og pensjonskasser, i tillegg til at Statistisk

sentralbyrå henter inn opplysninger fra VPS, Statens Pensjonskasse og Eksportkreditt Norge AS. All gjeld i K2 er rentebærende.

K2 oppgis for kommuneforvaltningen samlet. Kommuneforvaltningen omfatter kommuner og fylkeskommuner samt kommunal virksomhet som ikke er næringsrettet og som er underlagt kommuner eller fylkeskommuner. Kommunale og fylkeskommunale foretak (KF og FKF) og interkommunale selskaper (IKS) som driver næringsvirksomhet inngår ikke i tallene. Det gjør heller ikke gjeld kommunesektoren garanterer for eller gjeld i kommunale aksjeselskaper o.l. Se for øvrig omtale av "kommuneforvaltningen".

Kapitalslit

Reduksjon i verdien av fast realkapital på grunn av normal slitasje, skade og foreldelse. Kapitalslitet i nasjonalregnskapet fremkommer ikke direkte fra kommuneregnskapet, men kan beregnes ut fra størrelsen på verdien av den oppsamlede realkapital i kommuneforvaltningen.

Kapitalutgifter

Kapitalutgiftene omfatter kjøp av fast eiendom og anskaffelse av fast realkapital (bygninger og anlegg, utstyr og inventar).

KFI-U, Korrigerte frie inntekter, utvidet begrep

Rammetilskudd, inntekter fra skatt på inntekt, formue og naturressursskatt (alle etter skatteutjevning), eiendomsskatt, konsesjons- og hjemfallsinntekter, inntekter fra havbruksfond og fordel av differensiert arbeidsgiveravgift. Korrigert for variasjoner i utgiftsbehovet. Se også FI-U og korrigerte inntekter.

Kommunalt pasientregister (KPR)

Kommunalt pasient- og brukerregister (KPR) er et sentralt helseregister. KPR inneholder opplysninger om de som har søkt om, mottar eller har mottatt helse- og omsorgstjenester fra kommunene. Det er hjemlet i helseregisterloven § 11 og regulert av forskrift om kommunalt pasient- og brukerregister. KPR inneholder opplysninger om omsorgsdata (tidligere innrapportert til IPLOS-registeret) fra og med 2017, samt utvalgte opplysninger fra KUHR-registeret fra og med juli 2016. KUHR (kontroll og utbetaling av helserefusjoner) er et system som håndterer refusjonskrav fra behandlere og helseinstitusjoner til staten (HELFO).

Kommunekassetall

Kommunekassetall i denne rapporten brukt i tilknytning til regnskapstall der kommunale foretak (KF), fylkeskommunale foretak (FKF), interkommunale selskaper (IKS) samt interkommunale samarbeid som er egne rettssubjekter, ikke inngår.

Kommunalt konsum

Konsum i kommuneforvaltningen beregnes som summen av lønnskostnader, produktinnsats (inkl. reparasjoner og vedlikehold), kapitalslit, produktkjøp til husholdningene, driftsresultat i markedsrettet virksomhet for visse kapitler fratrukket gebyrer. Begrepet bygger på nasjonalregnskapets definisjoner.

Kommuneforvaltningen

Kommuneforvaltningen er en del av offentlig forvaltning og omfatter ikke-markedsrettet virksomhet som er direkte styrt og kontrollert av lokale og regionale politisk og administrative myndigheter. En sentral oppgave er produksjon av tjenester.

Kommuneforvaltningen er en sektor i nasjonalregnskapet og omfatter kommuner, fylkeskommuner og kirkelige fellelråd. I tillegg omfatter sektoren kommunale foretak (KF), fylkeskommunale foretak (FKF) og interkommunale selskaper (IKS), dersom disse driver ikke-markedsrettet virksomhet. De fleste forvaltningsforetakene finner en innenfor vann- og avløp, renovasjon, tjenester tilknyttet eiendomsdrift, offentlig administrasjon, helsetjenester, bibliotek- og museumsdrift samt innenfor drift av sports- og idrettsanlegg. Sektoren omfatter også kommunale og fylkeskommunale lånefond.

KF, FKF og IKS som driver markedsrettet/næringsrettet virksomhet, for eksempel innen eiendomsdrift eller håndtering av næringsavfall, holdes utenfor kommuneforvaltningen i nasjonalregnskapet. Dette vil omfatte virksomhet som føres på KOSTRA-funksjonene 320, 330, 373 og 710.

Se for øvrig vedlegget "Kommuneregnskapet og nasjonalregnskapet".

Kommunesektoren

Når dette begrepet brukes i tilknytning til statistikk, omfatter statistikken kommuner, fylkeskommuner, kommunale og fylkeskommunale foretak (KF/FKF), interkommunale selskaper (IKS) og interkommunale samarbeid etter kommuneloven, samt lånefondene. Se også omtale under konserntall. Denne inndelingen følger altså organisasjonsform. Populasjonen vil altså være litt annerledes enn for kommuneforvaltningen (se egen omtale av dette).

Se for øvrig vedlegget "Kommuneregnskapet og nasjonalregnskapet".

Konserntall

Bli i denne rapporten brukt om statistikk der det i tillegg til kommunen ("etatene", dvs. den delen av organisasjonen som ligger under administrasjonssjefen) også inngår kommunale og fylkeskommunale foretak (KF og FKF, regulert i kapittel 9 i kommuneloven), interkommunale selskaper (IKS, regulert i lov om interkommunale selskaper) samt interkommunale politiske råd (kapittel 18 i kommuneloven) og kommunale oppgavefelleskap (kapittel 19 i kommuneloven). De to sistnevnte kom med ny kommunelov, som trådte i kraft i 2020. Til og med 2019 inngikk også § 27-samarbeid som var egne rettssubjekter, Dei konserntallene. Disse er fra og med 2020 omdannet til enten interkommunale politiske råd eller kommunale oppgavefelleskap.

Særregnskapene rapporteres enkeltvis til SSB og konsolideringen til konsern foretas av SSB. Mellom (fylkes)kommunen og KF/FKF er eierforholdet alltid en-til-en, mens IKS eies av flere kommuner/fylkeskommuner sammen. Den enkelte (fylkes)kommunes eierandel i IKS fordeles i henhold til registrerte eierandeler i Foretaksregistret i Brønnøysund. § 27-enhetene fordeles etter eierandel for de enhetene hvor SSB har fått opplysninger om eierandelene, ellers behandles disse enhetene likt som

(fylkes)kommunale foretak. (Fylkes)kommunal virksomhet organisert som aksjeselskaper og stiftelser inngår ikke i konsernbegrepet.

Ved utgangen av 2017 var det registret 243 interkommunale selskap, 8 interfylkeskommunale selskap og 37 kjente interkommunale samarbeider (§27-enheter) med om lag 2207 eierforbindelser. Det var 176 kommunale foretak og 7 fylkeskommunale foretak. Kommunene Oslo, Drammen og Bergen og Sør-Trøndelag fylkeskommune hadde organisert finansforvaltningen i lånefond.

Konsum i kommuneforvaltningen

Kommuneforvaltningens utgifter til konsum. Disse utgiftene måles ved totale produksjonskostnader, dvs. som sum av produktinnsats (varer og tjenester som kommuneforvaltningen disponerer til sine produksjonsformål), lønnskostnader (bruken av egen arbeidskraft), kapitalslit (bruken av egen produksjonskapital) og eventuelle netto næringskatter, men fratrukket inntekter fra salg til andre sektorer (gebyrer). I tillegg kommer produktkjøp til husholdninger, dvs. kommunenes finansiering av varer og tjenester som husholdningene forbraker. Kommunenes tilskudd til private barnehager blir f.eks. betraktet som produktkjøp til husholdningene siden kommunene "betaler" deler av husholdningenes konsum av barnehagetjenester.

Konsumet i kommuneforvaltningen deles i to hovedkategorier: kollektivt konsum som er forvaltningens eget konsum, og individuelt konsum som forbrukes av husholdningene (personlig konsum).

Korrigerte inntekter/utgiftskorrigerte inntekter

Inntekter korrigert for variasjon i utgiftsbehovet. Kommuner med ulik demografisk eller geografisk struktur, vil ha ulikt nivå på kostnadene ved produksjon av samme tjeneste. Den delen av inntektene som inngår i et beregnet samlet utgiftsbehov for sektorene som inngår i utgiftsutjevningen blir korrigert ved hjelp av mekanismene for utgiftsutjevningen i inntektssystemet, kostnadsnøkkelen. Utgiftskorrigerte inntekter beregnes både med og uten eiendomsskatt og hjemfalls- og konsesjonskraftsinntekter, inntekter fra havbruksfondet og fordel av differensiert arbeidsgiveravgift i inntektsgrunnlaget. I TBUs rapport brukes som hovedregel det mest omfattende inntektsbegrepet, se FI-U og KFI-U.

KOSTRA

KOSTRA (KOMmune-STat-Rapportering) er et nasjonalt informasjonssystem som gir styringsinformasjon om kommunal virksomhet. Informasjon om kommunale tjenester og bruk av ressurser på ulike tjenesteområder registreres og sammenstilles for å gi relevant informasjon til beslutningstakere både nasjonalt og lokalt. Informasjonen skal tjene som grunnlag for analyse, planlegging og styring, og herunder gi grunnlag for å vurdere om nasjonale mål oppnås. KOSTRA skal forenkle rapporteringen fra kommunene til staten ved at data rapporteres bare en gang, selv om de skal brukes til ulike formål.

Langsiktig gjeld

Langsiktige lån har normalt lengre løpetid enn ett år. Lån beregnet for viderefremidling til andre instanser/innbyggere, såkalte formidlingsutlån, inngår.

Langsiktig gjeld, konsern (eks. pensjonsforpliktelser) = kontoklasse 2, kapittel (41..45), alle sektorer + kontoklasse 5, kapittel (41..46), alle sektorer + kapitlene (41,42,43,45), alle sektorer i lånefond.

Data hentes fra kommunens balanseregnskap og særbedriftenes balanseregnskap.

Løpende utgifter

Løpende utgifter er definert som lønnskostnader, produktinnsats (vareinnsats), produktkjøp til husholdninger, renteutgifter, overføringer fra kommuneforvaltningen til private og staten, samt utgifter til kommunale foretak.

Nasjonalregnskapet

Formålet med nasjonalregnskapsstatistikken er å gi et avstemt og helhetlig bilde av samfunnsøkonomien. Nasjonalregnskapet gir både en sammenfattet beskrivelse av økonomien under ett, og en detaljert beskrivelse av transaksjonene mellom de ulike deler av økonomien og mellom Norge og utlandet. Statistikk fra en rekke områder stilles sammen og bearbeides i nasjonalregnskapet. Det norske nasjonalregnskapet utarbeides i tråd med internasjonale retningslinjer, noe som sikrer sammenlignbarhet med andre land.

Det årlige realregnskapet gir tall for produksjon, produktinnsats, bruttoprodukt, inntektskomponenter og sysselsetting fordelt på næringer, og dessuten tall for konsum, investeringer, realkapital, eksport og import. Det institusjonelle sektorregnskapet beskriver alle økonomiske transaksjoner som berører de institusjonelle sektorene, det vil si finansielle foretak, ikke-finansielle foretak, offentlig forvaltning, husholdninger og utlandet.

Netto driftsresultat

Driftsinntekter fratrukket driftsutgifter, renter og avdrag. Forskjellen mellom brutto og netto driftsresultat består av avskrivninger og netto finansutgifter (renter og avdrag, verdiendringer på finansielle omløpsmidler og utbytte). Netto driftsresultat viser hva kommunene og fylkeskommunene sitter igjen med til avsetninger og investeringer. Netto driftsresultat bygger på regnskapsoppstillingen i kommuneregnskapene.

Netto driftsresultat = Brutto driftsresultat + resultat eksterne finansieringstransaksjoner + motpost avskrivninger.

Brutto driftsresultat = Kontoklasse 1, alle funksjoner, artene
((600..890)-690-790) - (((010..480)+590)-690-790).

Resultat eksterne finansieringstransaksjoner = Kontoklasse 1, alle funksjoner, artene
(900+905+920) - (500+510+520).

Motpost avskrivninger = Kontoklasse 1, funksjon 860, art 990.

Netto driftsutgifter

Netto driftsutgifter viser brutto driftsutgifter (se egen omtale) inkludert avskrivninger etter at inntekter knyttet direkte til tjenesten, som for eksempel øremerkede tilskudd fra staten, brukerbetaling og andre direkte inntekter, er trukket fra. Netto driftsutgifter illustrerer hvor mye som finansieres gjennom frie inntekter som skatteinntekter, rammeoverføringer fra staten mv.

Netto driftsutgifter totalt, konsern = kontoklasse 1 og 3, alle tjenestefunksjoner (100..790), artene (010..480) + 590 – (600..780,800..895).

Netto driftsutgifter fordelt på tjenesteområde, konsern = kontoklasse 1 og 3, funksjonene som gjelder det enkelte tjenesteområdet, artene (010..480) + 590 - (600..780,800..895).

Definisjonen bygger på KOSTRA.

Nettofinansinvesteringer

Nettofinansinvesteringer måles som samlede inntekter fratrukket samlede utgifter, der utgifter til bruttorealinvesteringer er medregnet, mens låne- og avdragsutgifter er holdt utenom, jf. vedlegg 1. Nettofinansinvesteringer, sammen med evt. omvurderinger av fordringer og gjeld, bestemmer utviklingen i kommunesektorens netto fordringsposisjon. Begrepet bygger på nasjonalregnskapets gruppering. Se også vedlegg 1 om kommuneforvaltningens samlede inntekter og utgifter.

Netto gjeld (med og uten arbeidsgivers reserver)

Netto gjeld omfatter brutto gjeld (kortsiktig og langsiktig) fratrukket finansielle fordringer (bankinnskudd, aksjer og andeler mv.).

Nettogjeld er hentet fra finansielle sektorregnskaper. Statistikken bygger på basisstatistikker i SSB og statistikk for verdipapirer registrert i VPS. Disse registrene inneholder fordeling av fordringer og gjeld etter konto eller finansobjekt og med en viss inndeling etter debitor-/kreditorsektor. Viktige kilder er balanseregnskapene for kommuner og fylkeskommuner.

Deler av sektorens plasseringer i pensjonsmidler er tatt inn som fordringer i sektoren under betegnelsen "arbeidsgivers reserver". Arbeidsgivers reserver er satt sammen av tilleggsreservene, premiefond og kursreguleringsfondet.

I begrepet nettogjeld inngår også disse reservene i kommuneforvaltningens fordringer. I begrepet netto gjeld uten arbeidsgivers reserver er disse ikke trukket fra.

Netto lånegjeld

Netto lånegjeld tar utgangspunkt i langsiktig gjeld, men trekker i tillegg fra låneopptak som (i påvente av framdriften på investeringsprosjektet e.l.) står ubrukt på konto, samt konsernets utlån til andre (f.eks. formidlingslån som startlån i Husbanken eller

ansvarlige lån til selskaper). Data hentes fra kommunens balanseregnskap og særbedriftenes balanseregnskap.

Netto lånegjeld = langsiktig gjeld, konsern (eks. pensjonsforpliktelser) - totale utlån – ubrukte lånemidler.

Totalt utlån, konsern = kontoklasse 2, kapittel 22 + kontoklasse 5, kapittel 22, alle sektorer + kapittel 22, alle sektorer i lånefond.

Ubrukte lånemidler, konsern = kontoklasse 2 og 5, kapittel 9100, alle sektorer.

Netto renteesponering (også kalt netto renteesponert gjeld)

Netto renteesponering er langsiktig gjeld eks. pensjonsforpliktelser fratrukket hhv. utlån og ubrukte lånemidler; restverdi på anleggsmidler innen de gebyrfinansierte tjenesteområdene vannforsyning, avløpshåndtering og renovasjon; disponert investeringsramme innen rentekompensasjonsordningene samt rentebærende, ikke-lånefinansiert likviditet.

Netto renteesponering = renteesponert gjeld – likviditet som ikke er lånefinansiert.

Likviditet som ikke er lånefinansiert = kasse og bankinnskudd + sertifikater + obligasjoner + derivater – kassekredittlån – ubrukte lånemidler.

Kasse og bankinnskudd = kontoklasse 2 og 5, kapittel 10, alle sektorer + kapittel 10 i lånefond

Sertifikater = kontoklasse 2 og 5, kapittel 12, alle sektorer

Obligasjoner = kontoklasse 2 og 5, kapittel 11, alle sektorer

Derivater = kontoklasse 2 og 5, kapittel 15, alle sektorer + kapittel 15 i lånefond

Kassekredittlån = kontoklasse 2 og 5, kapittel 31, alle sektorer

Ubrukte lånemidler = kontoklasse 2 og 5, kapittel 9100, alle sektorer

Netto renter og avdrag

Netto renter og avdrag er differansen mellom brutto driftsresultat og netto driftsresultat. Se under begrepene "brutto driftsresultat" og "netto driftsresultat".

Nominell vekst

Vekst i løpende kroner fra et år til et annet, det vil si vekst som inkluderer prisstigning.

Næringskatter

Overføringer til offentlig forvaltning fra innenlandske produsenter i form av skatter og avgifter som er knyttet til produksjonsvirksomheten, men som ikke varierer i takt med produksjonen av produkter. De viktigste næringskattene er knyttet til utvinning av råolje og naturgass (produksjonsavgift, arealavgift mv.). Definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Overskudd før lån

Overskudd før lån er det samlede overskuddet i kommunenes og fylkeskommunenes drifts- og investeringsregnskap når låneopptak og avdrag holdes utenom, jf. vedlegg 2. Overskudd før lån kan sammenlignes med nettofinansinvesteringer, men baserer seg på kommuneregnskapet, ikke nasjonalregnskapet.

Overskudd før lånetransaksjoner måles som samlede inntekter fratrukket samlede utgifter, der utgifter til bruttorealinvesteringer er medregnet, mens låne- og avdragsutgifter er holdt utenom. Overskuddet før lånetransaksjoner, sammen med evt. omvurderinger av fordringer og gjeld, bestemmer utviklingen i kommunesektorens netto fordringsposisjon. Dersom overskudd før lånetransaksjoner er negativt, kalles det gjerne underskudd før lånetransaksjoner. Begrepet bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Primærbalanse

Primærbalanse er inntekter fratrukket konsum og investeringer. Det vil tilsvare nettofinansinvesteringer fratrukket netto renteutgifter. Begrepet bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Produksjonsskatter

Produksjonsskatter er summen av produktskatter og næringskatter. Denne definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Produktinnsats (vareinnsats)

Verdien av anvendte innsatsvarer og -tjenester i produksjonsaktivitet, unntatt kapitalslit (bruk av fast realkapital). Det foreligger mer presise definisjoner i 2008 SNA og ESA 2010, i første rekke for avgrensningene mot bruttoinvestering i fast realkapital og mot lønnskostnader. Produktinnsatsen gjelder anvendte (forbrukte), og ikke innkjøpte, varer og tjenester. Begrepet bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Produktskatter

Overføringer fra innenlandske produsenter til offentlig forvaltning i form av skatter og avgifter som varierer i takt med produksjonen av produkter, eller er knyttet til produkter på annen måte. De viktigste produktskattene er merverdiavgift, investeringsavgift, bilavgift og bensinavgift. Tidligere betegnet som "varetilknyttede avgifter". Denne definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Realinvesteringer

Tilvekst i realkapital.

Realkapital

Denne posten inneholder alle transaksjoner knyttet til bruttoinvesteringer i realkapital og kapitaloverføringer som resulterer i reallokering av formue. Med realkapital mener vi materiell og immateriell fast realkapital, lagerkapital, verdigjenstander, samt ikke-produsert kapital som naturkapital og immateriell produksjonskapital som patenter mv. Kapitaloverføringer

representerer overdragelse av finans- eller realkapitalformue uten noen form for motytelse. Denne definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Reell vekst

Vekst i faste priser fra et år til et annet, det vil si vekst eksklusiv prisstigning. Se også under begrepet "deflator".

Regnskapsmessig mer- og mindreforbruk

Regnskapsmessig mer- og mindreforbruk er bunnlinjen i kommuneregnskapet. Det består av årets netto driftsresultat tillagt årets bruk av fond, fratrukket årets avsetninger til fond og årets overføring av driftsinntekter til investeringsregnskapet.

Regnskapsmessig merforbruk

Et regnskapsmessig mer- og mindreforbruk er bunnlinjen i kommunenes og fylkeskommunenes driftsregnskap. Det består av årets netto driftsresultat tillagt årets bruk av fond, fratrukket årets avsetninger til fond og årets overføring av driftsinntekter til investeringsregnskapet.

Regnskapsmessig mindreforbruk

Midlene som er til overs etter at netto driftsresultat er disponert i tråd med kommunestyrets eller fylkestingets budsjettvedtak. Et mindreforbruk innebærer at driftsresultatet ikke er disponert fullt ut. For alle praktiske formål er et regnskapsmessig mindreforbruk det samme som disposisjonsfond, og med ny kommunelov vil dette begrepet opphøre f.o.m. 2020 og i stedet inngå i disposisjonsfondet. Sammen med disposisjonsfondet sier dette noe om hvor stor økonomisk buffer kommunen eller fylkeskommunen har for sin løpende drift (før eventuelle akkumulerte regnskapsmessige merforbruk er trukket fra).

Et regnskapsmessig merforbruk

I denne rapporten er betegnelsen brukt om det akkumulerte regnskapsmessige merforbruket. Det akkumulerte merforbruket viser ikke bare årets regnskapsmessige merforbruk, men også kommunenes og fylkeskommunenes tidligere merforbruk som ikke er dekket inn. Se også akkumulert regnskapsmessig merforbruk.

Et regnskapsmessig merforbruk er en negativ bunnlinje i driftsregnskapet det enkelte år og innebærer at et negativt netto driftsresultat etter netto avsetning til bundne fond, heller ikke kan dekkes ved å trekke på disposisjonsfondet i henhold til kommunestyrets eller fylkestingets vedtak. Et regnskapsmessig merforbruk skal dekkes inn i løpet av to år. Dette kan enten skje gjennom bruk av fond eller ved å disponere et positivt netto driftsresultat til formålet. Med ny kommunelov f.o.m. 2020 vil inndekningen av et negativt netto driftsresultat ikke være like tett koblet til kommunestyrets og fylkestingets vedtatte bruk av disposisjonsfondet. Kommunene og fylkeskommunene er i større grad pålagt å dekke inn et negativt resultat ved å bruke av disposisjonsfondet så lenge det er midler på fondet.

Renteeksponert gjeld

Netto renteeksponert gjeld tar utgangspunkt i netto lånegjeld, men korrigerer i tillegg for enkelte rentebærende eiendeler. Korrigeringene omfatter rentekompensasjonsordninger (statistikk som Husbanken og Samferdselsdepartementet rapporterer til SSB), selvkosttjenester (fra selvkostregnskapene på VAR-området, som kommunene rapporterer inn i KOSTRA).

Indikatoren illustrerer den delen av kommunesektorens langsiktige gjeld der kommunesektoren må finansiere renter og avdrag med de frie inntektene.

Bokført verdi på VAR-investeringene = Kalkulerte rentekostnader for hhv. vann, avløp og renovasjon, der summen er dividert med kalkylerenten. Beløpet viser dermed "hovedstolen"/bokført verdi på VAR-anleggene, der kalkulatoriske renter og avskrivninger vil bli dekket gjennom gebyrene fra innbyggerne. Kalkylerente 5-årig swaprente tillagt 1/2 prosentpoeng.

Rentekompensasjon = hovedstolen/beregningsgrunnlaget som ligger til grunn for rentekompensasjon som Husbanken utbetaler til kommunen for investeringer skole- og kirkeprosjekter samt omsorgsbygg og sykehjem.

Samlede inntekter innenfor kommuneopplegget

I statsbudsjettet hvert år fastsettes det økonomiske opplegget for kommunesektoren det kommende året, det såkalte kommuneopplegget. Kommuneforvaltningens samlede inntekter innenfor kommuneopplegget er summen av skatteinntekter, overføringer fra staten, gebyrer og andre innenlandske løpende overføringer fratrukket tilskudd til folketrygden. Skatteinntekter som inngår i kommuneopplegget er kommunenes andel av skatt på alminnelig inntekt fra personlige skattytere, formuesskatt, naturressursskatt og eiendomsskatt i kommuner som har innført det. Overføringer fra staten omfatter rammeoverføringer og øremerkede overføringer innenfor kommuneopplegget. Inntekter fra havbruksfondet er inkludert i øremerkede overføringer innenfor kommuneopplegget.

Inntekter som er definert som "utenfor kommuneopplegget", vil for eksempel være kompensasjon for merverdiavgift, enkelte tilskudd til flyktninger o.l. I tillegg til skatteinntektene som inngår i kommuneopplegget har kommunene inntekter fra konsesjonsavgift og konsesjonskraft utenfor kommuneopplegget.

Se også TBUs vedlegg om kommuneforvaltningen samlede inntekter og utgifter samt vedlegget om statlige overføringer til kommunesektoren.

Samlede inntekter

Kommuneforvaltningens samlede inntekter er summen av samlede inntekter innenfor kommuneopplegget, øremerkede overføringer utenfor kommuneopplegget og renteinntekter. Se under "samlede inntekter innenfor kommuneopplegget" for en nærmere definisjon av dette begrepet. Se også TBUs vedlegg om kommuneforvaltningen samlede inntekter og utgifter.

Skatt på inntekt og formue

Omfatter alle tvungne, ikke-gjengjeldte betalinger i kontanter eller naturalier som offentlig forvaltning og utlandet regelmessig pålegger institusjonelle enheters inntekt og formue, samt enkelte periodiske avgifter som beregnes på inntekt eller formue. Skatter på inntekt og formue deles inn i inntektsskatter, og andre løpende skatter. Denne definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Skattøre

Kommunale og fylkeskommunale skattører angir hvilken andel av skatt på alminnelig inntekt for personlige skatteyttere som tilfaller henholdsvis kommuner og fylkeskommuner. Skattørene vedtas årlig av Stortinget ved behandling av statsbudsjettet.

Sysselsatte normalårsverk

Definert som antall heltidssysselsatte personer, pluss antall deltidssysselsatte omregnet til heltidssysselsatte. Antall sysselsatte normalårsverk for lønnstakere framkommer etter omregning til heltid med andel av full stilling eller dellønnsbrøk som vekter. Antall normalårsverk for selvstendige er beregnet med basis i arbeidstid for mannlige selvstendige.

Sysselsatte personer

Antall personer som er sysselsatt i innenlandsk produksjonsvirksomhet. Sysselsatte personer omfatter personer som arbeider deltid, personer som er inne til førstegangs militær- eller sivilarbeidstjeneste, og personer som er midlertid fraværende fra inntektsgivende arbeid pga. sykdom, ferie, permisjon mv. Utenlandske lønnstakere i innenlandsk produksjonsvirksomhet, herunder utenlandske sjømenn på norskeide og innleide skip, er også inkludert i sysselsettingsbegrepet. Sysselsatte personer er gjennomsnittstall over et år (eller kvartal), og er fordelt på næring, yrkesstatus (lønnstakere eller selvstendige), og kjønn.

Underskudd før lån

Se under begrepet "overskudd før lån".

Utførte timeverk

Antall timeverk utført av alle sysselsatte i innenlandsk produksjonsvirksomhet innenfor effektiv normalarbeidstid, med tillegg for utført overtid og fradrag for fravær pga. sykdom, permisjon, ferie og eventuelle arbeidskonflikter. Antall utførte timeverk er også påvirket av kalendermessige forhold (bevegelige helligdager og skuddår). Antall arbeidsdager vil kunne variere med inntil 3 dager fra ett år til neste pga. slike kalendermessige forhold.

Utgifter i kommuneforvaltningen

Summen av løpende utgifter og kapitalutgifter. Begrepet bygger på nasjonalregnskapets gruppering. Se vedlegg 1.

Vedlegg 20 Utvalgets mandat og sammensetning

I

Det blir oppnemnt eit berekningsutval til fagleg vurdering av data som gjeld økonomien i kommunane og fylkeskommunane. Utvalet skal leggje fram det best moglege talmessige bakgrunns materialet, med sikte på å kome fram til ein omforeina situasjonsforståing av den økonomiske situasjonen i kommunesektoren.

Bakgrunns materialet bør innehalde ei oversikt over dei tilhøve utvalet meiner er viktige for vurderinga av økonomien i kommunar og fylkeskommunar, og ei vurdering av desse tilhøva og av utviklingstendensane. Vurderingane bør gjelde både kommunane og fylkeskommunane sett under eitt og så langt råd er og gjeva oversyn over variasjonane mellom dei ulike kommunar og fylkeskommunar. Til konsultasjonsordninga og i forkant av regjeringa sine budsjettkonferansar bes utvalet årlig utarbeide notat om den økonomiske situasjonen i kommunesektoren, og om den demografiske utviklinga inkludert kommunesektorens utgifter. Utvalet bes vidare om å utarbeide eit notat til konsultasjonsordninga om utviklinga i tjenesteytinga etter at endelege rekneskapstal vert lagt fram.

Så langt utvalet finn det forsvarleg, kan det sjølv ta opp særskilde problemstillingar.

Utvalet skal arrangere opne fagseminar.

Utgreiingane frå utvalet skal avgjevast til Kommunal- og regionaldepartementet.

II

Utvalet skal vere breitt samansett. Oppnemninga gjeld inntil vidare, men ikkje ut over 3 år. Kommunal- og regionaldepartementet har fullmakt til å løyse medlem frå vervet og til å oppnemne nye medlem.

III

Kommunal- og regionaldepartementet har fullmakt til å gje nærare retningsliner for arbeidet i utvalet innanfor rammene av mandatet.

IV

Kommunal- og regionaldepartementet leiar sekretariatsarbeidet for utvalet.

Utvalget har i hatt følgende sammensetning:

Utvalgsmedlemmer:

Professor Lars-Erik Borge, NTNU, leder

Professor Jon Magnussen, NTNU

Sjeføkonom Torbjørn Eika, KS

Kommunalsjef Linda Nipen, Kinn kommune

Direktør Økonomi, Sven Oluf Nylænder, Lillestrøm kommune

Konst. økonomisjef Troms, Berit Helene Koht, Troms og Finnmark fylkeskommune

Direktør Ailin Aastvedt, Telemarksforsking

Seksjonssjef Irene Arnesen, Statistisk sentralbyrå

Underdirektør Kari Anne Haugen, Finansdepartementet

Avdelingsdirektør Ellen Cathrine Arnesen, Kunnskapsdepartementet

Seniorrådgiver Toril Berge Flatabø, Helse- og omsorgsdepartementet

Utredningsleder Even Vaboen, Kommunal- og distriktsdepartementet

Sekretariatet:

Spesialrådgiver Helga Birgitte Aasdalen, KS

Avdelingsdirektør Rune Bye, KS

Seniorrådgiver Eirik Larsen Lindstrøm, Statistisk sentralbyrå

Seniorrådgiver Aina Buholm Johansen, Statistisk sentralbyrå

Seniorrådgiver Bjørn Gran-Henriksen, Statistisk sentralbyrå

Rådgiver Karoline Klemp Petersen, Finansdepartementet

Seniorrådgiver Arild Kormeseth, Kommunal- og distriktsdepartementet

Seniorrådgiver Naeem Rashid, Kommunal- og distriktsdepartementet

Utredningsleder Tormod Reiersen, Kommunal- og distriktsdepartementet

Utgitt av:
Kommunal- og distriktsdepartementet

Offentlige institusjoner kan bestille flere eksemplarer fra:
Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
Internett: www.publikasjoner.dep.no
E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no
Telefon: 222 40 000
Publikasjonskode: H-2554

Forsidebilde: Lillestrøm Kommune/Christian Wangberg

Trykk: Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
11/2023 - opplag 130

